

De strijd om beleid onder leiding van media

Een onderzoek naar de discursieve strijd die invloed uitoefent op de relatie tussen gebeurtenissen en beleid.

Reljeugd is de baas op straat

• Onrust in de Goudse wijk Oosterwei naar aanleiding van de arrestatie van een 19-jarige vechtershaas. Een grote groep Marokkanen neemt de straat in beslag. Politieagenten zien het lijdzaam aan en adviseren journalisten te vertrekken.

FOTO'S: DE TELEGRAAF

DIT IS GOUDA

Balkenende: Wilders zet groep in hoek

Van onze parlementaire redactie
DEN HAAG, vrijdag
Met zijn keiharde aanval op Marokkanese jongeren wakkert Geert Wilders toonafstellingen en tweedeling in

Iris Korthagen

3329658

Research in Public Administration and Organizational Science

Masterthesis

Begeleider: dr. C.H.M. Geuijen

Tweede lezer: prof. dr. M. Noordegraaf

Juni 2010

Voorwoord

Een jaar werken aan deze onderzoeksvraag en ik heb er nog steeds geen genoeg van. Wat is het toch een interessant vraagstuk, de invloed van media op beleid. We weten allang dat media geen neutrale doorgeefluiken zijn, maar gevolgen van verhalen in media voor het beleid zijn in de bestuurskunde nauwelijks onderzocht. Ik werd getroffen door het vraagstuk toen er enorme negatieve aandacht was voor gebeurtenissen in Gouda. Grote woorden gingen over tafel: 'rellen', 'straatterreur', 'Marokkaans tuig'. Ik kon me niet herkennen in het beeld dat ontstond over de wijk waar ik vroeger veel doorheen fietste als ik ging dansen. Wat zijn woorden nog waard in het debat, dacht ik bij mezelf. Maar ook: wat gebeurt er nu na deze grote woorden? Zal de gemeente gewoon op dezelfde voet verder gaan of vinden er veranderingen in het beleid plaats? In gesprekken in mijn tutorial met prof. dr. G. van den Brink besloot ik deze vraagstukken onderwerp te laten worden van mijn masterthesis. Nu wordt de (plotselinge) invloed van media, en politici, op complexe besluitvormingsprocessen zelfs onderwerp van mijn promotieonderzoek dat ik in september 2010 aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam zal starten. Hoewel ik de vraagstukken ten aanzien van de Goudse casus heb opgelost, is er veel meer onderzoek nodig om de invloed van media, en politici (in interactie met media), goed te leren kennen.

Onderzoeken doe je nooit alleen. Zowel in toppen als dalen heb ik ook op anderen gesteund. Altijd was Paul er voor me, mijn lieve vriend. Het voelde erg fijn dat ik niet alleen de succesmomenten met jou kon vieren, maar ook de mindere momenten met je kon delen. Dank je wel voor al je knuffels! En mijn lieve ouders, altijd kan ik mijn verhaal bij jullie kwijt, altijd voel ik dat jullie volledig achter me staan. En helemaal tijdens de afronding van mijn scriptie, mam: heel erg bedankt voor je luisterend oor en je hulp!

Maar ook de gesprekken die ik inhoudelijk heb gevoerd over mijn scriptie heb ik als heel waardevol ervaren. In de eerste plaats natuurlijk met mijn begeleider, Karin, wat heb jij mij ontzettend gemotiveerd met je enthousiasme! In de tweede plaats de twee gesprekken met mijn tweede lezer: van het scherpe commentaar ben ik ook een stuk scherper geworden (hoop ik!). Met vele anderen heb ik gesprekken gevoerd over mijn onderzoek: docenten uit de researchmaster, collega's op de EUR, medestudenten, vriend(inn)en, (schoon)familie, kennissen. Ik merkte daarin dat het onderwerp ontzettend leeft. Jullie zijn net als ik benieuwd naar hoe media precies invloed (kunnen) uitoefenen. Ieder van jullie voelt dat dit een belangrijk vraagstuk is. Ik vond de gesprekken niet alleen inspirerend, maar heb er ook veel van opgestoken aangezien jullie steeds weer andere aspecten uitlichtten. Ik hoop dat ik met deze scriptie tegemoet kom aan de interesse die er leeft. En anders...kan ik jullie over vier jaar met mijn promotieonderzoek meer informatie verschaffen!

Inhoudsopgave

Deel I	Aanleiding onderzoek	7
	1. Inleiding	8
1.1	Vergelijkbare incidenten leiden tot onvergelijkbare uitkomsten	8
1.2	Invloed van media op de relatie tussen gebeurtenissen en beleid	13
1.3	Relevantie van het onderzoek	15
1.4	Leeswijzer	16
	2. De rol van media in de strijd om beleid	18
2.1	Invloed van media	18
2.1.1	Democratie versus mediocratie	19
2.1.2	Mediocratie: gevolgen van een mediahype voor beleid	21
2.1.3	Mediocratie: logica van politieke communicatie	24
2.2	Strijd om beleid	26
2.2.1	Beleidscontroversen	26
2.2.1	Omgaan met beleidscontroversen	28
2.3	Context	30
2.4	Rol van de media in de strijd om beleid in de casussen	32
	3. Onderzoeksopzet	34
3.1	Bronnen	34
3.2	Analysemethoden	36
3.3	Coderen	38
3.4	Inrichting van de empirische hoofdstukken	38
Deel II	Resultaten en analyse van de Goudse casus	41
	4. Situatieschets	42
	5. Framing door media	48
5.1	Aandacht	48
5.1.1	Aandacht in kranten	48
5.1.2	Aandacht op televisie	51
5.2	Nadruk	53
5.2.1	Nadruk in kranten	53
5.2.2	Nadruk op televisie	54
5.3	Tendentie	56
5.3.1	Tendentie in kranten	56
5.3.2	Tendentie op televisie	63

5.4	Structuur	67
	6. Framing van beleid	73
6.1	Gouda gaat nóg hardere werker aan veiligheid	73
6.1.1	Voorgenomen beleidsmaatregelen	74
6.1.2	De belangrijkste frames	76
6.2	Wijkprogramma Gouda Oost	81
6.2.1	Voorgenomen beleidsmaatregelen	82
6.2.2	De belangrijkste frames	83
6.3	Middelen vanuit het Rijk	85
	7. Discursieve strijd om beleid	86
7.1	Probleemschets	87
7.2	Beeldvorming	93
7.3	Aanpak	97
	Deel III Resultaten en analyse van de Arnhemse casus	101
	8. Situatieschets	102
	9. Framing door media	104
9.1	Aandacht	104
9.2	Nadruk	108
9.3	Tendentie	110
9.4	Structuur	114
	10. Maatregelen na overleg	115
	11. Discursieve strijd om het beleid	117
11.1	Probleemschets	118
11.2	Maatregelen	120
	Deel IV Conclusie en discussie	123
	12. De strijd om beleid onder leiding van media	124
12.1	Invloed van de mediahype op het beleid in Gouda	125
12.2	Vergelijking met Arnhem	132
12.3	Conclusie: De strijd om beleid onder leiding van media	133
	13. Discussie	135
	Literatuurlijst	138

Bijlage I	Respondenten	147
Bijlage II	Achtergrondinformatie over de casussen	148
Bijlage III	Chronologische volgorde van de gebeurtenissen (incl. mediaberichtgeving) in de Goudse casus	150
Bijlage IV	Volledige analyse van de tendentie in mediaberichtgeving over de Goudse casus	159
Bijlage V	Chronologische volgorde van de gebeurtenissen (incl. mediaberichtgeving) in de Arnhemse casus	180
Bijlage VI	Volledige analyse van de tendentie in mediaberichtgeving over de Arnhemse casus	182

Deel I
Aanleiding onderzoek

1.1 Vergelijkbare incidenten leiden tot onvergelijkbare uitkomsten

Steeds meer mediahypes lijken elkaar op te volgen. Denk aan de enorme aandacht voor de DSB-bank die met geldproblemen kampte. Of aan Joran van der Sloot die naar alle waarschijnlijkheid in Peru een meisje vermoordde. Of aan de olieramp in de golf van Mexico. Deze zaken zijn recentelijk onder grote belangstelling van media komen te liggen. Niet alleen journalisten, maar ook vele prominente personen – waaronder politici – uitten hun commentaar op de kwesties. Een ander voorbeeld is de enorme media-aandacht voor de wijk Ondiep in 2007. Op 11 maart 2007 werd een buurtbewoner, Rinie Mulder, door een politieman doodgeschoten. Er braken rellen uit waarbij op één avond maar liefst 135 mensen werden aangehouden (ANP, de Volkskrant, 14 maart 2007). De wijk werd met hekken hermetisch afgesloten en er werd een samscholingsverbod afgekondigd. De wijk kreeg plotseling landelijke bekendheid. De zaak werd opgepikt door landelijke politici die verschillende vragen stelde aan het kabinet (Handelingen Tweede Kamer 2006-2007, nr. 48, 2915-2919). Twee weken later werd de wijk Ondiep een van de 40 Vogelaarwijken. De wijkmanager geeft 4 maanden na de gebeurtenissen in Trouw aan: *“Er was al het nodige geregeld, zoals meer jongerenwerkers en meer wijkagenten. We waren al bezig met de aanpak van jongerenoverlast. De maanden vóór het incident was het juist rustiger in de wijk. Maar de realiteit is dat het nu wel iets makkelijker is om dingen voor elkaar te krijgen”* (Marlet, Trouw, 30 juli 2007).

Er lijkt door een mediahype dus iets in de relatie tussen gebeurtenissen en beleid te kunnen veranderen. De gebeurtenissen worden in een mediahype door media en politici ingekleurd alvorens er beleid wordt gemaakt. Het beeld dat beleidsmakers van de gebeurtenissen hebben wordt als het ware vertroebeld door de inmenging van media en politici. Op een gegeven moment gaan dominante woorden en beelden de discussies omtrent de zaak overheersen. De vraag is dan of op basis van die beelden en verhalen het beleid wordt gemaakt.

In deze masterthesis richt ik me op de vraag op welke wijze een mediahype de relatie tussen gebeurtenissen en beleid kan beïnvloeden. Deze invloedsrelatie is nog nauwelijks onderzocht, terwijl er wel vermoedens bestaan dat er invloed uitgaat van een mediahype op beleid (zie Brants, 2002).

Ik bestudeer in dit onderzoek op welke manier de mediahype in Gouda invloed heeft gehad op beleid dat na de gebeurtenissen is gevoerd. Daarbij vergelijk ik de Goudse casus met een Arnhemse casus.

Mediahype rondom Goudse problemen

Buschauffeurs van Connexxion weigeren in september 2008 nog langer door de Goudse wijk Oosterwei te rijden. Tijdens hun werk worden zij bespuugd, bedreigd en beroofd, zo staat te lezen in verschillende kranten. De daders zouden Marokkaanse jongeren zijn, zo geeft

Connexion aan. Een aantal media en politici laten zich zeer negatief uit over de gebeurtenissen. De Telegraaf noemt de wijk “*een vrijstaat voor tuig*”. Geert Wilders (PVV) betoogt: “*Stuur het leger uit Uruzgan naar de Oosterwei in Gouda*”.

Er zijn in Gouda al jaren van problemen met overlastgevende jongeren, van wie vele van Marokkaanse afkomst zijn, aan de betreffende incidenten met de stadsbussen voorafgegaan. Wanneer in september 2008 echter buslijn 3 haltes overslaat in Oosterwei – onder andere vanwege problemen met Marokkaanse jeugd – is er plotseling landelijke belangstelling voor de problemen. Kranten en televisieprogramma’s besteden veel aandacht aan het lokale issue. Een nieuwe mediahype is geboren. Tweede Kamerleden laten zich uit over de situatie en wijden een spoeddebat aan de kwestie. De gebeurtenissen – de problemen met Marokkaanse jeugd in Oosterwei – worden ingekleurd door media en politici. Negatieve beelden en verhalen over de Goudse wijk zijn het maatschappelijk debat over de situatie in Oosterwei gaan domineren. Maanden na de bewuste omleiding wordt de wijk Oosterwei in de Volkskrant, NRC.Next en Trouw bestempeld als ‘het nationale symbool van overlast door Marokkaanse probleemjongeren’. Twee jaar later, in 2010, halen politici Gouda nog regelmatig aan als negatief voorbeeld – zoals beleid níet moet worden gevoerd – in verkiezingscampagnes. Alleen ‘Gouda’ noemen, is al genoeg: men weet wat wordt betoogd.

Weinig aandacht voor Arnhemse problemen

Een maand na het geweldincident in de Goudse bus worden in Arnhem ook buslijnen omgeleid. Ruiten zijn vernield en er is met luchtbuks geschoten (De Gelderlander, 15 oktober 2008). Er vonden meerdere incidenten plaats in drie verschillende wijken in Arnhem: Arnhem-Zuid, Presikhaaf en Geitenkamp. Arnhem-Zuid en Presikhaaf zijn beide aandachtswijken in de door VROM geïnitieerde wijkenaanpak. Ten aanzien van Geitenkamp voert men een wijkenaanpak als ware het een krachtwijk binnen de wijkenaanpak. Dat beleid wordt echter gedragen door gemeente en provincie. In de betreffende wijkactieplannen (Gemeente Arnhem, 2007^a: 15; Gemeente Arnhem, 2007^b: 15, 25; Website Geitenkamp, 2010) staat te lezen dat deze wijken net als in Gouda last hebben van overlastgevende (hang)jongeren.

In tegenstelling tot de vele media-aandacht voor de Goudse casus, kreeg de Arnhemse casus weinig aandacht. Hoewel er ook een omleiding van een buslijn was, heeft dit niet geleid tot een overvloed aan mediaberichtgeving. De media-aandacht lijkt niet getypeerd te kunnen worden als een ‘mediahype’ (cf, Vasterman, 2004). Bovendien is het verhaal niet geframed zoals in Gouda. Er wordt minder op problemen in de wijk en problemen met overlastgevende jongeren ingezoomd. Zo wordt er in vele berichten géén melding gemaakt van het feit dat de incidenten zich in een probleemwijk afspeelden. Ook wordt de overlastproblematiek nauwelijks aangehaald. Een vergelijking met de Goudse situatie wuift de wijkwethouder van Presikhaaf,

Roeland Kreeft, in een interview met de pers weg: *“Het is verleidelijk een parallel met Gouda te trekken, waar jongeren voor onrust zorgden, maar dat is niet aan de orde. Ik heb gepraat met onze mensen die in de wijk werken, zoals de jongerenwerkers. Zij hebben dergelijke signalen niet opgevangen, dus het lijkt erop dat het om incidenten gaat.”* (De Gelderlander, 15 oktober 2008). Landelijke politici hebben zich bovendien nauwelijks met het issue beziggehouden.

Aandacht van media blijft niet zonder gevolgen

Door de mediahype over de situatie in Gouda lijkt de beleidsagenda te zijn beïnvloed. Niet alleen de onveilige situatie in de bus in Gouda, maar ook problemen in Oosterwei komen door de mediahype op de politieke agenda van Tweede Kamerleden en op de agenda van de burgemeester en wethouders van Gouda. In de Tweede Kamer stellen leden naar aanleiding van de mediaberichten kritische vragen. De plaatselijke bestuurders hebben op de aandacht van media en politici te reageren. Het bestuur van Gouda, onder leiding van burgemeester Wim Cornelis tracht daadkrachtig tegen de geschetste problemen op te treden, zoals met het beleidsplan ‘Gouda gaat nog harder werken aan veiligheid’. Verschillende beleidsinstrumenten worden voorgesteld: cameratoezicht, gezinscoaches en een persoonsgebonden samenscholingsverbod zijn daar voorbeelden van. Ook op landelijk niveau is het beleid ten aanzien van Gouda veranderd. Het budget voor de gemeente is vanuit verschillende ministeries verhoogd.

We zien dat de aandacht van media voor de Goudse problemen dus niet zonder gevolgen is. Vaker leidt media-aandacht tot beleidsmatige gevolgen. Wetenschappers stellen dat de invloed van media op de politieke en beleidsagenda tegenwoordig zo groot is dat er sprake is van een mediocratie in plaats van een democratie (Schillemans, 2010; Bovens, et al., 2007; Brants, 2002; Hendriks & Korsten, 2001). Maar het blijft niet alleen bij het op de agenda zetten van issues. De issues worden ook op een bepaalde manier ingekleurd of ‘geframed’ door journalisten.

Strijd om beleid

Dat ook journalisten een actieve rol spelen in de framing van gebeurtenissen kan worden geïllustreerd met een artikel uit de Telegraaf over het incident, ‘bus mijdt Goudse wijk’. De journalist duidt de Oosterwei als Goudse ‘probleemwijk’. De Goudse wijk is echter niet een van de 40 Vogelaarwijken terwijl de aanduiding dat wel doet vermoeden. Het beeld dat de journalist van de Telegraaf afgeeft, illustreert de negatieve framing rondom de gebeurtenissen Gouda in deze krant.

Een probleem is pas een probleem wanneer het als zodanig wordt geconstrueerd door de betrokken actoren. Taal is daarbij geen neutraal medium, maar geeft onze blik op de realiteit vorm. Door de omleiding van de buslijnen te wijten aan een onveilige situatie veroorzaakt door

overlastgevende Marokkaanse jeugd wordt door Connexxion een probleem geconstrueerd. Deze probleemschets wordt overgenomen in veel mediaberichtgeving. Ten aanzien van de problemen in de Goudse wijk bestaan wel verschillende verhalen: verschillende actoren geven de situatie een andere betekenis. Geert Wilders benoemt de problemen in Oosterwei in Gouda bijvoorbeeld op een andere wijze dan de burgemeester van Gouda. Ook denken zij anders over bijbehorende oplossingen, het te voeren beleid.

Om te kunnen begrijpen hoe de strijd om het beleid in Gouda vorm had, voer ik een discoursanalyse uit. Met een discoursanalyse ga ik op zoek naar 'argumentatieve structuren' (Hajer, 2006: 66) in mediaberichten, interviews en beleidsdocumenten. Het discours wordt ontrafeld aan de hand van gevonden frames, verhaallijnen. Ik zal bekijken welke verhalen worden verteld en met welke argumenten zij worden onderbouwd. Zo leg ik frames van journalisten naast die van beleidsmakers. Mijn doel is door de discursieve strijd die heeft plaatsgevonden te ontrafelen, te begrijpen op welke wijze media invloed uitoefenen op de relatie tussen gebeurtenissen en beleid.

Invloed van media op de relatie tussen gebeurtenissen en beleid

Hierboven zijn twee wijzen uiteengezet waarop media invloed uit kunnen oefenen op de relatie tussen gebeurtenissen en beleid: via agendasetting en via framing.

Er is vooralsnog weinig onderzoek verricht naar het effect van mediaberichtgeving op beleid (Van Gestel, 2006: 64). In de beperkte wetenschappelijke literatuur wordt de invloed van media op de politiek en het beleid vooralsnog als beperkt neergezet. Ten eerste claimt Kleinnijenhuis (2003: 203) dat de lijn die de politiek uitzet over het algemeen leidend is voor hetgeen waarvan de pers melding maakt en dus niet andersom, zoals de theorie van de mediocratie betoogt. Ten tweede stelt Koopmans (2009) dat frames in het maatschappelijk debat lang niet altijd hun uitwerking vinden in het beleid. Zo beweert hij dat de verharde discourses in het integratiedebat gebezigd door media en politici nauwelijks zijn terug te vinden in het daadwerkelijke beleid omtrent allochtonen. Ondanks het feit dat er in het publieke en politieke debat wordt gepleit voor een assimilationistisch integratiebeleid, blijkt er voornamelijk pluralistisch en dialogisch beleid te worden gemaakt (Koopmans, 2009: 60). Ook Poppelaars en Scholten (2008) en van Leeuwen (2009) komen tot een dergelijke conclusie. Deze bevindingen lijken er op te wijzen dat een mediahype geen invloed zou uitoefenen op de relatie tussen gebeurtenissen en beleid. Media zijn volgens Kleinnijenhuis immers zelf zijn geen agendasetters, ze volgen de politiek. Daarnaast lijken beleidsmakers zich weinig aan te trekken van de frames in het maatschappelijk debat dat tijdens een mediahype aan de orde is, zoals Koopmans stelt.

Doordat in Gouda tijdens de mediahype, een maand na de omleiding van de buslijn, belangrijke landelijke en lokale beleidsveranderingen zijn doorgevoerd, heb ik een interessante casus in

handen om de invloed van media op beleid opnieuw te onderzoeken. Een vergelijking met de Arnhemse casus is waardevol voor de analyse. In deze casus is naar aanleiding van de omleiding van de buslijn veel minder media-aandacht. De minder omvangrijkere veranderingen zijn bovendien vrijwel direct na de gebeurtenissen ingevoerd. Daarna is er nog maar weinig berichtgeving over de zaak. Naar mijn idee is de framing van mediaberichtgeving cruciaal geweest voor de te nemen beleidsbeslissingen in de casussen.

Ik stel daarom in dit onderzoek, tegenover de – overigens relatief weinige - wetenschappelijke literatuur die er op dit gebied bestaat, dat er wel degelijk invloed uitgaat van media(hypes) op beleidsbeslissingen. Media nemen tijdens mediahypes namelijk een leidende positie in in de strijd om betekenis: de strijd over wat het probleem is en wat de oorzaken en oplossingen zijn. Hoe de beïnvloeding van de relatie tussen gebeurtenissen en beleid kan verlopen staat in deze masterthesis centraal.

1.2 Invloed van media op de relatie tussen gebeurtenissen en beleid

Het lijkt erop dat door de mediahype over de situatie in Oosterwei de relatie tussen de gebeurtenissen en het beleid is beïnvloed. Zo zijn de Goudse problemen door de mediahype op de landelijke en (opnieuw) op de lokale beleidsagenda gekomen. Bovendien zijn problemen door media op een bepaalde manier geconstrueerd of geframed. De vraag is in hoeverre de beelden en verhalen uit mediaberichtgeving daadwerkelijk doorwerken in beleid. Journalisten en beleidsmakers zijn echter niet de enige actoren die aan de strijd om het beleid deelnemen. Ook politici op lokaal en nationaal niveau hebben zich in de strijd gemengd. Daarom zal ik ook de meer algehele discursieve strijd om beleid schetsen. Daarin bespreek ik welke verhaallijnen van journalisten en andere betrokkenen zijn voorafgegaan aan het beleid.

Ik maak in dit onderzoek een vergelijking met de Arnhemse casus. Soortgelijke gebeurtenissen leidden in Arnhem tot minder media-aandacht. Hier hebben media de relatie tussen gebeurtenissen en beleid minder beïnvloed. Ook in deze casus bekijk ik de discursieve strijd om het beleid en bestudeer ik in hoeverre effecten van agendasetting en framing zich voordoen. Door deze zaken te onderzoeken kan ik met meer zekerheid stellen welke invloed er uit is gegaan van media(hypes) op de relatie tussen gebeurtenissen en beleid in Gouda en Arnhem.

De onderzoeksvraag luidt:

Op welke wijze beïnvloeden media(hypes) de relatie tussen gebeurtenissen en beleid?

Ik bestudeer de casussen in de periode van een jaar, van september 2008 tot en met september 2009. Op 14 september 2008 startte de mediahype in Gouda naar aanleiding van de omleiding van de buslijn. Op 16 oktober 2008 verschenen de eerste krantenberichten over de omleiding van de buslijn in Arnhem. Vanzelfsprekend is een jaar een beperkte periode en strekt de daadwerkelijke uitwerking over een langere periode. In dit jaar staat het issue echter onder grote belangstelling en is de impact van media-aandacht op het beleid naar verwachting het meest aanwezig.

De deelvragen zijn, ten aanzien van de casus Gouda:

1a Welke gebeurtenissen hebben elkaar opgevolgd tussen september 2008 en september 2009?

Ik maak een korte (chronologische) schets van de belangrijkste gebeurtenissen in de Goudse casus. Daarmee verkrijg ik meer duidelijkheid ten aanzien van het aspect van agendasetting.

1b Hoe zijn mediaberichten geframed in de periode van september 2008 tot en met september 2009?

Met behulp van een frameanalyse zal ik niet alleen de hoeveelheid media-aandacht ten aanzien van de incidenten in Oosterwei bekijken. Ook de aspecten die in artikelen worden uitgelicht, het waardeoordeel dat uit de betreffende artikelen naar voren komt en de relaties die daarin met andere zaken worden gelegd zal ik analyseren. Aan de hand van deze methode van Gerbner (1969) kan ik laten zien in hoeverre media zich mengen in de discursieve strijd om beleid. Ik maak duidelijk hoe journalisten de gebeurtenissen framen.

1c Welke beleidsframes zijn terug te vinden in het beleid van Gouda vervaardigd na de incidenten in september 2008?

Ik bestudeer welk beleid in Gouda is gemaakt ten aanzien van de incidenten. Daarbij let ik op de beleidstheorieën ofwel de 'frames' (zie Schön & Rein, 1994) die de beleidsmakers hanteren.

1d Welke discursieve strijd heeft plaatsgevonden in de periode september 2008 tot en met september 2009?

In deze analyse leg ik de frames, verhaallijnen van journalisten en beleidsmakers naast elkaar. Wanneer ik het daarbij zou houden, zou ik een incompleet beeld geven van de strijd om het beleid. Er zijn immers andere actoren zoals landelijke en plaatselijke politici die zich mengen in de strijd om betekenis. De relatie tussen gebeurtenissen en beleid wordt door deze discursieve strijd beïnvloed.

Ten aanzien van de casus Arnhem:

2a Welke gebeurtenissen hebben elkaar opgevolgd tussen oktober 2008 en september 2009?

Ik maak een korte (chronologische) schets van de belangrijkste gebeurtenissen in de Arnhemse casus. Daarmee verkrijg ik meer duidelijkheid ten aanzien van het aspect van agenda-setting.

2b Hoe zijn mediaberichten geframed in de periode van oktober 2008 tot en met september 2009?

Met behulp van een frame-analyse zal ik niet alleen de hoeveelheid media-aandacht ten aanzien van de incidenten in Oosterwei bekijken. Ook de aspecten die in artikelen worden uitgelicht, het waardeoordeel dat uit de betreffende artikelen naar voren komt

en de relaties die daarin met andere zaken worden gelegd zal ik analyseren. Aan de hand van deze methode van Gerbner (1969) kan ik laten zien in hoeverre media zich mengen in de discursieve strijd om beleid. Ik maak duidelijk hoe journalisten de gebeurtenissen framen.

2c Welke beleidsframes zijn terug te vinden in het beleid van Arnhem vervaardigd na de incidenten in oktober 2008?

Ik bestudeer welk beleid in Arnhem is gemaakt ten aanzien van de incidenten. Daarbij let ik op de beleidstheorieën ofwel de 'frames' (zie Schön & Rein) die de beleidsmakers hanteren.

2d Welke discursieve strijd heeft plaatsgevonden in de periode oktober 2008 tot en met september 2009?

In deze analyse leg ik de frames, verhaallijnen van journalisten en beleidsmakers naast elkaar. Wanneer ik het daarbij zou houden, zou ik een incompleet beeld geven van de strijd om het beleid. Er zijn immers andere actoren zoals de landelijke en plaatselijke politici die zich mengen in de strijd om betekenis. De relatie tussen gebeurtenissen en beleid wordt door deze discursieve strijd beïnvloed.

Een vergelijking van de casussen vindt plaats in een derde deelvraag:

3 Welke verschillen zijn er tussen de discursieve strijd over het beleid in de Goudse en de Arnhemse casus?

Door de bevindingen van de Goudse en Arnhemse casussen naast elkaar te leggen wordt duidelijk hoe de relatie tussen gebeurtenissen en beleid kan worden beïnvloed wanneer de kwestie onderwerp wordt van een mediahype (en wanneer dit niet het geval is).

1.3 Relevantie van het onderzoek

Er worden door media verschillende hypes gecreëerd, maar het effect van mediahypes op beleid is eigenlijk onbekend (Brants, 2002). Met de analyse in mijn masterthesis zal ik een bijdrage aan de kennis hierover leveren. In een complexe discursieve strijd om beleid verwacht ik dat journalisten, naast politici en beleidsmakers belangrijke spelers kunnen zijn. Door de discursieve strijd te bestuderen kan ik een precies beeld schetsen welke media met welke verhaal invloed uitoefenen op beleid.

De toepassing van de discoursanalyse (Hajer, 1993;2003;2006) op deze manier is op zichzelf vernieuwend. Vaak wordt een discours over een langere periode bestudeerd, terwijl ik over de periode van een jaar verhaallijnen met betrekking tot een symbolisch issue bestudeer. Die

toepassing blijkt in mijn onderzoek ook een interessante manier om een relevante analyse te maken van de werkelijkheid. De discoursanalyse en narratieve analyse verplaatsen zich steeds meer naar de kern van bestuurskunde. Beeldvorming, framing en metaforen worden namelijk steeds belangrijker in de beleidsontwikkeling (van der Steen, van der Spek & van Twist, 2010^a). Vanuit dit uitgangspunt ben ik mijn onderzoek begonnen.

Ook maatschappelijk gezien is het interessant te weten op welke wijze een mediahype beleidsprocessen kan beïnvloeden. In een mediahype hebben verschillende actoren een rol, niet alleen journalisten, maar ook politici. Wanneer er vervolgens beleid gemaakt wordt zijn bestuurders en beleidsmakers aan zet. De verhoudingen tussen onder andere media, Tweede Kamerleden en beleidsmakers zullen in dit onderzoek aan de hand van verhaallijnen worden onderzocht. Daarbij is het belangrijk is dat ik het beeld van 'de media' kan nuanceren. Hoewel dit een veelgebruikte uitdrukking is, bestaat er niet één media. Afgezien van het feit dat één media taalkundig incorrect is, komt het ook niet overeen met de werkelijkheid. Verschillende media publiceren zeer verschillende verhalen. Wanneer ik de verhaallijnen van bijvoorbeeld de kranten Trouw en De Telegraaf tegenover elkaar zet, zijn deze zeer verschillend. Door middel van mijn analyse kan begrepen worden welke media met welke verhalen domineren, en welke verhaallijnen invloed uitoefenen op de relatie tussen gebeurtenissen en beleid.

1.4 Leeswijzer

Na deze inleiding volgt een theoretisch hoofdstukken. Hierin bespreek ik de literatuur die het uitgangspunt vormt voor mijn analyse. Vervolgens behandel ik in hoofdstuk 3 de onderzoeksoptzet. Aan de hand van welke bronnen en methoden kom ik tot antwoorden op mijn onderzoeksvragen?

In deel II komen de resultaten en analyse van de Goudse casus aan bod. In hoofdstuk 4 ga ik in op de gebeurtenissen die zich hebben voorgedaan in de bestudeerde periode, gerelateerd aan het beginpunt: de omleiding van de buslijn om Oosterwei. Zo biedt ik de lezer een beknopt overzicht van de situatie in Gouda, waarop de verschillende verhaallijnen zich richten. In hoofdstuk 5 bespreek ik de resultaten van de frameanalyse van mediaberichtgeving. In het daaropvolgende hoofdstuk bespreek ik de verhaallijnen die in Goudse beleidsdocumenten terug te vinden zijn. Daarna breng ik in hoofdstuk 7 de voorgaande resultaten van de frame-analyses met elkaar en met de literatuur in verband, door de discursieve strijd om beleid te bespreken. Wanneer u behoefte heeft de analyse en resultaten van de casus sneller door te nemen, kunt u dit hoofdstuk zien als een soort samenvatting van de resultaten en analyse van de Goudse case.

In deel III bespreek ik de resultaten en analyse van de Arnhemse case op vergelijkbare wijze. Opnieuw vang ik aan met een situatieschets. Vervolgens komt de framing van mediaberichtgeving weer uitgebreid aan bod. Aangezien er slechts een aantal maatregelen zijn

genomen naar aanleiding van de omleiding van de buslijn wordt daar slechts een kort hoofdstuk aan gewijd. Aan het eind van dit deel koppel ik opnieuw, in hoofdstuk 11, de voorgaande analyses aan de theorie door de discursieve strijd om het beleid te bespreken. Dit kan wederom gebruikt worden als een samenvatting van de resultaten en analyse van ditmaal de Arnhemse case.

Ten slotte maak ik de slotsom op in deel IV, in de conclusie en de discussie. In de conclusie geef ik antwoord op mijn hoofdvraag. In de discussie stip ik mogelijke andere verklaringen voor de beleidsveranderingen aan. Tevens laat ik zien welke beperkingen mijn onderzoek kent.

2. De rol van media in de strijd om beleid

Media lijken een steeds belangrijkere actor te worden in de relatie tussen gebeurtenissen en beleid. Soms lijken zij een te grote invloed hierop te hebben. Wetenschappers spreken dan van een mediocratie in plaats van over een democratie. Brants (2002) schetst twee veronderstellingen met betrekking tot een mediocratie. De eerste heeft te maken met het ontstaan van mediahypes en de gevolgen hiervan voor beleid. De tweede richt zich op een verandering in de politieke communicatie in een tijd waarin media een leidende positie in de samenleving innemen. In het onderstaande werk ik dit theoretisch uit.

Vervolgens zal ik ingaan op de strijd om beleid. Journalisten zijn daarin belangrijke betekenisgevers. In de mediaberichtgeving vertellen zij over gebeurtenissen in een verhaal. In dat verhaal kunnen journalisten een situatie als een probleem construeren. Wanneer het verhaal over de problematische situatie in veel mediaberichtgeving wordt verteld – zoals in een mediahype gebeurt – kunnen beleidsmakers er eigenlijk niet om heen. In deze beïnvloeding van de beleidsagenda staan media vaak in interactie met politici. Ook politici uiten (vaak via media) hun commentaar op de problematische kwestie. Politici en journalisten kunnen elkaars verhalen versterken. Door journalisten, politici, beleidsmakers en andere partijen wordt een strijd gevoerd over een beleidsvraagstuk. Er bestaan verschillende visies ten aanzien van een probleem en ten aanzien van de oplossing. Uiteindelijk kunnen dominante verhalen hun doorwerking vinden in het beleid. Ik beschrijf vanuit de wetenschappelijke literatuur op welke manieren de strijd om beleid vorm kan hebben en hoe overheden hiermee om kunnen gaan. Ten slotte schets ik kort in de context van welke ‘grotere’ (beleids)vraagstukken de strijd om het beleid in de Goudse en Arnhemse casus gezien dient te worden.

2.1 Invloed van media

In de tijd van de verzuiling waren media in Nederland trouw aan hun politieke kleur, waarbij de agendering van de politiek gevolgd werd (Pels, 2009). Vanaf de jaren zestig en zeventig veranderde die rol. Metaforisch drukt men dit regelmatig uit als de verandering van schoothond tot waakhond. Ook in andere landen wordt na de jaren zeventig van de vorige eeuw een andere verhouding tussen media en politiek gekenschetst. Zowel in de USA als in Groot-Brittannië zijn media in mindere mate verbonden met politieke partijen. De media zijn daarmee niet apolitek geworden, maar hun perspectieven worden niet meer bepaald en gecontroleerd door de politiek (Stanyer, 2007: 120). De relatie tussen de media enerzijds en de politiek en ambtenarij anderzijds is daarmee veranderd. Soms lijken media veel invloed uit te oefenen op het te voeren overheidsbeleid. Media kunnen als ‘waakhond’ bijvoorbeeld met hun berichtgeving verschillende issues op de beleidsagenda plaatsen. Daarnaast zijn media belangrijke ‘framers’: zij geven gebeurtenissen een verhaal. Journalisten maken daarbij ook gebruik van verhalen van

politici. Wanneer verhalen dominant worden in het maatschappelijk debat, kunnen beleidsmakers deze niet zomaar negeren.

Journalisten kunnen op deze manier met hun berichtgeving veel invloed uitoefenen op het beleidsproces. In het wetenschappelijk en maatschappelijk debat wordt betoogd dat er teveel invloed uit zou gaan van media, men spreekt dan van een 'mediacratie' (zie Bovens, 2000, in: Hendriks & Korsten, 2001; van Dam, 2001; Brants, 2002; Schillemans, 2010).

2.1.1 Democratie versus mediacratie

Een democratie wordt gekenmerkt door een (on)geschreven constitutie, een substantieel deel van de bevolking dat participeert, een keuzemogelijkheid voor de burgers en de voorwaarde dat burgers in staat zijn hun keuze rationeel te maken (McNair, 1995:17-18). Daarbij dient de informatie en kennis waarop burgers hun keuze baseren vrij toegankelijk te zijn voor iedere burger. McNair (1995:21-22) betoogt dat er vanuit dit oogpunt vijf functies van media in de democratie te formuleren zijn. Als eerste is er de monitorende, observerende functie, waarbij burgers worden geïnformeerd over hetgeen zich om hen afspeelt. Ten tweede hebben media een educatiefunctie ten aanzien van de betekenis en het gewicht van de 'feiten'. Daarnaast bieden media een platform voor de vorming van de publieke opinie, waarbij ook ruimte dient te zijn voor verschillen. Ten vierde geven media publiciteit aan het functioneren van overheids- en politieke instituties. Dit wordt de waakhondfunctie genoemd. Ten slotte dienen de media als een forum voor de verdediging van verschillende politieke gezichtspunten. Op al deze punten is echter kritiek te leveren: de perfecte democratie bestaat niet en de getheoretiseerde rol van de media daarin is niet realistisch genoeg. Kleinnijenhuis (2003:163) stelt meer algemeen dat in een democratie afstemming bestaat tussen hetgeen het publiek wenst en hetgeen de politiek doet. Politici laten zich in dit model leiden door het publiek of door de media die zich op hun beurt laten leiden door de meningen van burgers.

Lilleker (2006) beargumenteert dat de meeste democratieën tegenwoordig getypeerd kunnen worden als een "*media-centred democracy*". Dit is een systeem waarin de meerderheid van de politieke activiteit wordt bewerkstelligd met de media in het achterhoofd en waarin het publiek de meerderheid van haar informatie via de media verkrijgt (Lilleker, 2006:110). Kenmerkend daarvoor is een gebrek aan direct, lokaal, face-to-face contact van politici en de burgers (behalve tijdens verkiezingen). Bovendien worden de verschijning en presentatie belangrijker dan het afgeven van een politieke boodschap. Ook worden vaardigheden om met de media om te gaan steeds belangrijker voor politici en staan deze centraal in het werk van de partijleiders. Voor communicatieprofessionals zoals spin doctors is een steeds grotere rol weggelegd in de politieke partij. We kunnen mijn inziens stellen dat deze typering ook in de Nederlandse situatie van toepassing kan zijn. Met deze theoretische concepten wordt al een stap gemaakt richting de

beschrijving van invloed van media op de politiek. Lilleker (2006) gaat echter nog niet in op de invloed van media op de inhoud van het beleid. Het concept van mediocratie herbergt deze aspecten wel.

Wanneer wetenschappers spreken van een mediocratie in plaats van een democratie, betogen zij dat de macht en impact van media te groot is of gaat worden (Hendriks & Korsten, 2001). Media zijn steeds belangrijker in het democratische politieke proces (Elchardus, 2002). Over hoe de macht of impact van de media wordt uitgeoefend verschillen wetenschappers van mening. Het ideaaltipe van de mediocratie wordt door Kleinnijenhuis (2003: 165) beschreven als een model waarin de media zowel invloed uitoefenen op de politieke agenda als op de publieke opinie. De omgekeerde invloedslijnen zijn lang niet zo sterk of zelfs afwezig. De invloed van de media op het beleid staat in mijn onderzoek centraal. Dan gaat het niet alleen om de toenemende macht als agenda-setter zoals onder andere Kleinnijenhuis (2003) en Bovens et al. (2007: 141) stellen, maar reiken de effecten die de media teweeg brengen verder.

Brants (2002) geeft twee veronderstellingen van een mediocratie die wat mij betreft een completer beeld geven van de toegenomen impact van de media in ons bestel. In een mediocratie ontstaan door het vergrootglas van de media nieuwsgolven of hypes, morele panieken, waarin de opwindning over de gebeurtenis of feit soms belangrijker lijkt dan het voorval zelf (Brants, 2002: 155). Nadat burgers in aanraking zijn gekomen met schokkende beelden of uitspraken maken zij zich hard voor de zaak. Er volgt een roep om een harde aanpak, waarna op grond van en gedwongen door primaire emoties beleid gemaakt dient te worden (Brants, 2002:156). Media zetten door middel van een mediahype niet alleen een issue op de beleidsagenda, ze framen het issue ook als een groot probleem door gebruik te maken schokkende beelden of uitspraken.

Als tweede bestaat er in een mediocratie een bepaalde logica in de politieke communicatie (Brants, 2002: 158). Medialogica geeft het systeem van media weer, welke wordt gedreven door het belang van de media: de aandacht van de consument/burger. Volgens die logica wordt de aard en de inhoud van de berichtgeving bepaald door het dominante referentiekader waarin media betekenis geven aan gebeurtenissen en personen (Brants, 2002:158). Politici zijn afhankelijk van het functioneren van de media en passen hun handelingen en activiteiten zo veel mogelijk aan zodat ze aansluiten bij de journalistieke behoeften van tijd, plaats en vormgeving (Ibidem). De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2003) heeft geconstateerd dat er in Nederland sprake is van een dominante medialogica. Ik zal de twee veronderstellingen een voor een hieronder uitwerken. Ik begin met een bespreking van de gevolgen van een mediahype voor het beleid. Daarna bespreek ik de logica van de politieke communicatie in een mediocratie.

2.1.2. Mediacratie: gevolgen van een mediahype voor beleid

Media beïnvloeden de beleidsagenda wanneer er zich mediahypes voordoen. De daarin dominante frames – mede ingegeven door de huidige medialogica – oefenen mogelijk ook invloed uit op de frames in het beleid. Er is echter geen eenduidig bewijs voor het bestaan van deze relatie. Brants (2002: 164) geeft aan dat mediahypes in Nederland zeker voorkomen, maar dat zij onvoorspelbaar zijn en dat het effect op beleid onbekend is. De invloed die van media via agendasetting en framing uitgaat op de relatie tussen gebeurtenissen en beleid is nog nauwelijks onderzocht. Mijn onderzoek springt op deze lacune in.

Agendasetting

Berichtgeving in de media kan van invloed zijn op de problemen waarvoor de politiek en het bestuur zich gesteld ziet. Media zetten sociale problemen op de politieke agenda (Bovens et al., 2007; Vasterman, 2004; Hendriks & Korsten, 2001; Mazzoleni & Schulz, 1999), waardoor beleidsmakers zich voor een nieuwe taak gesteld zien. In een onderzoek naar de invloed van de media constateren van Hulst en Siesling (2009) dat de problemen naar aanleiding van het schietincident in de Utrechtse wijk Ondiep *in* en *door* de media op de agenda zijn gezet.

Het op de politieke agenda zetten van zaken kan onder andere worden bereikt door middel van een mediahype. De frequentie en de toon van de berichtgeving bepaalt immers of een bepaalde gebeurtenis of ontwikkeling als een crisis of probleem wordt gedefinieerd (COT, 1997: 43). De vele berichten die een mediahype voortbrengt, tonen de urgentie van het probleem. Vasterman (2004:31) definieert een mediahype als volgt: ‘Het is een mediabrede snel piekende nieuwsgolf die één gebeurtenis als startpunt heeft en die voor het grootste deel het gevolg is van zichzelf versterkende processen bij de nieuwsproductie’. Vasterman constateert een kettingreactie waarin media zelf een aanjagende functie vervullen, die weer vervolgnieuws oplevert. Daarop komen maatschappelijke reacties los die op zichzelf ook weer nieuwsberichten voortbrengen.

Niet elk incident kan zomaar uitgroeien tot een mediahype. De uitvergroting van juist die gebeurtenissen kan verklaard worden door de maatschappelijke context, het maatschappelijke klimaat. Elchardus (2002: 68-69) betoogt dat in de huidige dramademocratie gebeurtenissen die anders relatief onopgemerkt voorbij gaan, uitgroeien tot crisis. Deze gebeurtenissen weerspiegelen grote zorgen, angsten en/of conflicten in de samenleving. Elchardus (2002: 69) ziet dat deze crises de momenten zijn om centrale waarden te bevestigen en fundamentele conflicten ter discussie te stellen.

Framing

Ook via framing gaat er invloed uit van media. Wij leven in een “mediated reality”: ‘de schaarse rechtstreekse waarnemingen en persoonlijke ervaringen leggen het af tegen de stroom van

beelden en opinies die dagelijks en in goed te verwerken porties via de media worden gepresenteerd' (Bovens et al., 2007: 138). Deze beelden en opinies zijn echter nooit onpartijdig. Journalisten interpreteren het gebeurde op een bepaalde manier, die wordt beïnvloed door hun persoonlijke achtergrond en werkomgeving.

De media bepalen de kaders waarin wij denken, ze geven aan wie we zijn en welke waarden en normen we aanhangen (Sterk, 2000:11). Journalisten laten ons aan de hand van bepaalde concepten, vanuit bepaalde 'frames' naar de werkelijkheid kijken. Een categorisering en/of tegenstelling tussen allochtonen en autochtonen is hier een voorbeeld van. Media framen issues, ze geven aan hoe een maatschappelijk probleem gedefinieerd zou moeten worden (Vasterman, 2004: 41). Sociale problemen of crises zijn immers niet objectief gegeven, ze moeten eerst als zodanig worden geconstrueerd (Vasterman, 2004; COT, 1997).

De inkadering van het onderwerp en de aspecten en relaties die benadrukt worden, vormen het frame (de Boer & Benneke, 2009: 201). Het frame kan worden uitgesplitst in de onderdelen: de hoeveelheid aandacht, de nadruk in de boodschap, de tendentie en de structuur – met welke andere kwesties het in verband wordt gebracht – (Gerbner, 1969). Met het framen van een situatie wordt er betekenis gegeven aan het gebeurde, het wordt onderdeel van een verhaal. Zo concluderen van Hulst en Siesling (2009) aan de hand van een frame-analyse van de berichtgeving over de gebeurtenissen in de Utrechtse wijk Ondiep dat het schietincident en de daaropvolgende rellen *in* en *door* de media onderdeel worden van een groter verhaal over probleemwijken.

Journalisten spelen een grote rol in de betekenisgeving aan gebeurtenissen. Hierdoor hebben zij een grote maatschappelijke verantwoordelijkheid. Tegelijkertijd constateert de RMO (2003) dat media in eerste instantie gedreven worden door de medialogica, waarmee de strijd om de mediaconsument wordt bevochten. Frames waarin conflicten, heldere tegenstellingen en scherpe stellingnamen centraal staan worden veel gebruikt. De overheersende frames zijn: het conflict tussen personen, de strijd om macht en de politiek als spel om macht. Stanyer (2007: 121) betoogt in dit verband dat nieuwe en traditionele media zijn getransformeerd in populistische politieke actoren in het publieke debat. Zaken als integratie, veiligheid en criminaliteit worden besproken door middel van stereotypering. De framing van media is echter niet zonder consequenties.

Zowel op individueel niveau als op maatschappelijk niveau zijn er gevolgen van framing vast te stellen. Op individueel niveau kan framing tot gevolg hebben dat de attitude van iemand ten aanzien van een onderwerp verandert, zijn perceptie van de werkelijkheid verandert. Uit empirisch onderzoek van Domke, McCoy en Torres(1999:591) blijkt bijvoorbeeld dat de link die burgers leggen tussen hun raciale percepties en het issue kan worden versterkt door het gebruik van een bepaald discours in de mediaberichtgeving. Op maatschappelijk niveau kunnen frames

sociale processen als politieke socialisatie, collectief gedrag en beleidsbeslissingen beïnvloeden (de Boer & Benneke, 2009: 207). Welke effecten aan de hand van framing zullen optreden is niettemin, zo blijkt uit onderzoek, afhankelijk van bepaalde kenmerken van de ontvangers (zoals politieke kennis). Ook de herhaling van frames en de concurrentie tussen frames is bepalend, net als de wijze waarop men de informatie uit de mediaberichten verwerkt (de Boer & Benneke, 2009: 210).

Kritiek op de relatie tussen media en beleid

Vooralsnog zijn wetenschappers sceptisch ten aanzien van de invloed die media uit kan oefenen op beleid. Zo zouden media op zichzelf geen agendasetters zijn. Uit empirisch onderzoek concludeert Kleinnijenhuis (2003: 204) dat er geen bewijzen zijn dat de media de politieke agenda bepalen of politieke conflicten in scène zetten. Volgens hem volgen de media (nog steeds) de politieke agenda, daarbij reageren politici ook enigszins op verschenen mediaberichten. Er zou volgens hem veeleer sprake zijn van een democratie dan van een mediocratie. In internationaal onderzoek wordt ook getwijfeld aan invloed van media op beleid. Zo stelt Kingdon (2003) dat de aandacht van media te kortstondig is om echt invloed te hebben op de beleidsagenda en het besluitvormingsproces. Mediaberichten hebben wel een rol als een soort 'communicator', ze versnellen het besluitvormingsproces waarbij verschillende overheidsorganen betrokken zijn. Een issue is ergens binnen het overheidsapparaat al onderwerp van beleid maar door toedoen van een mediabericht staat het in een mum van tijd op de agenda van alle betrokken autoriteiten, zo stelt Kingdon (in: van Gestel, 2006: 66). De overheid speelt in dit geval zelf de kwestie naar een journalist toe, bijvoorbeeld via een lek (Ibidem). Niet de media zijn dan leidend, maar overheidsorganen zelf.

Daarnaast wordt gesteld dat de invloed van de framing van media op de framing van beleid beperkt is. Ondanks dat er in media een gepleit wordt voor een assimilationistisch integratiebeleid blijven beleidsmakers zowel op lokaal als op nationaal niveau multicultureel beleid maken (Koopmans, 2009). Poppelaars en Scholten (2008) geven als reden waarom beleidsmakers vasthouden aan het multicultureel beleid het mechanisme van padafhankelijk. Er zijn na een twintig jaar lange periode multicultureel beleid veel actoren die ervoor zorgen dat het beleid continueert. Denk bijvoorbeeld aan integratiespecialisten bij de overheid, allochtone zelforganisaties, multiculturele adviesbureaus. Het is vanuit beleidsmakers ook een pragmatische werkwijze. Door instrumenteel gebruik van bijvoorbeeld de migrantenorganisaties kunnen concrete problemen met betrekking tot integratie worden opgelost. Daar verandert een mediahype niets aan.

In dit onderzoek zal ik nieuwe resultaten verkrijgen ten aanzien van de invloed van media op de relatie tussen beleid en gebeurtenissen. Er lijken zich in de Goudse casus wel degelijk effecten van agendasetting en framing aan de hand van een mediahype te hebben voorgedaan.

2.1.3 Mediacratie: logica van politieke communicatie

In de jaren na de Tweede Wereldoorlog is de overheidscommunicatie van een voornamelijk reactief opereren naar een pro-actieve benadering (Stanyer, 2007: 43). Het managen van politieke mediacommunicatie wordt tegenwoordig gezien als het belangrijkste middel om steun te verwerven en te behouden. Men gaat ervan uit dat hoe beter een overheid haar beleid effectief verkoopt, haar beslissingen rechtvaardigt, haar acties verdedigt en hetgeen zij heeft bereikt toejuicht in de media, hoe meer steun de politiek verwerft van het publiek en hoe meer kans zij heeft op herverkiezing (Stanyer, 2007: 43). De frames die door politieke communicatie in positieve richting zijn beïnvloed, hebben dan een cultiverende werking.

Hoewel politici nu misschien meer in staat zijn om het beleid te promoten en de publieke opinie te peilen, is het niet mogelijk om de omgeving waarin ze functioneren volledig te controleren. Wanneer fouten rondom of mislukking van het beleid, wedijver of schandalen aan het licht komen, staat het bestuur in de aandacht van 24-uur draaiende media en wordt het functioneren van het bestuur door een steeds groter wordend leger van deskundigen en critici becommentarieerd (Elchardus, 2002; Stanyer, 2007: 53). De strategie om met slecht nieuws om te gaan, is in toenemende mate de kritiek te weerleggen. Met weerlegging wordt getracht de impact van een negatief bericht in te perken. Men probeert in te grijpen voordat het bericht leidt tot een voor het bestuur beschadigend verhaal. Tegenwoordig is dit een centrale activiteit binnen het mediamanagement (Stanyer, 2007; Schillemans, 2010).

De logica van de politieke communicatie wordt ingegeven door de medialogica, zoals Brants in zijn tweede veronderstelling met betrekking tot een mediacratie aangeeft. De medialogica wordt in 2003 door de RMO gekarakteriseerd aan de hand van acht kenmerken (RMO, 2003: 33-36). Als eerste is er door de grote toename van het aantal media en journalisten sprake van meer snelheid. Er is een strijd om de aandacht van het publiek waardoor de jacht op primeurs wordt gestimuleerd. Daarnaast wordt het nieuws door journalisten gebracht volgens de dominante interpretatieschema's (frames) waarin conflicten, heldere tegenstellingen en scherpe stellingnamen worden uitgelicht. De overheersende frames zijn: het conflict tussen personen, de strijd om macht en de politiek als spel om macht. Als derde zijn emoties en persoonlijkheden steeds vaker terug te vinden in de nieuwsberichten. Media kopiëren elkaar in toenemende mate. Zo ontstaan er steeds vaker hypes en presenteren verschillende media zelfs vaker eenzelfde perspectief, dit noemt de RMO meutevorming. Het vijfde kenmerk is dat krachtige beelden, maar

ik denk ook woorden, voortdurend worden herhaald in de media. Het beeld, of het krachtige statement, draagt een heel verhaal in zich waar geen argument tegenin lijkt te kunnen worden gebracht. Daarnaast, als zesde, is er steeds meer sprake van interpretatieve journalistiek. De nieuwsfeiten worden steeds vaker voorzien van een interpretatie. Daarbij blijken journalisten steeds dominanter te worden in interviews of debatten, hier nemen zij een groot deel van de spreektijd voor hun rekening. Een zevende kenmerk is dat burgers in toenemende mate in beeld worden gebracht, bijvoorbeeld als ervaringsdeskundige. Ten slotte wordt aan de hand van de 'nieuws waarde' die een item heeft bepaald of het wordt gepubliceerd.

De medialogica krijgt steeds meer vrij spel door de neergang van andere logica's in het publieke domein, zoals die van politieke partijen of maatschappelijke zuilen (RMO, 2003: 32). De sociale werkelijkheid wordt in toenemende mate beïnvloed door de medialogica, vanwege de grote rol van media in de samenleving, zo concludeert ook Hjarvard (2008). Zo zullen niet alleen werkelijkheidsconstructies van journalisten onderhevig zijn aan de medialogica, maar ook de werkelijkheidsconstructies van politici of overheden.

Juist door de aanpassing van politici aan de medialogica ontstaat een dynamiek tussen de twee. Krachtige beelden en statements vanuit de politiek zijn steeds belangrijker. Politiek is meer een spektakel, meer theater geworden (Edelman, 1977; Elchardus, 2002; Fischer, 2003). Wanneer politici hun verhaal wereldkundig willen maken, staan zij bijvoorbeeld voor de taak om de boodschap zo te vertalen dat deze 'nieuws waardig' wordt. Zij zullen zelf trachten zo krachtig mogelijke statements te doen om zo media-aandacht voor hun standpunten te verkrijgen.

Van der Steen, van der Spek en van Twist (2010^b: 25) stellen dat niet alleen politici, maar ook bestuurders zich in hun communicatie steeds meer de stijlmiddelen van de journalistiek toe-eigenen. Ze zijn zich steeds meer via de regels van de medialogica gaan gedragen. Van Twist betoogt in zijn oratie dat de ambtelijke advisering zich steeds meer is gaan bezighouden met het beïnvloeden van de beeldvorming in de media (de Vos, 2010). Dit betekent dat de inhoud van het beleid kan worden aangepast met het oog op de media. Deze inhoudelijke bemoeienis met het beleid vindt van Twist een zorgelijke ontwikkeling (Ibidem). Beeldvorming, framing en metaforen zijn tegenwoordig geen bijzaken van beleidsontwikkeling meer, het zijn mogelijk de hoofdzaken (van der Steen, van der Spek & van Twist, 2010^a: 8). Daardoor zijn ook wat betreft de analyse van beleid 'subdisciplines' als de narratieve beleidsanalyse, discoursanalyse en de communicatie-wetenschappen zich dichter naar de kern van de bestuurskunde gaan verplaatsen (Ibidem). Ook in deze scriptie zal gebruik worden gemaakt van deze disciplines om het vraagstuk over de invloed van media op de strijd om beleid nader te bestuderen. Frames, verhaallijnen gehanteerd door betrokkenen met betrekking tot de problemen en oplossingen staan in mijn analyse centraal. Ik zal nu overgaan tot een theoretische beschouwing van de argumentatieve of discursieve strijd die kan plaatsvinden rondom beleidsvraagstukken.

2.2 Strijd om beleid

Problemen worden politiek en sociaal geconstrueerd. Er zijn issues waarover geen overeenstemming bestaat ten aanzien van de probleemdefinitie, laat staan ten aanzien van de oplossing van het probleem. Betrokken voeren een argumentatieve, discursieve strijd om het beleid. Deze beleidscontroversen vragen om een andere aanpak dan problemen waarover wel overeenstemming bestaat. In het volgende zal ik allereerst dieper ingaan op het ontstaan van beleidscontroversen. Daarna zal worden bekeken hoe beleidsmakers om kunnen gaan met dergelijke controversen.

2.2.1 Beleidscontroversen

Beleid maken is keuzes maken. Wat is het probleem? Wat zijn oorzaken? Wat zijn mogelijke oplossingen? Fischer & Forester (1997: 1-2) typeren beleidsprocessen als een constante discursieve strijd, bijvoorbeeld ten aanzien van de grenzen van een probleemcategorie of de definities. De manier waarop beleidsmakers de problemen door middel van taal vormgeven kan met veel of weinig zekerheid omgeven zijn. Hisschemöller en Hoppe (1995: 44) maken een indeling van vier soorten problemen. De indeling is in figuur 1 in beeld gebracht. Zij doen dit op basis van twee dimensies. Enerzijds is er de mate waarin er zekerheid bestaat over de relevante kennis van het probleem en de manier om het probleem om te vormen naar een meer wenselijke situatie. Anderzijds gaat het om de mate waarin er consensus bestaat over de relevante waarden en normen.

		<i>Consensus over relevante normen en waarden</i>	
		<i>Nee</i>	<i>Ja</i>
<i>Zekerheid over relevante kennis</i>	<i>Nee</i>	Ongestructureerd probleem	Betrekkelijk gestructureerd probleem (doelen)
	<i>Ja</i>	Betrekkelijk gestructureerd probleem (middelen)	Gestructureerd probleem

Figuur 1. Vier typen van beleidsproblemen.

Bron: Hisschemöller & Hoppe, 1995: 44

Een probleem is gestructureerd wanneer er hoge mate van zekerheid en van consensus bestaat. Een probleem is betrekkelijk gestructureerd ten aanzien van de doelen wanneer er consensus is over de relevante waarden en normen, maar onzekerheid over de benodigde kennis. Wanneer er juist een hoge mate van zekerheid is ten aanzien van deze kennis, maar geen consensus ten

aanzien van de relevante waarden en normen is het een probleem betrekkelijk gestructureerd ten aanzien van de middelen. Een probleem is ongestructureerd wanneer er consensus noch zekerheid is, maar wanneer men niettemin onvrede voelt ten aanzien van de situatie.

Beleidsmakers zijn geneigd het probleem te zien als gestructureerd. Op die manier reduceren zij onzekerheid, limiteren zij hun zoektocht naar informatie en beperken zij de opties van mogelijke oplossingen tot de bestaande methodes (Hisschemöller & Hoppe, 1995: 45). Overigens, wanneer er teveel complexiteit of sociaal conflict bestaat ten aanzien van het issue zullen de beleidsmakers altijd geneigd zijn het probleem te minimaliseren, zo betogen Hisschemöller en Hoppe (1995: 45). Deze reacties van beleidsmakers leiden er volgens hen toe dat er ontembare beleidscontroversen ontstaan. Het is cruciaal dat in een probleemconstructie rekening gehouden wordt met alle verschillen in meningen ten aanzien van het probleem en de oplossingen (Hisschemöller & Hoppe, 1995: 49). Juist wanneer de gezichtspunten van bepaalde groepen in de samenleving niet serieus worden genomen door beleidsmakers zullen beleidscontroversen ontstaan. Dit wordt niet veroorzaakt door een kentheoretisch probleem, maar eerder door politiek conflict en politieke interactie.

Posities die beleidsmakers en andere relevante actoren innemen zijn gestoeld op onderliggende structuren van geloof, perceptie en waardering, door Schön & Rein (1994: 23) frames genoemd. Beleidscontroversen worden door hen gedefinieerd als een strijd tussen partijen die conflicterende frames ten aanzien van het issue hanteren. De frames waarop de betrokken actoren hun standpunten ten aanzien van het probleem en het beleid baseren, zijn volgens 't Hart en Kleiboer (1995^a) vergelijkbaar met wat beleidstheorieën genoemd worden. Beleidstheorieën kunnen worden beschreven als sets van toetsbare hypothesen die aan beleidsvoorstellen ten grondslag liggen ('t Hart & Kleiboer, 1995^a: 316). Ook Hajer (o.a.2006) gaat uit van een argumentatieve of 'discursieve' strijd om beleid. Mensen bediscussiëren zaken vanuit een discours: een geheel van ideeën, concepten en categorieën waarmee betekenis wordt gegeven aan verschijnselen en welke wordt geproduceerd en gereproduceerd door een te identificeren reeks van handelingen (Hajer, 2006: 66;70). De redetwist ten aanzien van de conflicterende frames of discoursen kan niet worden opgelost door een beroep te doen op de feiten of redenering. De frames zelf bepalen immers wat geclassificeerd kan worden als feit of als relevant argument. De frames worden onbewust gehanteerd en niet expliciet gemaakt (Schön & Rein, 1994: 23). In dit verband betogen 't Hart en Kleiboer (1995^a: 314) dat de strijd om beleid niet langer gaat om feiten en prioriteiten maar om beelden en hun betekenis.

Schön en Rein (1994) onderscheiden drie soorten frames. Er zijn retorische frames, waarop het overredend gebruik van verhalen en argumenten in een debat over beleid is gestoeld (Schön & Rein, 1994: 32). Handelingsframes liggen ten grondslag aan beleidspraktijken, zoals het maken van wetten en regels, allocatiebeslissingen en institutionele mechanismen (Ibidem). Retorische

frames waarmee veel mensen moeten overtuigd en handelingsframes waarmee men beleid invult zijn vaak niet aan elkaar gelijk. Een voorbeeld dat ik al eerder heb besproken is dat ondanks het feit dat in het publieke en politieke debat wordt gepleit voor een assimilationistisch integratiebeleid, er toch voornamelijk pluralistisch en dialogisch beleid wordt gemaakt (Koopmans, 2009:60). Ten slotte zijn er metaculturele frames die zowel retorische frames als handelingsframes voortbrengen. Een voorbeeld dat Schön en Rein (1994:34) geven, is de positie die men inneemt in het nature-nurture-debat. Dit standpunt leidt tot bepaalde vooronderstellingen, bijvoorbeeld ten aanzien van de zinvolheid van straffen. Om de invloed van discoursen of frames te bestuderen, zullen discourscoalities bekeken dienen te worden (Hajer, 2006). Daarbij worden groepen die een specifieke set verhaallijnen delen in een bepaalde tijdperiode, in de context van een te identificeren reeks van handelingen ontmanteld (Hajer, 2006:70). Deze discourscoalities zijn niet statisch, maar dynamisch. Wanneer een bepaald discours zo dominant wordt dat ze in beleid wordt overgenomen, spreekt Hajer (1993) van discoursinstitutionalisering.

2.2.2 Omgaan met beleidscontroversen

Wanneer er een strijd over het beleid wordt gevoerd en we spreken van een beleidscontroverse is er een andere strategie nodig om de problemen aan te pakken dan wanneer er meer overeenstemming bestaat. Bij de verschillende probleemsoorten passen volgens Hisschemöller en Hoppe (1995) ook verschillende strategieën om de problemen op te lossen. Ook hierbij verduidelijkt een figuur (2) de koppeling tussen de verschillende beleidsproblemen en de beleidsstrategieën. Bij gestructureerde problemen zijn de beleidsdoelen duidelijk en zal het beleidsproces zich focussen op het zo efficiënt mogelijk behalen van de doeleinden, de gezagsstrategie (Hisschemöller & Hoppe, 1995: 47). Wanneer het probleem zo goed als helder is, maar over de middelen waarmee men het probleem te lijf wil gaan onenigheid bestaat, is er een onderhandelingsstrategie. De verschillende onderhandelaars zijn in het debat gebonden aan de consensus die er al bestaat ten aanzien van beleidsdoelen, welke beschrijft welke issues en onderwerpen belangrijk zijn. Wanneer er geen overeenstemming bestaat over de probleemdefinitie maar wel over de middelen, wordt het aantal participanten beperkt. Er is een waardeconflict gaande. Dit kan niet worden opgelost door onderhandelingen, omdat sommige tegenstrijdige waarden onomkeerbaar kunnen worden beschadigd tijdens ruilpogingen. Door de strategie van schikking, wordt het frameconflict niet opgelost, maar er wordt een compromis gesloten (Idem, 48). Deze strategie wordt vaak gebruikt ten aanzien van ethische kwesties of issues die invloed hebben op de rechten van culturele of etnische groepen (Idem, 49). Bij ongestructureerde problemen ofwel beleidscontroverses wordt ook vaak getracht tot compromissen te komen (Idem, 52). Dit kan leiden tot het maken van non-besluiten.

Desalniettemin kan het een basis vormen van toekomstig beleid, er kan niet worden gegarandeerd dat deze strategie in de toekomst niet leidt tot het ontstaan van nieuwe controverses. Daarentegen zou men er ook voor kunnen kiezen een lerende strategie te hanteren, met elementen gebaseerd op het gedachtegoed van Schön en Rein (1994).

Schön en Rein (1994) betogen dat er een productieve dialoog tussen partijen met uiteenlopende frames op gang moet komen ('t Hart en Kleiboer, 1995^a: 318). De essentie van beleidsvorming is de wisselwerking tussen beleidsmakers en belanghebbende actoren, die hun ideeën en handelingen door elkaar laten beïnvloeden (Ibidem). Men redeneert *vanuit* zijn impliciete frame *naar* een expliciete positie ten aanzien van het probleem en het benodigde beleid. Maar, zoals gezegd, is men zich meestal onbewust van de rol die frames spelen in de vormgeving van zijn handelingen, gedachten en percepties (Schön & Rein, 1994: 34). Om te kunnen reflecteren op de conflicterende frames binnen een beleidscontroverse, dient men zich bewust te worden van zijn en andermans frames. Participanten moeten zich in elkaar kunnen verplaatsen. Daarbij moet men de tunnelvisie, veroorzaakt door het construeren van het beleidsprobleem vanuit het eigen frame, te boven komen (Schön & Rein, 1994: 187). Beleidsmakers realiseren zich dan dat de verschillende frames verschillende legitieme waarden in conflict vertegenwoordigen. De lerende strategie vraagt om een gedeeld gevoel van sociale en politieke verantwoordelijkheid. De sociaal rationale interactie stelt dan de participanten in staat om hun begrip van de problematische situatie te reframen (Hisschemöller & Hoppe, 1995: 53). Zo kunnen actoren nieuwe visies ontwikkelen ten aanzien van het probleem en nieuwe oplossingsmogelijkheden ontdekken.

Consensus over relevante normen en waarden

Nee

Ja

*Zekerheid
over
relevante
kennis*

Nee

Ongestructureerd probleem

Betrekkelijk gestructureerd
probleem (doelen)

Lerende strategie

Onderhandelingsstrategie

Ja

Betrekkelijk gestructureerd
probleem (middelen)

Gestructureerd probleem

Schikkingstrategie

Gezagsstrategie

Figuur 2. De verhouding tussen de structuur van het probleem en de beleidsstrategie.

Bron: Hisschemöller & Hoppe, 1995: 56

Noordegraaf (2004) beschrijft beleidsmanagement in lijn met het voorgaande. Hij voegt echter de dimensie van interdependenties toe, afkomstig uit theorieën over netwerkmanagement. Er is sprake van governance: een netwerksamenleving waarin de verschillende lagen van de overheid

samen met private, politieke en maatschappelijke organisaties zich in complexe netwerken buigen over maatschappelijke problemen (Hajer en Wagenaar, 2003; Bovens et al., 2007). In het beleidsmanagement staat het management van beleidscontroversen, de strijd om beleid, centraal (Noordegraaf, 2004). 'Beleidsmanagement vraagt om beleidsmanagers die gevoel hebben voor het controversiële karakter van issues en die in de gaten hebben dat zulke issues op basis van inhoud – feiten, onderzoek, analyse – niet op te lossen zijn. Waarden, belangen, percepties en interpretaties zijn veel belangrijker, en die zijn op hun beurt neergeslagen in sociale rollen, regels en routines' (Noordegraaf, 2004: 209). Issues voor het beleidsmanagement zijn vaak technisch niet al te complex, maar politiek-ideologisch erg omstreden. Vaak zijn de concrete beleidsvragen te plaatsen in veel grotere vraagstukken in de samenleving, die politiek-ideologisch zeer geladen zijn. Ook de concrete problemen in Gouda en Arnhem kunnen in een groter geheel van beleidscontroversen gezien worden. Ze kunnen getypeerd worden als 'symbolisch' (vgl. Hajer, 2006) in een meeromvattend maatschappelijk debat.

2.3 Context

Hoewel de constellatie in beide casussen startte met een gevoel van onveiligheid door geweld in het openbaar vervoer, kan de aandacht voor de incidenten in het licht gezien worden van veel grotere beleidsstukken. Die grotere beleidsvraagstukken vormen de context waarin de casussen kunnen worden gezien.

Zowel op Rijksniveau als op lokaal niveau wordt er beleid gemaakt om problemen en achterstanden in wijken aan te pakken. Verder worstelt men met het issue dat allochtone jongeren meer in de criminaliteitsstatistieken voorkomen dan autochtone jongeren¹. De cultuur wordt door velen als de verklaring voor het afwijkend, overlastgevend of crimineel gedrag gezien. Anderen wijzen daarentegen op andere oorzaken. De strijd om het beleid in de Goudse en in de Arnhemse casus lijkt zich om deze vraagstukken af te spelen. Met behulp van argumenten uit deze discoursen kunnen actoren in de casussen, zoals journalisten, politici en beleidsmakers hun positie innemen in de strijd om het beleid.

Wijken als focus

De laatste twee decennia wordt weer veel gesproken over de problematiek van probleemwijken. Dit is een aloude focus: al in 1955 besprak van Doorn de stedelijke buurt en de invloed daarvan op de bewoners (Musterd & van Kempen, 2007: 9).

¹ Zie bijvoorbeeld: Tweede Kamer (2008). Bijlage Jaarnota Integratiebeleid 2007–2011. 31 268 Nr. 13 188-18740. Brief van de ministers voor wonen, wijken en integratie, van justitie, van binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties, en van jeugd en gezin. Daarin staat te lezen dat van de Marokkaanse jonge mannen in de leeftijdscategorie 18-24 jaar 19,8% in 2005 verdacht zijn geweest van een misdrijf, tegenover 5,1% van de autochtone jonge mannen in die leeftijdscategorie.

Vele onderzoeken worden in dit verband verricht. Zo bestaan er analyses over de effecten van sociale en culturele segregatie op de sociale en culturele integratie (o.a. Bolt & Dekker, 2007; Völker, 2005). Ook verdiept men zich in de kansen die het wonen in een bepaalde buurt schept of juist niet schept (o.a. Kleinhans, 2007; Pinkster, 2007). Daarnaast houdt men zich bezig met de effecten van negatieve buurtreputaties (o.a. Ouwehand, 2007; Permentier, 2007). Bovendien onderzoekt men het verband tussen sociale cohesie in een wijk en criminaliteit (o.a. Lelieveldt & van der Kolk, 2005; Flap en Völker, 2005). De WRR kiest in zijn onderzoek ook voor een focus op de buurt. Dit is immers de plaats waar leefbaarheidvraagstukken zich bij de burger aandienen. Het gaat dan om zaken als de fysieke inrichting van de buurt, (on)veiligheidsgevoelens, onderwijs en kinderopvang, de sociale infrastructuur en het sociale en politieke vertrouwen (WRR, 2005: 11). In onderzoek voor de WRR gepubliceerd in hetzelfde jaar beschrijven Snel, Engbersen en Weltevrede (2005) de sociale herovering in twee wijken in Amsterdam en Rotterdam. De wijk zelf wordt in bovenstaande onderzoeken als focus genomen. Het wonen in een wijk heeft bepaalde sociale consequenties. Het wonen in een probleemwijk kan tot negatieve consequenties leiden. Van den Brink en Mali (2007) typeren een probleemwijk als volgt. Problemen met leefbaarheid en veiligheid komen voor daar waar de sociale en fysieke achterstand het grootst is. Inwoners hebben weinig contact met burens en buurtgenoten. Daarnaast wonen er veel mensen die achterlopen ten aanzien van de moderniteit. Men leeft er een passievere levensstijl. Bovendien wijkt men op indicatoren als de maandelijkse woonlasten, het oordeel van de omgeving en de kwaliteit van de woning sterk af van het landelijk gemiddelde. Er is veel dynamiek: er vinden veel verhuizingen plaats. Ten slotte geniet de wijk een slecht imago dat breed wordt uitgemeten in de pers. In de kwalitatieve analyse van probleemwijken, verricht door van den Brink (2007) wordt duidelijk dat elke wijk zijn specifieke problemen kent. Wanneer een wijk met achterstanden en problemen kampt, kunnen die problemen moeilijker worden opgelost of zelfs worden verergerd, zo is de redenatie.

In het overheidsbeleid is deze redenatie terug te vinden. Er wordt speciaal beleid voor wijken vervaardigd om de achterstanden en problemen in sommige wijken aan te pakken. Vanaf 2007 is er een ministerpost, alhoewel zonder portefeuille, in het leven geroepen om 40 aandachtswijken te verbeteren: de minister voor wonen, wijken en integratie. Daarbij zijn overigens geen Goudse wijken. Er zijn daarentegen vier Arnhemse wijken in de wijkenaanpak opgenomen: Het Broek, Klarendal, Malburgen en Presikhaaf.

De WRR (2005) acht het zinvol beleid te richten op de wijken. Ook beleidsmakers vanuit het Rijk en gemeenten definiëren de problemen met deze focus. Van den Brink en Mali (2007: 41-43) tekenen niettemin aan dat concepten als wijkenaanpak en sociale cohesie niet verabsoluteerd mogen worden in hun uitwerking.

Cultuur als verklaring

Was men eerst nog terughoudend in het leggen van de relatie tussen afkomst en criminaliteit, een artikel in het Parool van 22 december 1988 'Geheim rapport bepleit aanpak Marokkaanse jeugdbende' wordt gezien als een omslagpunt (Top, 2000: 20). Tegenwoordig bestaat er een legio aan boeken en artikelen die zich op dit verband toeleggen.

Wetenschappers zijn verdeeld over de relatie die zou bestaan tussen crimineel gedrag en culturele achtergrond. Hoewel cijfers laten zien dat allochtone jeugd vaker in de criminaliteitsstatistieken voorkomen, is de verklaring niet per se gelegen in de culturele achtergrond van de jongeren. Zo concludeert De Jong in zijn proefschrift 'Kapot moeilijk', over delinquent groepsgedrag van Marokkaanse jongens, dat de culturele verklaring niet op gaat: het gedrag heeft niets te maken met de etnische afkomst (Bervoets, van Ooijen & Werdmölder, 2009: 72). Er is eerder sprake van een straatcultuur die het gedrag veroorzaakt (van Gemert, 2009: 78). Bervoets, van Ooijen en Werdmölder (2009) kraken het proefschrift van de Jong echter genadeloos af. Volgens hen ligt met name de wisselwerking tussen de cultuuroverdracht thuis in zijn context en de verwachtingen die vanuit de instituties, bijvoorbeeld school en werk, worden gesteld ten grondslag aan het gedrag (Bervoets, et al., 2009: 74). Daarnaast erkennen zij ook de invloed van maatschappelijke factoren.

Bovenkerk, hoogleraar criminologie, hield 3 juni 2009 zijn afscheidscollege waarin hij hoge cijfers over criminaliteit onder Rotterdamse allochtone jongeren besprak (Groen, J. & Kranenberg, A., de Volkskrant, 6 juni 2009). Hij legt echter niet het verband met cultuur, maar eerder met de lage sociaal-economische positie en het gebrek aan sociale cohesie. Werdmölder (de Volkskrant, 17 juni 2009) valt hem daar op aan. De Marokkaanse cultuur is niet de veroorzaker van crimineel gedrag, maar elementen uit die cultuur als eer, schaamte, trots, wantrouwen en hoge gevoeligheid spelen volgens hem wel degelijk een rol.

Van Gunsteren (2009: 47) constateert dat het hedendaagse burgerbegrip in het overheidsbeleid niet meer op het handelen van de burgers gericht is, maar eerder op gedachten, cultuur en identiteit waar men de motivatie voor het handelen vindt. Daar stoelt men dus ook het aangrijpingspunt voor corrigerend handelen. In de WRR publicatie 'Identificatie met Nederland' is een dergelijke gedachtegang te vinden. Het gedachtegoed van de culturele verklaring is niet alleen onderdeel van een wetenschappelijke discussie, het heeft ook een plaats in het maatschappelijk debat en leidt bovendien tot beleidsmaatregelen (Bervoets, et al., 2009: 72).

2.4 Rol van de media in de strijd om beleid in de casussen

Een directe relatie tussen gebeurtenissen en beleid bestaat niet, omdat er altijd invloed zal uitgaan van politici op de relatie. Maar ook media vertroebelen de directe relatie tussen

gebeurtenissen en beleid, doordat zij de gebeurtenissen framen. De krachtige beelden en stevige statements die door journalisten en politici geuit worden in een mediahype blijven niet zonder gevolgen. Aan de hand van die beelden en statements creëren media een werkelijkheid die gevolgen heeft voor de werkelijkheid waarop het beleid gebaseerd wordt. Dit noem ik de strijd om beleid. Betrokkenen als journalisten, politici en beleidsmakers strijden om een probleemdefinitie, om een frame ten aanzien van de gebeurtenissen. Ook ten aanzien van de oplossingen voor de problemen wordt een argumentatieve strijd gevoerd.

In deze scriptie zal onderzocht worden in hoeverre media(hypes) invloed uitoefenen op de relatie tussen beleid en gebeurtenissen. Daarin staan mediaframes (vgl. Gerbner, 1969) en beleidsframes (vgl. Schön & Rein, 1994) centraal. Ik bestudeer de doorwerking van mediahypes op beleidsframes. Journalisten en beleidsmakers zijn niet de enige 'framers' in de strijd om het beleid. Om een completer beeld te geven van de strijd om beleid zijn de frames, verhaallijnen van journalisten en beleidsmakers naast die van politici en andere betrokkenen gelegd. Door deze 'discursieve' (vgl. Hajer, 1995) strijd om beleid te ontrafelen, kan ik bekijken met welke verhaallijnen welke actoren invloed hebben uitgeoefend op het beleid. Uit dit onderzoek zal blijken welke verhalen door verschillende media zijn verteld en welke verhalen – ten aanzien van de probleemschets en de aanpak – in het beleid doorwerken, ofwel in hoeverre er sprake is van 'institutionalisering' (vgl. Hajer, 1993). Met name in de Goudse casus lijken media, middels de mediahype, veel invloed te hebben gehad op de strijd om het beleid.

Door journalisten als belangrijke actoren te zien in de discursieve strijd om het beleid, draag ik bij aan de kennis over het eventuele bestaan van een 'mediacratie' (vgl. Brants, 2002). In een mediacratie zou er immers op basis van de krachtige beelden en statements over problemen, geuit in mediahypes, beleid worden gemaakt. Maar in een mediacratie is de invloed van media tweeledig. Er gaat ook invloed uit van het systeem van media, de medialogica, op hoe politici communiceren. Hierbij ontstaat een interessante wisselwerking tussen journalisten en politici, die ik in dit onderzoek ook zal bestuderen.

3. Onderzoeksopzet

In deze case-study zal de analyse van de discursieve strijd om het beleid centraal staan. Deze discursieve strijd oefent namelijk invloed uit op de relatie tussen gebeurtenissen en beleid. Daarbij maak ik gebruik van een discoursanalyse, waarmee ik de verschillende verhaallijnen (Hajer, 1993) van actoren bestudeer. De belangrijkste verhaallijnen, frames zijn die van journalisten en in beleid. Mediaberichtgeving en beleid heb ik daarom eerst apart geanalyseerd, alvorens ik de verhaallijnen in de meeromvattende discursieve strijd plaats. Om de framing mediaberichtgeving te bestuderen heb ik de methode van Gerbner (1969) gehanteerd. Aan de hand van 'beleidsframes', zoals Schön en Rein (1994) deze definiëren, maak ik een analyse van het beleid. Hieronder zet ik uiteen welke bronnen ik heb gebruikt en licht ik de analysemethoden uitgebreider toe. Omdat het coderen een belangrijke rol speelde in de analyse van de kwalitatieve data heb ik daar de derde paragraaf aan gewijd. In de laatste paragraaf ga ik in op de inrichting van mijn empirische hoofdstukken.

3.1 Bronnen

Er zijn verschillende bronnen gebruikt bij de analyse. Het gaat om mediaberichtgeving, beleidstukken, Handelingen van de Tweede Kamer en interviews.

Mediaberichtgeving

Krantenberichten heb ik verzameld middels LexisNexis Academic NL, waarbij gezocht is in de periode van 14-09-2008 tot en met 14-09-2009. Voor beide casussen zijn de volgende landelijke kranten geraadpleegd: Algemeen Dagblad, De Telegraaf, De Volkskrant, NRC Handelsblad, NRC.Next en Trouw. In Gouda was er via LexisNexis Academic NL één regionaal dagblad beschikbaar, namelijk AD Groene Hart. Voor de Arnhemse casus zijn de Gelderlander en het Gelders Dagblad bekeken.

Het zoekresultaat voor de Goudse casus is als volgt tot stand gekomen. In de database van LexisNexis Academic NL is in de landelijke kranten gezocht op de woorden *Gouda* en *bus*. Voor deze woorden is gekozen aangezien de berichtgeving startte met de omleiding van een buslijn. Bij nadere bestudering bleek ik daarmee niet voldoende te vatten welke mediaberichtgeving er naar aanleiding van het incident is geweest. Meteen werd immers de link gelegd met Marokkaanse jongeren in de wijk Oosterwei. Hierover verschenen ook veel artikelen. Om die reden heb ik ook gezocht op *Oosterwei* in de landelijke kranten. In het AD Groene Hart heb ik de combinatie van zoektermen *Oosterwei* en *bus* gehanteerd². Voor televisie-uitzendingen heb ik

² De zoektermen Gouda en bus of Oosterwei leidden tot te veel niet relevante zoekresultaten.

gezocht op de website van het instituut voor beeld en geluid³. Het zoeken op de combinatie van de termen *Gouda* en *bus* leverde geen resultaat op. Daarom heb ik de zoekterm *Oosterwei* gehanteerd. Dit leverde een zoekresultaat op dat bestond uit verschillende programma's, alle afkomstig van de publieke zenders. Ik heb daaruit de prominente uitzendingen voor de analyse gebruikt, namelijk uitzendingen van het NOS journaal van acht uur, EenVandaag, Nova Den Haag Vandaag, Pauw en Witteman en De Wereld Draait Door. In totaal heb ik 197 krantenartikelen en tien televisie-uitzendingen in de analyse van de Goudse casus meegenomen.

In de Arnhemse casus zijn er ook verschillende zoektermen gehanteerd. Allereerst is er gezocht op de combinatie *Arnhem* en *bus*, aangezien ook hier het startpunt van de mediaberichtgeving over de casus een omleiding van een buslijn is. Onvrede over het management van Connexxion bleek in deze casus belangrijk. Daarom is er ook gezocht op de termen *Arnhem* en *Connexxion*. Er zijn geen landelijke televisie-uitzendingen op de incidenten in Arnhem ingegaan. In totaal heb ik 55 krantenartikelen in de media-analyse opgenomen.

Beleidsdocumenten

De twee voor dit onderzoek meest relevante beleidsdocumenten zijn in de analyse opgenomen. Deze zijn tijdens en kort na de media-aandacht voor de problemen in Oosterwei verschenen. In Gouda is er een maand na de bewuste omleiding van de busroute een beleidsdocument verschenen (oktober 2008). Dit plan, 'Gouda gaat nóg harder werken aan veiligheid', is in die korte periode vervaardigd. Het andere beleidsplan dat in de onderzochte periode, in april 2009, verscheen was het wijkprogramma Gouda Oost. Om meer te weten te komen over de achtergrond van de beleidsplannen heb ik interviews gehouden met beleidsmakers. Daarnaast is het Logboek Oosterwei, bijgehouden door de communicatieadviseur (Henny Castelein) gebruikt voor de analyse. Hierin wordt duidelijk hoe het communicatiebeleid in de gemeente is gevoerd. In Arnhem is er geen speciaal beleidsplan verschenen naar aanleiding van het gebeurde. Er is wel een aantal beleidsmaatregelen genomen die te lezen zijn in een persbericht. Daarnaast heb ik interviews gebruikt om de genomen maatregelen na te gaan.

Overige bronnen

Verder zijn er ter ondersteuning van de discoursanalyse een aantal andere bronnen gebruikt. Het gaat dan om Handelingen van de Tweede Kamer, wat betreft de Algemene Beschouwingen (19-09-2008) en het spoeddebat over Gouda (24-09-2008).

Ook zijn er semi-gestructureerde interviews gehouden met 8 belangrijke actoren binnen de gemeenten. Er is voor gekozen alleen interviews af te nemen op lokaal niveau aangezien men daar de meeste kennis van en ervaring met de te bestuderen casus heeft.

³ De archieven op de website van het instituut voor beeld en geluid zijn te vinden middels de link: <http://zoeken.beeldengeluid.nl/internet/index.aspx>

3.2 Analysemethoden

Zoals al uit de deelvragen blijkt, is dit onderzoek een case-study. Ik analyseer de twee casussen aan de hand van frame-analyses van mediaberichtgeving en beleid. Vervolgens schets ik een meer omvattend beeld over de discursieve strijd aan de hand van een discoursanalyse. Zo zal ik het antwoord op mijn onderzoeksvraag verkrijgen: Op welke wijze beïnvloeden media(hypes) de relatie tussen gebeurtenissen en beleid?

Case-study

Met een case-study verkrijg ik kennis op een zeer gedetailleerd niveau over de verhoudingen tussen media en beleid. Daarmee kan ik beter antwoord geven op vragen in een relatief nieuw onderzoeksgebied binnen de bestuurskunde. Er is immers weinig kennis over een mogelijke invloed van media(hypes) op beleid (Brants, 2002; van Gestel, 2006). Een case-study biedt de mogelijkheid de complexe discursieve strijd om het beleid in de twee casussen genuanceerd te kunnen vatten.

Ik maak een vergelijking tussen de casus van Gouda en de casus van Arnhem. Beide kennen eenzelfde startpunt met soortgelijke gebeurtenissen. Maar waar rondom de gebeurtenissen Gouda een mediahype is ontstaan, is daar na de incidenten in Arnhem geen sprake van. Ook de beleidsmaatregelen zijn verschillend in omvang. De relatie tussen gebeurtenissen en beleid ziet er in de casussen anders uit. Met name in de Goudse casus zal de invloed van media groter zijn, door de mediahype die in Gouda wél heeft plaatsgevonden. De Arnhemse casus gebruik ik om in de casus van Gouda beter te kunnen begrijpen hoe media invloed uitoefenen op de strijd om beleid.

Frame-analyse van mediaberichten

Om de tweede deelvraag te beantwoorden zal een frame-analyse worden uitgevoerd. Er zal worden bestudeerd hoe de gebeurtenissen in Gouda in verschillende kranten en televisie-uitzendingen zijn geframed in de mediahype. De frame-analyse zal worden uitgevoerd aan de hand van de methode van Gerbner (1969). Deze methode leidt de analyse langs vier punten. Als eerste zal ik de 'aandacht' in beeld brengen, door beantwoording van de vraag: hoe vaak verschijnt een boodschap in de media en in welke media? Daarna bekijk ik de 'nadruk', hierbij analyseer ik wat er in die boodschap(pen) belangrijk is. Dan richt ik me op de 'tendentie': welk waarde-oordeel spreken de verschillende media uit? Als laatste zet ik de 'structuur' uiteen, het doel is dan in kaart te brengen hoe de boodschap(pen) in verband worden gebracht met andere verschijnselen.

Beleidsanalyse

Om de derde deelvraag te beantwoorden zal ik beleidsstukken (Gouda) of beleidsmaatregelen (Arnhem) narratief analyseren. Ik bestudeer welke achterliggende frames (vgl. Schön & Rein, 1994), verhaallijnen (vgl. Hajer, 1993; 2003) aan het beleid ten grondslag liggen. Posities die beleidsmakers en andere relevante actoren innemen zijn gestoeld op onderliggende structuren van geloof, perceptie en waardering, door Schön & Rein (1994: 23) frames genoemd. De frames waarop de betrokken actoren hun standpunten ten aanzien van het probleem en het beleid baseren, zijn volgens 't Hart en Kleiboer (1995^a) vergelijkbaar met wat beleidstheorieën genoemd worden. Beleidstheorieën kunnen worden beschreven als sets van toetsbare hypothesen die aan beleidsvoorstellen ten grondslag liggen ('t Hart & Kleiboer, 1995^a: 316). In de beleidsanalyse zal ik eerst het beleid kort uiteenzetten en vervolgens schetsen welke frames achter het beleid schuil gaan.

Discoursanalyse

Om een meeromvattend beeld van de invloed van media op de relatie tussen gebeurtenissen en beleid te geven, voer ik een discoursanalyse uit. Daarbij neem ik de voorafgaande frame-analyses mee. Hoewel een discoursanalyse meestal ten aanzien van een langere periode dan een jaar wordt verricht, kan ik stellen dat de situatie in Gouda een 'symbolisch issue' (vgl. Hajer, 2006) is binnen een groter debat over onveiligheid in wijken, veroorzaakt door allochtone jongeren. Dit soort symbolische kwesties speelt een zeer belangrijke rol in de uiteindelijke probleemdefinitie van het meeromvattende issue.

Hajer (1993) gaat uit van verhaallijnen: narratieven of frames over de sociale werkelijkheid. De verhaallijnen helpen een probleem te construeren of te definiëren. Ook worden actoren ermee gepositioneerd: 'schuld en verantwoordelijkheid, urgentie en verantwoordelijkheid worden ermee aan actoren toegeschreven' (Idem). Het is een strijd over de betekenisgeving van een sociale werkelijkheid. Groepen actoren die dezelfde verhaallijnen aanhouden in een bepaalde context noemt Hajer (1993;2006) discourscoalities. De verhalen hoeven voor de actoren echter niet hetzelfde te betekenen. In mijn analyse zal ik wel verhaallijnen aan actoren koppelen, maar door de beperkte onderzoeksperiode kan ik niet spreken van discourscoalities. Wanneer een discours dominant is geworden en het vertaald wordt in concreet beleid of in een institutie spreekt men van discours institutionalisering (Hajer, 1993: 46).

3.3 Coderen

Om de discoursanalyse, de kwalitatieve data-analyse, systematisch uit te voeren maak ik gebruik van MAXQDA. Deze software dient als goede ondersteuning bij het coderen van de verschillende tekstuele data (de mediaberichten, beleidsdocumenten, debatten en de uitgewerkte interviews). Codes zijn een samenvattende termen voor de betekenis van de betreffende fragmenten, daarmee kunnen fragmenten met elkaar worden vergeleken en worden opgeslagen (Boeije, 2010: 96). Ik heb gecodeerd met een bepaalde theoretische sensitiviteit (Idem, 88): vanuit onder andere de literatuur over media, framing en de context verwachtte ik bepaalde codes aan te gaan maken. Desalniettemin zijn er ook middels open codering (Idem, 96) fragmenten gecodeerd. Dan liet ik me leiden door de tekst zelf. Ik heb in tekstfragmenten enerzijds geordend aan de hand van de actoren, zodat ik systematisch achterhaalde welke verhaal een actor vertelde en of die vasthield aan zijn verhaallijn. Anderzijds heb ik de verschillende verhaallijnen gestructureerd naar verhalen over de problemen, verhalen over de beeldvorming en verhalen over de aanpak van de problemen. Daarbij heb ik rekening gehouden met de bronnen die actoren zich vanuit de context van de grotere beleidsvraagstukken konden aanwenden.

Ik heb ook gebruik gemaakt van een aantal 'tools' van het programma MAXQDA. Zo heb ik de *lexical search* - functie een aantal keren toegepast. Daarmee kon ik tellen hoe vaak een woord(deel) werd gebruikt in de betreffende tekst. Hoewel ik een meer kwalitatieve analyse maak, kunnen cijfers het belang dat gehecht wordt aan een issue wel goed illustreren. Ook liet ik mij bij het samenvatten van de discursieve strijd ondersteunen door de *code relations browser*. Hierin worden intersecties aangegeven van verschillende codes. Wanneer ik fragmenten met meerder codes heb gecodeerd, ontstaat er een intersectie. Aangezien ik codes had gemaakt voor de actoren en codes voor bepaalde verhalen waren intersecties tussen deze twee soorten codes nuttig om te bekijken. Boeije (2010) benadrukt echter dat de software in dit geval alleen de intersecties weergeeft: ik zal hier zelf betekenis aan dienen te geven. De relevantie van de relaties worden niet beoordeeld door het programma zelf maar door mij.

3.4 Inrichting van de empirische hoofdstukken

De resultaten en analyse van de casussen bespreek ik in aparte delen. Deze delen kennen eenzelfde verloop. Ik vang aan met een situatieschets, waarin ik de gebeurtenissen uiteen zet. Vervolgens geef ik de resultaten van de frameanalyse weer aan de hand van de vier aspecten: aandacht, nadruk, tendentie en structuur. Ik splits de berichtgeving in kranten en op televisie. De analyses zijn zo beter behapbaar voor de lezer dan wanneer ik alle mediaberichtgeving bij elkaar zou voegen. Omdat ik hier veel fragmenten uit mediaberichtgeving bespreek, heb ik ervoor gekozen een andere manier van bronvermelding te hanteren. Door voetnoten te gebruiken voorkom ik vele verwijzingen in de tekst en maak ik het hoofdstuk beter leesbaar. Aan het eind

van de media-analyse geef ik in een kader nog kort de resultaten weer, zodat de lezer na de vele informatie de belangrijkste bevindingen nog een keer voor zich ziet.

Dan ga ik over tot de beleidsanalyse. Nadat ik weergeef welke voorstellen in het plan staan, ga ik over tot de bespreking van de belangrijkste achterliggende verhaallijnen, de frames. De titels van tussenkopjes zijn de verhaallijnen die ik daaronder verder toelicht aan de hand van fragmenten uit het beleid.

Ten slotte schets ik de meeromvattende discursieve strijd. Hierin worden de gegevens uit de frameanalyses van mediaberichtgeving en beleid aangevuld met data uit interviews en de Kamerdebatten. Op die wijze geef ik een completer beeld van de wederzijdse beïnvloedingen in de strijd om betekenis. Ik schets de discursieve strijd aan de hand van verhaallijnen met betrekking tot de probleemschets en verhaallijnen met betrekking tot de aanpak. Eerst bespreek ik de verhaallijnen van journalisten en andere actoren, vervolgens behandel ik welke verhaallijnen terug te vinden zijn in het beleid. Ik maak daarin overzichtelijke tabellen waarin ik de verhaallijnen koppel aan de actoren en laat zien of de verhaallijn in het beleid is te vinden. Ik bekijk in de hoofdstukken over de discursieve strijd ook welke mechanismen, die in de wetenschappelijke literatuur (zie hoofdstuk 2) staan beschreven, ik tegenkom in de strijd om beleid in de casussen. Vervolgens gebruik ik alle resultaten uit de analyses om mijn eindconclusie te formuleren. Daarin zal ik ook een vergelijking maken tussen de twee casussen.

Deel II

Resultaten en analyse van de Goudse casus

4. Situatieschets

Om te beginnen wil ik een overzichtelijk beeld schetsen van de gebeurtenissen die zich hebben voorgedaan in Gouda in de onderzochte periode. Het startpunt is de omleiding van de buslijn om Oosterwei. Het eindpunt is een jaar later⁴. Er zijn krantenberichten, televisie-uitzendingen, persberichten, Kamerdebatten, Kamervragen met antwoorden, Goudse beleidsplannen en feiten uit het communicatielogboek van de gemeente Gouda in verwerkt. Om al deze gegevens overzichtelijk te presenteren, heb ik de gebeurtenissen in verschillende thema's geordend. Zoveel als mogelijk is, heb ik een chronologische volgorde gehanteerd.

Omleiding van buslijn 3

Op woensdag 10 september overvalt een man een buschauffeur, rijdend op buslijn 3. De bus bevindt zich op dat moment in de wijk Goverwelle. De buschauffeur doet aangifte bij de politie. De dag erna melden chauffeurs bij het management dat de maat vol is en dat zij zich niet langer veilig voelen. Daarop besluit het management dat Lijn 3 om veiligheidsredenen niet meer door Oosterwei zal rijden (Logboek Oosterwei. Deel I, 2008: 4). De chauffeurs hadden eerder aangegeven lijn 3 helemaal niet meer te willen rijden. De omleiding van de lijn om Oosterwei was het compromis dat het management van Connexxion met hen sloot (Logboek Oosterwei, sept – deel I, 2008: 5). De contacten tussen Connexxion en gemeente lopen dan moeizaam. De partijen hebben moeite elkaar te bereiken. Connexxion geeft vrijdag 12 september aan pas de vrijdag daarop tot overleg over te willen gaan (Logboek Oosterwei, sept – deel I, 2008: 6). In een kort bestuurlijk overleg tussen burgemeester Cornelis en wethouder Verkeer en Vervoer Janssen wordt besloten na het weekend contact op te nemen met Connexxion.

De burgemeester wordt zaterdag gebeld door een journalist van de Telegraaf op zijn privéadres. Quotes uit dit telefonisch interview worden gebruikt voor het artikel dat de volgende dag in de zondageditie van De Telegraaf verschijnt: 'Bus mijdt Goudse wijk.' Ook de woordvoester van Connexxion Pieroen wordt aangehaald. Naar aanleiding van het artikel in De Telegraaf maakt het NOS-journaal die avond de omleiding van de buslijn om Oosterwei tot haar – eerste – nieuwsitem met fragmenten van de woordvoester van Connexxion, loco-burgemeester Harro Janssen en raadslid Mohammed Mohandis.

Alle kranten berichten op maandag 15 september 2008 over de omleiding van de buslijn in Gouda. De meeste kranten gaan in op de problemen waar Connexxion mee te kampen had. De Telegraaf verwijt echter de burgemeester de problemen te bagatelliseren en betitelt het stuk met: 'stuur het leger naar Gouda', een uitspraak die Wilders (PVV) zondag heeft gedaan. NOS

⁴ In bijlage II staat een excelbestand met alle zaken die ik voor dit overzicht heb gebruikt, uitgewerkt naar wie, wat, wanneer en waar. Het gaat inclusief alle mediaberichtgeving om meer dan 250 feiten. Helaas kan ik daarmee niet zeggen dat het overzicht uitputtend is. Niettemin ben ik van mening dat de belangrijkste zaken zijn meegenomen.

interviewt buurtbewoners. De communicatieafdeling belegt die middag een persconferentie met als inzet de maatregelen die gemeente, politie en Connexxion zijn overeengekomen om de veiligheid te vergroten. Het gaat om cameratoezicht, het meerijden van veiligheidsfunctionarissen en toezicht van de politie.

Op 16 september stellen de leden De Krom (VVD) en Teeven (VVD) vragen aan de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat en de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over het geweld in het openbaar vervoer in Gouda naar aanleiding van het artikel in de Telegraaf van de 15^e. In kranten wordt op 16 en 17 september verslag gelegd van de maatregelen die Connexxion, de gemeente en de politie hebben genomen. De maatregelen worden in verschillende artikelen bekritiseerd. Niettemin gaan door deze maatregelen de bussen van lijn 3 donderdag 18 september weer hun normale route rijden. Wanneer 19 september overleg is over de hervatting van het busverkeer in Oosterwei concluderen Connexxion, gemeente en politie dat er geen problemen zijn op de bus. Connexxion geeft middels een brief helderheid over de incidenten vanaf januari 2008 die zich hebben voorgedaan in bussen in Gouda.

Journalisten in de wijk lastiggevallen

Veel journalisten bezoeken intussen de wijk, interviewen buurtbewoners, de burgemeester en politie en verslaan hun bevindingen. Zelfs CNN en Aljazeera tonen belangstelling voor de Goudse situatie. Door de vele cameraploegen en journalisten in de kleine buurt lijkt de spanning op te lopen. De cameraman en journaliste van EenVandaag worden op woensdag 17 september lastiggevallen door een groep jongeren. Zij vluchten na bedreigingen in de plaatselijke C1000, waar zij de politie bellen. Arrestatie van de jongeren heeft onmiddellijk plaatsgevonden, maar kon een opstootje niet verhinderen, zo staat te lezen in de verklaring van de burgemeester in de gemeenteraad (Logboek Oosterwei, sept – deel I, 2008: 30). Hiervan worden beelden geschoten die niet alleen EenVandaag op 19 september uitzendt. Ook op de voorpagina van de Telegraaf komen er dan foto's van de gebeurtenissen, met de titel 'Dit is Gouda'. In reactie hierop brengt de gemeente diezelfde dag een persbericht uit.

De dag waarop de journalisten belaagd werden, woensdag 17 september, geeft de burgemeester de communicatieafdeling de opdracht een belronde media te doen met de vraag wie van plan is opnames te maken in Oosterwei van de eerste bus die weer gaat rijden. Dit met als doel te inventariseren hoeveel media zichtbaar in de wijk aanwezig zijn (Logboek Oosterwei, sept – deel I, 2008: 32). De afdeling communicatie raadt dit af omdat hiermee de indruk kan worden gewekt dat politie en gemeente de situatie onveilig achten (Ibidem). Alleen TV West wil de bus filmen. Diverse media berichten de volgende dag niettemin dat de gemeente Gouda media afraadt Oosterwei in te gaan.

's Avonds bezoekt de burgemeester ouders, die zich bevinden in een grote sporthal in de wijk vanwege Ramadan, en vervolgens zo'n 70 jongeren. Hij spreekt hen aan op hun verantwoordelijkheid om de rust in de wijk te bewaren om de situatie niet te laten verslechteren.

Algemene beschouwingen

Woensdag 17 september zijn de Algemene Beschouwingen in de Tweede Kamer. Kort wordt door Rutte Gouda als voorbeeld aangehaald om zijn argument over de noodzakelijkheid van snelrecht in veiligheidsbeleid kracht bij te zetten. Later in het debat gebruikt Wilders de Goudse situatie als een voorbeeld van straatterrorisme gepleegd door Marokkanen. Hij brengt dit als een bewijs voor de volgens hem in gang zijnde islamitische intifada. Een oplossing die hij voor de problemen aandraagt, is het leger uit Uruzgan naar Oosterwei te sturen om de wijk weer veilig te maken.

Verhaal burgemeester

De burgemeester is de belangrijkste woordvoerder van de gemeente Gouda. Hij wordt in vele artikelen aangehaald en geeft interviews op televisie. Zo treedt hij dinsdag 23 september op in de wereld draait door (DWDD). Hij heeft het over een overkill aan camera's in de wijk en vertelt dat er veel werk dat in de wijk is gaan zitten, is kapot gemaakt. Ook beschrijft hij een tekort aan middelen om de wijk te vernieuwen en om ouders aan te pakken die het niet interesseert wat hun kinderen uitvoeren. Hiermee laait een discussie op over de rol van de media.

Een dag na de uitzending van DWDD geeft de communicatieafdeling een persbericht uit met als titel: 'Gouda op eigen kracht met aantoonbaar resultaat' (Logboek Oosterwei, sept – deel I, 2008: 36). Men vertelt welke resultaten men al heeft geboekt in Gouda Oost, waaronder Oosterwei.

Spoeddebat inzake de situatie in de Goudse wijk Oosterwei

Medewerkers van de gemeente Gouda leveren input voor de beantwoording van Kamervragen door de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en justitie. Ook wordt met het ministerie van BZK besproken wat het in de brief naar de Kamer zet. De brief 'aanpak overlast probleemjongeren' verschijnt 24 september. Er zit een factsheet in met cijfers van verdachtenpercentages, uitgesplitst naar afkomst. Marokkaans-Nederlandse mannen blijken sterk oververtegenwoordigd: een aandeel van 19,8% in de leeftijd van 18 tot 25 jaar is wel eens verdacht geweest van een misdrijf. Leden van de PVV en Agnes Kant van de SP bezoeken op woensdag 24 september Oosterwei in voorbereiding op het debat (Logboek Oosterwei, sept – deel I, 2008: 58).

Het Kamerdebat over de situatie in de Oosterwei, onder andere aangevraagd door de PVV, vindt de volgende dag plaats. Hierin wordt door vele partijen gepleit voor een harde aanpak van de overlastgevende jongeren. Het debat krijgt diezelfde avond nog aandacht in Nova Den Haag Vandaag en het wordt bovendien geanalyseerd door Henk Kamp (VVD) in Pauw en Witteman. Alle kranten, behalve NRC.Next die geen aandacht aan het debat besteedt, bespreken de harde aanpak die door de Kamerleden is voorgesteld.

De volgende dag komen topambtenaren, waaronder de directeur-generaal van het ministerie van BZK naar de gemeente toe. In woorden van de burgemeester vragen zij wat ze voor de gemeente kunnen doen om te zorgen dat het beter, nog beter gaat dan waar de gemeente mee bezig is geweest (Cornelis, 2010).

Toon Kamerdebat

Op het Kamerdebat volgen allerlei maatschappelijke reacties. Er zijn veel berichten te lezen waarin kritiek wordt geuit op een foutieve beeldvorming ten aanzien van de problemen in Oosterwei. Zowel media als politiek hebben een te negatief beeld geschetst van de wijk, betoogt onder andere de korpschef politieregio Hollands Midden Stikvoort in een interview in de Volkskrant op 3 oktober. Gemeente Gouda laat nog diezelfde dag hierover een persverklaring uitgaan. Zij verwijst hierin naar eerder uitgegeven persberichten, in aanvulling daarop haalt men de burgemeester aan, die aangeeft zich op de toekomst te richten en zich gesteund te voelen door het kabinet. 's Avonds zit de heer Stikvoort tegenover VVD-Kamerlid Griffith in Pauw en Witteman.

Op 7 oktober worden in het vragenuurtje vragen ten aanzien van het interview van Stikvoort aan minister Ter Horst gesteld. Naar aanleiding van een nieuw incident met Marokkaanse jongeren in een supermarkt waaraan door kranten aandacht wordt besteed, stelt de gemeente Gouda een persbericht op. Voorafgaand aan het vragenuurtje wordt dit persbericht, getiteld 'Goudse burgemeester vraagt Haagse politici om een kalmere toon in het Marokkanendebat' uitgebracht.

In verschillende kranten is te lezen dat minister van Justitie Hirsch Ballin en Commisaris der Koningin Franssen zich achter de korpschef scharen. Daarnaast schrijven lezers kritische brieven ten aanzien van de berichtgeving en de politiek en stellen journalisten zich in opiniërende stukken kritisch op ten aanzien van de beeldvorming. Daarentegen zijn er ook lezers, journalisten, 'deskundigen' en Kamerleden die het tegendeel beweren en van mening zijn dat genoemde autoriteiten de situatie bagatelliseren.

Het Goudse plan van aanpak

Op 13 oktober praat burgemeester Cornelis met de fractievoorzitters van de gemeentelijke partijen over het beleidsplan. Op 14 oktober worden journalisten door de burgemeester bijgepraat over het plan. In het persbericht 'Gouda pakt overlast Oosterwei aan met nieuwe maatregelen' wordt het plan kort besproken. Op 14 en 15 oktober wordt er in alle kranten melding gemaakt van het plan van aanpak. De burgemeester vraagt 10 miljoen euro van het Rijk om de problemen met de Marokkaanse overlastgevende jongeren aan te pakken, onder andere door middel van gezinscoaches, zo schrijft men. Er wordt onder andere gedwongen opvoedondersteuning als maatregel gepresenteerd, terwijl hier nog geen wettelijke middelen voor zijn. Daaromtrent wordt een aantal meningen geventileerd in Trouw, NRC Handelsblad en NRC Next.

Overleg burgemeesters en minister over overlast van Marokkaanse jongeren

23 Oktober wordt er verslag uitgebracht van een bijeenkomst tussen burgemeesters van gemeenten waar men kampt met overlast van Marokkaanse jongeren en de betrokken ministers Ter Horst en Hirsch Ballin.

Incidenten

21 Oktober berichten de Telegraaf en het AD Groene Hart over een nieuw incident met Marokkaanse jongeren in de bus dat zich eerder die week afspeelde. Waar het AD Groene Hart 25 oktober 2 artikelen wijdt aan het feit dat de problemen in Oosterwei in de bus zijn opgelost door de maatregelen, beschrijft de Telegraaf een verhaal van een folderbezorgster die door toedoen van een Marokkaanse jongen een dartpijl onder haar oog krijgt. Brinkman (PVV) stelt diezelfde dag nog Kamervragen naar aanleiding van het incident.

Op 1 november staat in De Telegraaf te lezen dat de volksuniversiteit naar een andere wijk in Gouda zal verhuizen vanwege de vele inbraken die op het gebouw hebben plaatsgevonden. Vier dagen later worden naar aanleiding van dit artikel Kamervragen gesteld door de heer Brinkman (PVV).

6 November schrijft het AD Groene Hart dat er geen sprake (meer) is van structurele overlast in de bussen van de Oosterwei.

Cijfers over het veiligheidsbeleid van de gemeente die in een persbericht worden gepresenteerd krijgen geen navolging in mediaberichtgeving.

Geld en middelen vanuit het Rijk

17 November bezoekt minister Ter Horst de politie in Gouda. Aan het eind van haar bezoek wordt een persconferentie gehouden waarin ze bekend maakt dat er extra geld voor Gouda

beschikbaar wordt gesteld. Het gaat om 900.000 euro verspreid over 3 jaar. Het geld is bestemd voor het aanstellen van gezinscoaches. Met het bezoek wordt vanuit de gemeente ook geprobeerd meer aandacht te krijgen voor het burgernet dat men eind september in Gouda startte.

In januari is de komst van Hirsch Ballin naar Gouda en zijn aankondiging van een wijkverbod voor probleemjongeren onderwerp van de berichten. Eind januari verschijnen er berichten over dat ook in Gouda een Veiligheidshuis zal komen, waar de burgemeester 20 november per brief een verzoek voor indiende (Logboek Oosterwei, okt – deel VII, 2008: 39)

Andere incidenten

Eind april vind er een aanranding plaats door een groep jonge jongens in Gouda, die is opgepakt. De Telegraaf, de Volkskrant en het NRC Handelsblad schrijven hierover. In mei bericht de Telegraaf nog een aantal keren over overlastgevende jongeren in de Oosterwei en Bloemendaal die de politie bekogelen.

29 Juni wordt er bericht over een vechtpartij tussen een buschauffeur en een voetganger. FNV Bondgenoten neemt het op voor deze chauffeur, zo staat te lezen in de publicatie op 30 juni. Op deze berichten wordt middels een brief gereageerd door een lezer, geplaatst op 4 juli.

5. Framing door media

In dit eerste deel van de analyse wordt ingegaan op hoe de gebeurtenissen in Gouda en Arnhem door verschillende kranten zijn geframed in de mediahype. De frame-analyse is uitgevoerd aan de hand van de methode van Gerbner (1969). Deze methode leidt de analyse langs vier punten. Als eerste wordt de 'aandacht' (Gerbner, 1969) in beeld gebracht, door beantwoording van de vraag: hoe vaak verschijnt een boodschap in de media en in welke media? Ik geef in mijn analyse aan in welke krant en in welke televisieprogramma aandacht besteed is aan de gebeurtenissen in Gouda. Ook laat ik zien hoeveel urgentie en belang de berichten voor de krant of het tv-programma had. Hoe meer de berichten over Gouda op de voorpagina stonden of als eerste item werden besproken, hoe meer belang er aan de gebeurtenissen wordt gehecht. Daarna wordt de 'nadruk' (Idem) bekeken, hierbij wordt geanalyseerd wat er in die boodschap(pen) belangrijk is. Aan de hand van de gebeurtenissen, besproken in de situatieschets geef ik aan de hand van een tabel aan op welke gebeurtenissen de nadruk lag in de berichtgeving in kranten en op televisie. Dan richt ik me op de 'tendentie' (Idem): welk waardeoordeel spreken de media uit? Er zit vaak een bepaalde toon in de berichtgeving besloten. Journalisten kunnen negatief, positief of zonder een waardeoordeel over gebeurtenissen schrijven. De toon van berichtgeving is een erg belangrijk onderdeel in de constructie van verhalen over de gebeurtenissen. Als laatste zal ik de 'structuur' (Idem) uiteenzetten. Het doel is daarbij in kaart te brengen met welke andere gebeurtenissen de boodschap(pen) door journalisten in verband worden gebracht.

5.1 Aandacht

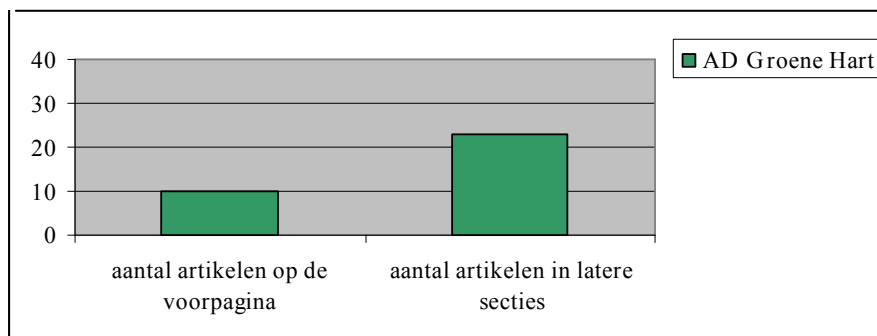
De eerste stap bij de frame-analyse van Gerbner (1969) is het uiteenzetten van de hoeveelheid aandacht die een boodschap van media krijgt. De aandacht zal ik bestuderen door na te gaan hoeveel berichten in kranten en op televisie aan de Goudse kwestie zijn gewijd in de onderzochte periode van een jaar. Daarnaast bekijk ik ook of de berichten in het nieuws hoge prioriteit krijgen van media, wanneer berichten op de voorpagina van een krant of als eerste item in een televisie-uitzending worden besproken.

5.1.1 Aandacht in kranten

Er zijn in totaal 164 publicaties over de bus in Gouda en gebeurtenissen in Oosterwei verschenen in de landelijke kranten in de periode van een jaar⁵. Zoals in onderstaande tabellen af te lezen is, verschilt het aantal berichten aanzienlijk per krant. Het Algemeen Dagblad heeft de meeste artikelen gepubliceerd, namelijk 41. NRC Next heeft de minste berichten gewijd aan de zaak, een aantal van 17. Twee kranten hebben er om en nabij de 30 artikelen aan gewijd, te

⁵ gemeten vanaf het eerste artikel na de omleiding van de buslijn (14-09-2008)

In het AD Groene Hart zijn de problemen in de Oosterwei 10 keer (30% van het totaal) te vinden op de voorpagina van de krant. De overige 23 artikelen staan op latere pagina's.

Figuur 6. Aantal artikelen in het regionale dagblad, uitgesplitst naar voorpagina of latere sectie.

5.1.2 Aandacht op televisie

Er is een aantal televisie-uitzendingen in deze analyse betrokken. De uitzendingen geven echter geen compleet beeld van alle tv-programma's die de casus in Gouda tot een van hun items hebben gehad. In dit hoofdstuk zal vooral van belang zijn welke uitzendingen wel in de analyse zijn opgenomen en in hoeverre zij urgentie gaven aan het onderwerp.

Er zijn in de analyse 10 televisie-uitzendingen opgenomen⁶. Daarbij gaat het om de volgende programma's:

- NOS Acht Uur Journaal (5 uitzendingen)
- Pauw en Witteman (2 uitzendingen)
- De Wereld Draait (1 uitzending)
- EenVandaag met (1 uitzending)
- Nova Den Haag Vandaag (1 uitzending).

De data waarop de uitzendingen hebben plaatsgevonden zijn af te lezen in onderstaande tabel (3). Het NOS Journaal heeft met name de eerste dagen na de omleiding van de buslijn de problemen in de uitzending behandeld. Later volgden actualiteitenrubrieken, onder andere na het speeddebat in de Tweede Kamer (25 september 2008).

In vier van de tien uitzendingen zijn de problemen in Oosterwei het eerste item dat wordt besproken. Dit is het geval in het NOS Acht Uur Journaal van 14 september, De Wereld Draait Door, EenVandaag en Pauw en Witteman van 25 september.

⁶ Een uitzending van EenVandaag uit het zoekresultaat kon helaas niet worden meegenomen in de analyse. De uitzending was niet beschikbaar op de website www.uitzendinggemist.nl.

Tabel 3. Uitzendingen van de geselecteerde televisieprogramma's ten aanzien van de problemen in Oosterwei

datum	aantal uitzendingen	programma('s)
14 september 2008	1	NOS Journaal
15 september 2008	1	NOS Journaal
19 september 2008	2	NOS Journaal, EenVandaag
23 september 2008	1	DWDD
25 september 2008	2	Nova Den Haag Vandaag, Pauw en Witteman
3 oktober 2008	1	Pauw en Witteman
27 december 2008	1	NOS Journaal
7 januari 2009	1	NOS Journaal

5.2 Nadruk

Het tweede onderdeel van de frameanalyse (vgl. Gerbner, 1969) betreft de boodschappen die belangrijk zijn in de mediaberichten. Waarover hebben kranten en televisie-uitzendingen bericht? De belangrijkste gebeurtenissen in de Goudse casus zijn al besproken in paragraaf 6.1. Om die reden zal ik in het volgende alleen kort uiteenzetten welke media over de betreffende gebeurtenissen hebben bericht.

5.2.1 Nadruk in kranten

In tabel 4 is een overzicht te vinden van de gebeurtenissen zoals besproken in de situatieschets en het voorkomen van die gebeurtenissen in krantenberichten die voor dit onderzoek zijn geselecteerd. Wanneer aan de gebeurtenis een apart artikel is gewijd, of een groot deel van het artikel, is er bij de betreffende krant een markering aangebracht.

Tabel 4

De aandacht die kranten aan de verschillende gebeurtenissen in Gouda hebben geschonken.

	Algemeen Dagblad	De Telegraaf	De Volkskrant	NRC Handelsblad	NRC. Next	Trouw	AD Groene Hart
Omleiding van buslijn	X	X	X	X	X	X	X
Algemene beschouwingen			X		X	X	
Bedreiging van cameraploeg in Oosterwei	X	X					X
Verhaal van burgemeester	X		X	X		X	X
Spoeddebat over situatie in Oosterwei	X	X	X	X	X	X	
Toon Kamerdebat		X	X	X	X	X	X
Beleidsplan van Gouda	X	X	X	X	X	X	X
Overleg burgemeesters en minister tav overlast Marokkaanse jongeren	X		X	X	X		
Incidenten	X	X					
Toezegging van gelden en middelen door ministeries		X	X	X	X	X	
Andere incidenten	X	X		X		X	X

Een algemene constatering aan de hand van deze tabel is dat kranten verschillen in hun berichtgeving ten aanzien van Gouda. Er zijn slechts twee zaken die in alle kranten aandacht genieten. Dat is de omleiding van buslijn 3 in Gouda, om de wijk Oosterwei heen. Daarnaast zijn

maatregelen in het beleidsplan 'Gouda gaat nóg harder werken aan veiligheid' in alle kranten besproken.

Het spoeddebat in de Tweede Kamer heeft ook tot veel berichtgeving geleid, alleen het AD Groene hart besteedt hier niet veel aandacht aan. Ook de toon in het Kamerdebat is in vele kranten besproken, mede naar aanleiding van uitspraken van Stikvoort. Alleen het Algemeen Dagblad heeft hier geen bericht over uitgegeven. De toezegging van middelen door ministers Ter Horst en Hirsch Ballin wordt in vijf kranten beschreven, alleen het AD Groene Hart en het Algemeen Dagblad blijven achter. Daarnaast leiden nieuwe incidenten in Gouda tot berichtgeving in vijf kranten, uitgezonderd de Volkskrant en NRC.Next. Het verhaal van de burgemeester komt naar voren in opnieuw vijf kranten, behoudens De Telegraaf en NRC.Next.

Wat meer variatie is er in de hoeveelheid berichtgeving omtrent de Algemene Beschouwingen, de bedreiging van de cameraploeg in Oosterwei en het overleg van burgemeesters en ministers ten aanzien van overlast van Marokkaanse jongeren. Wat betreft de uitspraken van Geert Wilders tijdens de Algemene Beschouwingen is berichtgeving te vinden in de Volkskrant, NRC.Next en Trouw. De bedreiging van een cameraploeg in Oosterwei kreeg vooral aandacht in het Algemeen Dagblad, de Telegraaf en het AD Groene Hart. Aan het overleg tussen burgemeesters en ministers zijn artikelen in Algemeen Dagblad, de Volkskrant, NRC Handelsblad en NRC.Next besteed.

5.2.2 Nadruk op televisie

In tabel 5 is een overzicht te vinden van de gebeurtenissen zoals besproken in de situatieschets en het voorkomen van die gebeurtenissen in televisie-uitzendingen die voor dit onderzoek zijn geselecteerd. Wanneer aan de gebeurtenis een (deel van een) item in de uitzending is gewijd is er bij de betreffende uitzending een markering aangebracht. Hierbij wil ik nogmaals de opmerking plaatsen dat de televisie-uitzendingen die zijn geselecteerd voor dit onderzoek een minder compleet beeld geven van de totale aandacht die er op televisie is geweest voor de onderwerpen, dan dat de geselecteerde krantenberichtgeving dat doet.

Tabel 4

De aandacht die een aantal tv-uitzendingen aan de verschillende gebeurtenissen in Gouda hebben geschonken.

	De Wereld Draait Door	EenVandaag	NOS Journaal (20u)	Nova Den Haag Vandaag	Pauw & Witteman
Omleiding van buslijn 3		X	X		
Algemene beschouwingen					
Bedreiging van cameraploeg in Oosterwei		X			
Verhaal van burgemeester	X	X	X		
Spoeddebat over situatie in Oosterwei				X	X
Toon Kamerdebat				X	X
Het beleidsplan van Gouda					
Overleg burgemeesters en minister over overlast van Marokkaanse jongeren					
Incidenten					
Toezegging van gelden en middelen van ministeries			X		
Andere incidenten					

De omleiding van buslijn 3 in Gouda wordt besproken op het NOS journaal en in EenVandaag. Aangezien de journalist en cameraman van EenVandaag degenen waren die werden bedreigd door jongeren in de buurt, maakten zij daar ook een item van voor de uitzending. De burgemeester wordt in verschillende uitzendingen geïnterviewd, waardoor zijn verhaal in de berichtgeving doorklinkt. In de Wereld Draait Door, EenVandaag en het acht uur journaal is er aandacht voor zijn verhaal. Daarnaast is Stikvoort te gast bij Pauw en Witteman, waar hij het onder meer met Griffith (VVD) heeft over de toon van het Kamerdebat. De toezegging van gelden en middelen door Hirsch Ballin is ten slotte een item op het NOS journaal.

5.3 Tendentie⁷

In de frame-analyse van Gerbner (1969) is het ontrafelen van waardeoordelen die in mediaberichtgeving zijn terug te vinden de derde stap in de analyse. Hij noemt dit de 'tendentie' in berichtgeving. Journalisten kunnen negatief, positief of zonder duidelijk waarde-oordeel over gebeurtenissen schrijven. Verschillende journalisten maken daarin verschillende keuzes. Zo kunnen zij eenzelfde wijk beschrijven als 'een probleemwijk', 'een levendige wijk' of 'een wijk'. De tendenties die deze aanduidingen vervat zitten, variëren van negatief tot positief, de laatste aanduiding heeft geen duidelijke tendentie. Allereerst zal ik de tendentie van de krantenberichten beschrijven en vervolgens de tendentie in de televisie-uitzendingen.

5.3.1 Tendentie in kranten

De tendentie bekijk ik ten aanzien van de belangrijkste aspecten in de berichtgeving. Allereerst ga ik in op de probleemschets. Daarbij bestudeer ik het waarde-oordeel ten aanzien van de ernst van de problemen. Welke aanduidingen worden er gebruikt voor de gebeurtenissen, de overlastgevende jeugd en de wijk waarin het zich afspeelt? Als tweede bekijk ik wat in de verschillende kranten over de beeldvorming rondom de wijk wordt gemeld. Schrijft men bijvoorbeeld over politici die incidenten opkloppen? Dit zou duiden op een negatieve tendentie ten aanzien van de beeldvorming. Hiermee wordt tegelijkertijd de ernst van de daadwerkelijke problemen gerelativeerd. Beweringen over ernstige problemen worden dan immers in twijfel getrokken. Ten slotte richt ik me op het waarde-oordeel ten aanzien van de aanpak. Hoe oordelen journalisten over de aanpak van plaatselijke bestuurders en politie?

Probleemschets

De veiligheid van het personeel van het openbaar vervoer is in de wijk in gevaar. Meermalen wordt aangegeven dat buschauffeurs zijn bespuugd, bedreigd en beroofd door Marokkaanse jeugd. De druppel die de emmer doet overlopen en Connexxion laat besluiten de route van een buslijn om te leiden is een gewelddadige beroving. *"Een groep jongens van Marokkaans-Nederlandse afkomst bespuugt, bedreigt en berooft buschauffers, aldus Connexxion. Eén chauffeur wordt met een mes in zijn keel gestoken."*⁸, zo staat te lezen in NRC Next.

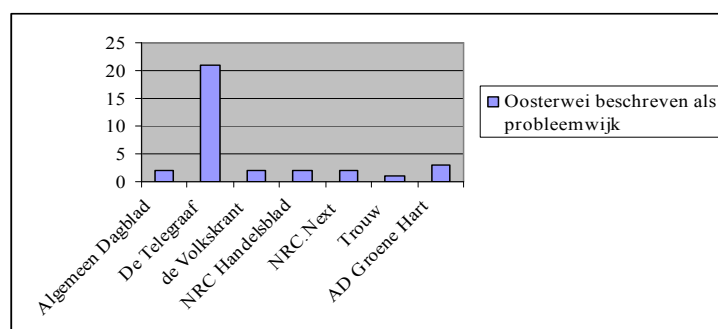
Door journalisten van De Telegraaf, Algemeen Dagblad en het NRC Handelsblad wordt zeer negatief over de situatie in Oosterwei gesproken: er heerst ernstige problematiek. Hoewel journalisten van de andere kanten niet betogen dat er geen problemen zijn, wordt de situatie door hen minder negatief benaderd.

⁷ De volledige analyse van de tendentie is te vinden in de bijlage. De analyse biedt een gedetailleerd beeld van de tendentie, uitgewerkt per medium. Deze analyse is voornamelijk interessant voor mensen die werken in een communicatiefunctie of studenten communicatiewetenschappen.

⁸ NRC.Next, 17 oktober 2008

Algemeen Dagblad, De Telegraaf en het NRC Handelsblad beoordelen de situatie in Oosterwei als ernstige problematiek. Journalisten van deze kranten gebruikt negatieve en stevige woorden om de problemen te beschrijven. In het Algemeen Dagblad heeft men het over een ‘rel in Gouda’⁹ en “Marokkaanse reljongeren die een hele buurt terroriseren”¹⁰. Ook in het NRC Handelsblad en De Telegraaf wordt geschreven over jongeren die de wijk ‘terroriseren’¹¹. Over de overlastgevende jeugd wordt evenzeer met zeer negatieve benamingen gesproken, voornamelijk door De Telegraaf en het Algemeen Dagblad. In verschillende berichten van De Telegraaf kiezen journalisten voor woorden als ‘Relmarokkanen’¹², ‘de Marokkaanse ellende’¹³, ‘Marokkaans straattuig’¹⁴, en ‘Marokkaanse reljongeren’¹⁵. Marokkanen worden over een kam geschoren en in een negatief daglicht gesteld. In het Algemeen Dagblad schrijven journalisten over ‘reljeugd’¹⁶, ‘(Marokkaanse) probleemjongeren’¹⁷ en ‘Neder-Marokkaanse crimineeltjes’¹⁸.

Bovendien wordt de wijk zelf door verschillende media negatief beschreven. Met name in De Telegraaf wordt Oosterwei regelmatig aangeduid als ‘probleemwijk’, een duidelijk negatieve benaming die de focus legt op de problemen in de wijk. Bovendien lijkt de aanduiding te impliceren dat de Oosterwei een van de aandachtswijken is binnen het programma van VROM, dit is echter niet het geval. Andere woorden die journalisten van De Telegraaf hanteren zijn: een ‘relwijk’¹⁹ en een ‘vrijstaat voor tuig’²⁰. Maar ook in andere kranten wordt de wijk soms een ‘probleemwijk’ genoemd of wordt de wijk in verband gebracht met andere probleemwijken, waardoor het negatief stigma wordt aangebracht. Ter illustratie is het aantal keer dat de wijk Oosterwei als probleemwijk wordt aangeduid of in verband wordt gebracht met andere probleemwijken in een histogram ondergebracht, zie figuur 7. Daarin wordt

Figuur 7. Aantal keer dat Oosterwei in kranten werd aangeduid als een probleemwijk of in verband werd gebracht met andere probleemwijken.

⁹ Van Soest & de Vreede, Algemeen Dagblad, 20 september 2008

¹⁰ Algemeen Dagblad, 27 september 2008

¹¹ NRC Handelsblad, 15 september 2008; De Telegraaf, 16 september 2008; De Telegraaf, 23 september 2008

¹² De Telegraaf, 16 september

¹³ De Telegraaf, 19 september 2008

¹⁴ Sanders, De Telegraaf, 21 september 2008; Sanders, De Telegraaf, 4 oktober 2008; De Telegraaf, 15 oktober 2008

¹⁵ De Telegraaf, 15 september 2008 ;De Telegraaf, september 2008; van der Zijden, De Telegraaf, 21 oktober 2008; De Telegraaf, 30 oktober 2008; van der Zijden, De Telegraaf, 18 november 2008

¹⁶ Van de Sande, Algemeen Dagblad, 26 september 2008

¹⁷ Ibidem; Schalkwijk, Algemeen Dagblad, 27 september 2008; de Witte, Algemeen Dagblad, 3 oktober 2008, Witte, Algemeen Dagblad, 15 oktober 2008, van de Sande, Algemeen Dagblad, 23 oktober 2008, Bonjer, Algemeen Dagblad, 29 januari 2009

¹⁸ Brendel, Algemeen Dagblad, 1 augustus 2009

¹⁹ De Telegraaf, 16 september 2008

²⁰ De Telegraaf, 20 september 2008

wel duidelijk dat Telegraaf veel vaker dan de andere kranten de negatieve aanduiding van 'probleemwijk' voor de Oosterwei hanteert.

Er zijn ook kranten die gematigder over de problemen in Oosterwei berichten, namelijk de Volkskrant, Trouw, NRC Next en AD Groene Hart. Zo perkt de Volkskrant de ernst van de problemen in Gouda bijna onmiddellijk in. Een dag na de publicatie over de omleiding wordt er een interview met PvdA-raadslid Mohandis geplaatst. Hij nuanceert de problemen in de wijk: *"Nu is een incident uit de hand gelopen, terwijl politie en gemeente de zaken steeds beter onder controle lijken te hebben. 'Dat is ook aantoonbaar zo. De criminaliteit daalt, het gevoel van veiligheid stijgt.'"*²¹. In het AD Groene Hart²² en Trouw wordt de aanleiding van de omleiding heel precies omschreven²³. Er wordt duidelijk gemaakt dat de gewelddadige beroving eigenlijk van andere aard is dan de problemen in Oosterwei, waarbij jongeren voor overlast zorgen. *"Hoewel de beroving buiten Oosterwei plaatsvond en volgens de gemeente door een man van zeker 25 jaar werd gepleegd, was dit incident voor Connexxion de druppel die de emmer deed overlopen. Het schelden en spugen ondergingen chauffeurs tot op zekere hoogte gelaten, maar met de beroving van een collega was 'de maat vol',"*²⁴ zo staat in Trouw te lezen.

Anders dan in het Algemeen Dagblad en De Telegraaf worden in de overige kranten minder stevige en minder negatieve benamingen gebruikt ten aanzien van de jeugd. Desalniettemin benadrukken journalisten van alle kranten dat het Marokkaanse jongeren betreft (een aantal afzonderlijke artikelen uitgezonderd). Er wordt door journalisten van AD Groene Hart, de Volkskrant, NRC Handelsblad, NRC Next en Trouw veelal gesproken over *'Marokkaanse jongeren'*²⁵ of *'Marokkaanse jeugd'*²⁶. Ook wordt de omvang preciezer aangeduid: *'een kleine harde kern van ongeveer twintig jongeren'*²⁷ en *'resterende groep van vijftien diehards'*²⁸. Daarmee wordt duidelijk gemaakt dat het niet alle Marokkaanse jongeren in de wijk betreft. De overlastgevende jeugd wordt in het AD Groene Hart aangeduid met bijvoorbeeld *'aantal rotjochies'*, *'kinderen tussen de 9 en de 14 jaar'* of *'groepje jongens'*. Deze termen lijken de groep overlastgevende jongeren vooral klein te houden in omvang van de groep, maar ook in leeftijd van de jeugd.

²¹ Jungmann, de Volkskrant, 16 september 2008

²² Zie Maas & Witte, AD Groene Hart, 16 september 2008 en Moerland & Witte, AD Groene Hart, 30 september 2008

²³ Overigens schrijft ook NRC Handelsblad dat beroving in Goverwelle en niet in Oosterwei plaatsvond.

²⁴ Trouw, 16 september 2008

²⁵ Deze aanduiding komt 46 keer voor de in berichtgeving van de Volkskrant, NRC Handelsblad, NRC Next en Trouw.

²⁶ De aanduiding komt 12 keer voor in de berichtgeving van AD Groene Hart, de Volkskrant en NRC Handelsblad.

²⁷ Schenk, de Volkskrant, 3 oktober 2008

²⁸ de Volkskrant, 15 oktober 2008

De problematische situatie in de Oosterwei zelf wordt in kranten, anders dan De Telegraaf, gerelativeerd. Zo bezoeken journalisten van Trouw en de Volkskrant de wijk en zij schetsen *'rustige taferelen'*²⁹ in *'een buurtje van niets'*³⁰. Desalniettemin wordt ook in alle kranten af en toe de wijk Oosterwei beschreven als een probleemwijk, zoals ook in figuur 7 te zien is.

Uitzonderlijk ten aanzien van de probleemschetsen in de kranten zijn berichten in het AD Groene Hart over het uitblijven van verdere problemen in de bussen in Oosterwei. De problemen in de Oosterwei zouden verdwenen zijn zo kopt men verschillende keren³¹. *"Er is nog nauwelijks sprake van incidenten, zeker niet in de orde van grootte waarmee de stad in september landelijk nieuws werd"*³². Daarmee neemt deze krant een uitzonderingspositie in ten opzichte van de andere 6 kranten die in geen enkel bericht aangeven dat zich geen problemen meer voordoen in Oosterwei.

Beeldvorming

De ernst van de problemen relativeren journalisten niet alleen door minder negatieve en stevige termen te gebruiken om de situatie te duiden, maar ook door het ontstane beeld in politiek en media in twijfel te trekken. Er ontstaat in Algemeen Dagblad, NRC Handelsblad, Trouw, de Volkskrant, NRC Next en AD Groene Hart een discussie over de rol van media in de uitvergroting van het probleem. Ook politici hebben het probleem uitvergroot, zo wordt betoogd door journalisten in AD Groene Hart, de Volkskrant, NRC Next en Trouw. Daartegenover staat de Telegraaf die de tegenovergestelde positie inneemt in dit debat. De ernstige problematiek dient niet ontkent te worden, zo achten journalisten van De Telegraaf.

Media hebben in de berichtgeving niet op een juiste wijze de situatie in Oosterwei weergegeven zo oordelen journalisten in Algemeen Dagblad, NRC Handelsblad, Trouw, de Volkskrant, NRC Next en AD Groene Hart. Journalisten van Trouw halen daarbij uit naar journalisten van De Telegraaf. *"Was het een groep onhandelbare autochtone jongeren geweest, dan had er geen haan naar gekraaid. En zouden de rioolratten van de krant van Slapend Nederland niet naar de Kaasstad zijn afgereisd om het vuurtje verder op te stoken."*³³ Trouw steekt zelfs de hand in eigen boezem. In een brief van de hoofdredacteur die ook in een filmpje op internet te zien is geeft hij aan dat de berichtgeving van Trouw ten aanzien van de problemen met allochtone jongeren in Gouda niet evenwichtig is geweest in vergelijking tot andere gelijktijdige gebeurtenissen met autochtone jongeren in Capelle aan de IJssel (zie Schoonen, 27 september, 2008). Trouw heeft ten opzichte van andere kranten veel aandacht voor de rol van media in de beeldvorming van de

²⁹ Boevink, Trouw, 18 september 2008

³⁰ Jungmann, de Volkskrant, 27 september 2008

³¹ Zie AD Groene Hart 25 oktober 2008; AD Groene Hart, 6 november 2008; AD Groene Hart, 1 april 2009

³² Witte, AD Groene Hart, 5 februari 2009; 7 februari 2009

³³ Özdemir, Trouw, 23 september 2008

problemen in Gouda. Daarbij krijgt het functioneren van de media een duidelijk negatieve beoordeling van de krant. De Volkskrant publiceert in dit kader een interview met korpschef Stikvoort die hard uithaalt naar media. De beweringen van de korpschef – *“De bewoners herkennen zich niet in het beeld dat de politici en de media schetsen. De mensen zijn niet angstig en voelen zich niet bedreigd.”*³⁴– worden in de krant door een lezersbrief van een Gouwenaar ondersteund. *“Zoals Stikvoort schetst, wijken Gouda en Oosterwei nauwelijks af van wat je elders in het land tegenkomt: natuurlijk hebben we wel eens met problemen te maken, maar over het algemeen is het rustig en veilig. Wat ons betreft verdient de heer Stikvoort een dikke zoen van alle Gouwenaars. Bij dezen”*³⁵. De rol van de pers wordt ook in NRC Handelsblad meermalen bekritiseerd. Op de site van het NRC is een discussie gestart over de juistheid van de berichtgeving ten aanzien van de Oosterwei, naar aanleiding van commentaar van hoogleraar Beunders hierop. Daarnaast worden in het NRC Handelsblad buurtbewoners aangehaald die aangeven dat het ontstane beeld te negatief is: *“Toch vindt de man dat de problemen opgeblazen en overtrokken werden. Dat hoor je ook van andere mensen die al lang in Oosterwei wonen, als je hun vraagt terug te kijken op hoe hun buurt in het nieuws kwam”*³⁶.

Het optreden van landelijke politici (onder andere in het Kamerdebat) wordt negatief beoordeeld in Trouw, de Volkskrant, NRC Next en AD Groene Hart. In het forum in de Volkskrant staat bijvoorbeeld te lezen: *“Feiten speelden tijdens het spoeddebat echter een ondergeschikte rol en de andere partijen leken er vooral op uit te demonstreren dat zij niet de watjes zijn waar Wilders hen voor houdt.”*³⁷ Ook in een artikel in Trouw wordt het handelen van de algehele Tweede Kamer tijdens het spoeddebat negatief beschreven. *“Hysterie is een spectaculaire psychische aandoening die wordt gekenmerkt door verlies van zelfbeheersing en angstaanvallen. Onlangs werd bijna de voltallige Tweede Kamer door deze enge ziekte bevangen. Het was tijdens het debat over de veiligheidssituatie in Gouda. Kamerleden kregen een rood hoofd, probeerden elkaar te overschreeuwen bij de interruptiemicrofoon en krikten hun toon op tot een ongekende hoogte. Het is aan de burgemeester van Gouda en zijn korpschef te danken dat het ziektebeeld vrij snel kon worden vastgesteld en bestreden”*³⁸ In het AD Groene Hart worden betrokkenen aangehaald om de onjuiste beeldvorming aan te tonen. Zo wordt raadslid Klijmijvan der Laan geciteerd wanneer hij zijn verbazing over het ontstane beeld uitspreekt *“Ik woonde tot voor kort aan de Verzetslaan. Dat is het zwaartepunt van de wijk, maar ik denk dat weinig wijkbewoners zich herkennen in de negatieve aandacht die er nu ineens voor wijk is. Ik zou bijna het woord 'belachelijk' gebruiken, als het incident met de buschauffeur niet zo ernstig was. En dan*

³⁴ Schenk, de Volkskrant, 3 oktober 2008

³⁵ de Volkskrant, 11 oktober 2008

³⁶ van der Bol, NRC Handelsblad, 11 oktober 2008

³⁷ de Volkskrant, 27 september 2008

³⁸ Ephimenco, Trouw, 16 oktober 2008

*ook nog Geert Wilders die zegt dat het leger de wijk in gestuurd moet worden. Die kerel is gewoon gek*³⁹.

Het Algemeen Dagblad publiceert geen artikelen ten aanzien van de rol van Kamerleden in de beeldvorming over de wijk. NRC Handelsblad en NRC Next lijken het handelen van rechtse politici van PVV en VVD niet af te keuren, maar ook niet goed te keuren. Zo publiceert NRC Handelsblad een interview met Griffith (VVD) waarin de betreffende journalist zeer kritische vragen stelt. Voorbeelden van die vragen zijn: *“‘Het land staat in brand’, zei u eind vorige maand in een spoeddebat over Marokkaanse probleemjongeren. Staat u nog steeds achter die woorden?”*, *“Bij Pauw & Witteman had u het over ‘rellen’ in Gouda. Maar er is nooit sprake geweest van rellen in Gouda, zoals ook de korpschef zei. Hoe kunt u dat dan zeggen?”* en *“En u? Probeert u het probleem niet uit te vergroten?”*⁴⁰. Toch lijkt de journalist van het NRC Handelsblad niet over te gaan tot een veroordeling van het optreden van het Kamerlid. De journalist betitelt het stuk *“De stelling van Laetitia Griffith: Ik heb er geen belang bij problemen op te blazen”*. In de inleiding op het stuk wordt aangegeven dat de toon van het Kamerdebat onderwerp is geworden van debat en wordt Griffith geciteerd wanneer zij zegt de emotie over te brengen van de mensen die zich bedreigd voelen.

De Telegraaf neemt een uitzonderingspositie in door zich negatief op te stellen tegenover verhalen over onjuiste beeldvorming of uitvergroting van problemen. Anderen ontkennen op die manier de problemen, zo is de redenering. Wanneer de burgemeester en de korpschef kritiek hebben op de beeldvorming, worden zij in het ongelijk gesteld en als incapabel neergezet.

De grootste kritiek op de burgemeester is dat hij de enorme problematiek ontkent en daarom wordt hij weggezet als *“struisvogel”*⁴¹. Buurtbewoners⁴² en lezers van de Telegraaf worden aangehaald om de ernst van de problemen te onderstrepen die de burgemeester zou bagatelliseren. *“Heeft deze ‘zeer adequate’ burgemeester ook nog gesproken met de bewoners van Oosterwei die deze ellende spuug- en spuugzat zijn? Vermoedelijk niet, want dat zijn pas echt lastige gesprekken,”*⁴³ zo schrijft een lezer, ironisch genoeg uit Groningen.

Anderen worden door de journalisten aangehaald om dit te staven. ‘Deskundigen’ bijvoorbeeld: *‘De slappe houding van de politie tegenover Marokkaans straattuig en het ontkennen van de problematiek komt voort uit schaamte voor het ontbreken van eigen gezag en angst voor escalatie en ‘Franse toestanden’. Dat zeggen een psycholoog, een strafadvocaat en oud-politieman in een reactie op de uitspraken van korpschef Jan Stikvoort van de regiopolitie Hollands-Midden’*⁴⁴. En

³⁹ Witte & Maas, AD Groene Hart, 16 september 2008

⁴⁰ Vriesema, NRC Handelsblad, 11 oktober 2008

⁴¹ De Telegraaf, 16 september 2008

⁴² Zie bijvoorbeeld het interview met Willem, De Telegraaf, 20 september 2008

⁴³ De Telegraaf, 23 september 2008

⁴⁴ Sanders, De Telegraaf, 4 oktober 2008

buurtbewoners, *“Maar inwoners uit Gouda reageerden gisteren anders in een uitzending van BNR Radio. Op de vraag 'Is het imago van Gouda naar de knoppen?’ antwoordde de ene na de andere inwoner het niet met de politiechef eens te zijn. Zij zeiden dat hij de problemen eens goed moet aanpakken.”*⁴⁵ Daarmee afsluitend wordt het voorafgaande interview met de korpschef over het volgens hem verkeerde beeld dat over Gouda is ontstaan teniet gedaan.

Aanpak

Het kwam al naar voren in het bovenstaande de autoriteiten in Gouda hebben volgens journalisten van De Telegraaf gefaald in de aanpak van de problemen. Er is een harde aanpak nodig, zo wordt bepleit in voornamelijk De Telegraaf en het Algemeen Dagblad. Wanneer de gemeente Gouda half oktober haar plannen presenteert, wordt deze door de kranten getypeerd als zijnde een harde aanpak. Daar vellen journalisten van NRC Handelsblad, Trouw en NRC Next. Zij betogen in hun stukken dat alleen een harde aanpak geen oplossing voor de problemen in Gouda is.

Jungmann stelt in de Volkskrant dat gemeente en politie op effectieve wijze de problemen in Gouda hebben verminderd. *“In Oosterwei is een paar jaar geleden de Marokkaanse probleemjeugd in ruim honderd individuen ontleed. Intensieve aanpak en begeleiding heeft dat aantal teruggebracht tot een kleine vijftien”*⁴⁶. In De Telegraaf daarentegen staat dat politie en bestuurders niet goed met de problemen omgaan. De politie zou ‘slap optreden’ en ‘de ellende goedpraten’, zo staat 16 september te lezen. *“Marokkaanse reischoppers en hangjongeren kunnen hun terreur in Gouda straffeloos uitoefenen. De politie legt de oproerkraaiers in probleemwijk Oosterwei geen strobreed in de weg (...)”*⁴⁷ zo schrijft Sanders. Dit artikel draagt de kop: *‘Reljeugd is de baas op straat. Politie laat met zich sollen in Oosterwei’*. Dit onvermogen van de politie blijft een thema in de berichtgeving van de Telegraaf. Zo komt 7 oktober een artikel op de voorpagina dat de politie in Gouda wel op tijd is bij een klein incident. Wanneer een vrouw een dartpijl naar zich toe gegooid krijgt door een jongetje, wordt 24 oktober op de voorpagina geschreven dat zij niet meteen aangifte kon doen. Opnieuw is in mei het functioneren van de Goudse politie voorpaginanieuws wanneer er stenen naar de politie worden gegooid door jongeren en zij niet hard genoeg optreedt. De krant kopt: *“Politie bekogelen? Ach... baldadigheid’. Korps Gouda windt zich niet meer op”*⁴⁸. Er wordt niet alleen in De Telegraaf, maar ook in Algemeen Dagblad gepleit voor een harde aanpak van de problemen. Zo kopt men op 16 september in het Algemeen Dagblad: *“Alleen hard optreden tegen geweld heeft effect”*. Er is daarnaast slechts 1 artikel in de

⁴⁵ Springelkamp, De Telegraaf, 4 oktober 2008

⁴⁶ Jungmann, de Volkskrant, 27 september 2008

⁴⁷ Sanders, De Telegraaf, 19 september 2008

⁴⁸ van der Zijden, De Telegraaf, 14 mei 2009

krant waarin ervoor wordt gepleit dat er niet alléén repressieve maatregelen worden toegepast. Dit artikel valt in het niet bij de veelheid artikelen in het Algemeen Dagblad waarin journalisten een harde aanpak bepleiten.

Het nieuwe beleid van de Goudse politiek wordt in alle kranten beschreven als zijnde een harde aanpak. Zo kopt de Volkskrant de dag na de presentatie van de plannen: *“Gouda kiest voor harde lijn bij bestrijding van overlast”*⁴⁹. Deze beleidsvoorstellen worden bekritiseerd in verschillende artikelen van Trouw, NRC Handelsblad, en NRC Next. De harde aanpak wordt nogal cynisch benaderd in Trouw. De plannen van burgemeester Cornelis stroken volgens Ephimenco niet met de eerdere verhalen van de korpschef en de burgemeester. *“De repressie kent zijn weerga niet: opsluiting, hele gezinnen uit de stad verjagen of in containers stoppen, stopzetting van kinderbijslag, huursubsidie of uitkeringen, 'gezinsmanagers' en extra agenten om raddraaiers hinderlijk op de huid te zitten. Het lijkt wel Uruzgan in het Goudse Oosterwei. (...) (Wel opmerkelijk dat voor die vreselijk 'spuitende, snuivende en zuipende' blanke boertjes geen rooie eurocent wordt vrijgemaakt.)”*⁵⁰ Bovendien, alleen een repressieve aanpak is niet effectief, er zijn andere perspectieven waar men naar zou moeten kijken, aldus journalisten Grol en Veenendaal in het NRC Handelsblad van 21 oktober 2008: *“Het is echter de vraag of een repressieve aanpak soelaas biedt. Het zou verstandiger zijn om te investeren in succesvolle particuliere projecten die de afgelopen jaren zijn opgezet door Goudse ondernemers.”* Net als in het NRC Handelsblad is er in NRC Next een negatieve beschouwing van de harde aanpak vanuit de gemeente Gouda. Het zijn niet de ouders die moeten worden aangesproken op het gedrag van de kinderen, zo betoogt Benzakour op 3 oktober 2008. *“De vaders (ooit brave, hardwerkende fabrieksarbeiders) aansprakelijk stellen voor de ontsporing van hun zonen op straffe van onder meer kinderbijslagkorting is een zot en corrupt voorstel dat politiek goed scoort maar met het probleem niks van doen heeft.”*⁵¹ Uit de berichten van het AD Groene Hart blijkt geen duidelijk waardeoordeel, hoewel er in een artikel wel wat kritiek wordt geuit.

5.3.2 Tendentie op televisie

Opnieuw bekijk ik de waarde-oordelen in de berichtgeving, maar nu richt ik mij tot de televisie-uitzendingen. Wederom beschrijf ik de tendentie als eerste ten aanzien van de probleemschets. Vervolgens bespreek ik wat in de televisie-uitzendingen over de beeldvorming rondom de wijk wordt gemeld. Tot slot neem ik het waarde-oordeel ten aanzien van de aanpak in de analyse op. Daarbij analyseer ik het waardeoordeel dat journalisten uiten met betrekking tot het beleid vanuit gemeente en politie.

⁴⁹ De Volkskrant, 15 oktober 2008

⁵⁰ Ibidem

⁵¹ Benzakour, NRC.Next, 3 oktober 2008

Probleemschets

Waar in het NOS Journaal, De Wereld Draait Door en Den Haag Vandaag de problemen op gematigde toon worden besproken, worden er in EenVandaag en Pauw en Witteman grote negatieve aanduidingen gebruikt om de situatie te duiden.

De problemen worden door NOS vrij gedetailleerd beschreven. Zo vertelt de voice-over dat het incident zelf zich niet de wijk Oosterwei (de voice-over zei Overwei) afspeelde en dat de dader waarschijnlijk niet jonger is dan 25. *“Afgelopen woensdag stapte in deze straat, buiten de wijk Overwei een man in die een eind verderop een buschauffeur een mes op de keel zette en hem van zijn geld beroofde. De dader is nog voortvluchtig. Onduidelijk is of hij wel uit de wijk Overwei kwam en of het wel om een hangjongere gaat. Volgens getuigen zou die tussen de 25 en 30 jaar zijn”*⁵². Er worden daarbij niet heel negatieve benamingen ten aanzien van de wijk of overlastgevende jongeren gebruikt. In De Wereld Draait Door wordt de situatie initieel negatief geframed, maar door het verhaal van de burgemeester draait de algehele tendentie bij. Dat is vergelijkbaar met de uitzending van Nova Den Haag Vandaag waarin eerst fragmenten worden getoond van Kamerleden die zich zeer negatief over de situatie uitlaten, maar het commentaar van journalist Mingelen is dat de toon van het Kamerdebat erg hoog was.

EenVandaag zet de uitzending zeer negatief in, mede gebaseerd op de eigen ervaringen. Een journaliste en cameraman van EenVandaag zijn tijdens de lunch bedreigd door Marokkaanse jongeren. Deze gebeurtenissen worden beschreven met woorden als terroriseren. Zo stelt de verslaggeefster de vraag *“Hoe kan het dat een groep jongens op die manier in staat is om een wijk te terroriseren eigenlijk?”* aan de burgemeester. Pauw en Witteman schetsen ook grote problemen en de aanwezige VVD-Kamerleden in de beide uitzendingen gebruiken zeer negatieve benamingen voor de situatie in Gouda. De problemen in Gouda worden in zeer negatieve termen besproken. Er wordt door Pauw en Witteman meermaals gesproken over *‘straatterrorie door Marokkaanse jongeren’* en *‘rellen in Gouda’*. De korpschef die in de uitzending van 3 oktober te gast was wordt als volgt geïntroduceerd: *“Hij is verbijsterd over de Haagse politici die de rellen in Gouda zo hebben opgeklopt”*⁵³. Verder is Griffith (VVD) ook uitgenodigd bij het programma, ook zij spreekt over *‘rellen’*. In de conversatie bestrijdt Stikvoort echter het hebben bestaan van rellen in Gouda: *“u heeft het over rellen, er zijn geen rellen geweest in Gouda, echt niet. Ik bedoel ik weet niet waar u die wetenschap vandaan haalt”*⁵⁴. Hij slaagt er echter niet in tegen de journalisten en de politica op te boksen.

⁵² NOS Journaal, 14 september 2008

⁵³ Pauw en Witteman, 3 oktober 2008

⁵⁴ Ibidem

Beeldvorming

In Nova Den Haag Vandaag, DWDD en het NOS Journaal wordt onjuiste beeldvorming ten aanzien van de situatie in Oosterwei besproken. Daarmee worden in deze media de problemen gerelativeerd. In Pauw en Witteman laten de journalisten het woord aan VVD-Kamerleden, waardoor het verhaal over onjuiste beeldvorming in twijfel wordt getrokken.

Nova Den Haag Vandaag doet melding van de hoge toon van het Kamerdebat over Gouda. Tegenover het bescheiden optreden van een PvdA-Kamerlid zet Mingelen de andere fracties af. *“De andere fracties die overigens soms wel op buitengewoon hoge toon maatregelen eisten van het kabinet om de problemen met die jongeren, met name dan in die wijken als Gouda op te lossen”*⁵⁵. Ook Kamervoorzitter Verbeet wordt getoond terwijl zij zegt: *“Mag de toon een beetje rustiger? Ik houd dit de hele avond gew... nou ja dat is mijn probleem, maar mag het een beetje rustiger”*⁵⁶. Niemand wil voor elkaar onder doen, zo meldt de voice-over.

In de Wereld Draait Door en het NOS Journaal slaagt de burgemeester er aardig in de tendentie ten aanzien van de beeldvorming zijn kant op te buigen. *Burgemeester Cornelis vindt dat de buurt Oosterwei verkeerd is afgeschilderd door de media en in de landelijke politiek*, zo meldt men in het NOS journaal van 19 september 2008. Daarbij wordt een aantal keer ingezoomd op pagina's of koppen van De Telegraaf, waardoor de beeldvorming vooral aan deze krant lijkt te worden geweten. In De Wereld Draait Door stelt hij: *“Echter als je op maandag met elkaar besluit hoe je het gaat aanpakken en dan op donderdag rijdt die bus weer, dan is het heel raar dat je ineens vrijdag met een verhaal komt van het is oorlog in Gouda”*⁵⁷.

Na het Kamerdebat vindt Kamp (VVD), die het debat aan tafel bij Pauw en Witteman⁵⁸ analyseert, dat de PVV de problemen heeft uitvergroot met hun 'oplossing' het leger in te zetten in Oosterwei. Kamp verklaart de PVV voor gek. Op de VVD had hij – uiteraard – geen kritiek. Kamp vindt dat de VVD de problemen aankaartte die de burgemeester van Gouda ontkent. Wanneer Witteman aangeeft dat burgemeester van Gouda het heeft over het opblazen van het probleem, bijvoorbeeld door Telegraaf, reageert Kamp als volgt: *“Nou, hoe kan die man dat nou zeggen hè. Dat is ook een beetje probleem natuurlijk dat die burgemeester van Gouda dat zegt. Als je de stukken leest van Gouda, het burgerjaarverslag of de beleidsmonitoren of wat dan ook, daar wordt het woord Marokkanen niet één keer in genoemd. Dat is natuurlijk helemaal bezijden de realiteit, als je ziet wat daar allemaal in Gouda gebeurt.”*⁵⁹.

⁵⁵ Nova Den Haag Vandaag, 25 september 2008

⁵⁶ Ibidem

⁵⁷ De Wereld Draait Door, 23 september 2008

⁵⁸ Uitzending van 25 september 2008

⁵⁹ Pauw en Witteman, 25 september 2008

De rol van de Tweede Kamerleden in de negatieve beeldvorming rondom de Oosterwei in Gouda is het centrale onderwerp aan tafel op 3 oktober. Stikvoort had zich gestoord aan de uitlatingen van Kamerleden, zo stond te lezen in een interview met hem in de Volkskrant. Door Stikvoort aan tafel te zetten met Griffith (VVD), een ervaren debater, werd zijn standpunt in de uitzending behoorlijk afgezwakt. Hij begon zijn betoog als volgt: *“Dat op basis van dit incident, dit vreselijk incident, het kon gebeuren dat in twee weken tijd een incident in Gouda is geworden tot het oorlogsgebied Gouda. Ik wist niet dat ik korpschef was waar ook een oorlogsgebied in zat, met front en zo, dat Nederland in brand zou staan, om uiteindelijk te resulteren in een debat over minderheden, over autochtonen, autochtonen. Daar heb ik mij aan gestoord”*⁶⁰. De korpschef werd door Griffith echter constant verweten de problemen te ontkennen.

Aanpak

Aan het beleid van burgemeester en politie wordt getwijfeld in DWDD en Pauw en Witteman. In het eerstgenoemde programma kan de burgemeester zijn positie veilig stellen. Bij Pauw en Witteman wordt in de eerste uitzending het vermogen van de burgemeester door Kamp (VVD) in twijfel getrokken. In de tweede uitzending, met een item over Gouda, wordt de korpschef bij voorbaat in een zwakke positie geplaatst.

Bij De Wereld Draait Door wordt de adequaatheid van het optreden van de burgemeester bevraagd, maar de burgemeester lijkt het voordeel van de twijfel te krijgen. Uit de uitzendingen van EenVandaag en NOS Acht Uur Journaal blijkt geen duidelijk waardeoordeel ten aanzien van de aanpak van de problemen. Over de aanpak van de gemeente wordt zowel positief als negatief gesproken in de uitzendingen van het NOS Acht Uur Journaal. Op 15 september beweert een autochtone buurtbewoner dat de gemeente de schuld is van alles. Op 19 september vertelt een Marokkaanse man dat de ouders kinderen van het politiebureau moeten ophalen en dat daardoor de overlast minder was geworden. Het standpunt van deze man wordt niettemin aan het einde van de uitzending onderuit gehaald, doordat de verslaggever meldt dat deze man door de gemeente naar voren zou zijn geschoven. *“Toch is moeilijk te bepalen wat al deze woorden waard zijn, want het is vrijwel onmogelijk willekeurig met buurtbewoners te spreken. Autochtone mensen willen niet omdat ze bang zijn, zo zeggen ze. En de Marokkaanse mensen vrezen dat ze opnieuw, onnodig, negatief worden afgeschilderd. (...) De wat oudere man was naar voren geschoven door de gemeente. Wat er werkelijk speelt, blijft onduidelijk,”*⁶¹ zo concludeert men.

⁶⁰ Ibidem

⁶¹ NOS Journaal, 19 september 2008

In de uitzendingen van Pauw en Witteman heeft men daarentegen een negatief oordeel over het vermogen van burgemeester en politie om zaken aan te pakken. In de uitzending wordt het beleid van Gouda bekritiseerd door Kamp (VVD). De gemeente zou niet genoeg oog hebben voor problemen met Marokkaanse inwoners.

In de tweede uitzending vellen de journalisten al aan het begin van het programma een negatief oordeel over het handelen van de politie door de volgende vragen te stellen aan de korpschef:

Pauw: "Is diegene eigenlijk al gearresteerd die de buschauffeur bedreigd heeft?"

Stikvoort: "Nee, die is nog niet gearresteerd."

Witteman: "Wel getraceerd?"

Stikvoort: Wij denken hem getraceerd te hebben.

Pauw: "Zo" (gelach klinkt)

(...)

Pauw: "Dus u zegt, we denken – even voor het begrip – we denken hem getraceerd te hebben, getraceerd is een ander woord voor we weten waar ie zit eigenlijk hè, waarom arresteert u hem dan niet?"⁶²

Er wordt door de Kamerleden van VVD gepleit voor een harde aanpak van de problemen.

De aanpak die de gemeente initieert wordt echter in geen van de bestudeerde televisie-uitzendingen besproken.

5.4 Structuur

Er zijn verschillende zaken waar de gebeurtenissen in de Oosterwei mee in verband worden gebracht. Deze zaken kunnen overigens niet geheel los van elkaar gezien worden. Allereerst is er voorafgaand aan de beroving van de buschauffeur veel te doen geweest rondom de veiligheid van overheidspersoneel. Er bleek namelijk steeds meer geweld plaats te vinden tegen onder andere ambulancepersoneel. Ten tweede wordt er een verband gelegd met de wijkenproblematiek in Nederland, maar ook in andere landen zoals in Frankrijk. Zoals al eerder besproken wordt ook Oosterwei gezien als een wijk waarin veel problemen zijn. Ten derde is er veel maatschappelijk debat rondom de koppeling van afkomst met crimineel gedrag. In Gouda heeft men veel te maken met overlast van Marokkaanse jongeren. Er is veel maatschappelijke onrust over dit soort problemen, waardoor een dergelijke zaak als in Gouda veel aandacht genereert.

Veiligheid dienstverlenend personeel

In verschillende artikelen worden de incidenten in de bus in Gouda gekoppeld aan geweld tegen ambulancepersoneel. 4 September 2008 (10 dagen voor de gebeurtenissen in Gouda) waren de

⁶² Pauw en Witteman, 3 oktober 2008

ogen gericht op het ambulancepersoneel in Amsterdam. Zij dreigden met een staking nadat zij meermaals waren bedreigd en belaagd door Marokkaanse jongeren. Cohen sprak met het personeel over de onveiligheid. Hij deed vervolgens een uitspraak die door vele media is aangehaald: *"Je blijft met je poten van het personeel van de overheid af"*⁶³.

Wanneer tien dagen later Connexxion bussen laat omrijden vanwege de onveiligheid in het werk, veroorzaakt door Marokkaanse jongeren, wordt in verschillende media in totaal 18 keer terugverwezen naar de situatie van het ambulancepersoneel. Bij de kranten is de verhouding als volgt: in het NRC Handelsblad wordt in 5 berichten de link gelegd, het AD Groene Hart in 4, in het Algemeen Dagblad in 3. In NRC Next, de Volkskrant en de Telegraaf is er in 1 artikel het verband gelegd. In Pauw en Witteman worden in 2 uitzendingen de gebeurtenissen met elkaar verbonden, in het NOS Acht Uur Journaal in een item. De gebeurtenissen in Gouda worden besproken als voorbeeld in een tendens van onveiligheid van personeel. In het NRC Handelsblad wordt door de journalist zelf het verband gelegd. *"Het lijkt wel of werknemers in de publieke sector steeds vaker de noodklok luiden over agressie. Eerder deze maand nog werden ambulancemedewerkers in Amsterdam-West bedreigd. In reactie daarop legden ze een aantal uren het werk neer. Een woordvoerder van Connexxion noemt het mijden van Oosterwei "een signaal". Chauffeurs die door die wijk reden, werden er bespuugd, bedreigd, beroofd."*⁶⁴ In het AD Groene Hart is het de FNV die het verband legt: *"De FNV benadrukt dat door de gebeurtenissen in Gouda meer aandacht is voor de verruwing waarmee niet alleen buschauffeurs, maar ook hulpverleners te kampen hebben."*⁶⁵

Wijkenproblematiek

Er is in Nederland veel aandacht voor problematiek die zich concentreert in bepaalde wijken. Een aantal wijken zijn ook onderwerp van intensief overheidsbeleid, namelijk de wijkenaanpak van het ministerie van VROM. Deze wijken worden vaak probleemwijken genoemd. Zoals we hebben gezien wordt deze benaming ook voor de Goudse wijk Oosterwei gebruikt. 29 Keer wordt de koppeling gemaakt met probleemwijk, niettemin is de verdeling per medium zeer ongelijk: Telegraaf (21), Volkskrant (2), NRC Handelsblad (2), Algemeen Dagblad (2), Trouw (1), NRC Next (1) en AD Groene Hart (3)⁶⁶. In 9 berichten wordt de wijk een achterstandswijk genoemd, in: AD Groene Hart (2), Telegraaf (1), NRC Handelsblad (1), NOS Journaal (1) en EenVandaag (1). Hoewel de Goudse wijk geen onderdeel is van de landelijke wijkenaanpak, wordt toch de suggestie gewekt dat dit geval is.

⁶³ Cohen: Poten af van overheidspersoneel. *Parool*, 4 september 2008

⁶⁴ Japke-d. Bouma, NRC Handelsblad, 15 september 2008

⁶⁵ Witte, AD Groene Hart, 25 oktober 2008

⁶⁶ Hierbij zijn de keren dat de Oosterwei als probleemwijk werd aangeduid en de keren dat de Oosterwei in een adem met andere probleemwijken werd genoemd bij elkaar opgeteld.

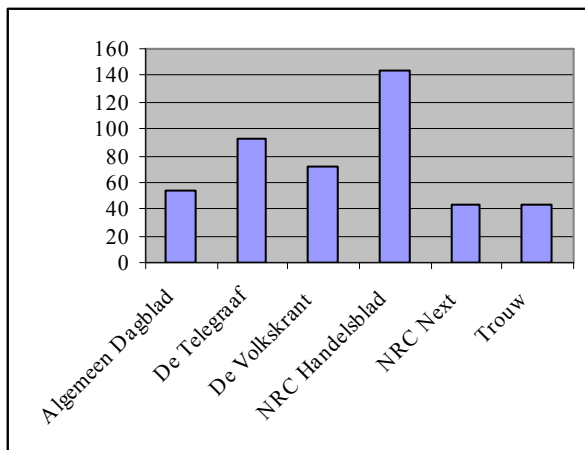
Überhaupt is de focus op de problemen in de wijk Oosterwei na de beroving van de buschauffeur in een andere wijk een koppeling die wellicht voortkomt uit het huidige debat dat focust op wijkenproblematiek. Ter illustratie: 586 keer komt het woord 'wijk' voor in de 197 krantenartikelen, een resultaat verkregen met de lexical search functie in MAXQDA. Er wordt ook in meerdere artikelen een schets van de wijk gegeven. Daarmee wordt de suggestie gewekt dat kenmerken van de wijk oorzaken zijn van de problemen. Een voorbeeld is een schets in de Volkskrant van 27 september 2008: *"Dit is Oosterwei. Oppervlakte: 15 hectare, nog geen 20 straten groot, voor 90 procent omzoomd door flatwoningen. Aantal inwoners 2.300, van wie bijna 20 procent op de bijstand is aangewezen en 52 procent Marokkaans is."* Ook in het NRC Handelsblad en AD Groene Hart zijn dergelijke overzichten te vinden. Een pedagoog maakt deze koppeling als het ware 'wetenschappelijk geldig' in het AD Groene Hart van 25 oktober 2008: *"Het is in Nederland nog steeds zo dat de belangrijkste voorspeller van toekomstproblemen bij kinderen hun postcode is. Als je dat weet, besef je hoe essentieel het is om te investeren in de leefomgeving van de jeugd."*

Daarnaast wordt in 5 berichten (van de Telegraaf, Trouw, Volkskrant en AD Groene Hart) de vergelijking gemaakt tussen Oosterwei en banlieues in de Franse voorsteden. Daarmee worden de gebeurtenissen in Oosterwei gekoppeld aan de problemen in Franse voorsteden. In de Volkskrant schrijft Jungmann dat Oosterwei hooguit een klein banlieutje zou zijn. In de Volkskrant van 3 oktober wordt deze vergelijking als ridicul neergezet, in een interview met Stikvoort. In de Telegraaf van 4 oktober 2008 wordt echter beweerd dat Stikvoort bang is voor escalatie die zou leiden tot Franse toestanden, dit in reactie op het interview met de korpschef.

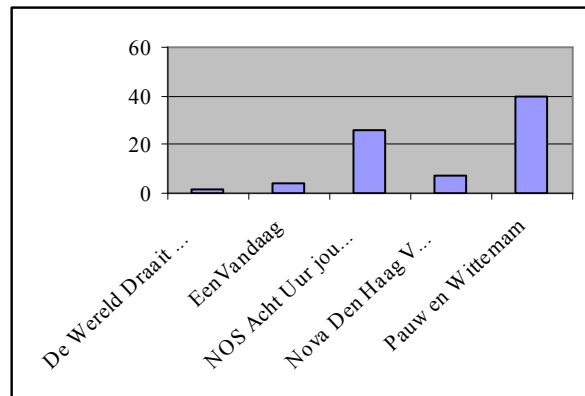
Koppeling afkomst en vertonen crimineel gedrag

In de overgrote meerderheid van de berichten wordt de afkomst van de overlastgevende jongeren vermeld. De wijk Oosterwei is volgens journalisten van Trouw, Volkskrant en NRC Next zelfs verworden tot symbool van overlast door Marokkaanse jongeren.

Een indicatie van hoe vaak naar de Marokkaanse afkomst wordt verwezen, kan worden verkregen aan de hand van Lexical Search in het programma MAXQDA. In totaal komt het woorddeel 'Marokk' maar liefst 451 keer in de onderzochte artikelen voor. De verdeling over de verschillende kranten is als volgt: NRC Handelsblad (144); De Telegraaf (99); de Volkskrant (72); Trouw (44); NRC Next (44). In het histogram (figuur 7) zijn de verhoudingen in beeld gebracht. In de 10 televisie-uitzendingen, waarvan 5 items zijn in het NOS journaal, wordt in totaal 79 keer het woorddeel 'Marokk' in de mond genomen. Aflopend is de verdeling, weergegeven in figuur 5, als volgt: Pauw en Witteman (40), NOS Journaal (26), Nova Den Haag Vandaag (7), EenVandaag (4) en DWDD (2).

Figuur 7. Aantal keer dat 'Marokk' voorkwam in de landelijke kranten en de regionale krant.

Figuur 8. Aantal keer dat 'Marokk' voorkwam in de bestudeerde televisie-uitzendingen

De vermelding van de Marokkaanse afkomst van de betrokkenen wordt door de journalisten dus belangrijk gevonden. Verschillende autoriteiten spreken over problemen veroorzaakt door Marokkaanse jeugd en worden daarin aangehaald door journalisten.

De Marokkaanse afkomst wordt in sommige gevallen als verklaring voor de problemen weergegeven. In dit fragment uit het AD Groene Hart bijvoorbeeld: *“Net als elders in het land neemt met de komst van allochtone jongeren het aantal incidenten toe (diefstal, geweld, etc.)”*⁶⁷ In een interview beweert Mohandis dat de andere cultuur en de afgezonderde gemeenschapsvorming debet zijn aan de problemen met Marokkaanse jeugd. De journalist rapporteert: *“Zijn vader ging als gastarbeider aan de slag bij Campina en samen met alle andere gastarbeiders werd hij gehuisvest in Oosterwei, de wijk die nu in het geding is. Mohandis wil het niet als excuus gebruiken, maar op dat moment ging het dus al mis. Die afzonderlijke gemeenschap, waarin de Nederlandse taal en cultuur op geen enkele manier werd gestimuleerd, heeft kinderen vol onbegrip grootgebracht en ouders achtergelaten, die het ook niet meer weten”*⁶⁸.

Aan de kwaliteit van de opvoeding van Marokkaanse ouders van probleemjongeren wordt getwijfeld. In de Telegraaf wordt die twijfel bevestigd door een (al eerder aangehaalde) plaatselijke ondernemer: *“Als die Marokkaantjes 12 jaar zijn, stopt de opvoeding. Ze worden de straat op gestuurd om hun zakgeld met tasjesroof en inbraak bij elkaar te sprokkelen”*⁶⁹. Ook burgemeester Cornelis benoemt de opvoeding van een aantal ouders in DWDD tot het centrale probleem. Uiteindelijk zal de burgemeester in oktober aankondigen te gaan ingrijpen in de opvoeding, door middel van de inzet van gezinsmanagers.

⁶⁷ Maas & Witte, AD Groene Hart, 16 september 2008

⁶⁸ de Volkskrant, 16 september 2008

⁶⁹ De Telegraaf, 21 september 2008

De koppeling van het overlastgevende gedrag aan de afkomst wordt echter ook in twijfel getrokken. Zo geeft Özdemir in Trouw een gesprek weer dat hij had met een Marokkaanse vader die de grip over zijn kind had verloren. De auteur betoogt daarop: *“Wat ik met dit voorbeeld duidelijk wil maken is dat het kleine groepje raddraaiers een product is van de Nederlandse samenleving: het zijn Nederlandse jongeren, de meeste van hen zijn hier geboren en opgegroeid.”*⁷⁰ Ook Benzakour verzet zich tegen de wijze van redeneren. *“Maar kan iemand mij vertellen wie dat zijn, de Marokkaanse gemeenschap? (...) Tijd voor een prettige ontzuivering: de Marokkaanse gemeenschap bestaat niet, heeft nooit bestaan, en zal, als de tekenen ons niet voorliegen, nooit bestaan.”*⁷¹ Volgens hem leiden de problemen met een groepje jongeren uit de Marokkaanse gemeenschap ten onrechte tot een stigmatisering van een gehele bevolkingsgroep, die volgens hem overigens sowieso niet als een gemeenschap zou moeten worden aangeduid.

Tegelijkertijd ontstaat er een discussie in een aantal kranten over het vermelden van de Marokkaanse afkomst. Wanneer doet men dat? Wat doet dat met het nieuws? Zo betoogde Boevink in Trouw: *“Wat de nieuws waarde enorm deed stijgen was het gegeven dat Oosterwei een overwegend Marokkaans buurtje is.”*⁷² In Trouw schrijft de hoofdredactie zelfs een brief ten aanzien van de vermelding van etniciteit in nieuwsberichten. Aanleiding is commentaar van lezers op de berichtgeving ten aanzien van de problemen in de Oosterwei. *“Toen buschauffeurs vorige week weigerden nog langer door die wijk te rijden, omdat ze er bespuwd en bedreigd werden, maakten de media onmiddellijk duidelijk wie de daders waren: jongens van Marokkaanse komaf. We doen dat niet bij ieder misdrijf. Ons Schrijfboek stelt de regel dat etniciteit van de dader wordt vermeld als dat relevant is. En wie bepaalt wat relevant is? De redactie. Het is onze journalistieke taak.”*⁷³ De actieve rol, de keuze van de journalist in dit verband wordt daarmee uitgelicht. Hoofdredacteur Schoonen oordeelt dat het in het geval van de Oosterwei inderdaad relevant was de Marokkaanse afkomst te vermelden. Waar journalisten volgens hem echter wel op moeten toezien is dat problemen in de samenleving met elkaar in perspectief moeten worden gezien. Wanneer in Capelle grote vechtpartijen zijn met autochtone jongeren en in Gouda een steekincident waarbij een agent in burger slachtoffer was, dient de berichtgeving ten aanzien van die feiten dienovereenkomstig te zijn. Dit was echter niet het geval. De steekpartij werd groot uitgemeten. Schoonen zegt hierover: *“Gouda lag onder een vergrootglas, Capelle lag ernaast. En dat had ook te maken met de etniciteit van de daders. Daarmee was het vermelden van*

⁷⁰ Özdemir, Trouw, 23 september 2008

⁷¹ Benzakour, NRC Next, 3 oktober 2008

⁷² Boevink, Trouw, 18 september 2008

⁷³ Schoonen, Trouw, 27 september 2008

de Marokkaanse afkomst niet verkeerd. Maar we moeten voorkomen dat we ons daardoor uit het journalistieke lood laten slaan”⁷⁴.

Kortom

Deze media-analyse samenvattend stel ik:

- Er met name de eerste anderhalve maand na de omleiding van de buslijn veel aandacht van kranten en televisie voor de zaak.
- Niet alleen voor de incidenten in en rondom de bus zelf is aandacht, maar er ligt ook nadruk op zaken daaromheen, zoals problemen in de wijk Oosterwei, het Kamerdebat dat naar aanleiding van de situatie in Gouda wordt gehouden en de plannen voor de gemeente. Daarin zijn wel verschillen aan te merken, niet alle media besteden leggen op elke gebeurtenis nadruk in hun berichtgeving.
- Er zijn grote verschillen in de tendentie van de berichtgeving. Negatief van toon zijn met name Algemeen Dagblad, De Telegraaf, EenVandaag en Pauw en Witteman. In deze media schetsen journalisten grote problemen in Oosterwei, bovendien oordelen zij negatief over het handelen van de autoriteiten. Er klinkt vanuit deze media een roep om een harde aanpak. In de andere media wordt echter meer op gematigde toon over de problemen gesproken. De problemen worden gerelativeerd mede doordat de ontstane beeldvorming in twijfel wordt getrokken. Journalisten van deze media geven veelal aan dat alleen een repressieve aanpak niet voldoende is.
- De problemen in Gouda worden door journalisten verband gebracht met andere issues, namelijk met: onveiligheid in het openbaar vervoer en de publieke dienstverlening, wijkenproblematiek en hoge cijfers van criminaliteit van allochtone

⁷⁴ Ibidem

6. Framing van beleid

Beleidsmakers formuleren beleid op basis van bepaalde veronderstellingen die zij hebben over de werkelijkheid. Deze veronderstellingen kunnen ook wel frames genoemd worden. Het gaat om onderliggende structuren van geloof, perceptie en waardering (Schön & Rein, 1994) De frames waarop zij hun standpunten ten aanzien van het probleem en het beleid baseren, zijn volgens 't Hart en Kleiboer (1995^a) vergelijkbaar met wat beleidstheorieën genoemd worden. Beleidstheorieën kunnen worden beschreven als sets van toetsbare hypothesen die aan beleidsvoorstellen ten grondslag liggen ('t Hart & Kleiboer, 1995^a: 316). In deze frameanalyse van beleid heb ik dergelijke 'frames' (Schön & Rein, 1994) uit Goudse beleidsstukken gedestilleerd. Ik beschrijf eerst de voorgenomen maatregelen in de plannen. Vervolgens zet ik de belangrijkste frames, verhaallijnen uiteen. Ik maak onderscheid tussen frames ten aanzien van de probleemschets en frames ten aanzien van de aanpak.

Er zijn verschillende beleidsplannen naar aanleiding van de gebeurtenissen in Oosterwei verschenen. Naar aanleiding van overleg met Connexxion, politie en gemeente zijn er allereerst maatregelen genomen om de veiligheid op de bus te vergroten. Er zijn camera's in de bus geplaatst. Daarnaast is het personeel intensiever begeleid. Ook is er bekeken op welke plaatsen eventueel extra toezicht nodig is van politie en stadstoezicht. Ten slotte is de intensieve samenwerking op veiligheid in het stationsgebied uitgebreid naar de bussen, zo staat te lezen in het persbericht uitgebracht op 15 september 2008. Vervolgens hebben Goudse beleidsmakers omvangrijkere plannen geformuleerd om de problemen in Oosterwei aan te pakken. De problemen waren daarmee nog niet voldoende aangepakt. Er werden nieuwe beleidsplannen ontwikkeld om problemen in Oosterwei/ Gouda Oost aan te pakken. Er zullen hieronder twee documenten worden geanalyseerd. Als eerste het beleidsplan 'Gouda gaat nóg harder werken aan veiligheid'. Vervolgens het wijkprogramma voor Gouda Oost.

6.1 Gouda gaat nóg harder werken aan veiligheid

De gemeente heeft het beleidsplan "*Gouda gaat nóg harder werken aan veiligheid. Hoe een gezamenlijke extra inspanning van gemeente en Rijk kan zorgen voor een doorbraak in de aanpak van de Goudse Marokkaanse probleemjongeren en hun ouders*" in oktober 2008 verzonden naar het Rijk. Het beleidsplan bestaat uit verschillende delen. Na de inleiding wordt ingegaan op de wijk Oosterwei door middel van cijfers over de inwoners en de woningen. Dan gaat men over tot de resultaten van eerder beleid: een afname van incidentcijfers in 2007. Vervolgens wordt de aanpak en het resultaat in 2008 besproken. Daarbij is er een aparte paragraaf gereserveerd voor hetgeen de ouders doen. Daarna wordt de geplande aanpak besproken, met aan het eind een kostenplaatje.

In deze beleidsanalyse zullen eerst de maatregelen worden besproken die de gemeente Gouda voorstelt. Vervolgens zullen de belangrijkste verhaallijnen uit het plan worden gedestilleerd.

6.1.1 Voorgenomen beleidsmaatregelen

De “*drietrapsraket*” van de gemeente Gouda richt zich op: de jongere zelf en zijn directe omgeving, op het aanpakken van de “*zwaarste Marokkaans-Goudse gezinnen*” en op het verbeteren van de wijk zelf. De beleidsmaatregelen worden dan ook in die volgorde besproken.

De jongere zelf en zijn directe omgeving

De gemeente richt zich niet alleen op de harde kern, maar ook op de meelopers. Die laatste groep zal men proberen los te weken van de harde kern. Daarbij zal er met ouders samengewerkt worden. De volgende maatregelen worden besproken.

1. De aanpak van de harde kern zal geschieden door strenge handhaving op overlastgevend gedrag (bijvoorbeeld middels samenscholingsverboden, gebieds- of contactverboden). De laatste twee behoren nog niet tot de bevoegdheden van de burgemeester en daarom verzoekt men het Rijk haast te maken met het verschaffen van deze middelen. Gouda zou eventueel als een praktijklaboratorium kunnen fungeren, zo stelt men voor. Wanneer een jongere op een internaat heeft gezeten na in aanraking te zijn geweest met justitie, zal bij terugkomst in de wijk een individueel traject worden ingezet om herhaling te voorkomen.
2. Daarnaast zal men ook 8-16 jarigen “*op de korrel nemen*”. Dat doet men door activiteiten voor hen te organiseren. Door middel van sport, theater en muziek worden spelenderwijs regels bijgebracht.
3. Bij kinderen jonger dan 12 zal aandacht naar de ouders uitgaan. Men pleit voor opvoedondersteuners, die naast de ouders staan en de regie zullen voeren richting de verschillende instanties. Ook via ouderparticipatie op scholen kan steun aan de ouders worden gegeven.
4. Om te werken aan de taalachterstand van leerlingen is er nog een schakelklas nodig voor kinderen die wel in de wijk wonen, maar er niet naar school gaan. Bovendien zou er een Kopklas in werking moeten worden gesteld voor kinderen die na het afronden van de basisschool nog steeds met een taalachterstand kampen. Die leerlingen zullen nog een extra jaar onderwijs krijgen voorafgaand aan de middelbare school.
5. Ook wil men meer inzetten op opbouw- en jongerenwerk. Dit komt immers de sociale cohesie en samenhang ten goede. Daarnaast heeft het een functie van preventie ten aanzien van de grote groep jonge kinderen die dreigen af te glijden. Voor de overlastgevende groep is er (outreaching) jongerenwerk. De jongerenwerkers verzamelen informatie over de jongeren en koppelen deze terug naar betrokken instanties.

6. Er zullen meer middelen worden ingezet op de aanpak van jongeren boven de 16 jaar die een slecht voorbeeld zijn voor de jongere jeugd en soms zelfs gebruik maken van de jongere jeugd in het uitvoeren van criminele activiteiten.

7. Er dient sneller dan gepland een centrum van jeugd en gezin in Gouda te komen. Bovendien zou zich een Veiligheidshuis in Gouda moeten vestigen. De samenwerking in de respectievelijk jeugdketen en justitiële keten zou daarmee geoptimaliseerd worden. Overlastgevende jongeren kunnen dan niet meer “*door de mazen van de instellingen heen glippen*”.

8. In het district Gouda van de politie kampt men met een sterkteprobleem en een probleem met een gebrek aan invulling van de vacatures. Hiervoor is hulp van het ministerie van BZK nodig.

9. Ten slotte wil men bevorderen dat buurtbewoners elkaar aanspreken op ontoelaatbaar gedrag. In gesprek met buurtbewoners zal men afspraken formuleren op het gebied van wenselijk en toelaatbaar gedrag. Daarnaast wil de gemeente stimuleren dat Marokkanen elkaar aanspreken, middels toezicht van Marokkaanse vrijwilligers (bijvoorbeeld buurtouders) op straat en in de bus of juniorpolitie.

Aanpak zwaarste categorie Marokkaans-Goudse gezinnen

De verwachting is dat de meeste ouders zullen meewerken aan een gezinsaanpak om het gedrag van hun kinderen en henzelf te veranderen. Gezinnen die niet meewerken met de overheid zullen voor bepaalde sancties worden gesteld. Daarvoor moet wel aangetoond worden dat alles is gedaan om het betreffende gezin te helpen. Voorgesteld wordt bijvoorbeeld het stopzetten van een eventuele uitkering, het consequent verhalen van de schade veroorzaakt door de kinderen op de ouders, ondertoezichtstelling van de kinderen of uithuisplaatsing. Ook in dit geval zou de burgemeester meer bevoegdheden, tot gedwongen opvoedondersteuning, wensen. Opnieuw biedt men zich daarom aan het Rijk aan als “*proeftuin*”. De volgende maatregelen worden voorgesteld.

1. Het tekenen van een gezinscontract door ieder gezinslid afzonderlijk. Het gaat hierbij om gezinsspecifieke afspraken, maar ook om het stoppen van overlastgevend gedrag. Met de getekende contracten krijgen de gezinnen recht op hulp.

2. Middels gezinsmanagers voert de gemeente regie in de betreffende gezinnen. Gezinsmanagers zouden zo’n tien uur per week in het gezin aanwezig moeten zijn om structuur aan te brengen en te bekijken of afspraken worden nagekomen. Het belangrijkste is dat de gezinsmanager aanspreekt en verbindt.

3. Ten slotte zullen eventuele schulden van het gezin worden gesaneerd. Er zal bovendien een signaleringssysteem in werking worden gesteld om in beeld te brengen in welke gezinnen de verschillende instanties actief zijn.

Verbeteren van de wijk zelf

Allereerst schets men de problemen in de wijk, voornamelijk in het centrumgebied Oosterwei (omgeving De Rijkestraat en Verzetslaan/Eendrachtsweg). Dan stelt men een aantal maatregelen voor om Gouda Oost te verbeteren.

1. Al eerste stelt de gemeente dat zij graag over zou gaan tot de sloop van de woon-/winkelstrip De Rijkestraat. De ruimte zou gebruikt kunnen worden voor winkels, een gezondheidscentrum en woningen. De gemeente heeft hier echter niet de middelen voor en ziet zichzelf ook niet als de aangewezen partij om deze verbetering te bekostigen.

2. Daarnaast zou men onrendabele woningen aan de Eendrachtsweg moeten opkopen. Ook hiervoor ontbreken de middelen bij gemeente en corporatie.

3. Ten slotte ontbreken de middelen voor de huisvesting van een Veiligheidshuis.

6.1.2 De belangrijkste frames

Er zijn vier belangrijke ver te onderscheiden in het betreffende beleidsplan. Ten aanzien van de probleemschets zie ik drie frames. Allereerst geeft de gemeente herhaaldelijk aan al resultaten te hebben behaald met eerdere aanpak van problemen. Nu lijken de problemen hen echter boven het hoofd te zijn gegroeid en is er hulp van het Rijk nodig. Daarbij focust men zich op Marokkaanse probleemjongeren en hun ouders. Daar concentreert het probleem zich volgens de gemeente. Ten slotte focussen beleidsmakers zich op de wijk Gouda Oost, voornamelijk het centrumgebied wordt gezien als een probleemgebied. Met betrekking tot de aanpak zie ik één, wat ambigu frame. Er is een sluitende harde aanpak nodig – zo wordt betoogd –, niettemin initiëren de beleidsmakers in het plan ook veel niet-repressief beleid.

Probleemschets: A 'Resultaten behaald, maar nu wordt het ons teveel'

De titel van het beleidsplan zegt het al: *"Gouda gaat nóg harder werken aan veiligheid"*. Er is al veel gedaan op het gebied van veiligheid, maar nu moet er nog meer op worden ingezet. Zo betoogt men in de eerste alinea van het plan: *"Maar ondanks een stringente veiligheidsaanpak, veel maatregelen en een gerichte aanpak op jeugdwerkeloosheid en integraal jeugdbeleid, waardoor de criminaliteit ook daadwerkelijk daalde, is er in Gouda-Oost nog steeds sprake van problemen"*⁷⁵. Er zijn dan ook nieuwe problemen ontstaan met zeer jonge jeugd die overlast veroorzaakt. De buurt gaat gebukt onder de pesterijen en scheldpartijen van deze jochies, zo

⁷⁵ Gemeente Gouda, 2008^a: 2

staat te lezen in het plan. De overlastgevende jeugd dient te worden aangepakt. Zo stelt de gemeente: "**Het moet een keer ophouden!** Wij willen van Oosterwei weer een prettige buurt maken. We pakken de harde kern van overlastgevers stevig aan. Net zoals we dat met de criminaliteit hebben gedaan"⁷⁶.

Vervolgens betoogt de gemeente dat de problemen waar zij mee kampt niet uniek zijn. Er zijn andere middelgrote en grote steden die met dergelijke problemen te maken hebben. Die problemen zijn voor een stad als Gouda niet zelfstandig op te lossen. Daarom vragen zij om steun van het Rijk. "Tot nu toe heeft de stad veel geld en energie gestoken in de aanpak en het oplossen van de problemen. Met resultaten, absoluut. Maar in Gouda gaat het probleem de schaal van een middelgrote stad te boven. Nu is daarom het moment aangebroken dat Gouda hulp vraagt", zo staat te lezen in de inleiding⁷⁷.

De eerder behaalde resultaten worden ook in het beleidsplan uiteengezet. Het resultaat van 2007 wordt als volgt beschreven. "In Oosterwei nam in twee jaar het aantal ernstige incidenten (woninginbraak, auto-inbraak, straatroof, diefstal, vernieling) met 30 procent af. In Gouda-Oost, waar Oosterwei deel van uitmaakt, daalde het aantal ernstige incidenten met 45 procent. Vooral auto-inbraken, diefstal en straatroof namen sterk af"⁷⁸. Daarbij zijn in tabellen de absolute getallen vermeld. Ten aanzien van de resultaten van 2008 is men minder exact (het beleidsplan is in oktober 2008 verschenen). De resultaten worden als volgt verwoord: "De eerste helft van 2008 was het resultaat vergelijkbaar met 2007: dalende overlast en criminaliteit. Momenteel houden we 58 jongeren van 16 jaar en ouder specifiek in de gaten. 26 hiervan volgen een individueel traject van bijvoorbeeld scholing of werkervaring. De overigen worden in de gaten gehouden (dat betekent dat politie en jongerenwerk in het dagelijks contact op de jongen letten en dat hij eens per maand wordt besproken in het signaleringsoverleg)"⁷⁹. Dit betreft eigenlijk meer de aanpak van jongeren in plaats van dat er resultaten benoemd worden.

Vervolgens gaat men over – overigens nog onder het kopje resultaten – tot het uiteenzetten van het pas ontstane probleem, namelijk het overlastgevende en soms zelfs criminele gedrag van de jonge jeugd in Oosterwei. Helaas lukt het de gemeente niet deze problemen terug te dringen. Om die reden pleit men voor een nieuwe aanpak en een intensivering van de aanpak van de betreffende groep. "De kinderen uit een beperkt aantal gezinnen bepalen zo het straatbeeld en de sfeer in de buurt. Gecombineerd met het beeld van een steeds jonger wordende groep overlastplegers, toont dit de noodzaak van een vernieuwing in de aanpak en een intensivering van de inzet op deze groep. In dit soort gezinnen zijn al heel wat hulpverleners en wetshandhavers op

⁷⁶ Ibidem

⁷⁷ Ibidem

⁷⁸ Idem, 4

⁷⁹ Idem, 5

*bezoek geweest. Tot nu toe zonder duurzaam succes. Daarom lijkt het een kwestie van 'dweilen met de kraan open'. Om de overlast voor de wijk te beperken, moet deze kraan dichtgedraaid worden"*⁸⁰. Vervolgens gaat men over tot de beleidsmaatregelen die de gemeente voornemens is.

Wanneer de gemeente grofweg het kostenplaatje schetst, benadrukt men nogmaals dat Gouda de middelen voor de aanpak van de problemen in de wijk niet alleen kan opbrengen. Er wordt gesteld: *"Maar voor de begroting van de gemeente Gouda is het wel veel geld. Gouda is een relatief arme stad met een zakkende bodem en dus hoge kosten voor beheer en onderhoud. Wat we hebben, moeten we in de stad investeren; voor grote uitgaven in relatief kleine buurtjes, is op de eigen begroting te weinig geld"*⁸¹.

Probleemschets: B 'Het probleem ligt bij Marokkaanse jeugd en hun ouders'

Meteen bij de ondertitel maakt men duidelijk waar alle beleidsmaatregelen zich op zullen richten: Marokkaanse probleemjongeren en hun ouders. *"Hoe een gezamenlijke extra inspanning van gemeente en Rijk kan zorgen voor een doorbraak in de aanpak van de Goudse Marokkaanse probleemjongeren en hun ouders"*.

De problemen op gebied van veiligheid en overlast worden voornamelijk veroorzaakt door Marokkaanse jongeren. Daarbij wordt de gewelddadige beroving van de buschauffeur als dieptepunt beschreven. *"Een dieptepunt ontstond half september: vanwege een gewelddadige beroving van een chauffeur reed buslijn 3 van Connexxion enkele dagen niet meer langs drie haltes in Oosterwei. De Tweede Kamer besteedde een spoeddebat aan de gebeurtenissen die volgden. Inmiddels hebben de professionele organisaties (o.a. gemeente, politie en jeugdwerk) in nauwe samenwerking met wijkbewoners de rust in de wijk weer hersteld, al gaan er ook in Gouda nog steeds jongeren over de schreef"*⁸². In dit fragment wordt de beroving van de buschauffeur in een adem genoemd met de problemen die door Marokkaanse jongeren worden veroorzaakt in de Oosterwei. Maar was de dader van dit incident niet een man van rond de dertig?

Het overgrote gedeelte van de beschreven maatregelen richt zich op de aanpak van Marokkaanse jongeren en de jonge jeugd die voor problemen (kunnen gaan) zorgen.

Over het algemeen werken de ouders goed mee met de gemeente. Ook zij hebben genoeg van de overlast, zo bepleit de gemeente. De goedwillende ouders *"verdienen"* steun vanuit de gemeente wanneer dit nodig blijkt⁸³. Er is echter een kleine groep ouders die daarop een uitzondering is. *"Maar er is ook een kleine categorie ouders die zich niets gelegen laat liggen aan het gedrag van*

⁸⁰ Idem, 6

⁸¹ Idem, 9

⁸² Idem, 2

⁸³ Idem, 5

*hun kinderen. Het gaat vooral om grote gezinnen; de ouders doen nauwelijks iets aan opvoeding en weigeren alle hulp van buitenaf. Hun kinderen weigeren medewerking aan hulptrajecten*⁸⁴. Voor die kleine groep heeft men de ‘aanpak zwaarste categorie Marokkaans-Goudse gezinnen’ ontwikkeld, zoals die hierboven beschreven is. De maatregelen als het gezinscontract, gezinsmanagers, schuldsanering en de sancties wanneer men niet meewerkt, grijpen in op het gezinsleven.

Probleemschets: C ‘Problemen concentreren zich in de wijk Oosterwei’

De eerste zin in het beleidsplan stelt meteen dat problemen inzake overlast en onveiligheid zich concentreren in Oosterwei: *“De wijk Oosterwei heeft reeds lange tijd problemen op het gebied van veiligheid en overlast*⁸⁵. Dus alhoewel men zich richt op de Goudse Marokkaanse probleemjongeren en de ouders, zoals de ondertitel van het beleidsplan aangeeft, concentreert men zich op de problemen in de wijk Oosterwei, niet op Gouda in zijn geheel. De gemeente streeft ernaar van de Oosterwei weer een prettige buurt te maken, zoals staat te lezen in de inleiding. Voor iedereen zou het in Oosterwei goed wonen moeten zijn, zo concludeert men in het slot. Men richt zich in het beleidsplan op Gouda Oost en dan voornamelijk op de wijk Oosterwei. Ter illustratie Gouda Oost wordt 12 keer in het document genoemd, Oosterwei twee keer zoveel: 24 maal. Gouda Oost in zijn geheel wordt *“een opeenstapeling van problemen en achterstanden*⁸⁶ genoemd.

Er wordt ook een schets van de wijk Oosterwei gegeven die ingaat op de inwoners van en de huizen in de wijk. Daar concentreren zich de problemen, zo is de redenering. Er wordt ingegaan op het percentage allochtonen in Oosterwei (79%), het percentage inwoners van Marokkaanse afkomst (52%) en het aantal jonge inwoners (20% is jonger dan 10 en 12% is tussen de 10 en 19 jaar). Daarbij is 18% van de inwoners bijstandcliënt, tegenover 5% in Gouda in zijn geheel. Ten aanzien van de woningen wordt gesteld dat 90% van de woningen flats zijn en dat de OZB-waarde de laagste van heel Gouda is. Later in het plan wordt nog aangegeven dat er zeer veel mensen op een klein oppervlakte wonen. *“Er wonen veel grote gezinnen in kleine verouderde flatwoningen, sommige gezinnen met meer dan zeven gezinsleden wonen op tweekamerflats. Veel mannen, vooral jongens, hebben hun contacten buitenshuis. Dit uit zich onder meer in drukte op straat, vooral rond de verouderde woon-/winkelstrip De Rijkestraat*⁸⁷.

In 2004 is de gemeente in samenwerking met de corporaties een herstructureringsproject gestart. Het is daarnaast van belang dat versneld wordt gestart met sloop- en nieuwbouwplannen in de wijk waarvoor ook beleidsmaatregelen/verzoeken zijn geformuleerd

⁸⁴ Idem, 6

⁸⁵ Gemeente Gouda, 2008: 2

⁸⁶ Idem, 8

⁸⁷ Ibidem

in het plan. Vernieuwing van de wijk kan bijdragen aan de oplossing van de problemen, zo is de redenering.

Aanpak: 'Een (harde) aanpak van de problemen is nodig'

Ter illustratie, maar liefst 33 keer in dit korte beleidsplan⁸⁸ wordt het woord 'aanpak' gebruikt. Uit de plannen zelf blijkt dat het lang niet alleen maar om repressief beleid gaat.

In de inleiding betoogt men: "*We pakken de harde kern van overlastgevers stevig aan*" (Idem, 2). De aanpak die men in 2008 heeft gevoerd noemt men een mix van preventie, repressie en nazorg. Echter: "*Recente ontwikkelingen laten zien dat er momenteel meer aan de hand is. De overlast van een nieuwe groep –grotendeels zeer jonge- Marokkaanse jongens neemt snel toe. Nieuwe methoden en maatregelen zijn gewenst*"⁸⁹.

Bij "*aanpak van de harde kern*"⁹⁰ staan er met name repressieve maatregelen genoemd, zoals samenscholings- of gebiedsverboden. Aanvullend daarop staat onder het kopje "*Ook 8-16 jarigen op de korrel nemen*"⁹¹ dat er meer activiteiten voor de jeugd zullen worden georganiseerd (hier zal structuur aan de jeugd worden aangeleerd). Het kopje dat een harde repressieve aanpak lijkt te impliceren, wordt dus niet op die wijze uitgewerkt. Om een goed beeld te krijgen van de maatregelen, zijn zij in tabel 5 verdeeld over preventief beleid, repressie en nazorg. De aanduiding van de maatregel in het tussenkopje is aangegeven in de tabel. Sommige maatregelen zijn in meerdere categorieën ingedeeld. Er zijn bijna evenveel maatregelen bij repressie opgenomen als bij preventief beleid. De ferme taal ten aanzien van de aanpak blijkt dus niet alleen repressief beleid te impliceren.

⁸⁸ Het beleidsplan telt 10 pagina's, inclusief titelblad en inhoudsopgave.

⁸⁹ Gemeente Gouda, 2008:5

⁹⁰ Idem, 6

⁹¹ Ibidem

Tabel 5 *Verdeling beleidsmaatregelen ten aanzien van de Marokkaanse jongeren en gezinnen in beleidsplan "Gouda gaat nog harder werken aan veiligheid" over preventief beleid, repressie en nazorg.*

Preventief beleid	Repressie	Nazorg
Ook 8-16 jarigen op de korrel nemen	Aanpak harde kern	Snel een Veiligheidshuis in Gouda Oost
Meer opvoedingsondersteuning en ouderparticipatie	Meer middelen inzetten op de groep boven de 16 jaar	
Werken aan taalachterstand	Snel een Veiligheidshuis in Gouda Oost	
Extra inzet jongerenwerk/opbouwwerk	Politiekorps op sterkte	
Snel een centrum van Jeugd en Gezin in Gouda Oost	Vervolg op Goudse Stadsregels: aanspreken	
Vervolg op Goudse Stadsregels: aanspreken	Sancties voor gezinnen wanneer zij niet meewerken ⁹²	
Ondertekenen gezinscontract	Ondertekenen van gezinscontract	
Gezinsmanagers voeren regie op gezinsaanpak	Gezinsmanagers voeren regie op gezinsaanpak	
Schuldsanering		

6.2 Wijkprogramma Gouda Oost

Het programma heet in zijn volledigheid: *"Wijkprogramma Gouda Oost. Gezamenlijke sturing op samenhang en resultaat. Analyse, Aanpak, Programma"* en is verschenen op 24 april 2009. Het heeft de vorm van een powerpoint waardoor er voornamelijk korte statement zijn gebruikt en weinig volzinnen. De presentatie is ingedeeld in vijf delen: een analyse van Gouda Oost, een beschrijving van de aanpak, een uiteenzetting van het programma, de programmastructuur en bijlagen (met concrete uitwerkingen van de te realiseren maatregelen). De analyse van dit beleidsstuk zal weer eerst de maatregelen bespreken, waarna de onderliggende verhaallijnen zullen worden besproken⁹³.

⁹² Deze beleidsmaatregel had geen kopje op zichzelf.

⁹³ De kosten worden niet uitgewerkt in dit plan. Eenmaal wordt in de bijlage wel een precieze bijdrage van de provincie genoemd en eenmaal een precieze bijdrage van het Rijk. Daarnaast wordt er 3 keer aangegeven dat de plannen afhankelijk zijn van een bijdrage van het Rijk.

6.2.1 Voorgenomen beleidsmaatregelen

Er zijn vijf thema's waarop projecten zullen worden gevoerd. Men spreekt van een sluitende jeugdaanpak, een sluitende veiligheidsaanpak, wijkontwikkeling schoon/heel, sociale samenhang en arbeidsparticipatie.

1. Voor de sluitende jeugdaanpak worden de volgende maatregelen voorgesteld. Om kinderen een zinvolle dagbesteding te laten vinden en houden zal men samenwerken met sportverenigingen en Communities that Care. Voor jongeren van 8 tot 14 jaar zet men bovendien een extra jongerenwerker, een extra opbouwwerker en schakelklassen in. Die middelen zouden ook moeten leiden tot een vermindering van de schooluitval van die groep. Daarnaast is er een aanbod van opvoedondersteuning, deze dient laagdrempelig te zijn en afgestemd op de behoeften van ouders en jeugd. Hier vormen Communities that Care, opvoedondersteuning en een centrum voor jeugd en gezin de instrumenten.

2. Ten aanzien van een sluitende veiligheidsaanpak heeft men aandacht voor zowel de feitelijke als de subjectieve veiligheidssituatie. Men stelt zich tot de doel woningbraak, autokraak, straatroof, jeugdoverlast, het aantal recidieven en politiecijfers van meldingen terug te dringen. Ook dienen er positievere resultaten op de veiligheidsmonitor te worden behaald. De volgende middelen worden daartoe ingezet. Er komt cameratoezicht en er worden twee extra wijkagenten ingezet. Daarnaast start de gemeente extra coachingstrajecten. Om de jongerenoverlast in de categorie 8 tot 14 jaar – het gaat om ongeveer 60 jongeren – te bestrijden worden de groepsaanpak van Halt, het activiteitenpaspoort en de inzet van een streetcoach als middelen aangewend. Groepsgerichte en persoonsgerichte ketenaanpak zal de jongerenoverlast in de leeftijdscategorie 16-27 jaar – zo'n 50 jongeren – moeten tegengaan. Daarnaast zijn de gezinsmanager en het veiligheidshuis beleidsinstrumenten binnen de sluitende veiligheidsaanpak.

3. Om de wijk schoon en heel te houden heeft men de volgende maatregelen voorgesteld. Er zal alert gereageerd moeten worden op meldingen van grof vuil. Daarnaast zal er extra schoonmaak plaatsvinden in het gebied van de Dunantsingel, de Korte en Rijkestraat. Ook zal er in de gaten worden gehouden of het beheer van portieken en galerijen in orde is. Het zwerfafval zal worden aangepakt. Er zal gehandhaafd worden op de regels omtrent afval. Verder zullen Oosterwei (noord) en Vreewijk worden opgehoogd en ingericht op zodanige wijze dat het de leefbaarheid en het woongenot ten goede komt. De komende jaren zal ten slotte verder gewerkt worden aan de wijkontwikkeling van Gouda Oost. Er zal een gezondheidscentrum komen, een brede school, een buurtservice centrum, een centrum jeugd en gezin, daarnaast zal gewerkt worden aan het Olympiadeplein in Oud-Goverwelle. Hierbij zullen eigen woningbezitters worden betrokken.

4. Sociale samenhang wil men bereiken door het stimuleren van nieuwe en bestaande bewonersinitiatieven. Daarnaast zullen de openbare ruimte en de speelplekken voor kinderen plezierige plekken moeten worden om samen te spelen.

5. De gemeente wil graag dat de arbeidsparticipatie stijgt en de uitkeringsafhankelijkheid daalt. Mensen zonder uitkering worden “*verleid*” om mee te doen met de samenleving via inburgering, een opleiding, vrijwilligers of betaald werk. Daarnaast zullen alle jongeren tot en met 27 jaar ofwel een opleiding volgen ofwel werken. Er komt ten slotte een Werk en Opleidingsloket in de wijk.

6.2.2 Belangrijkste frames

Opnieuw is er onderscheid gemaakt in frames ten aanzien van de probleemschets en frames ten aanzien van de aanpak van de problemen. Uiteraard is de meest dominante verhaallijn van het beleidsprogramma dat men de wijk als focus neemt. Men neemt de wijk wel ruimer dan alleen de Oosterwei, het gaat om Gouda Oost in zijn geheel. Ten aanzien van de aanpak zijn er twee frames dominant. Als eerste zetten de beleidsmakers veelal in op jeugd. Als tweede lijkt er in het plan een harde aanpak te worden bepleit. Die bevat opnieuw niet alleen repressieve middelen, zoals aanduidingen soms wel doen verwachten.

Probleemschets: ‘Problemen concentreren zich in de wijk Gouda Oost’

Alvorens in het beleidsplan overgegaan wordt tot de maatregelen, wordt een uitgebreide schets van de wijk gegeven. De beleidsmakers geven daarbij niet alleen cijfers weer, maar ook meningen van professionals en bewoners. Daaruit trekken zij verschillende conclusies. De bewoners van Gouda Oost worden als volgt getypeerd: “*Gouda Oost is een heel kinderrijke, jonge wijk met zeer veel bewoners van Marokkaanse afkomst. Er zijn relatief veel grote huishoudens.*”⁹⁴ Over de woningvoorraad wordt verteld dat deze bestaat uit veel sociale huurwoningen. De bewoners zijn minder tevreden met hun woning dan in andere wijken. De kwaliteit van de woningen is ook minder goed. Ten aanzien van de arbeidsparticipatie constateert men dat het aantal niet-werkende werkzoekenden en het aantal bijstandsccliënten opvallend hoog zijn in Gouda Oost. Wat betreft de jeugd wordt vastgesteld dat er veel jeugdoverlast is. Daarnaast is er volgens de beleidsmakers een versnipperd (ondoorzichtig) aanbod van jeugdactiviteiten in de wijk.

Vervolgens gaat men in het beleidsplan in op de veiligheid in de wijk. Hoewel Gouda Oost de laatste plaats inneemt op de ranglijst voor veilige wijken, is wel vooruitgang geboekt. Het aantal incidenten met betrekking tot overlast, woninginbraak, jeugdproblematiek en auto-inbraak daalde. Daarnaast is uit een inventarisatie bij 127 bewoners gebleken dat men ontevreden is

¹¹³ Gemeente Gouda, 2009: sheet 5

over het zwerfafval, het wegonderhoud (in Oosterwei zuid ook de verkeersveiligheid en het lawaai), de speelmogelijkheden, tafeltjes en bankjes voor ouderen in Oosterwei noord en het ontbreken van een politiepost. Verder wensen bewoners dat er een plek in de wijk komt met informatie over werk en opleiding. Vooral in Oosterwei heeft men last van rondhangende jongeren.

Na deze uitgebreide probleemschets hebben beleidsmakers er een SWOT-analyse van gemaakt. Aan de hand van de problemen in de wijk zijn er maatregelen tot verbetering ontwikkeld.

Aanpak: A 'Er dient te worden ingezet op de jeugd in Gouda Oost'

De meeste van de maatregelen zijn gericht op de jeugd. Problemen met de jeugd zijn jeugdoverlast en vervallen van jeugd tot criminaliteit. Wat betreft de voorzieningen voor de jeugd wordt opgemerkt dat er een versnipperd aanbod is aan voorzieningen. Er is behoefte aan meer speelmogelijkheden voor kinderen en meer sport en spelmogelijkheden in de avonden en het weekend.

Wanneer men de aanpak introduceert, stelt men de problemen met de jeugd en voornamelijk ook de nieuwe jonge groep overlastgevers aan de kaak. Dit lijkt te impliceren dat de nieuwe aanpak van het wijkprogramma op deze groep(en) gericht is. Wanneer we kijken naar de maatregelen gaan zowel de sluitende jeugdaanpak als de sluitende veiligheidsaanpak over middelen die men tegen de jeugdoverlast wil inzetten. In de bijlage zijn de maatregelen concreet uitgewerkt in doelen, middelen en betrokken partijen. Van de 13 maatregelen zijn er 7 direct gericht op jeugd en 2 indirect. De laatste gaan over gezinsmanagers en middelen om het samen spelen op straat te stimuleren. De andere 4 maatregelen gaan over de aanpak van het zwerfafval, het ophogen van Oosterwei Noord, het ophogen van Vreewijk Noord en arbeidsparticipatie.

Aanpak: B 'Een (harde) aanpak van de problemen is nodig'

Nadat de beleidsmakers de problemen met (nieuwe) jeugdoverlast bespreken, stellen zij ook in dit plan dat het een keer moet ophouden. Op de volgende sheet is dan te lezen: "*Gouda doet er nu een schep boven op. Een integrale aanpak op alle gebieden, van veiligheid tot leefbaarheid tot wijkontwikkeling. Korte en lange termijnen en van preventief naar repressief*"⁹⁵. Zij stellen dus een harde aanpak van de problemen (omtrent de jeugd) voor, maar geven daarbij wel aan dat het ook om preventief beleid gaat.

De titels boven de maatregelen als "*sluitende jeugdaanpak*" of "*sluitende veiligheidsaanpak*" lijken ook een harde aanpak aan te duiden. Waar de veiligheidsaanpak wel voornamelijk repressief is in uitvoering, stelt de gemeente zich onder de jeugdaanpak tot doel: "*Ieder kind heeft voldoende*

⁹⁵ Idem, sheet 15

kansen op een brede ontwikkeling”⁹⁶. De sluitende jeugdaanpak bevat alleen preventieve maatregelen. Opnieuw heb ik een tabel gemaakt waarin de verhoudingen tussen repressief en preventief beleid zijn weergegeven, zie onderstaande tabel 6. Er zijn meer maatregelen die preventief worden ingezet dan maatregelen die repressief werken.

Tabel 6 *Verdeling beleidsmaatregelen ten aanzien van de Marokkaanse jongeren en gezinnen in beleidsplan “Wijkprogramma Gouda Oost” over preventief beleid en repressie.*

Preventief beleid	Repressie
Zinvolle dagbesteding 8-14 jaar	Cameratoezicht
Extra jongerenwerker	2 wijkagenten
Extra schakelklassen	Groepsaanpak Halt
Extra opbouwwerker	Activiteitenpaspoort
Sportverenigingen	Inzet van ‘streetcoach’
Communities that Care	Groepsgerichte en persoonsgerichte ketenaanpak
Opvoedondersteuning	Gezinsmanager
Centrum voor jeugd en gezin	Centrum voor Jeugd en Gezin
extra coachingstrajecten	
Inzet van ‘streetcoach’	
Samen spelen op straat	

6.3 Middelen vanuit het Rijk

Gemeente Gouda ontvangt vanuit het Rijk verschillende middelen om haar plannen te realiseren. Er is geld toegezegd om de gezinsmanagers te laten functioneren. Ook voor de verwezenlijking van een brede school is geld toegezegd. Verder zijn voor het project van streetcoaches en de ontwikkeling van het activiteitenpaspoort extra middelen beschikbaar gekomen. Als laatste heeft de gemeente Gouda geld gevraagd om de wijk te ontwikkelen, hier heeft de gemeente nog geen uitsluitsel over.

Verschillende ministeries zijn overgegaan tot de uitgifte van extra financiële middelen om de problemen in Gouda aan te pakken. Uit het feit dat het om extra middelen gaat, kan worden opgemaakt dat er iets is veranderd in de perceptie van het Rijk ten aanzien van problemen in Gouda. De frames van beleidsmakers op de ministeries zijn veranderd. Op basis van de probleemschetsen en voorstellen van aanpak in deze beleidsplannen (met name het plan ‘Gouda gaat nóg harder werken aan veiligheid’) hebben zij de extra middelen verschaft. Maar waarschijnlijk heeft de constellatie in de landelijke media en de landelijke politiek hier wel aan bijgedragen.

⁹⁶ Idem, sheet 25

7. Discursieve strijd om beleid

Waar in de vorige analyses de framing in mediaberichtgeving en de framing in beleidsplannen apart van elkaar zijn besproken, focus ik me in dit hoofdstuk op de invloed van de frames in media op de frames in beleid. De strijd om het beleid wordt echter door meer actoren dan alleen journalisten en beleidsmakers gevoerd. Ook politici hebben bijvoorbeeld een rol gespeeld in de framing van het probleem en de wenselijke aanpak. De betrokkenen bediscussiëren zaken vanuit een discours: een geheel van ideeën, concepten en categorieën waarmee betekenis wordt gegeven aan de gebeurtenissen (Hajer, 2006: 66;70). Discoursen kunnen worden ontrafeld aan de hand van frames en verhaallijnen. Er kan zich tussen conflicterende verhaallijnen, frames een argumentatieve strijd afspelen: een 'discursieve strijd' (Hajer, 2006). Spelers in het veld die de grotere rollen bekleedden in de discursieve strijd rondom het beleid in Gouda/ Oosterwei zijn: afdeling communicatie gemeente Gouda, burgemeester Cornelis, beleidsmedewerkers, Connexion, media, minister Hirsch Ballin, minister Ter Horst, politiechef Stikvoort en Tweede Kamerleden⁹⁷.

De frames in de discursieve strijd om het beleid deel ik in in drie categorieën: frames ten aanzien van de probleemschets, frames ten aanzien van de beeldvorming en frames ten aanzien van de aanpak. Voornamelijk de onderdelen probleemschets en beeldvorming zijn met elkaar verbonden. De discussie over de beeldvorming heeft gevolgen voor de probleemschets. Wanneer in verhalen bezwaren worden geuit over de negatieve beeldvorming, doet dit af aan de ernst van de problemen waarop de beeldvorming betrekking heeft. Niettemin hebben deze verhaallijnen niet zozeer uitwerking op de beleidsplannen voor Oosterwei, maar wel op het communicatiebeleid. In die volgorde zal ik dat onderdeel ook bespreken. De verhaallijnen over de probleemschets hebben weer implicaties voor verhalen over de aanpak. Hoe groter en ernstiger de problemen in de frames worden geschetst, hoe omvangrijker de aanpak zal worden voorgesteld.

Nadat ik de verschillende verhaallijnen of frames van een onderdeel heb besproken, ga ik over tot een bespreking van de frames die terug te vinden zijn in het beleid (en in interviews met beleidsmakers). De verhaallijnen van de beleidsmakers zijn pas in de bespreking van het beleid te vinden. Ik laat in dit hoofdstuk zien welke verhaallijnen vooraf zijn gegaan aan het beleid en welke verhaallijnen daadwerkelijk terug te vinden zijn in het beleid. Ik toon daarbij welke rol media in hebben genomen in de algehele strijd om beleid en bespreek deze aan de hand van theoretische inzichten uit hoofdstuk 2.

⁹⁷ De actoren zijn op alfabetische volgorde gerangschikt en niet op mate van invloed.

7.1 Probleemschets

Het eerste onderdeel van de analyse van de discursieve strijd die heeft plaatsgevonden rondom het beleid in Gouda betreft een analyse van de verhaallijnen omtrent de problemen. Problemen worden politiek en sociaal geconstrueerd (Hisschemöller & Hoppe, 1995). Gebeurtenissen kunnen in een bepaald frame of verhaal besproken worden dat duidt op een problematische situatie. Er zijn drie, met elkaar verbonden, verhaallijnen ten aanzien van de gebeurtenissen in Gouda in de discursieve strijd voorafgaand aan het beleid te onderscheiden. Deze vormen tezamen de probleemschets. Met het eerste narratief wordt gesteld dat problemen zich in de wijk Oosterwei concentreren. In het tweede verhaal wordt de afkomst van de jeugd gekoppeld aan hun overlastgevend of crimineel gedrag. Het derde verhaal omvat deze twee verhalen en draait om de onveiligheid in de bussen en in Oosterwei.

Nadat ik deze verhaallijnen heb besproken, ga ik in op de eventuele doorwerking van die verhaallijnen in het beleid. Ik beschrijf hoe beleidsmakers de probleemschets in het beleid hebben vormgegeven.

‘Problemen concentreren zich in de wijk Oosterwei’

Er is tegenwoordig veel aandacht voor wijken waarin veel problemen zich ophopen. Dit worden probleemwijken of achterstandswijken genoemd. Het discours over probleemwijken is zo dominant dat het is ‘geïnstitutionaliseerd’ (Hajer, 1993) in onder andere landelijk beleid vanuit het ministerie van VROM. Verhaallijnen uit dit discours blijken ook gebezigd in de Goudse casus. Connexion kiest ervoor de wijk Oosterwei te mijden door een omleiding van buslijn 3. Oosterwei wordt daarom onmiddellijk gezien en beschreven als probleemgebied. De focus komt daarmee op de wijk Oosterwei te liggen, terwijl de beroving van de buschauffeur zich niet heeft voorgedaan in deze wijk.

Het woord wijk komt ontzettend vaak voor in de bestudeerde mediaberichtgeving over de gebeurtenissen in Gouda. Er is vanuit alle actoren een duidelijke focus op de wijk en in het bijzonder op de problemen in de wijk aanwezig. Filmploegen van onder andere NOS Journaal en EenVandaag brengen de wijk in beeld. Zo wil het NOS Journaal de (loco-) burgemeester 14 september perse filmen in Oosterwei en niet voor het stadhuis (Janssen, 2010). Er worden in AD Groene Hart, de Volkskrant, Trouw en NRC Handelsblad schetsen van de wijk gegeven die ingaan op de samenstelling van de bevolking en die de achterstanden in de wijk tonen. Door voornamelijk De Telegraaf wordt Oosterwei vaak een ‘*probleemwijk*’ genoemd. In alle kranten komt het voor dat Oosterwei een enkele keer als een probleemwijk beschreven wordt.

Ook in de landelijke politiek bekijkt men de gebeurtenissen in Gouda vanuit de (probleem)wijkenoptiek. In het spoeddebat in de Tweede Kamer staat de wijk centraal, het richt zich op ‘*de situatie in de wijk Oosterwei in Gouda*’. Daarin heeft de PVV het over een ‘*no-go-area*’.

Daartegenover geeft de burgemeester aan dat Oosterwei zelf eigenlijk geen wijk te noemen is (Cornelis, 2010). Het is eerder een buurt binnen de wijk Gouda Oost. Toch wordt ook hij in mediaoptredens en in het interview met mij meegezogen in het wijkendiscours en spreekt hij veelal over de wijk Oosterwei.

'Allochtone jeugd zorgt voor grote problemen'

De problemen in de wijk Oosterwei worden veroorzaakt door Marokkaanse jeugd, zo stelt de woordvoester van Connexxion. Er ligt in het initiële verhaal een nadruk op de Marokkaanse achtergrond van de overlastgevers. Door andere actoren in de discursieve strijd wordt dit verhaal ondersteund. Zo noemt Pauw de situatie in Oosterwei in een uitzending van Pauw en Witteman het *'Marokkanenprobleem'*. Het verhaal wordt versterkt door cijfers die Ter Horst in het spoeddebat aan de Kamer presenteert. Ze betoogt dat de doelgroep gekend moet voordat er effectieve maatregelen kunnen worden ontwikkeld. *"De culturele achtergrond of de etniciteit is daarbij een relevant gegeven"* (Handelingen Tweede Kamer, 2008), zo betoogt de minister. *"Marokkaanse jongeren in de leeftijd van 18 tot 25 jaar leveren een grote bijdrage aan de criminaliteit in Nederland,"* zo stelt Ter Horst. Uit de cijfers die zij in een brief naar de Kamer presenteert blijkt dat bijna 20% van de Marokkaanse jongeren van 18 tot 25 jaar in 2005 verdachte was van een misdrijf, tegenover iets meer dan 5% van de autochtone jongen van deze leeftijden.

De door een aantal journalisten en politici gegeven benamingen voor de overlastgevende jeugd zijn zeer negatief van toon. Zo wordt er niet alleen gesproken over Marokkaanse jongeren, maar ook over *'Marokkaanse relschoppers'*, zoals in De Telegraaf, in het NRC Handelsblad en door Tweede Kamerlid Çörüz (CDA). Of over *'Marokkaans straattuig'* in de Telegraaf en door de heer Brinkman (PVV). Kamerleden van de PVV, Wilders en Brinkman, gaan in hun bewoordingen het meest ver, door te spreken van respectievelijk een *'islamitische intifada'* en een *'epidemie van Marokkaans geweld'*. Krachtige beelden en statements vanuit de politiek zijn steeds belangrijker met het oog op de medialogica. Politiek is meer spektakel, meer theater geworden (Edelman, 1977; Elchardus, 2002; Fischer, 2003). Wanneer politici hun verhaal wereldkundig willen maken, staan zij bijvoorbeeld voor de taak om de boodschap zo te vertalen dat deze 'nieuwswaardig' wordt. Politici passen hun communicatie aan aan de heersende medialogica (Brants, 2002). De genoemde Tweede Kamerleden, Brinkman en Wilders in het bijzonder, trachten zo krachtig mogelijke statements te doen om zo media-aandacht voor hun standpunten te verkrijgen.

De afkomst en/of cultuur lijkt in deze verhaallijn als een (deel van de) verklaring te worden gezien van het overlastgevend gedrag van jongeren. De burgemeester hamert erop dat bij de opvoeding van de jeugd het centrale probleem ligt. Er is een aantal ouders die geen

verantwoordelijkheid neemt voor hun kinderen. Zo betoogt hij in de DWDD: *“maar we willen ook bijvoorbeeld maatregelen kunnen nemen naar ouders die hun kinderen ook echt niet opvoeden. Daar ligt het centrale probleem.”* Ook verschillende Kamerleden (SP, Groenlinks en CDA) hebben het over opvoedkundige problemen met betrekking tot deze Marokkaanse jeugd.

‘Onveilige situatie in Oosterwei’ versus ‘Veiligheid in Oosterwei neemt toe’

De aanleiding van de omleiding van buslijn 3 is onveiligheid. Buschauffeurs hebben het gevoel niet meer veilig te zijn tijdens hun werk, zo geeft Pieroen, woordvoester van Connexxion, aan in onder andere de Telegraaf. *“De chauffeurs staan echt doodsangsten uit”* (De Telegraaf, 15 september 2008). Door buschauffeurs, Connexxion en FNV Bondgenoten wordt de onveiligheid benadrukt. Zij wijzen daarbij ook op ander dienstverlenend personeel dat eerder is lastiggevallen tijdens hun werk, zoals het ambulancepersoneel in Amsterdam.

De onveiligheid wordt direct aan de wijk Oosterwei en de overlastgevende Marokkaanse jeugd gekoppeld. Met de urgentie (voorpaginanieuws, eerste item in de uitzending) die media als de Telegraaf, Algemeen Dagblad, NRC Handelsblad, Pauw en Witteman, EenVandaag en NOS Journaal hanteren, de frequentie van berichtgeving en de tendentie waarmee in sommige media⁹⁸ melding wordt gemaakt van het probleem wordt er een enorm gevoel van onveiligheid gecreëerd. Frequentie en toon van berichtgeving bepalen immers of een bepaalde gebeurtenis of ontwikkeling als een (groot) probleem wordt geformuleerd (COT, 1997).

Door middel van media-aandacht zijn de problemen op de politieke agenda gezet (o.a. Vasterman, 2004; Hendriks & Korsten, 2001; Mazzoleni & Schulz, 1999). Er lijkt twee maal sprake te zijn geweest van beïnvloeding van de politieke agenda. Als eerste is er de omleiding van de buslijn die eerst door De Telegraaf, daarna door het NOS Journaal en vervolgens door de andere media naar buiten wordt gebracht. Wilders (PVV) reageert hier onmiddellijk op door ervoor te pleiten het leger naar de wijk te sturen. Daarna bespreken zowel VVD als PVV de problemen in Oosterwei in de Algemene Beschouwingen. Dan brengen het Algemeen Dagblad, EenVandaag en De Telegraaf naar buiten dat journalisten in de wijk Oosterwei zijn bedreigd door Marokkaanse jongeren. Er wordt een spoeddebat in de Tweede Kamer gehouden. Opnieuw gaan er vanuit media en politici zeer negatieve woorden ten aanzien van de situatie in Oosterwei over tafel. Er wordt door Pauw en Witteman, journalisten van het Algemeen Dagblad, NRC Handelsblad, de Telegraaf, van der Staaij (SGP) en Wilders (PVV) gesproken over *‘(straat)terreur’*. Brinkman (PVV) en Wilders (PVV) hebben het over *‘straatterrorisme’*, wat weer wordt aangehaald in de Volkskrant en Nova Den Haag Vandaag. Pauw en Witteman, AD Groene Hart, De Telegraaf, Brinkman (PVV), Griffith (VVD) spreken zelfs over *‘rellen’* in de wijk. Wederom is er een interactie tussen media en politici, die elkaar in hun verhaallijnen versterken.

⁹⁸ Voornamelijk Algemeen Dagblad, De Telegraaf, EenVandaag en Pauw en Witteman

Politici passen zich aan aan de medialogica: harde statements van de politici zorgen immers voor aandacht van media.

Vanuit de gemeente Gouda komt men daarentegen met cijfers over toegenomen veiligheidsgevoelens en een gedaald aantal incidenten als gevolg van het gevoerde veiligheidsbeleid. Zo noemen Cornelis en Sitkvoort een daling in het aantal incidenten, een daling in de onveiligheidsgevoelens en een goed contact van de Marokkaanse gemeenschap in hun mediaoptreden bij respectievelijk DWDD en Pauw en Witteman. Ook Ter Horst en Hirsch Ballin benadrukken deze resultaten in het Kamerdebat over de situatie in Oosterwei. *“In Gouda Oost is het aantal meldingen van woninginbraak, auto-inbraak, jongerenoverlast, straatroof, diefstal en vernieling in 2007 met 45% afgenomen ten opzichte van 2005. In de wijk waarover wij nu specifiek spreken, Oosterwei, zijn er in 2007 30% minder van dat soort incidenten geweest dan in 2005,”* aldus Ter Horst, citerend uit de brief die Gouda naar de Tweede Kamer stuurde.

De redetwist op basis van de conflicterende verhaallijnen kan echter niet worden opgelost door een beroep te doen op deze feiten. In de discursieve strijd bepaalt de positie die wordt ingenomen in de strijd immers wat een relevant feit of argument is (Schön & Rein, 1994). De cijfers over toegenomen veiligheidsgevoelens en afname van incidenten worden niet als relevant beoordeeld door actoren die spreken over ‘*stratterreur*’ of ‘*rellen*’ in de wijk.

Probleemschets in het beleid

Welke van de verhaallijnen met betrekking tot de probleemschets is geïnstitutionaliseerd (Hajer, 1993) in de bestudeerde Goudse beleidsplannen?

‘Gouda gaat nóg harder werken aan veiligheid’ en ‘Wijkprogramma Gouda Oost’ kennen een op de wijk gerichte focus. In het eerstgenoemde plan gaat de eerste zin over problemen in de wijk Oosterwei. Er ligt in het plan ook meer nadruk op Oosterwei dan op het grotere gebied Gouda Oost. Oosterwei wordt in het wijkprogramma meer gezien als een onderdeel van de wijk Gouda Oost. Beiden plannen vangen aan met een schets van de wijk Oosterwei/Gouda Oost. Het wijkprogramma Gouda Oost geeft de achterstanden aan op het gebied van woningvoorraad, arbeidsparticipatie, veiligheid, jeugd en sociale cohesie. Met name in Oosterwei heeft men last van overlastgevend hangjongeren. De verhaallijn ‘problemen concentreren zich in Oosterwei’ is dus grotendeels terug te vinden in het beleid.

Opvallend is dat de probleemschets uit mediaberichtgeving wordt overgenomen. In het beleidsplan ‘Gouda gaat nóg harder werken aan veiligheid’ staat te lezen: *“Een dieptepunt ontstond half september: vanwege een gewelddadige beroving van een chauffeur reed buslijn 3 van Connexion enkele dagen niet meer langs drie haltes in Oosterwei. De Tweede Kamer besteedde een spoeddebat aan de gebeurtenissen die volgden. Inmiddels hebben de professionele organisaties (o.a.*

gemeente, politie en jeugdwerk) in nauwe samenwerking met wijkbewoners de rust in de wijk weer hersteld, al gaan er ook in Gouda nog steeds jongeren over de schreef” Hierin worden de problemen met jongeren in de wijk Oosterwei in een adem genoemd met de beroving in de bus. Dit is iets dat door Connexxion en in mediaberichtgeving is gedaan, maar eigenlijk zijn daar wel vraagtekens bij te zetten. Immers de vermoedelijke dader was een man van rond de 30 en het incident speelde zich af buiten de wijk. Doordat dit incident door iedereen werd gezien als de aanzet voor de zichtbaarheid van het Marokkaans-Nederlandse jongerenprobleem in Gouda is hier door de beleidsmakers toch voor gekozen (van der Ploeg, 2010). De verhaallijn ‘Allochtone jeugd zorgt voor problemen’ is zelfs op deze manier terug te vinden in het beleidsplan.

Er is in beide beleidsplannen überhaupt veel aandacht voor de (Marokkaanse) jeugd in het gebied. Het merendeel van de maatregelen is gericht op de jongeren. In de plannen is bovendien beleid gericht op de ouders van de Marokkaanse jongeren. In het plan ‘Gouda gaat nóg harder werken aan veiligheid’ wordt als een van de drie speerpunten van het beleid de ‘*Aanpak zwaarste categorie Marokkaans-Goudse gezinnen*’ gepresenteerd. Of door de opvoeding de problemen worden veroorzaakt, daar wordt aan getwijfeld. Beleidsmakers ervaren de problematiek als zeer lastig definieerbaar. De oorzaken zijn niet duidelijk vast te stellen. Hoewel er nu voornamelijk wordt ingezet op de opvoeding, zou de straatcultuur waar jongeren in belanden wellicht een veel belangrijker oorzaak kunnen zijn (Niewold, 2010) ⁹⁹. Zelfs beleidsmakers blijken dit probleem niet als gestructureerd. Hoewel Hischemöller en Hoppe (1995) stellen dat beleidsmakers daartoe wel vaak geneigd zijn, om zo de onzekerheid te reduceren. De discursieve strijd rondom de grenzen van probleemcategorieën of de probleemdefinities waarop men zich baseert – zoals Fischer en Forester (1993) schetsen – lijkt nu slechts tijdelijk te zijn beslecht. Over de afbakening van het probleem bestaat nog veel onzekerheid bij de beleidsmakers.

Op het gebied van onveiligheid heeft de gemeente met het integrale veiligheidsbeleid resultaten in de wijk Gouda Oost/ Oosterwei behaald. Waar in 2006 het beleidsplan Gouda Oost Veilig werd opgestart, slaat men in 2007-2008 meer de weg van leefbaarheid in. Dit betrof beleid ten aanzien van verloedering, sociale cohesie en preventief beleid op de jeugd (Niewold, 2010). Door de mediaberichtgeving voelde bestuurders en beleidsmakers zich echter gedwongen opnieuw meer aandacht aan de veiligheid in de wijk te besteden. “*Hoewel wij eerst op het pad zaten dat er verbetering optrad in de veiligheidssituatie, door de daling in de criminaliteit, en wij het pad van de wijkontwikkeling wilden gaan bewandelen, werd er nu toch weer meer aandacht gevestigd op het veiligheidsbeleid. Er werd een beeld geschetst dat het helemaal niet veilig was in de wijk. Die onveiligheid werd landelijk besproken. Ook buurtbewoners lezen dat. Daar moesten we ons dan toch als gemeente op gaan richten*” (Niewold, 2010).

⁹⁹ De streetcoaches zijn echter wel een project waarin juist wordt getracht invloed uit te oefenen op de straatcultuur. Dit plan is o.a. door Niewold ontwikkeld.

Problemen in Oosterwei zijn door de mediahype opnieuw politiek en sociaal geconstrueerd. Het discours omtrent een probleemdefinitie – er is sprake van onveiligheid in de wijk, veroorzaakt door voornamelijk Marokkaanse jongeren – werd zo dominant dat het is geïnstitutionaliseerd in nieuw beleid van de gemeente Gouda. Dit leidde tot een verschuiving in het beleid met een focus op leefbaarheid naar beleid met een focus op veiligheid. Ook zijn er vanuit het Rijk gelden beschikbaar gekomen. Deze middelen waren niet beschikbaar voordat de omvangrijke discursieve strijd, in en naar aanleiding van de mediahype, losbarstte omtrent de problemen in Gouda. Boer en Benneke (2009) stellen dat frames, verhaallijnen invloed kunnen uitoefenen op beleidsbeslissingen. We kunnen stellen dat verhaallijnen – of frames – in media en landelijke politiek invloed hebben gehad op de probleemdefinitie in het beleid.

In onderstaande tabel 7 is uiteengezet welke verhaallijnen dominant waren in de discursieve strijd met betrekking tot de problemen in Gouda. Er is te zien door welke media en welke andere actoren verhaallijnen werden gebezigd. Bovendien toon ik welke van deze actoren zeer negatief van toon was, deze actoren schetsen zeer grote problemen in Gouda. In de laatste kolom geef ik aan of de verhaallijn in het beleid terug te vinden is.

Tabel 7. De verhaallijnen in de strijd om het beleid met betrekking tot de problemen in Gouda.

Verhaallijn	Media	Andere actoren	In beleid?
1. Probleemschets			
1.1 'Problemen concentreren zich in de wijk Oosterwei'	Alle media	Connexxion, Alle Tweede Kamerleden tijdens spoeddebat	Ja
	Meest negatief van toon: De Telegraaf	Meest negatief van toon: Kamerleden PVV	
1.2 'Allochtone jeugd zorgt voor grote problemen'	Alle media	Connexxion, Alle Tweede Kamerleden tijdens spoeddebat, minister Ter Horst	Ja, maar uitgebreid met ouders, in: 'het probleem ligt bij Marokkaanse jongeren en hun ouders'
	Meest negatief van toon: De Telegraaf, NRC Handelsblad, Pauw en Witteman,	Meest negatief van toon: Kamerleden van CDA, PVV	
1.3 'Onveilige situatie in Oosterwei'	Alle media	Connexxion, alle Tweede Kamerleden	Deels, 1.3 en 1.4 zijn gecombineerd in verhaallijn: 'Resultaten behaald, maar nu wordt het ons teveel'.
	Meest negatief van toon: Algemeen Dagblad, De Telegraaf, EenVandaag, Pauw en Witteman, NRC Handelsblad	Meest negatief van toon: Kamerleden van PVV, VVD	
1.4 'Veiligheid in Oosterwei neemt toe'	-	Burgemeester Cornelis, korpschef Stikvoort, Ministers Ter Horst en Hirsch Ballin	

7.2 Beeldvorming

Als tweede onderdeel in de discursieve strijd bespreek ik de verhaallijnen die betrekking hebben op het proces van beeldvorming over de problemen in Oosterwei. Zoals gezegd is dit onderdeel verweven met de probleemschets. Hoe meer commentaar er op de (negatieve) beeldvorming over de problemen is, hoe minder men de probleemschets over de (ernstige) problemen zal vertrouwen. Door inmenging van media en politiek zou er volgens sommige

actoren een onjuist beeld zijn ontstaan over de gebeurtenissen in Gouda. In verschillende media is hier aandacht voor geweest. Het replek van een aantal Kamerleden en (voornamelijk) De Telegraaf op deze kritiek laat zich vatten door de woorden: ‘men ontkent’ of ‘men bagatelliseert’. Vanuit de gemeente Gouda is er een bepaald communicatiebeleid gevoerd. Er is getracht de beeldvorming te beïnvloeden. Hoe communicatiestrategen binnen de gemeente de communicatie hebben vormgegeven tijdens en na de strijd over de beeldvorming.

‘Media en Tweede Kamerleden hebben een onjuist beeld van de situatie in Gouda gegeven’

Verschillende actoren beklagen zich over onjuiste beeldvorming over de gebeurtenissen. Media en politici hebben volgens hen een te negatief beeld over de situatie in Oosterwei afgegeven.

De burgemeester is een van hen, hij herkent zich niet in het beeld dat door media over de situatie in Gouda wordt geschetst. Burgemeester Cornelis geeft aan dat verschillende verhalen door media niet worden gehoord, zoals verhalen van jongeren die vertellen dat het beter gaat in de wijk. Ook loco-burgemeester Janssen vertelt dat interviews verschillende keren zijn opgenomen voorafgaand aan een tv-uitzending, omdat hij niet het verhaal vertelde dat de journalisten wilden horen (Janssen, 2010). Ook buurtbewoners en mensen die werken in de wijk herkennen zich niet in de negatieve mediaberichten. In het AD Groene Hart wordt hier veel over geschreven, maar ook in de Volkskrant, Trouw, NRC.Next en NRC Handelsblad besteden journalisten aandacht aan deze verhalen. Trouw reflecteert zelfs met een hoofdredactionele brief op een onevenwichtige berichtgeving in de krant ten aanzien van de Goudse problemen. Hij stelt dat de gebeurtenissen in Gouda onder een vergrootglas lagen, waardoor de problemen onterecht werden uitvergroot. Deze gebeurtenissen werden niet meer in de juiste verhoudingen met andere gebeurtenissen in andere steden gezien. Opmerkelijk is dat een aantal journalisten kritiek uiten of kritiek overnemen in hun berichtgeving ten aanzien van de beeldvorming in media. Dit zijn echter niet alle media.

Naast de negatieve berichtgeving in media wordt ook de toon die Tweede Kamerleden aansloegen tijdens het spoeddebat door verschillende actoren bekritiseerd. Tijdens het Kamerdebat vroeg voorzitter Verbeet al aan de Kamerleden of de toon wat rustiger kon. *“Mag de toon een beetje rustiger, ik houd dit de hele avond gewoon niet vol. Nou ja, dat is mijn probleem, maar mag het een beetje rustiger? U zit nu allemaal al in de overdrive, we moeten nog de hele avond”* (Handelingen Tweede Kamer, 2008). De Kamerleden hebben in dit kader onderling kritiek op elkaar, zo geeft Kamp (VVD) in Pauw en Witteman aan dat de PVV de problemen in Gouda alleen maar groter maakt door de uitspraken die de partij doet. Azough (GroenLinks) geeft tijdens het Kamerdebat aan: *“Deze problemen lossen wij echter niet op door tegenover grote problemen grote woorden te zetten. Met stoere taal en hard getoeter is Gouda net zo min geholpen*

als met laks optreden.” Ongeveer een week na het spoeddebat komt er van korpschef Stikvoort kritiek op de toon van het debat in de Tweede Kamer, die hij aan de orde stelt in een interview met de Volkskrant. Hij wordt daarna uitgenodigd bij Pauw en Witteman. Burgemeester Cornelis, minister Hirsch Ballin en Comissaris der Koningin van Zuid-Holland Franssen stellen zich op achter de korpschef. In het AD Groene Hart, Trouw, NRC Next en in de Volkskrant, wordt deze verhaallijn ondersteund met berichten. Burgemeester Cornelis en Stikvoort winden zich publiekelijk op over het gedane werk dat nu door deze beeldvorming kapot wordt gemaakt.

Het beeld dat in Gouda zulke bijzondere problemen zijn, is echt overtrokken zo geeft de burgemeester aan. Hij vertelt door verschillende burgemeesters van andere steden te zijn opgebeld, die met dergelijke problemen kampen. *“Ik had mijn collega uit (***)¹⁰⁰aan de telefoon, die zegt goh wat ben ik blij dat ze zich op jou richten. Hij zegt: Hier gaan elke dag wel drie auto’s in de fik en niemand die het verneemt. (...) En zo zijn er overal burgemeesters die dachten: Deze problematiek is heel herkenbaar, hebben wij ook allemaal, maar gelukkig bij ons ontstond er niet zo’n hype over.”* (Cornelis, 2010)

‘Men ontkent de problematiek’

Hoewel Kamp (VVD) kritiek had op de woordkeus van de PVV in het spoeddebat, zijn de verhalen van VVD-ers verder meer in lijn met de tegenovergestelde verhaallijn. De partijen VVD, PVV en de Telegraaf, zetten de aanval in op de verhalen over onjuiste beeldvorming. Ze betogen dat de (Partij van de Arbeid) burgemeester en politie niet in staat zijn om problemen te erkennen, te benoemen. Zo blijkt ook uit de koppen van de Telegraaf: op 15 september *“Burgemeester bagatelliseert busincidenten”* en op 16 september *“Struisvogel”*, doelend op de burgemeester Cornelis. VVD-Kamerlid Kamp reageert na het spoeddebat over Gouda op uitspraken van de burgemeester. Wanneer Witteman aangeeft dat burgemeester van Gouda het heeft over het opblazen van het probleem, bijvoorbeeld door Telegraaf, reageert Kamp als volgt: *“Nou, hoe kan die man dat nou zeggen hè. Dat is ook een beetje probleem natuurlijk dat die burgemeester van Gouda dat zegt. Als je de stukken leest van Gouda, het burgerjaarverslag of de beleidsmonitoren of wat dan ook, daar wordt het woord Marokkanen niet één keer in genoemd. Dat is natuurlijk helemaal bezijden de realiteit, als je ziet wat daar allemaal in Gouda gebeurt.”¹⁰¹* Volgens de VVD-er ontkent de burgemeester van Gouda de problematiek in de stad.

Ook op de uitspraken van de korpschef komt veel kritiek. Op 4 oktober kopt De Telegraaf: *“Politie bang voor Franse toestanden”*. Uit angst zou korpschef Stikvoort de problematiek in Oosterwei ontkennen, zo menen deskundigen in De Telegraaf. Wanneer de korpschef in Pauw en Witteman verschijnt, wordt zijn verhaal erg verzwakt. In de eerste plaats omdat hij uitgelachen

¹⁰⁰ In verband met de reacties die dit kan oproepen, heb ik ervoor gekozen de naam van de stad niet weer te geven.

¹⁰¹ Pauw en Witteman, 25 september 2008

wordt door de presentator en het publiek wanneer hij zegt dat de dader van de beroving van de buschauffeur nog niet is opgepakt. In de tweede plaats doordat hij tegenover Griffith (VVD) is gezet en zij blijft de korpschef constant verwijten de problemen te ontkennen.

Beïnvloeding beeldvorming vanuit communicatiebeleid

De mediastrategie van de gemeente Gouda is in de loop van de tijd aangepast. In eerste instantie probeerde de gemeente aan de hand van communicatie het ontstane beeld te corrigeren (van der Ploeg, 2010). De overval op de buschauffeur vond immers niet plaats in Oosterwei maar ver daarbuiten. Bovendien bleek uit objectieve cijfers dat de veiligheid in Oosterwei juist toe- in plaats van afnam. Weerlegging is een veelgebruikte strategie om de impact van een negatief bericht in te perken (Stanyer, 2007). Dit was ook de eerste stap die de communicatieafdeling van de gemeente Gouda ondernam. De oorspronkelijke communicatielijn was *“om boven water uit te stralen dat er niet heel veel aan de hand is in Gouda en onder water (richting de departementen) een lobby te voeren om structurele dingen aan te pakken”* (Logboek Oosterwei, okt – deel VI, 2008: 8). Deze lijn heeft men na de aanhoudende mediaberichtgeving en het Kamerdebat laten varen.

“Toen bleek dat objectieve cijfers niet meer hielpen en hebben we de koers verlegd” (Van der Ploeg, 2010). *“We voelden ons gedwongen een steviger lijn neer te zetten, ingebed in onze traditionele Goudse aanpak van dialoog”* (Logboek Oosterwei, okt – deel VI, 2008: 8). Het bleek echter lastig in deze lijn van communicatie het uiteindelijke plan van aanpak genuanceerd in de pers te laten komen. Beeldvorming, framing en metaforen zijn steeds belangrijker zaken in de beleidsontwikkeling (van der Steen, van der Spek & van Twist, 2010^a). Het gaat om het gebruik van effectieve ‘retorische frames’ (Schön & Rein, 1994: 32), waarmee mensen overtuigd worden in het debat over het beleid. In de communicatie vanuit de gemeente Gouda is er eigenlijk vooral een harde aanpak voorgesteld, terwijl er in de praktijk ook zachter beleid in het plan te vinden is. Dit zal uitgebreider aan bod komen in het volgende onderdeel in deze analyse van de discursieve strijd.

In onderstaande tabel 8 heb ik uiteengezet aan welke verhaallijnen door actoren uiting werd gegeven. Ook laat ik zien of verhaallijnen worden doorgezet in het communicatiebeleid.

Tabel 8. De verhaallijnen in de strijd om het beleid met betrekking tot de beeldvorming over de problemen in Gouda.

Verhaallijn	Media	Andere actoren	In communicatie?
2. Beeldvorming			
2.1 'Media en Tweede Kamerleden hebben een onjuist beeld van de situatie in Gouda gegeven'	AD Groene Hart, de Volkskrant, NRC.Next, NRC Handelsblad, Trouw	Burgemeester Cornelis, locoburgemeester Janssen, Stikvoort, CdK Franssen	Ja
2.2 'Men ontkent de problematiek'	De Telegraaf, Pauw en Witteman	Kamerleden PVV en VVD	Nee, wel in reactie hierop een stevigere lijn in communicatie ingezet

7.3 Aanpak

Het derde aspect waaronder ik verschillende verhaallijnen binnen de discursieve strijd rangschik, is de aanpak. Er wordt door verschillende actoren een andere aanpak bepleit. Velen stellen dat een harde aanpak de problemen op zal lossen. Brants (2002) beschrijft in zijn definitie van mediahype al een dergelijk mechanisme. In een mediocratie ontstaan door het vergrootglas van de media hypes, morele panieken, waarin de opwindende gebeurtenis of het feit soms belangrijker lijkt dan het voorval zelf (Brants, 2002: 155). Nadat burgers in aanraking zijn gekomen met schokkende beelden of uitspraken maken zij zich hard voor de zaak. Er volgt een roep om een harde aanpak, waarna op grond van en gedwongen door primaire emoties beleid gemaakt dient te worden (Idem:156). Er zijn echter ook criticasters in media en politiek die aangeven dat alleen repressief beleid niet effectief zal zijn.

Geven beleidsmakers gehoor aan de roep om een harde aanpak? Dat zal beschreven worden in de laatste paragraaf van dit hoofdstuk, waarin ik de aanpak van de problemen in het Goudse beleid beschrijf.

'Er is een harde aanpak nodig om de problemen op te lossen'

Voornamelijk in De Telegraaf en het Algemeen Dagblad wordt gesteld dat een harde aanpak nodig is om de problemen op te lossen. Zo kopt het Algemeen Dagblad: *"Alleen hard optreden tegen geweld heeft effect"*. De kranten schrijven veel over een onvermogen van burgemeester en politie om de problemen hard aan te pakken. De Telegraaf noemt Oosterwei in dit kader *'een vrijstaat voor tuig'*. Overlastgevende jongeren kunnen in de wijk hun gang gaan, zonder dat

politie of bestuurders ingrijpen, zo stellen de journalisten van De Telegraaf meermaals. Verder worden er bij Pauw en Witteman en EenVandaag buurtbewoners in beeld gebracht die pleiten voor een harde aanpak. Daarnaast zijn verschillende Kamerleden voor een harde aanpak van de problemen tegenover het volgens hen falende optreden van burgemeester, politie, maar ook het Rijk tot dan toe. Zo stelt VVD-Kamerlid Kamp in Pauw en Witteman: *“En als de overheid dat niet hard en snel corrigeert, dan ziekte dat maar door.”* CDA-Kamerlid Çörüz betoogt in het Kamerdebat over Gouda: *“De tijd van pamperen is wat de CDA-fractie betreft voorbij; het is tijd om met de vuist op tafel te slaan.”* De voorstellen die in deze trant worden gedaan verschillen van snelrecht (VVD), vliegende brigades (VVD), verplichte opvoedondersteuning (SP) tot het leger naar Oosterwei (PVV).

Wanneer de gemeente Gouda haar plannen presenteert, worden deze in de pers voornamelijk neergezet als zijnde een harde aanpak. De kop van de Volkskrant na de presentatie van de plannen luidt bijvoorbeeld: *“Gouda kiest voor harde lijn bij bestrijding van overlast”*.

‘Alleen repressief beleid is niet effectief’

Verschillende hoogleraren hebben kritiek op de beleidsplannen van Gouda, omdat het bijvoorbeeld juridisch niet mogelijk zou zijn de verplichte gezinsondersteuning in te voeren, zo is te lezen in NRC Handelsblad en NRC.Next. In die kranten wordt ook gesteld dat alleen een repressieve aanpak geen soelaas biedt. Er zou ook gedacht kunnen worden aan leerwerktrajecten voor jongeren in samenwerking met het bedrijfsleven. Daarnaast geeft het AD Groene Hart aandacht aan deze stelling, dat alleen repressief beleid voeren niet goed zou zijn. In de Volkskrant eindigt een beschouwing van het spoeddebat in de Kamer met de stelling: *“Dat bewoners te lang aan het lijntje zijn gehouden en nu hun ongeduld verliezen, is begrijpelijk. Dat kan echter niet worden goedge maakt door repressie alleen.”*

Een aantal actoren die een harde aanpak voorstaan – van met name voor de harde kern overlastgevende jongeren zijn – pleiten ook voor niet-repressieve maatregelen. Daartoe kunnen in ieder geval burgemeester Cornelis, minister Ter Horst, CDA-Kamerlid Çörüz, SP-Kamerlid Kant, D66-Kamerlid Pechtold en jongerenwerkers gerekend worden.

Aanpakken in het beleid

Welke verhaallijn is terug te vinden in de beleidsplannen? Wordt inderdaad op basis van de roep om een harde aanpak beleid gemaakt?

In het woordgebruik ligt de nadruk in de beleidsplannen erg op het ‘aanpakken’ van de problemen. Ook het persbericht vanuit de gemeente stelt, de burgemeester citerend: *“Het aanpakken van criminelen en overlastgevende jongeren deden we altijd al. Met dit pakket maatregelen pakken we nu niet alleen de harde kern aan, maar ook zijn omgeving, zijn familie en*

de hele wijk. We zoeken de grenzen op en doen er een schep bovenop." In de uitwerking van de plannen blijkt echter dat het lang niet alleen maar om een harde aanpak, om repressief beleid gaat. Het gaat ook om het voorkomen dat jeugd overlastgevend of crimineel gedrag gaat vertonen en om jongeren perspectief bieden. Er is hier dus een verschil tussen retorische frames en handelingsframes. Met retorische frames bedoelen Schön en Rein (1994) het overredend gebruik van verhalen en argumenten in een debat over beleid. Handelingsframes zijn verhalen die ten grondslag liggen aan beleidspraktijken. Schön & Rein (1994) stellen dat retorische frames waarmee veel mensen moeten overtuigd en handelingsframes waarmee men beleid invult vaak niet aan elkaar gelijk zijn. Ook in dit geval is er sprake van een discrepantie.

Soms lijkt het woord 'aanpakken' te snel door beleidsmakers te worden gebruikt. Het is namelijk lang niet altijd mogelijk om de jongeren aan te pakken. *"Ik denk dat we wel de problemen en de betreffende jongeren willen aanpakken, maar we weten niet echt hoe. Het is moeilijk om een goede aanpak te vinden. Dat zie je toch ook wel om ons heen. Men weet niet precies wat hiermee te doen. Ook het Rijk biedt eigenlijk geen oplossing."* (Niewold, 2010). Het zou dus kunnen zijn dat de onwetendheid leidt tot het verschil in retorische frames en handelingsframes. Tegelijkertijd geeft een andere beleidsmaker aan dat met dit beleid getracht wordt de groep jongeren in beeld te krijgen. *"In alle gevallen wordt bedoeld dat we een nog beter beeld van de jongeren in Gouda willen proberen te krijgen. Ofwel doordat ze beter in beeld moeten komen, als het om overlast/criminaliteit gaat, dan wel om een beter beeld te krijgen wat ze bezig houdt en welke (positief gerichte) activiteiten er voor of door hen ontwikkeld zouden moeten worden."* (Van der Ploeg, 2010) Het blijkt dus moeilijk een goede aanpak voor het probleem te vinden, dat eigenlijk ook moeilijk is te definiëren en af te bakenen. Dit zijn kenmerken van een 'beleidscontroversie', zoals Schön en Rein (1994) die beschrijven.

Door middel van een productieve dialoog met de verschillende betrokkenen kan er naar een oplossing voor de beleidscontroversie gezocht worden. De essentie van beleidsvorming is de wisselwerking tussen beleidsmakers en belanghebbende actoren, die hun ideeën en handelingen door elkaar laten beïnvloeden ('t Hart & Kleiboer, 1995). Een beleidsmaker vertelt dat zij veel van haar beleid baseert op gesprekken die zij heeft met partners in de beleidsvoering, voornamelijk jongerenwerk en politie (Niewold, 2010). Ook worden buurtbewoners betrokken in de beleidsvorming. Zo staan in het Wijkprogramma Oost verschillende gegevens verzameld uit bijeenkomsten met bewoners en zijn er nog een aantal bijeenkomsten met hen gepland. Burgemeester Cornelis kreeg in april 2008 een lintje uit handen van de commissaris van de Koningin Franssen. Hij werd door hem getypeerd als bruggenbouwer. *"Hij kreeg betrokken partijen op een lijn en schuwde daarbij de confrontatie niet"* (gemeente Gouda, 2010). Het beleid van Gouda lijkt dus gebaseerd te zijn op het voeren van een productieve dialoog. Niettemin komen de relaties met partners onder druk te staan door de mediahype. Maatregelen dienden

toen van bestuurders snel te worden ingevoerd, zonder dat dit afgestemd werd met partners. Partners waren soms niet blij met het voorgestelde beleid (Niewold, 2010). Dit is ook een van de gevolgen van de mediahype. Bestuurders willen immers daadkracht tonen wanneer zij in de aandacht van media staan.

Opnieuw zijn de verhaallijnen en de actoren die de verhalen vertellen in een tabel uiteengezet, zie tabel 9. Daarbij heb ik in de laatste kolom aangegeven dat in retorische frames de roep om de harde aanpak in het beleid terugkomt. Maar in de handelingsframes is er echter ook veel sprake van niet-repressief beleid.

Tabel 9. De verhaallijnen in de strijd om het beleid met betrekking tot de aanpak van de problemen in Gouda.

Verhaallijn	Media	Andere actoren	In beleid?
3. Aanpak			
<i>3.1 'Er is een harde aanpak nodig om de problemen op te lossen'</i>	Algemeen Dagblad, De Telegraaf, EenVandaag, Pauw en Witteman	Kamerleden van VVD, CDA, PVV	In retorische frames
<i>3.2 'Alleen repressief beleid is niet effectief'</i>	AD Groene Hart, de Volkskrant, NRC Handelsblad, NRC.Next	Burgemeester Cornelis, jongerenwerkers, minister Ter Horst, Kamerleden CDA, SP, D66	In handelingsframes

Deel III

Resultaten en analyse van de Arnhemse casus

8. Situatieschets

De belangrijkste gebeurtenissen in de Arnhemse casus worden hieronder thematisch, maar zoveel mogelijk in chronologische volgorde besproken. De gebeurtenissen zijn gebaseerd op interviews met respondenten uit Arnhem, berichten uit media en het persbericht dat is verschenen.

Omleiding buslijn

Op donderdag 16 oktober wordt er in media verslag gedaan van een omleiding van buslijnen van 5 en 43 nadat er verschillende incidenten plaatsvonden. Bussen zijn op 12, 13 en 14 oktober op de IJssellaan bekogeld waarbij ruiten sneuvelden. Eerder – op 3 oktober – is de bus ook bekogeld, dat was echter in Arnhem-Zuid. Uit het politieonderzoek werd opgemaakt dat een van de ruiten is vernield door het gooien van een steen. Ten aanzien van de andere vernielingen heerst nog onduidelijkheid, zo meldt de politie middels een persbericht. Er zou ook geschoten zijn met luchtbuiks, zo suggereren kranten, maar dat bericht is niet bevestigd. Van de daders ontbreekt nog ieder spoor.

Maatregelen na overleg

Op de dag dat de omleiding wereldkundig wordt gemaakt in media, vindt er een overleg plaats tussen betrokken partijen. De gemeente Arnhem, politie Gelderland-Midden, FNV Bondgenoten, de buschauffeurs en Connexxion presenteren aan het eind van de bijeenkomst de te nemen maatregelen. Nadat afspraken zijn gemaakt, zijn de bussen weer hun normale route gaan rijden.

Nieuwe incidenten

Er wordt opnieuw een bus bekogeld, in de buurt van Presikhaaf. Hier wordt 31 oktober melding van de gemaakt. Een dag later wordt besproken dat de politie blijft surveilleren na dit incident. Er is geen dader bekend. Op 4 november vinden opnieuw incidenten plaats. In Arnhem-Zuid worden bussen bekogeld. In Geitenkamp wordt een bovenleiding weggehaald van een trolley. De daders van het laatste incident zijn opgepakt, het gaat om twee jongens van 12 en 14 jaar. De volgende dag staat te lezen dat de chauffeurs de incidenten zat zijn, ze willen maatregelen. Die neemt Connexxion. De precieze invulling wil men niet kwijt, maar de maatregelen hebben betrekking op de opsporing van de daders, zo beschrijft men 6 november. Twee dagen later heeft de politie twee daders aangehouden voor het bekogelen van bussen, ze zijn 19 en 20 jaar oud. Tegelijkertijd beraden chauffeurs en vakbonden zich over stappen tegen de directie van Connexxion.

Opgeschorte protesten chauffeurs

8 November schrijft het NRC Handelsblad dat chauffeurs in Arnhem voor korte tijd het werk hebben neergelegd uit protest tegen de toenemende onveiligheid. Dit is echter niet terug te vinden in andere media. Er hangt echter wel een staking van buschauffeurs in Arnhem in de lucht vanwege de onvrede over de onveiligheid en de houding van het management van Connexxion. 18 November dreigen buschauffeurs te stoppen met het controleren van vervoersbewijzen van passagiers als protest tegen het falend management en de onveiligheid in de bussen. Ze stellen Connexxion een ultimatum. Wanneer men niets overeenkomt zullen de chauffeurs geen kaartjes stempelen. Connexxion geeft in een reactie verbaasd aan dat chauffeurs de onveiligheid in de bussen erbij halen. Richten de acties zich eigenlijk niet alleen op het management? Het vervoersbedrijf besluit geen juridische stappen tegen de dreigende actie te ondernemen.

Twee dagen later, 20 November, is de actie van de baan. Er is toch nog een akkoord bereikt tussen Connexxion en vakbonden, de acties zijn daarmee voorkomen. Het vestigingsmanagement blijft aan, maar er wordt een van beide kanten erkende procesmanager aangesteld die de situatie in de gaten houdt. Het projectmanagement ziet erop toe dat tegemoet wordt gekomen aan de 23 eisen die de buschauffeurs hebben neergelegd. De procesmanager wordt tevens het aanspreekpunt voor het personeel.

Andere incidenten

Wanneer er onveilige situaties in bussen optreden in andere steden, Tilburg en Purmerend en Ede wordt terugverwezen naar de incidenten in Arnhem. Maar ook in Arnhem is er nog een aantal voorvallen, waarvan melding wordt gemaakt. 29 november wordt er opnieuw een bus bekogeld, ditmaal in de Huissensestraat. 20 Maart wordt er verslag gedaan van een ruzie in de bus in Arnhem, waarvan een stel slachtoffer is. Ten slotte wordt er eind mei een buschauffeur in Arnhem klemgereden door twee mannen, die hem daarop aanvallen.

Opstappen vestigingsmanager

28 Januari stapte een vestigingsmanager van Connexxion in Arnhem uit eigen beweging op.

9. Framing door media

Nu zullen de resultaten ten aanzien van de casus van Arnhem besproken worden. De beschrijving van de analyse volgt opnieuw de vier aspecten ten aanzien van de mediaberichtgeving, afkomstig van Gerbner (1969): aandacht, nadruk, tendentie en structuur. Als eerste wordt de 'aandacht' (Gerbner, 1969) in beeld gebracht, door beantwoording van de vraag: hoe vaak verschijnt een boodschap in de media en in welke media? Ik geef in mijn analyse aan in welke krant aandacht besteed is aan de gebeurtenissen in Arnhem. Ook laat ik zien hoeveel urgentie en belang de berichten voor de krant had. Hoe meer de berichten over Arnhem op de voorpagina stonden of als eerste item werden besproken, hoe meer belang er aan de gebeurtenissen wordt gehecht. Daarna wordt de 'nadruk' (Idem) bekeken, hierbij wordt geanalyseerd wat er in die boodschap(pen) belangrijk is. Aan de hand van de gebeurtenissen, besproken in de situatieschets geef ik aan de hand van een tabel aan op welke gebeurtenissen de nadruk lag in de berichtgeving in kranten en op televisie. Dan richt ik me op de 'tendentie' (Idem): welk waardeoordeel spreken de media uit? Er zit vaak een bepaalde toon in de berichtgeving besloten. Journalisten kunnen negatief, positief of zonder een waardeoordeel over gebeurtenissen schrijven. De toon van berichtgeving is een erg belangrijk onderdeel in de constructie van verhalen over de gebeurtenissen. Als laatste zal ik de 'structuur' (Idem) uiteenzetten. Het doel is daarbij in kaart te brengen met welke andere gebeurtenissen de boodschap(pen) door journalisten in verband worden gebracht.

9.1 Aandacht

In dit eerste onderdeel van de frame-analyse volgens de methode van Gerbner (1969) zet ik uiteen hoeveel berichten er in welke media zijn verschenen. Ook geef ik aan of er berichten over de gebeurtenissen op de voorpagina zijn beschreven.

Er zijn geen televisieprogramma's aan de gebeurtenissen gewijd. Zoals in onderstaande tabellen af te lezen is, zijn er in totaal 29 publicaties in de landelijke kranten in de periode tot 14 september 2009 gepubliceerd, gemeten vanaf het moment van de omleiding van de buslijn. De Telegraaf geeft negen en het Algemeen Dagblad acht berichten uit die betrekking hebben op de incidenten in bussen in Arnhem. Daarmee staan deze kranten duidelijk aan kop. Aflopend publiceren NRC Handelsblad vijf, de Volkskrant vier en Trouw twee artikelen. NRC Next verslaat slechts één keer de incidenten in Arnhem. Regionaal zijn er twee dagbladen, namelijk het de Gelderlander en het Gelders Dagblad. Er zit een behoorlijk verschil tussen het aantal publicaties ten aanzien van de situatie in de Arnhemse bussen van Connexxion. Waar de Gelderlander 23 berichten publiceert die te maken hebben met de incidenten in de bus, blijft het Gelders Dagblad steken op 3 berichten. De verhoudingen zijn in de tabellen 10 en 11 af te lezen.

Tabel 10

Berichtgeving t.a.v Connexxion Arnhem
in 5 landelijke kranten van 14-10-2008
tot 14-09-2009

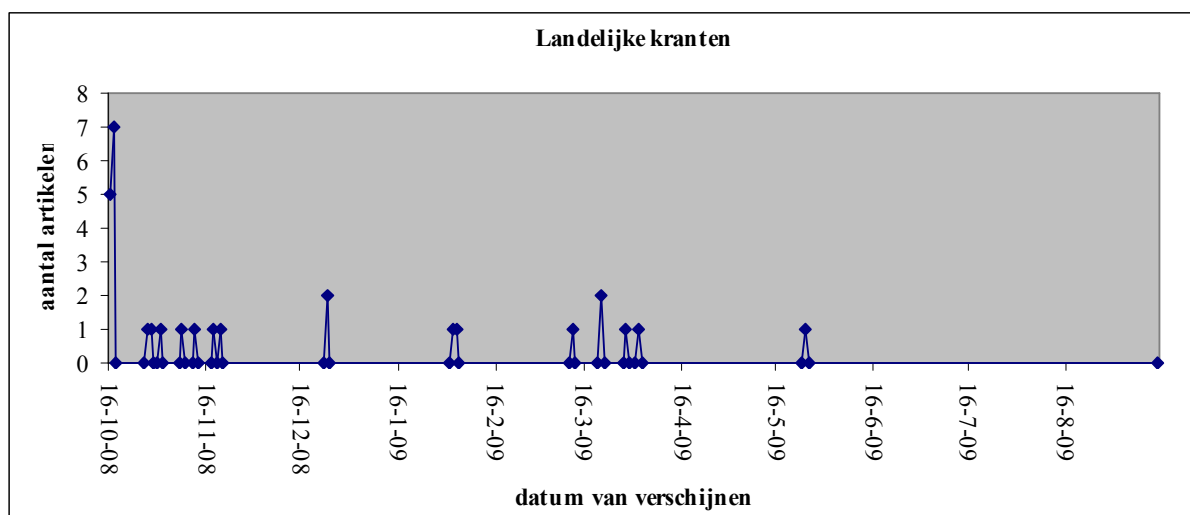
	Aantal berichten
Algemeen Dagblad	8
De Telegraaf	9
De Volkskrant	4
NRC Handelsblad	5
NRC Next	1
Trouw	2
Totaal	29

Tabel 11

Berichtgeving t.a.v Connexxion Arnhem
in 2 regionale kranten van 14-10-2008
tot 14-09-2009

	Aantal berichten
De Gelderlander	23
Gelders Dagblad	3
Totaal	26

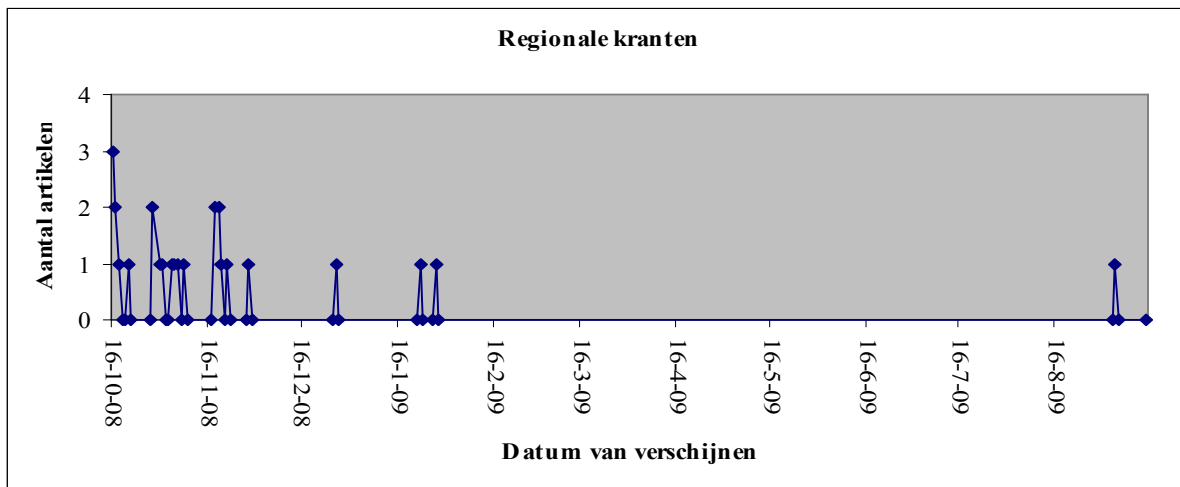
Wanneer we de media-aandacht grafisch in beeld brengen zien we een grote piek in de berichtgeving vlak na de omleiding van de buslijn (figuur 9). De dag van de omleiding en de dag erna verschijnen 12 van de in totaal 29 berichten. Daarna wordt daar echter niet veel vervolg aan gegeven. In november is er nog een kleine opleving, van in totaal 5 berichten, wanneer chauffeurs dreigen met een staking. Vervolgens zijn er in maart een aantal berichten te vinden die in het algemeen ingaan op geweld in het openbaar vervoer. De incidenten in Arnhem worden daarbij als voorbeeld aangehaald. Bovendien wijt de Telegraaf 3 artikelen aan latere incidenten in de bussen van Arnhem.

Figuur 9. Verschenen publicaties in landelijke kranten (Algemeen Dagblad, De Telegraaf, de Volkskrant, NRC Handelsblad, NRC Next en Trouw) van 14-10-2008 tot 14-09-2009

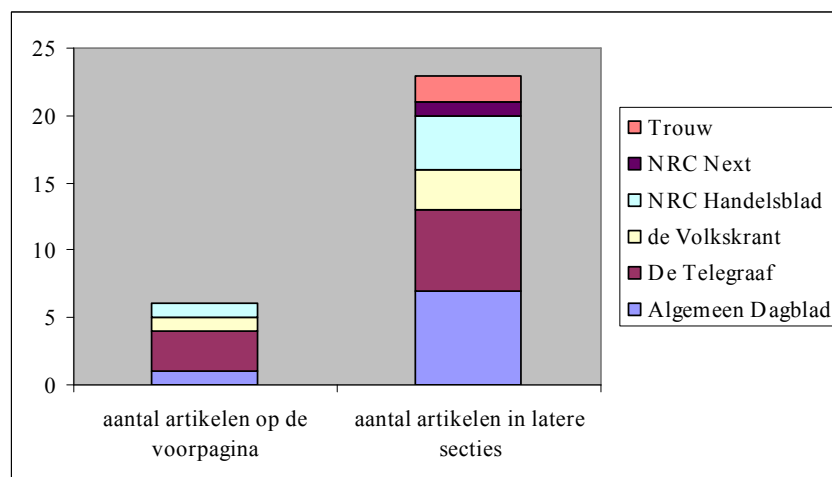
Ten aanzien van de berichtgeving van de regionale krant(en) kunnen we meer spreken van langer aanhoudende berichtgeving. Er is een bredere piek in publicaties met betrekking tot de

Arnhemse bussen te onderscheiden, zoals te zien is in figuur 10. Er verschijnen in de Gelderlander voornamelijk meer berichten over andere incidenten in de bus, maar ook over de verhouding tussen het management van Connexxion en de chauffeurs.

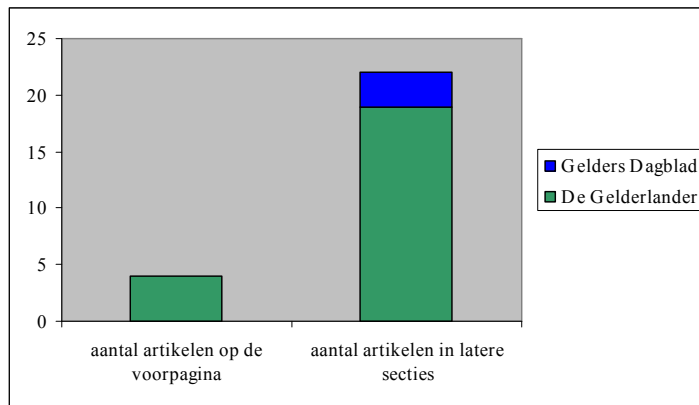
Figuur 10. Verschenen publicaties in regionale dagbladen (De Gelderlander en Gelders Dagblad) van 14-10-2008 tot 14-09-2009

Ten slotte wil ik tonen hoe vaak de Arnhemse zaak op de voorpagina terecht kwam. In figuur 11 is te zien dat ongeveer een kwart van de berichten in de landelijke kranten op de voorpagina stond. In totaal gaat het om 6 berichten, als volgt verdeeld over de kranten: De Telegraaf (3), NRC Handelsblad (1), de Volkskrant (1) en Algemeen Dagblad (1). Trouw en NRC Next hebben geen van de geselecteerde berichten op hun voorblad geplaatst.

Figuur 11. Aantal artikelen in de landelijke kranten, uitgesplitst naar voorpagina of latere sectie en naar krant.

Bij de regionale kranten ligt het percentage publicaties op de voorpagina op ongeveer 15%. In totaal zijn er 4 berichten op de het voorblad geplaatst, alle voor rekening van de Gelderlander. De andere 22 berichten, waarvan 19 van de Gelderlander vonden hun plek in latere secties. In onderstaand histogram, figuur 12, zijn de verhoudingen verbeeld. De Gelderlander alleen plaatste iets meer dan een vijfde van de artikelen op de voorpagina.

Figuur 12. Aantal artikelen in de regionale kranten, uitgesplitst naar voorpagina of latere sectie en naar krant.

9.2 Nadruk

De volgende stap in de frame-analyse (vgl. Gerbner, 1969) is dat ik de 'nadruk' in de mediaberichtgeving bekijk. Over welke gebeurtenissen wordt nadruk gelegd in de berichtgeving? De belangrijkste gebeurtenissen in de Arnhemse case zijn in de situatieschets besproken. De nadruk in de berichten zal worden bestudeerd aan de hand van de weergave van deze gebeurtenissen.

Een overzicht van de kranten die over de verschillende voorvallen hebben bericht is te vinden in onderstaande tabel.

Tabel 9. De aandacht die kranten aan de verschillende gebeurtenissen in Gouda hebben geschonken.

	Algemeen Dagblad	De Telegraaf	De Volkskrant	NRC Handelsblad	NRC. Next	Trouw	De Gelderlander	Gelders Dagblad
Omleiding van buslijn	X	X	X	X	X	X	X	X
Maatregelen na overleg	X	X	X	X		X	X	X
Nieuwe incidenten (Arnhem)							X	
Opgeschorte staking van buschauffeurs		X	X	X			X	
Andere incidenten (Arnhem)		X					X	
Opstappen manager							X	

Er is een duidelijk verschil in bespreking van de zaken te zien tussen nationale kranten en regionale krant de Gelderlander. De Gelderlander bericht over alle gebeurtenissen. De nationale kranten blijven daar bij achter.

De journalisten van alle kranten doen melding van de omleiding van de buslijn. De maatregelen die worden genomen in het overleg worden alleen door NRC.Next niet besproken.

Dat er zich daarna weer incidenten voordoen rondom bussen, wordt alleen door de Gelderlander vermeld.

In november beraadden buschauffeurs zich op een staking. Hierover wordt niet alleen door de Gelderlander gesproken, maar ook door De Telegraaf, de Volkskrant en NRC Handelsblad. De

berichten leggen echter wel nadruk op andere aspecten. NRC Handelsblad heeft als enige medium op 8 november een (ANP)bericht dat buschauffeurs in Arnhem hun werk voor korte tijd hebben neergelegd. In De Telegraaf worden 18 november de voornemens om tot actie over te gaan wel besproken, de opschorting van de staking niet. In de Volkskrant wordt juist alleen over de opschorting van de staking geschreven. De Gelderlander bespreekt zowel de op handen zijnde actie van de chauffeur als de opschorting van de actie.

Daarna legt de Gelderlander nog eenmaal verslag van een bekogeling van een bus. De Telegraaf bespreekt een vechtpartij die eind mei plaatsvindt in een Arnhemse bus.

9.3 Tendentie

In de frame-analyse van Gerbner (1969) is het ontrafelen van waardeoordelen in mediaberichtgeving de derde stap in de analyse. Hij noemt dit de 'tendentie' in berichtgeving. Journalisten kunnen negatief, positief of zonder duidelijk waarde-oordeel over gebeurtenissen schrijven. Verschillende journalisten maken daarin verschillende keuzes. Zo kunnen zij eenzelfde wijk beschrijven als 'een probleemwijk', 'een levendige wijk' of 'een wijk'. De tendenties die deze aanduidingen vervat zitten, variëren van negatief tot positief, de laatste aanduiding heeft geen duidelijke tendentie.

Er zijn ook in deze casus 3 zaken waarop de tendentie in de kranten is bekeken. Als eerste ten aanzien van de problemen die aanleiding vormden bussen in Arnhem om te leiden. Daarnaast zijn de oorzaken van een latere (voorgenomen) actie van de chauffeurs onderwerp van de analyse. Ten slotte zijn waardeoordelen in berichten ten aanzien van de genomen maatregelen geresumeerd.

Probleemschets

Door alle kranten wordt over de incidenten bericht. Journalisten van met name het Algemeen Dagblad doen dit met negatieve, stevige uitdrukkingen. Een journalist van deze krant spreekt van 'een serie aanslagen¹⁰²'. In alle onderzochte kranten wordt niet alleen de materiële schade die is veroorzaakt beschreven, maar ook het feit dat er gewonden hadden kunnen vallen. De bekogeling van de bus heeft dus vooralsnog niet tot heel ernstige gevolgen geleid, zo lijkt het oordeel. Niettemin is er een onveilige situatie ontstaan voor passagiers en chauffeurs. "*Bij de voorvallen raakten geen mensen gewond, hoewel er ook reizigers in de bus zaten. Hun veiligheid en die van de chauffeurs was in het geding, vindt Connexion. De chauffeurs voelen zich niet veilig*"¹⁰³.

Door bijna alle kranten, Trouw uitgezonderd, wordt het onveiligheidsgevoel dat is ontstaan bij de chauffeurs uitgelicht. Zo staat in De Telegraaf: "*Wonder boven wonder sneuvelden alleen de ramen van de bussen en raakte er niemand gewond. De Arnhemse chauffeurs laten weten ontzettend geschrokken te zijn van de gewelddadigheden. (...) De bestuurders zeggen vaker mee te maken dat er dingen naar de bus worden gegooid, zoals eieren, yoghurt, vuurwerk en stenen op de bus zelf. Maar stenen door de ruit of beschoten worden is wel heel heftig, zo vinden ze*"¹⁰⁴. Algemeen Dagblad drukt zich opnieuw met grote, negatieve woorden uit om de situatie te duiden. Zo kopt de krant boven een interview met een buschauffeur: "*Arnhemse buschauffeur mijdt avondrit - 'Wil je misschien een kogelwerend vest hebben voor sinterklaas?'*"¹⁰⁵.

¹⁰² Dekker, Algemeen Dagblad, 17 oktober 2008

¹⁰³ Gelders Dagblad, 16 oktober 2008

¹⁰⁴ Jongbloed, De Telegraaf, 17 oktober

¹⁰⁵ Dekker, Algemeen Dagblad, 17 oktober 2008

Meldingen van andere incidenten, die lijken te impliceren dat er sprake is van een aanhoudende situatie van onveiligheid, zijn alleen te vinden in de Telegraaf en de Gelderlander. In de Gelderlander van 4 november staat daarbij overigens: “Zowel Connexion als de politie zegt het liefst zo weinig mogelijk over de incidenten omdat ze het vermoeden hebben dat berichtgeving over de incidenten nieuwe voorvallen uitlokt.”

Er worden over het algemeen niet met grote woorden en/of zeer negatieve bewoordingen over de daders gesproken. In eerste instantie is over hen weinig bekend. Men heeft het dan veel over daders, jongens, jongeren. De Gelderlander is het meest negatief in zijn aanduidingen: viermaal ‘vandalen¹⁰⁶’, driemaal ‘belagers¹⁰⁷’ en eenmaal ‘criminelen¹⁰⁸’ tegenover drie keer dat over ‘jongeren¹⁰⁹’ wordt gesproken. Wanneer er daders worden opgepakt berichten alleen de Gelderlander en de Volkskrant hierover. In de Gelderlander heeft de journalist het over ‘twee jongens van 12 en 14 jaar¹¹⁰’ en ‘twee Arnhemmers van 19 en 20 jaar¹¹¹’, dit zijn neutrale bewoordingen die geen negatief waardeoordeel impliceren. In de Volkskrant gaat het ook om aanduidingen zonder impliciet waardeoordeel: “Twee jongens van 14 en 15 jaar”¹¹² en “twee mannen van 19 en 20 jaar”.¹¹³ De Telegraaf heeft het later na een vechtpartij in de bus nog wel over ‘skinheads’, als men de daders beschrijft. Dit kan wel als een negatieve aanduiding beschouwd worden.

Hoewel de incidenten zich in de door VROM geselecteerde probleemwijken Presikhaaf en Malburgen worden de wijken nauwelijks aangeduid als probleemgebied. De term probleemwijk wordt eenmaal in het NRC Handelsblad en eenmaal in de Gelderlander gebruikt. De Telegraaf spreekt van “de Arnhemse wijk Presikhaaf”¹¹⁴. Korte schetsen van problemen in de wijk komen alleen voor in de Gelderlander en Algemeen Dagblad. De wijk wordt wel negatief gepresenteerd. De schets van de wijk in het Algemeen Dagblad is getiteld “Presikhaaf holt achteruit”¹¹⁵. Een buurtbewoner spreekt over een groep hangjongeren die voor veel overlast zorgt. Barth van Eethen, loco-burgemeester, vertelt dat het niet om een structureel probleem gaat. Het is het werk van een of twee daders. Maar het is niet voor niets een Vogelaarwijk, zo geeft hij aan. In de

¹⁰⁶ De Gelderlander, 18 oktober 2008; De Gelderlander, 4 november 2008; Van der Velden, de Gelderlander, 6 november 2008

¹⁰⁷ Schuil, de Gelderlander, 17 oktober 2008; de Gelderlander, 18 oktober 2008; De Gelderlander, 21 oktober 2008

¹⁰⁸ Van der Velden, de Gelderlander, 6 november 2008

¹⁰⁹ Van Zetten & Van der Heiden, de Gelderlander, 16 oktober 2008, De Gelderlander, 21 oktober 2008, Schuil, de Gelderlander, 5 november 2008

¹¹⁰ de Gelderlander, 4 november 2008

¹¹¹ de Gelderlander, 8 november 2008

¹¹² Slijter, de Volkskrant, 20 november 2008

¹¹³ Ibidem

¹¹⁴ Jongbloed, De Telegraaf, 17 oktober

¹¹⁵ Dekker, Algemeen dagblad, 17 oktober 2008

Gelderlander schrijft men in een opiniestuk negatief over de 'Arnhemse Vogelaarwijken'. Daarin wordt betoogd dat het gemeentelijk beleid heeft gefaald. *"De stenenregen op de IJssellaan heeft deze week weer eens duidelijk gemaakt dat papier geduldig is. Flinke taal uitslaan is makkelijk. De praktijk is weerbarstiger."*¹¹⁶

Aanleiding van de acties van de buschauffeurs

NRC Handelsblad bericht als enige krant over een korte werkonderbreking een aantal weken voor de voorgenomen actie van de buschauffeurs. De aanleiding zou de toenemende onveiligheid zijn in de bussen. Eigenlijk blijkt uit de rest van de berichten verschenen over de voorgenomen acties van de chauffeurs dat problemen met het management de eerste aanleiding vormen om te gaan actievoeren. Op de tweede plaats kwam de onveiligheid in de bus. De Telegraaf kopt: *"Buschauffeurs Arnhem stoppen met controleren. Protest tegen 'intimidatiecultuur' Connexxion"*¹¹⁷. Pas nadat besproken is dat het managementteam in Arnhem schuldig is aan pesterijen en bangmakerij wordt ingegaan op de incidenten die zich de afgelopen tijd hebben voorgedaan.

Berichten over de voorgenomen acties van de chauffeurs verschenen alleen in De Telegraaf, de Volkskrant en de Gelderlander. De onveiligheid wordt door de Telegraaf 'bewezen' door het voorvallen van 65 incidenten in de bussen. *"In oktober hebben zich op de bussen in Arnhem maar liefst 65 incidenten voorgedaan.' Zo werden er stenen door ruiten gegooid, buschauffeurs belaagd, bedreigd en bespuugd. 'Er rijden in Arnhem 250 bussen rond en er zijn slechts vijf extra beveiligingsmensen ingezet.' Desondanks rijden de buschauffeurs tot op heden gewoon door. "Ze zijn bang voor het management.(...) ", zegt Kressin."*¹¹⁸ De Volkskrant en de Gelderlander relativeren de onveiligheid daarentegen door de ernst van de incidenten in twijfel te trekken. In de Volkskrant schrijft een journalist: *"Meegeteld werden meningsverschillen met klanten, bekogelen met eieren, het losmaken van trolleytangen, het gooien van stenen, en het ingooien van ruiten"*¹¹⁹.

Maatregelen

De maatregelen worden in de meeste kranten overgenomen uit het verschenen persbericht, uitgegeven door de gemeente Arnhem, politie Gelderland-Midden, FNV Bondgenoten, de buschauffeurs en Connexxion. Zoals in De Telegraaf: *"Volgens de zegsman gaan agenten het traject zichtbaar en onzichtbaar in de gaten houden. En ook Connexxion zet extra medewerkers in*

¹¹⁶ de Gelderlander, 18 oktober 2008

¹¹⁷ Van der Gaag, De Telegraaf, 18 november 2008

¹¹⁸ Ibidem

¹¹⁹ Sligter, de Volkskrant, 20 november 2008

om de veiligheid in de bussen te vergroten."¹²⁰ Beschouwing van de effectiviteit van die aanpak komt alleen voor in Algemeen Dagblad en NRC Handelsblad. Hierin wordt het oordeel echter in het midden gelaten door van meerdere mensen met verschillende meningen aan te halen. Zo geeft in het Algemeen Dagblad een woordvoerder van Connexxion aan dat de maatregelen succesvol zijn geweest. *"De genomen maatregelen, zoals extra toezicht, verbeterde registratie en nauwe samenwerking met politie en gemeente hebben effect gehad"*¹²¹. In hetzelfde artikel stelt een chauffeur daarentegen dat de maatregelen niet genoeg effect hebben. *"Alle maatregelen zijn halfbakken, het mag vooral niets kosten. Uiteindelijk komen we niet verder dan het ophangen van wat camera's. Misschien dat je er later de dader mee aanhoudt, het voorkomt niet dat je in elkaar geslagen wordt"*¹²². In het NRC Handelsblad wordt de bestuurder van de FNV aangehaald wanneer hij zich sceptisch opstelt tegenover de maatregelen. De maatregelen zouden alleen op de korte termijn effectief zijn, zo betoogt hij. *"Volgens de FNV-bestuurder laten de vandalen het wel uit hun hoofd om de bussen aan te vallen met zo'n grote politiemacht op de IJssellaan. 'Maar wat als het een tijdje rustig is geweest en Connexxion en de politie de extra beveiliging stoppen? Dan kan zo'n idioot weer opnieuw beginnen'"*¹²³. Het artikel eindigt echter met een uitspraak vanuit Connexxion dat de maatregelen structureel van kracht zullen zijn. Er blijkt dus geen duidelijk waardeoordeel ten aanzien van de maatregelen die genomen worden direct na de omleiding.

In zijn algemeenheid worden maatregelen die vervoersbedrijven nemen niettemin wel bekritiseerd in verschillende kranten, die alleen op 28 en 29 oktober verschenen. Dergelijke beweringen zijn verschenen in Algemeen Dagblad, De Telegraaf, de Gelderlander en Gelders Dagblad. Zoals in dit citaat: *"Maatregelen die de busbedrijven de afgelopen jaren invoerden, zoals camera's en bewakers in de bus en extra verlichting bij bushaltes, hebben volgens de vervoerbedrijven te weinig effect"*¹²⁴ uit het Gelders Dagblad.

¹²⁰ Jongbloed, De Telegraaf, 17 oktober 2008

¹²¹ Algemeen Dagblad, 24 december 2008

¹²² Ibidem

¹²³ Zurhake, NRC Handelsblad, 17 oktober 2008

¹²⁴ Gelders Dagblad 29 oktober 2008

9.4 Structuur

Bij het laatste aspect in de frame-analyse (vgl. Gerbner, 1969) zet ik de 'structuur' uiteen. Ik bestudeer met welke andere gebeurtenissen de incidenten in Arnhem door journalisten in verband worden gebracht. Allereerst koppelen journalisten andere incidenten in het openbaar vervoer aan de incidenten in Arnhem (en andersom). Daarbij spreken zij soms over eenzelfde oorzaak: Marokkaanse jongeren – hoewel dit in Arnhem niet terecht is – . Een aantal keren wordt de wijk Presikhaaf als wijk van de wijkenaanpak van VROM besproken en worden de incidenten dus in het licht van de wijkenproblematiek besproken.

Onveiligheid in het openbaar vervoer

Viermaal wanneer men over de incidenten in Arnhem bericht, wordt het verband gelegd met de gebeurtenissen in Gouda. Eenmaal in NRC Next, eenmaal in NRC Handelsblad en in twee berichten van de Gelderlander. In de Gelderlander wordt het verband echter door betrokkenen ontkracht. Op 16 oktober door de wijkwethouder van Presikhaaf: *"Het is verleidelijk een parallel met Gouda te trekken, waar jongeren voor onrust zorgden, maar dat is niet aan de orde. Ik heb gepraat met onze mensen die in de wijk werken, zoals de jongerenwerkers. Zij hebben dergelijke signalen niet opgevangen, dus het lijkt erop dat het om incidenten gaat"*¹²⁵. Ook zouden de problemen zich niet op één plek voordoen in Arnhem in tegenstelling tot in Gouda *"Het probleem in de omgeving van Arnhem is volgens de vakbondsbestuurder dat de incidenten zich niet op een vaste plek voordoen. 'In Gouda werden lijnen gemeden, maar dat kan in Arnhem niet'"*¹²⁶.

Later, nadat de incidenten in Arnhem zijn voorgevallen, wordt de parallel tussen de incidenten in Gouda, Arnhem en in andere steden vaker getrokken. In totaal wordt Arnhem in 15 artikelen in één lijn met (onder andere) Gouda genoemd. Dit is als volgt verdeeld over de kranten: Algemeen Dagblad (6), De Telegraaf (4); NRC Handelsblad (3); de Gelderlander (2) en Gelders Dagblad (1). In deze berichten is Arnhem een van de voorbeelden van onveiligheid in het openbaar vervoer.

In Gouda werd de oorzaak van de incidenten in het openbaar vervoer gelegd met Marokkaanse hangjongeren in de Oosterwei. Dit gegeven is ook op een bepaalde manier terug te vinden in de berichtgeving rondom de Arnhemse casus. Zo is men allereerst op zoek naar het bestaan van hangjeugd. Er zijn in dat gebied echter geen problemen met hangjongeren, zo stelt men via politie en Connexxion¹²⁷.

Hoewel in het bericht van 17 oktober staat te lezen dat de politie geen idee heeft wie de daders zijn geweest, trekt De Telegraaf later een parallel met incidenten in Gouda en Ede. Wanneer 28

¹²⁵ de Gelderlander, 16 oktober 2008

¹²⁶ de Gelderlander, 5 november 2008

¹²⁷ de Volkskrant, 15 oktober

oktober wordt besproken dat drie vervoersbedrijven harde maatregelen wensen, wordt geschreven: *“In Gouda, Ede en Arnhem weigerden buschauffeurs de afgelopen weken hun busroutes te rijden vanwege een reeks incidenten met Marokkaans straattuig”*¹²⁸. Het lijkt erop dat er een persbericht is geweest van de vervoersbedrijven dat door verschillende kranten is overgenomen. Op 29 oktober bevatten namelijk ook berichten van de Gelderlander en het Gelders Dagblad over vervoersbedrijven die om een harde aanpak vragen dergelijke zinnen. Daarin worden de incidenten in Arnhem in een adem genoemd met de gebeurtenissen in Ede en Gouda, die volgens de kranten alle drie veroorzaakt zijn door Marokkaanse jongeren.

Het lijkt er echter wel op dat journalisten graag vermelden dat het om Marokkaanse jongeren zou gaan, getuige het (al eerder aangehaalde) fragment: *“De agenten bekenden dat ze bijna platgewalst zijn door journalisten met de vraag of ook Marokkaanse jongeren de stenen gooiden. Nee dus. Maar het beantwoorden van de vragen kostte hun veel tijd”*¹²⁹. Dit wordt ondersteund in een eerder verschenen opiniestuk waarin wordt gesteld dat daardoor de Arnhemse incidenten niet het onderwerp werden van negatieve landelijke media-aandacht. *“Een discussie als in Gouda bleef in Arnhem uit. De daders zijn niet gevonden, problemen als in Gouda met de Marokkanen zijn Arnhem vreemd.”*¹³⁰.

Focus op de wijk

Bovendien bekijken de journalisten of het gaat om een gebied met problemen. Zoals al eerder gezegd wordt de wijk niet vaak (in totaal driemaal) als probleemwijk beschreven. Verder wordt de wijk eenmaal als prachtwijk omschreven in de Volkskrant, eenmaal als krachtwijk en als Vogelaarwijk in de Gelderlander, wat wel een directe koppeling met de wijkenaanpak impliceert. Verschillende actoren proberen een eventuele focus op de wijk Presikhaaf te voorkomen. De politie verklaart dat het geen probleemgebied betreft¹³¹. Ook geeft men aan het maandelijks overleg te houden over het openbaar vervoer in heel Arnhem en omgeving omdat de incidenten niet specifiek zouden zijn toe te wijzen aan de wijk Presikhaaf¹³².

Het woord wijk wordt wel vrij vaak gebruikt wanneer men het over de locatie van de incidenten heeft, de verdeling onder de kranten is als volgt: Algemeen Dagblad (21), de Gelderlander (16), de Volkskrant (6), NRC Handelsblad (4), Trouw (2) en De Telegraaf (1). Er is dus toch een bepaalde focus op de wijk aanwezig.

¹²⁸ Nijen Twilhaar, De Telegraaf, 28 oktober

¹²⁹ Van der Ploeg, de Gelderlander, 23 januari 2009

¹³⁰ De Gelderlander, 18 oktober 2008

¹³¹ o.a. de Volkskrant, 16 oktober 2008

¹³² de Volkskrant, 17 oktober

Kortom

Deze media-analyse samenvattend stel ik:

- Er met name de eerste paar dagen na de omleiding van de buslijn in Arnhem veel aandacht van kranten voor de zaak.
- Hoewel de Gelderlander, de regionale krant, melding maakt van meer gebeurtenissen in de zaak – zoals andere bekogelingen – leggen landelijke kranten voornamelijk de nadruk op de omleiding van de buslijn en de maatregelen die kort daarna worden genomen. Later wordt er door De Telegraaf, de Volkskrant en NRC Handelsblad nog wel bericht over de voorgenomen actie van de buschauffeurs.
- Er zijn verschillen in toon van de berichtgeving. Wanneer het de bekogeling van de bussen betreft gebruikt het Algemeen Dagblad de meest negatieve woorden. Ten aanzien van een aantal aspecten, de aanduiding van daders en de wijk, spreekt ook de Gelderlander zich af en toe negatief uit. De aanleiding van de op stapel zijnde actie van de chauffeurs – het falende management en de onveiligheid – worden door De Telegraaf het meest negatief uitgedrukt. Verder kunnen we eigenlijk stellen dat de gebeurtenissen voornamelijk met gematigde toon naar buiten zijn gebracht, vaak zonder impliciet waarde-oordeel over de gebeurtenissen.
- De problemen in Arnhem worden door journalisten verband gebracht met andere issues met betrekking tot onveiligheid in het openbaar vervoer en met

10. Beleidsmaatregelen na overleg

In Arnhem zijn er een aantal maatregelen genomen naar aanleiding van de omleiding van de buslijn. Aangezien er geen beleidsplan is dat deze maatregelen bespreekt, beroep ik me op het verschenen persbericht en op informatie uit interviews.

Beleidsmaatregelen met betrekking tot de veiligheid in de bussen worden de dag na de omleiding naar buiten gebracht. Zo lijkt meer onrust te zijn voorkomen. In het persbericht van 16 oktober 2008 staan de volgende maatregelen:

- Politie Gelderland-Midden zorgt voor extra trajecttoezicht
- Connexxion zet extra veiligheidsmedewerkers in rond de lijnen 5 en 43
- Er komt een extra instructie voor het personeel hoe men dient te handelen bij calamiteiten. Daarnaast wordt de informatievoorziening naar de medewerkers toe verbeterd. Ook wordt de uitvoering van de procedure 'opvang na calamiteiten' nadrukkelijker toegepast.
- Ten slotte zal er een maandelijks overleg worden gestart met de betrokkenen (behalve FNV Bondgenoten) waarin de sociale veiligheid zal worden besproken.

Bovendien is er nog geld vrijgemaakt voor een extra parttime ambulante jongerenwerker in Geitenkamp. Dit is alleen intern afgesproken. Het staat niet in het persbericht. De jongerenwerker heeft tot taak jongeren in de wijk die wel op straat hangen, maar niet het buurthuis bezoeken in beeld te krijgen (Nijman, 2010). Er vonden ongeregelde plaatsen plaats in de buurt Geitenkamp, waaronder de bekogeling van de bussen. De maatregel lag al langer op stapel, maar nu werd het echt tijd, zo vertelt Nijman.

Deze beleidsveranderingen zijn met gelden van Connexxion en de gemeente gefinancierd. De maatregelen zijn duidelijk aan de betreffende incidenten verbonden. Er gaat wellicht wel een bepaalde druk van media uit. Het risico dat de situatie uitgroeit tot een mediahype wil de gemeente Arnhem indammen (Stroink, 2010; Verstegen, 2010).

Om verhaallijnen achter deze maatregelen te formuleren gaat misschien wat ver. Twee veronderstellingen die ten grondslag liggen aan de beleidsmaatregelen zijn wel van belang. De gemeente en communicatie achtten het nodig om met het oog op media snel maatregelen vast te stellen met de betrokkenen. Daarnaast blijken er problemen te zijn met jongeren waar men nog geen middel voor had. Geldelijke middelen zijn naar aanleiding van de incidenten verstrekt.

11. Discursieve strijd

Er is een aantal verhaallijnen die ten grondslag liggen aan de strijd om betekenis van de gebeurtenissen in en rondom Arnhemse bussen. Allereerst gaat het om de onveiligheid in en rondom Arnhemse bussen. Daarnaast wordt het management van Connexxion verweten te falen. De maatregelen zijn bedoeld de onveiligheid in en rondom bussen te beteugelen.

11.1 Probleemschets

Problemen ten aanzien van de veiligheid in bussen in Arnhem kunnen op verschillende manieren worden beschreven. Hieronder zijn de drie belangrijkste verhaallijnen uitgewerkt.

'Het is onveilig in bussen in Presikhaaf' vs 'Het gaat om een aantal incidenten in Arnhem'

Frequentie en toon van berichtgeving bepalen of een bepaalde gebeurtenis of ontwikkeling als een (groot) probleem wordt geformuleerd (COT, 1997). Met de aandacht die alle landelijke kranten in eerste instantie hebben voor de lokale incidenten die leiden tot de omleiding, waarbij artikelen soms op de voorpagina verschijnen, wordt de indruk gewekt dat het om een ernstig probleem gaat. Niettemin duidt de snel aflopende frequentie op een minder nijpende situatie. Ook de tendentie in de berichtgeving laat niet een overwegend negatief beeld zien van de situatie in Arnhem, met uitzondering van berichten in het Algemeen Dagblad. In die krant wordt gesproken van *"een serie aanslagen"*. Opvallend is dat uit berichtgeving in de regionale krant blijkt dat bekogeling van bussen zich herhaaldelijk voordoet. Landelijke kranten maken hier geen melding meer van.

De locaties van de incidenten verschillen, de bekogeling waardoor de omleiding is ingesteld heeft plaatsgevonden op het grensgebied van Presikhaaf (de Ijssellaan). Door Algemeen Dagblad, de Gelderlander en NRC Handelsblad wordt de wijk besproken als een wijk met problemen. In andere kranten wordt slechts gesproken van de wijk Presikhaaf of men verwijst naar de Ijssellaan zelf. Verstegen, in die tijd woordvoerder van de burgemeester, geeft aan: *"Ik heb het consequent gehad over incidenten op de Ijssellaan. Ik heb willen voorkomen om consequent Presikhaaf te gebruiken, waarmee het stigma heel erg op een wijk zou komen te liggen."* Bovendien wordt het overleg ingericht ten aanzien van het openbaar vervoer in heel Arnhem en omgeving omdat de incidenten niet specifiek zouden zijn toe te wijzen aan de wijk Presikhaaf. Toch wordt in berichtgeving vaak met 'wijk' gesproken. Dit is immers een dominant discours, zoals ook al in de Goudse casus bleek.

Over specifieke daders wordt alleen in de Gelderlander bericht. In andere kranten wordt veelal vermeld dat de politie de daders nog niet op het spoor is. Er wordt, met uitzondering van de berichtgeving vanuit de vervoersbedrijven, alleen door het Algemeen Dagblad een link gelegd met (allochtone) hangjongeren. Ook het verband tussen overlastgevende jongeren en de

incidenten is door de woordvoerder in gesprekken met journalisten ontkracht. Zij waren er erg op gespist en vroegen doorgaans of het Marokkaanse jeugd betrof (Stroink, 2010; Verstegen 2010). *“Dus ik heb tegen alle journalisten die gebeld hebben gezegd: volgens ons zijn het incidenten en heeft het niks met jongeren in de wijk te maken, omdat de professionals in de wijk niet herkennen dat er problemen zijn met jongeren,”* aldus Verstegen.

Hier zien we dat men tracht in te grijpen voordat het een beschadigend verhaal wordt, dit is tegenwoordig een centrale taak van het mediamanagement (Stanyer, 2007; Schillemans, 2010). Wanneer zich iets voordoet in de stad, is de eerste vraag die Stroink, adviseur van de burgemeester op het gebied van openbare orde en veiligheid, zich stelt: Wat doen we met media? *“Aan de ene kant wil je transparant zijn als gemeente, aan de andere kant merk je dat media zaken zeer negatief kunnen uitvergrooten tot een nationaal product,”* aldus Stroink.

‘Falen van management Connexxion’

Er wordt meermaals gesproken over het *‘intimideren’* van het personeel door management: in de Telegraaf viermaal, in de Gelderlander viermaal en eenmaal in de Volkskrant. De term is afkomstig van de woordvoerder van FNV Bondgenoten. Ook zou het management te weinig doen aan de onveiligheid.

Er is al langer onvrede ten aanzien van het management in Arnhem. Zo is er twee jaar eerder al een onafhankelijk onderzoek uitgevoerd waaruit bleek dat er veel mis ging in het functioneren. *“De late reactie van het vestigingsmanagement komt bovenop eerdere klachten over het management. Adviesbureau Bezemer en Kuiper deed daarnaar twee jaar geleden onderzoek en constateerde dat er veel mis was. Aanbevolen werd om het niveau van het management te verbeteren en een betere opvang van buschauffeurs na incidenten te organiseren. Ook zou de staat van de bussen worden verbeterd”*¹³³.

Waar andere kranten de focus leggen op het betreffende vestigingsmanagement van Connexxion in Arnhem, geeft De Telegraaf aan dat het een landelijk probleem betreft. Dit is in andere kranten niet terug te vinden in de berichtgeving.

Doordat in kranten wordt ingezoomd op het falen van het management van Connexxion wordt aan deze actor, en niet aan de gemeente of politie, de ‘schuld’ toegewezen in de verhaallijnen. De veiligheidsproblemen lijken bovendien een ondergeschikt probleem aan de slechte arbeidsomstandigheden die te wijten zijn aan het management.

¹³³ Sligter, de Volkskrant, 20 november 2008

11.2 Maatregelen

De maatregelen worden door media veelal overgenomen uit het persbericht. De verhaallijn achter de maatregelen is wel belangrijk geweest in de pro-actieve communicatiestrategie vanuit de gemeente.

'Er zijn maatregelen nodig om erger te voorkomen'

Er was al snel duidelijk dat er een overleg moest komen tussen de betrokkenen. *"Dus er is al heel snel, volgens mij een dag later, nadat de media erop sprongen, besloten: er moet een bijeenkomst komen met de OR en de buschauffeurs en Connexxion en iemand van de gemeente en de politie erbij, liefst een bestuurder die namens de gemeente daar meekijkt en waarin afspraken gemaakt over hoe nu verder,"* aldus Verstegen. Media kunnen invloed uitoefenen op de politieke agenda (o.a. Vasterman, 2004; Hendriks & Korsten, 2001; Mazzoleni & Schulz, 1999). Ook in dit geval: naar aanleiding van de mediaberichtgeving besloten de betrokken partijen dat er een overleg moest komen. In het overleg zijn inderdaad maatregelen afgesproken die de veiligheid in en rondom de bussen dienden te bewaken, zoals extra toezicht en een maandelijks overleg over de sociale onveiligheid. Ook werd er een afspraak gemaakt dat er overlegd zou worden met jongerenwerk in Geitenkamp. Sommige bussen in Arnhem rijden met aansluiting op bovenleiding (trolleys). In Geitenkamp werden de bovenstukken door jeugdigen wel eens verwijderd van de bovenleiding, zo gaven buschauffeurs aan in het overleg (Stroink, 2010). Er is onder andere naar aanleiding van die ongeregelheden een extra parttime ambulante jongerenwerker gekomen in Geitenkamp. Diegene brengt jongeren in kaart die niet het buurthuis bezoeken maar wel op straat hangen (Nijman, 2010). Opvallend is dat deze toezegging aan het jongerenwerk in Geitenkamp niet in het persbericht opgenomen is.

De afspraken zijn door alle actoren ondertekend en ondersteund. *"En we hebben toen wel afgesproken, we maken een gezamenlijke verklaring waar deze punten opstaan. We willen ook perse dat de OR en de buschauffeurs achter die verklaring staan. Daarmee was voor een belangrijk deel het actuele of het probleem uit de lucht. Want dan is er op een gegeven moment geen opponent meer die heel erg richting media kan ageren tegen de problemen die er zijn"* (Verstegen, 2010). Opnieuw lijkt een negatief stigma te zijn voorkomen, door middel van pro-actief mediamanagement.

Er speelt zich eigenlijk nauwelijks een discursieve strijd af ten aanzien het beleid in de Arnhemse casus, zoals ook te zien is in tabel 13. In de probleemschets bestaan wat verschillen in de frames ten aanzien van de wijk Presikhaaf. Er zijn geen beleidsmaatregelen specifiek op Presikhaaf van toepassing. De verhaallijn 'het gaat om een aantal incidenten in Arnhem' komt voornamelijk in de beleidsmaatregelen terug. Het overleg tussen gemeente, politie, vakbonden,

buschauffeurs en Connexxion buigt zich immers over maatregelen om de veiligheid in de bussen in heel Arnhem en de regio te vergroten. Wel wordt er extra geld uitgetrokken voor jongerenwerk in Geitenkamp. Een oplossing voor een probleem dat niet wordt beschreven in mediaberichtgeving. Deze maatregel stond al langer in de planning bij beleidsmakers, mede door de klacht van de buschauffeurs wordt er nu werk van gemaakt.

Groot is de invloed van media niet in de relatie tussen gebeurtenissen en beleid. Er is snel een overleg ingesteld tussen de betrokken partijen, waar onmiddellijk maatregelen zijn vastgesteld om meer incidenten te voorkomen. Er zit slechts één dag van mediaberichtgeving tussen de gebeurtenissen en de maatregelen.

De onveiligheid in de Arnhemse bussen kan eigenlijk niet worden getypeerd als een ongestructureerd probleem of beleidscontroverse. Er wordt nauwelijks strijd over het beleid gevoerd. Doordat er redelijk wat zekerheid bestaat over het probleem en mogelijke oplossingen en er bovendien consensus bestaat ten aanzien van de waarden en normen, kunnen we het eerder typeren als een 'gestructureerd probleem', naar de definitie van Hischemöller & Hoppe (1995).

Tabel 13. *De verhaallijnen in de strijd om het beleid met betrekking tot de problemen in Arnhem en oplossingen daarvoor.*

Verhaallijn	Media	Andere actoren	In maatregelen?
1. Probleemschets			
1.1 <i>'Het is onveilig in de bussen in de wijk Presikhaaf'</i>	De Gelderlander, De Telegraaf, NRC Handelsblad, Trouw Zeer negatief van toon: Algemeen Dagblad		Deels, er wordt ook extra toezicht ingesteld op de IJssellaan in Presikhaaf
1.2 <i>'Het gaat om een aantal incidenten in Arnhem'</i>	de Volkskrant, Gelders Dagblad, NRC.Next, de Gelderlander	Woordvoerder burgemeester	Ja, het overleg gaat over het voorkomen van incidenten in heel Arnhem en de regio
1.3 <i>'Falen van management Connexxion'</i>	de Gelderlander, De Telegraaf, de Volkskrant	FNV Bondgenoten	Nee

Verhaallijn	Media	Andere actoren	In maatregelen?
2. Maatregelen			
2.1 <i>'Er zijn maatregelen nodig om erger te voorkomen'</i>	-	Politie, vakbonden, buschauffeurs, Connexxion, wijkmanager, (woordvoerder) gemeente	Ja

Deel IV
Conclusie en discussie

12. Strijd om beleid onder leiding van media

Mediahypes komen in Nederland – net als in andere landen – veelvuldig voor, maar de effecten op beleid zijn nog vrijwel onbekend (Brants, 2002). In het weinige onderzoek dat is verricht ten aanzien van de relatie tussen media en beleid wordt de conclusie getrokken dat er weinig tot geen invloed is vanuit media (o.a. Kingdon, 2003; Koopmans, 2009). Omdat ik vermoedde dat er wel invloed uit is gegaan van de mediahype over Gouda op het beleid ben ik dit onderzoek gestart. Aan de hand van een kwalitatieve analyse van verhaallijnen heb ik bestudeerd hoe die invloed van media op de relatie tussen gebeurtenissen en beleid is verlopen. Er vindt een argumentatieve, discursieve strijd plaats nadat er gebeurtenissen hebben plaatsgevonden en voordat er beleid wordt gemaakt. Als media de discursieve strijd om het beleid domineren, kunnen zij daarmee de beleidsagenda en beleidsframes beïnvloeden.

Om die these te onderzoeken, heb ik twee casussen geanalyseerd. Het startpunt van beide casussen wordt gevormd door gewelddadige incidenten in het openbaar vervoer, in Gouda en Arnhem deden die zich vlak na elkaar voor. In Gouda ontstond er een mediahype na de gebeurtenissen, in Arnhem bleef grootschalige media-aandacht uit. In Gouda is sprake van plotselinge omvangrijke lokale en landelijke beleidsveranderingen na en tijdens de mediahype. In Arnhem zijn de beleidsveranderingen kleiner van omvang. De vraag die ik aan de had van de casussen zal beantwoorden is: **Op welke wijze beïnvloeden media(hypes) de relatie tussen gebeurtenissen en beleid?**

Strijd om beleid

Beleid maken is constant keuzes maken. Het beleidsproces kan getypeerd worden als een discursieve strijd (Fischer & Forester, 1992). De discursieve strijd kent meer tegenstellingen naarmate er meer onzekerheid bestaat ten aanzien van het probleem of de oplossing en/of over de normen en waarden van waaruit men over de situatie oordeelt. Dan spreken Hirschmüller en Hoppe (1995) van een ongestructureerd probleem. Er heeft zich in de onderzochte periode een strijd afgespeeld tussen partijen die conflicterende frames ten aanzien van de Goudse problemen hanteren. Naar Schön en Rein (1994) typeer ik de Goudse casus daarom als een 'beleidscontroversie'. Zijn de oorzaken te relateren aan de wijk Oosterwei? Welke problemen spelen er in Oosterwei? (Waarom) zorgen Marokkaanse jongeren voor meer overlast dan autochtone jongeren? Hoe kunnen de problemen worden opgelost? Vragen als deze worden door deelnemers aan de strijd om betekenis, waaronder veel media, wisselend beantwoord. Er bestaat veel onzekerheid ten aanzien van de oorzaken en oplossingen van de problemen in Gouda. Bovendien redeneren de betrokkenen vanuit andere normen en waarden. We kunnen daarom in de Goudse casus spreken van een ongestructureerd probleem. Het probleem in de Arnhemse casus daarentegen, de bekogeling van bussen in Arnhem en het niet naar behoren

functioneren van het management, wordt met minder onzekerheid ten aanzien van het probleem, de oplossingen en de bijbehorende normen en waarden benaderd. Dit issue wordt door betrokkenen meer behandeld als een 'gestructureerd probleem' (Hischemöller & Hoppe, 1995). Er vond eigenlijk nauwelijks een strijd om het beleid plaats in Arnhem.

Media blijken in de strijd om het beleid in de Goudse casus belangrijke deelnemers. Verhaallijnen ten aanzien van de problemen en mogelijke oplossingen gebezigd door journalisten blijken invloed te hebben gehad op verhaallijnen in het beleid.

12.1 Invloed van de mediahype op het beleid in Gouda

De invloed van verhaallijnen in de mediahype, van journalisten en andere actoren zoals politici, op het beleid heb ik bekeken met betrekking tot de probleemschets en de aanpak van de problemen. Uit de analyse van de discursieve strijd blijkt dat de mediahype op vijf punten wijzigingen in het beleid heeft veroorzaakt, twee ten aanzien van de probleemschets in het beleid en drie ten aanzien van de aanpak.

Allereerst zijn er twee punten waarop de probleemschets binnen het beleid is beïnvloed door de mediahype. Als eerste is de focus van beleid van leefbaarheid terug naar veiligheid in de wijk. Vanaf 2006 maken Goudse beleidsmakers een plan om de veiligheid in Gouda Oost te verbeteren. In 2007-2008 is gemeente Gouda meer beleid op het gebied van leefbaarheid gaan maken, vanwege goede resultaten op het gebied van veiligheid. Daarbij werd ingezet op issues als verloedering, sociale cohesie en preventief beleid voor de jeugd. Ondanks de afname van incidenten en de toename van veiligheidsgevoelens is door de mediahype de veiligheid opnieuw op de lokale beleidsagenda gezet. Met name in Algemeen Dagblad, De Telegraaf, NRC Handelsblad, EenVandaag en Pauw en Witteman en door politici als Wilders (PVV), Brinkman (PVV) en Griffith (VVD) zijn in de mediahype grote problemen met betrekking tot de onveiligheid in de wijk besproken.

Als tweede wordt in bijna alle mediaberichtgeving de beroving van de buschauffeur in het licht van de problematiek rond allochtone jongeren in Oosterwei geschetst. Waar de gemeente zich eerder verzet tegen deze probleemdefinitie – de aanleiding tot de busomleiding was immers een beroving van een buschauffeur door een man van 30, in een andere Goudse wijk – is het verhaal toch terug te vinden in het nieuwe beleidsplan. De beroving van de buschauffeur wordt daarin als een dieptepunt in de problematiek met de Marokkaanse jeugd in de wijk beschreven.

Niet alleen de focus van het beleid is dus veranderd, maar ook de beschrijving van de gebeurtenissen is in lijn met de mediaberichtgeving. Uiteindelijk kunnen we daarmee spreken over een bepaalde mate van 'institutionalisering' (Hajer, 1993) van deze verhaallijnen in het beleid.

Ten aanzien van de aanpak van de problemen is er op drie punten sprake van invloed vanuit media. In de mediahype voerden schokkende beelden en uitspraken over de problemen in Oosterwei met de overlastgevende Marokkaanse jeugd de boventoon. Vanuit media en politici klinkt er vervolgens een roep om een harde aanpak. Het Algemeen Dagblad, De Telegraaf, Pauw en Witteman en Kamerleden van PVV, VVD en CDA pleiten voor een harde aanpak van de problemen. Beleidsmakers lijken daardoor te worden gedwongen op grond van die primaire emoties beleid te maken. De harde aanpak waarvoor door partijen werd gepleit is echter niet zomaar doorgevoerd in nieuw Gouds beleid. Er is een discrepantie tussen de presentatie van het beleid en het inhoudelijk beleid. De maatregelen worden in de persconferentie als een harde aanpak, als repressief beleid gepresenteerd. Hoewel beleidsmakers het woord “aanpakken” erg veel gebruiken in de beleidsplannen en zij in het plan beargumenteren dat er een harde aanpak nodig is, blijkt het ‘aanpakken’ op sommige vlakken alleen een retorisch frame. De analyse van de framing in het beleid toonde immers aan dat de handelingsframes ook veel niet-repressief beleid bevatten. Dat de gemeente haar plannen op deze manier presenteerde is echter niet onbelangrijk. Mensen die de beleidsplannen niet hebben gelezen (zoals de buurtbewoners), hebben nu wel het beeld dat de gemeente de problemen hard aanpakt.

De mediahype heeft druk op bestuurders en beleidsmakers uitgeoefend. Zij voelden zich gedwongen daadkracht te tonen door met een nieuwe aanpak van de problemen te komen. Het plan ‘Gouda gaat nóg harder werken aan veiligheid’ wordt heel snel opgesteld, in een maand tijd. Waar er normaal veel overleg plaatsvindt tussen beleidsmakers en de partners in het veld, is daar bij dit beleidsplan geen ruimte voor gecreëerd. Dit leidt tot spanningen tussen beleidsmakers en partners in het veld. In het Wijkprogramma Gouda Oost is wel ruimte ingeruimd voor het belangrijke overleg met partners en buurtbewoners.

Ten slotte hebben de verhaallijnen in de mediahype ervoor gezorgd dat de optiek van het Rijk wijzigde. Waar er eerst geen geld vanuit het Rijk beschikbaar was om de Goudse problemen aan te pakken, kwamen er na de mediahype gelden vanuit verschillende ministeries beschikbaar.

Op welke wijze de beïnvloeding op deze vijf aspecten plaats heeft gevonden, bespreek ik in het volgende.

Mediacratie

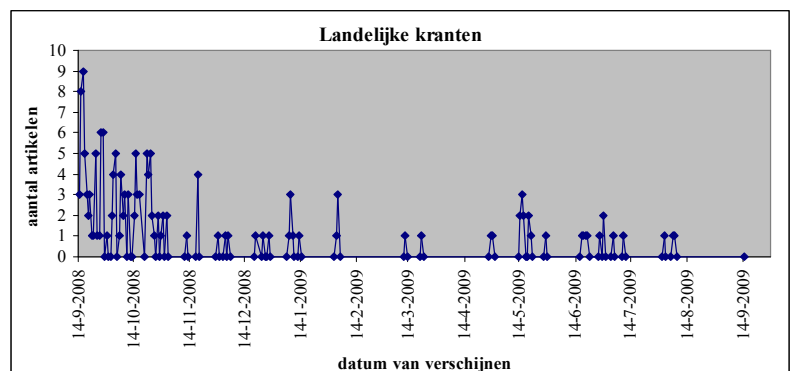
Met hypes zetten media problemen op de beleidsagenda en framen zij de problemen en de oplossingen. In Gouda is er sprake geweest van een mediahype waarin negatieve, scherpe statements van journalisten en politici de boventoon voerden. Daarna klonk er vanuit media en politici een roep om een harde aanpak. Dit strookt met de definitie van een mediacratie zoals Brants (2002) die uitwerkt. Daarin is de invloed die media uitoefenen tweeledig. Als eerste ontstaan er door het vergrootglas van media hypes. Door schokkende beelden of uitspraken in

een mediahype ontstaat er hevige opwinding over de gebeurtenissen, wat resulteert in een roep om een harde aanpak. Als tweede stelt Brants (2002) dat politici in een mediocratie hun communicatie aanpassen aan de medialogica. Voor politici is het daarom bijvoorbeeld steeds belangrijker om krachtige statements te doen, dan hebben zij meer kans media-aandacht voor hun standpunten te vergaren. Precies op dat punt ontstaat een wisselwerking tussen de frames van journalisten en politici, zij versterken elkaar in de krachtige statements over de gebeurtenissen. Wanneer er vervolgens beleid vervaardigd wordt, kunnen beleidsmakers niet om de heftige verhalen over de problemen heen. Er treden in een mediahype effecten van agendasetting en framing ten aanzien van beleidsvraagstukken op.

Agenda-setting

Er verschijnen in een korte periode veel berichten naar aanleiding van de omleiding van de buslijn om Oosterwei heen. Er is een duidelijke piek in de berichtgeving te onderscheiden gedurende ongeveer anderhalve maand. Er is sprake van 'een mediahype': een mediabrede snel piekende nieuwsgolf die één gebeurtenis als startpunt heeft en die voor het grootste deel het gevolg is van zichzelf versterkende processen bij de nieuwsproductie (Vasterman, 2004).

Grafisch is de mediahype bijvoorbeeld goed te zien in het aantal berichten in de landelijke kranten in de onderzochte periode (zie figuur 13). De gebeurtenissen in Gouda worden niet alleen verslagen in een regionaal dagblad, maar ook in landelijke kranten en landelijke televisie-uitzendingen. Media vervullen zelf een aanjagende functie, die weer

Figuur 13. Verschenen publicaties in landelijke kranten (Algemeen Dagblad, De Telegraaf, de Volkskrant, NRC Handelsblad, NRC Next en Trouw) van 14-09-2008 tot 14-09-2009 naar aanleiding van de omleiding van de buslijn om Oosterwei.

vervolgnieuws oplevert. Journalisten brengen een bezoek aan de wijk, interviewen politici en brengen verslag uit van hun bevindingen. Daarop komen maatschappelijke reacties los die op zichzelf ook weer nieuwsberichten voortbrengen.

Als eerste publiceert De Telegraaf zondag 14 september over de omleiding om de wijk Oosterwei, waarna de NOS 's avonds in het acht uur journaal – in het eerste item – aandacht hieraan besteedt. Andere media volgen de dag daarop.

Het issue is niet door de overheid zelf naar de media doorgespeeld, maar is opgestart door het verhaal van Connexion. De woordvoester van Connexion wijt de omleiding van de buslijn aan de voortdurende overlast van Marokkaanse jeugd in de wijk Oosterwei, ook al vormt de beroving van een buschauffeur in een andere wijk door een man van rond de 30 de directe

aanleiding. Doordat journalisten vervolgens problemen in de wijk Oosterwei op de voorpagina van Algemeen Dagblad, De Telegraaf en NRC Handelsblad en als eerste item in EenVandaag, NOS Journaal en Pauw en Witteman presenteren, construeren zij een groot probleem. De berichtgeving over problemen met Marokkaanse jeugd in de wijk houdt aan. De problemen in Oosterwei zijn vervolgens op de politieke agenda beland.

Media kunnen zaken op de politieke agenda zetten (o.a. Vasterman, 2004; Hendriks & Korsten, 2001; Mazzoleni & Schulz, 1999). De mediabrede aandacht voor en nadruk op problemen in de Goudse wijk hebben invloed uitgeoefend op de politieke agenda. Wilders (PVV) reageert zondag meteen op de berichten. Er worden door de Krom (VVD) en Teeven (VVD) Kamervragen gesteld. Bovendien noemen Rutte (VVD) en Wilders (PVV) de incidenten in Gouda allebei in hun betoog tijdens de Algemene Beschouwingen een aantal dagen later. Later volgt er een spoeddebat over de situatie in Oosterwei. Natuurlijk reageert ook burgemeester Cornelis. Niet alleen uit hij commentaar op de kwestie, hij beraadt zich ook op nieuw beleid. De beleidsagenda wordt veranderd. Aan de hand van welke frames deze veranderingen zijn ingezet, bespreek ik hieronder.

Framing ten aanzien van de gebeurtenissen

Journalisten laten mensen aan de hand van bepaalde concepten, vanuit bepaalde frames naar de werkelijkheid kijken. Door middel van framing wordt een probleem als zodanig geconstrueerd (COT, 1997; Vasterman, 2004). De hoeveelheid aandacht, de nadruk, tendentie en structuur in mediaberichtgeving vormen het frame (Gerbner, 1969). In de framing ten aanzien van de situatie in Oosterwei is niet alleen veel aandacht aan de gebeurtenissen besteed, ook was de tendentie in veel media negatief. In Algemeen Dagblad, De Telegraaf, NRC Handelsblad, EenVandaag en Pauw en Witteman schetsen journalisten zeer grote problemen in Oosterwei. Er wordt gesproken over *'rellen'* en over *'straatterreur'*. De wijk zelf wordt door met name de Telegraaf weggezet als een *'probleemwijk'*. Ook de andere media besteden aandacht aan problemen en achterstanden in de wijk zelf. Daarenboven krijgen de jongeren die voor overlast zorgen negatieve benamingen. In het Algemeen Dagblad, de Telegraaf en Pauw en Witteman worden de jongeren aangeduid met termen als *'reljeugd'* of *'Marokkaanse straatjongeren'*. Door Kamerleden van voornamelijk de PVV en VVD wordt dit negatieve beeld ook naar buiten gebracht in Kamerdebatten en interviews met de pers. Verhalen van de hierboven genoemde media worden versterkt door de verhalen van deze politici.

Naast de frames die grote problemen met Marokkaanse jeugd in Oosterwei schetsen, zijn er andere frames in media te vinden. De ernst van de gebeurtenissen wordt gerelativeerd door journalisten van AD Groene Hart, deVolkskrant, NRC.Next, NRC Handelsblad en Trouw die betogen dat media en politici een te negatief beeld van de situatie hebben geschetst. Vaak maken

zij daarbij gebruik van de verhalen over de onjuiste beeldvorming van burgemeester Cornelis en korpschef Stikvoort, maar ook buurtbewoners worden aangehaald om het verhaal te versterken. Deze verhalen over onjuiste beeldvorming leiden tot een tegenreactie. Met name in De Telegraaf en in Pauw en Witteman wordt gesteld dat de burgemeester en de korpschef daarmee de problematiek bagatelliseren. Kamerleden van PVV en VVD versterken deze verhaallijn opnieuw met harde stellingnames. Zo stelt Griffith (VVD) terwijl zij tegenover de korpschef aan tafel zit bij Pauw en Witteman dat hij de problemen in Gouda ontkent.

Hoewel niet alle journalisten en niet alle politici de verhaallijnen over de ernstige problematiek in Oosterwei ondersteunen zorgt de 'medialogica' (RMO, 2003) ervoor dat die verhalen van journalisten en politici meer kans hebben om onder grote aandacht te komen. Hjarvard (2008) stelt dat de medialogica in toenemende mate de sociale werkelijkheid beïnvloedt. De medialogica heeft in de Goudse casus in belangrijke mate bepaald welke verhaallijnen van media en politici de strijd om het beleid domineren. Nadat De Telegraaf de primeur heeft, volgen vele media. Andere media kopiëren De Telegraaf, waardoor er een hype ontstaat. Zo is de titelpagina van De Telegraaf van 19 september 2008 'Dit is Gouda' in het NOS Journaal getoond¹³⁴. Media nemen daarbij volgens de RMO (2003) steeds vaker eenzelfde perspectief aan. Dit moet ik echter nuanceren, ik heb grote verschillen gezien tussen media. Zo is er een wereld van verschil tussen de verhalen van De Telegraaf en Trouw. Een ander kenmerk van medialogica dat de RMO (2003) aandraagt is dat er een aantal dominante frames zijn waarin journalisten conflicten, heldere tegenstellingen en scherpe stellingnamen uitlichten. Dit mechanisme is zeer belangrijk in de Goudse casus. De scherpe stellingnamen van diverse Kamerleden (voornamelijk van VVD en PVV) worden door vele media aangehaald. De krachtige beelden en woorden zijn in de Goudse casus voortdurend herhaald. Wanneer politici hun verhaal wereldkundig maken trachten zij dit in zo krachtig mogelijke statements te doen. Dat past immers goed in de medialogica: de politici hebben dan meer kans (veel) media-aandacht voor hun standpunten te verkrijgen (Brants, 2002). Politiek is daardoor meer een spektakel, meer theater geworden (Edelman, 1977; Elchardus, 2002; Fischer, 2003). Elchardus (2002) spreekt in dit verband van een dramademocratie.

Gebeurtenissen die grote zorgen, angsten of conflicten weerspiegelen kunnen uitgroeien tot crisis in de huidige dramademocratie, zo betoogt Elchardus (2002). Met het framen van een situatie wordt er betekenis gegeven aan het gebeurde, het wordt onderdeel van een groter verhaal (van Hulst & Siesling, 2009). In de structuur van de mediaberichtgeving wordt duidelijk dat de gebeurtenissen in Oosterwei inderdaad in verband worden gebracht met grotere landelijke problemen en zorgen die in de samenleving aanwezig zijn. Ze zijn een 'symbool'

¹³⁴ Zie het titelblad van deze masterthesis. Deze voorpagina is zeer belangrijk geweest in de negatieve beeldvorming over Oosterwei in Gouda.

(Hajer, 2006) in een debat dat gaat om onveiligheid, waarin wijkenproblematiek en overlast van Marokkaanse jeugd centraal staan. Dit verklaart ook waarom landelijke media en politici zoveel aandacht besteden aan het lokale issue.

De framing in de mediaberichtgeving is niet zonder gevolgen, maar beïnvloedt ook beleidsbeslissingen, zo stellen Boer en Benneke (2009). In Gouda zijn er, zoals gesteld, aanwijsbare beleidsveranderingen naar aanleiding van frames in de mediahype. Niet alleen ten aanzien van de probleemschets, maar ook ten aanzien van de aanpak. Immers in de strijd om beleid die zich tussen de gebeurtenissen en het beleid voordoet wordt niet alleen gestreden over de problemen, maar ook over de mogelijke oplossingen.

Framing met betrekking tot de aanpak

Journalisten stellen in Algemeen Dagblad, De Telegraaf, EenVandaag en Pauw en Witteman dat de problemen in Oosterwei hard aangepakt dienen te worden. Het Algemeen Dagblad kopt: *'Alleen hard optreden tegen geweld heeft effect'*. De plaatselijke autoriteiten hebben daarin tot dan toe gefaald, zo luidt het oordeel van de journalisten. Zo noemt De Telegraaf de wijk een *'vrijstaat voor tuig'*. Politie en bestuurders doen te weinig om de jongeren die voor overlast zorgen in Oosterwei aan te pakken. Ook politici, van voornamelijk CDA, PVV en VVD bepleiten een harde aanpak van de problemen. Opnieuw versterken deze politici en media elkaar in hun verhalen.

In reactie op deze roep om een harde aanpak wordt door de gemeente Gouda een nieuwe aanpak van de problemen gepresenteerd. Met dit pakket maatregelen worden de grenzen opgezocht en doet de gemeente er een schep bovenop, zo meldt het aanhangige persbericht. In media wordt het beeld van een harde aanpak overgenomen. Uit verschillende hoeken komt kritiek op deze plannen in Gouda. Zo zouden maatregelen uit het repressief beleid niet allemaal mogelijk zijn om uit te voeren, dit staat te lezen in NRC Handelsblad en NRC.Next. Bovendien zou het voeren van repressief beleid alleen niet effectief zijn, zo stellen journalisten van AD Groene Hart, de Volkskrant, NRC Handelsblad en NRC.Next.

Uit de eerdere beleidsanalyse blijkt echter dat de harde aanpak in het beleid veelal een retorisch frame is. De handelingsframes tonen een mix van repressief, niet-repressief beleid en wijkontwikkeling. De inhoud van het beleid lijkt dus minder dan de presentatie of retoriek te zijn aangepast met het oog op de roep om een harde aanpak in media en politiek. Dit weerlegt de these van van Twist (2010), die zich juist zorgen maakt over deze inhoudelijke aanpassing van het beleid.

Omgaan met de strijd om beleid onder druk van media

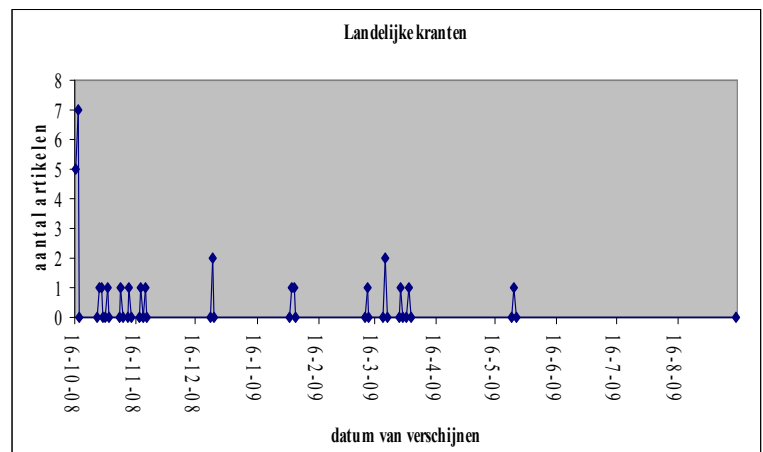
De probleemschets die in media als Algemeen Dagblad, De Telegraaf, EenVandaag, NRC Handelsblad en Pauw en Witteman naar voren komt en door Kamerleden van o.a. PVV en VVD naar buiten wordt gebracht is niet in overeenstemming met de feiten die de gemeente zelf voor handen heeft. De gemeente Gouda tracht in eerste instantie met het slechte nieuws om te gaan door de kritiek in haar communicatie te weerleggen. Dit is een veelgebruikte mediastrategie om de impact van een negatief bericht in te perken (Stanyer, 2007). De gemeente gaf met cijfers aan dat de veiligheid in de wijk toenam. Het aantal incidenten nam af en de veiligheidsgevoelens van bewoners namen toe. In een strijd om betekenis in een beleidscontroverse kan echter met feiten niet het verhaal van de tegenstander weerlegt worden. (Schön & Rein, 1994; Noordegraaf, 2004). De positie van actoren in de strijd bepaalt namelijk welke feiten door hen relevant geacht worden. De verhaallijnen over onveiligheid in de wijk Oosterwei veroorzaakt door Marokkaanse jeugd werden dominantier dan de verhalen over een toegenomen veiligheid in de wijk.

In reactie op deze verhalen zet de gemeente een steviger communicatielijn in. Bovendien formuleren zij nieuw beleid, waarbij zij meer focus op veiligheid leggen. De optiek van het Rijk ten aanzien van de problemen in Oosterwei verschoof ook: het Rijk achtte de problemen nu ernstig genoeg om extra middelen te verschaffen. Beeldvorming en framing blijken daarmee, zoals van der Steen et al. (2010) betogen, inderdaad steeds belangrijker in de beleidsontwikkeling. Niet feiten en prioriteiten, maar beelden en hun betekenis staan in de strijd om beleid centraal ('t Hart & Kleiboer, 1995).

Om tot een oplossing van de beleidscontroverse te komen, wordt door 't Hart en Kleiboer (1995) aanbevolen een productieve dialoog met alle betrokkenen aan te gaan. Het plan 'Gouda gaat nóg harder werken aan veiligheid' wordt echter zo snel opgesteld – onder druk van media en politiek– dat hier geen ruimte voor wordt gecreëerd. Dit leidt tot spanningen tussen beleidsmakers en partners, zoals jongerenwerkers, in het veld. Beleidsmakers zijn in de uitvoering van hun beleid in grote mate afhankelijk van deze partners. Op de interdependenties van beleidsmakers in het proces wordt gewezen door Hajer en Wagenaar (2003), Noordergraaf (2004) en Bovens et al. (2007). De essentie van beleidsvorming is de wisselwerking tussen beleidsmakers en belanghebbenden, die hun ideeën en handelingen door elkaar laten beïnvloeden ('t Hart & Kleiboer, 1995). De lerende strategie bij het maken van beleid houdt in dat men zichzelf in de ander kan verplaatsen. De interactie stelt de actoren in staat te reframe, waardoor men tot innovatieve oplossingen kan komen (Hischemöller & Hoppe, 1995). In het de vorming en de uitvoering van Wijkprogramma Gouda Oost is wel ruimte ingeruimd voor het belangrijke overleg met partners en buurtbewoners.

11.2 Vergelijking met Arnhem

In vergelijking met de Goudse casus is er voor de situatie in Arnhem veel minder media-aandacht. Er is geen sprake van een 'mediahype' (Vasterman, 2004), zoals geïllustreerd wordt in figuur 14. De aandacht van landelijke media voor de gebeurtenissen in Arnhem is slechts van zeer korte duur. Ook al blijven bekogelingen van bussen zich voordoen, daar wordt door landelijke kranten geen aandacht aan geschonken. In Arnhem blijft de probleemschets veelal beperkt tot de problemen met de onveiligheid in de bussen. Er wordt nauwelijks verwezen naar andere problemen in de wijk, terwijl de incidenten zich voordoen in door VROM aangewezen probleemwijken. Alleen de Gelderlander en Algemeen Dagblad weiden uit over problemen in de wijk. De problemen bereiken ook niet de landelijke politieke agenda, wel wordt er plaatselijk door de gemeente gehandeld naar aanleiding van de eerste mediaberichten. De lage frequentie en een gematigde toon van de mediaberichtgeving leiden ertoe dat door journalisten een kleiner probleem wordt geconstrueerd dan in de Goudse casus.

Figuur 14. Verschenen publicaties in landelijke kranten (Algemeen Dagblad, De Telegraaf, de Volkskrant, NRC Handelsblad, NRC Next en Trouw) van 14-10-2008 tot 14-09-2009

Een groter probleem dan de onveiligheid voor de buschauffeurs lijkt het

management van Connexxion te zijn. Onvrede over het management is de belangrijkste reden voor hen om over te willen gaan tot een staking. FNV Bondgenoten geeft de belangrijkste input voor de verhalen in de media over het falen van het management.

Uit de verbanden die media in hun berichten leggen, blijkt dat voornamelijk journalisten van het Algemeen Dagblad de incidenten wel verbinden met grotere angsten in de samenleving, zoals de wijkenproblematiek. Daarnaast hebben journalisten van alle betrokken media veel gevraagd of het ging om Marokkaanse daders. Dat hebben woordvoerders van gemeente en politie ontkent. Journalisten hadden de gebeurtenissen in Arnhem dus kunnen framen als in Gouda. Er had een mediahype kunnen ontstaan. Dit is echter niet gebeurd. Er zijn bovendien minder omvangrijke beleidsmaatregelen geformuleerd.

Dat er geen mediahype is ontstaan, zou veroorzaakt kunnen zijn door het pro-actieve communicatiebeleid, dat de gemeente onmiddellijk heeft gestart nadat het politiebericht binnenkwam. Wordvoerders hebben in de communicatie naar de pers toe vooral benadrukt dat het niet ging om structurele problemen in een bepaalde wijk en dat er nog niets bekend was

over daders. Hoewel de inhoud van deze koers redelijk overeenkomt met de inhoudelijke lijn van de communicatie van gemeente Gouda, is de timing sneller. Er zijn daarvoor minder negatieve berichten verschenen in de pers. Tegenwoordig is het een centrale taak van het mediamanagement om te trachten in te grijpen voordat een negatief bericht kan leiden tot een voor het bestuur beschadigend verhaal (Stanyer, 2007; Schillemans, 2010).

Belangrijk is te constateren dat er geen discursieve strijd over beleid heeft plaatsgevonden alvorens de betrokken partijen, waaronder gemeente, politie en Connexxion, over zijn gegaan tot het formuleren van maatregelen. Binnen de relatie tussen gebeurtenissen en beleid vindt in de Arnhemse casus nauwelijks een strijd om het beleid plaats waarin media zich mengen. Niet over het probleem, dat gestructureerd gehouden is. En niet over de maatregelen, welke door alle partijen gezamenlijk in consensus richting de pers zijn gepresenteerd. De beleidsdoelen waren helder en vanuit de gemeente, politie en Connexxion heeft men zich in het betreffende overleg gefocust op het zo efficiënt mogelijk behalen van de doeleinden. Dit typeren Hirschmüller en Hoppe (1995) als de 'gezagsstrategie', dat is volgens hen de passende strategie bij een meer gestructureerd probleem. Nadat de maatregelen zijn ingesteld is de landelijke media-aandacht verstomd.

12.3 Conclusie: De strijd om beleid onder leiding van media

Vergelijkbare incidenten leiden tot onvergelykbare uitkomsten. Dit is te begrijpen door de discursieve strijd om het beleid te bestuderen, die invloed uitoefent op de relatie tussen gebeurtenissen en beleid. In Gouda mengen veel media zich in de discursieve strijd om dit symbolisch issue, waarin de gebeurtenissen worden gelieerd aan grotere beleidsvraagstukken, als wijkenproblematiek en overlast van allochtone jeugd. Maar ook landelijke politici hebben zich gemengd in de strijd om het beleid. Dominant worden verhalen over grote problemen met de veiligheid in Oosterwei door overlast van allochtone jeugd. In de mediahype worden deze verhaallijnen vooral gebezigd door Algemeen Dagblad, De Telegraaf, NRC Handelsblad, EenVandaag, Pauw en Witteman en Kamerleden van PVV en VVD. Er volgt vanuit voornamelijk Algemeen Dagblad, De Telegraaf, EenVandaag en Pauw en Witteman een roep om een harde aanpak van de problemen. Deze stelling wordt ondersteund door Kamerleden van CDA, PVV en VVD. De mediocratie viert in deze casus hoogtij. Media nemen daarin op twee manieren een leidende rol in in de strijd om beleid. Enerzijds is er sprake van een hype in media die leidt bij een aantal media en politici tot een roep om een harde aanpak in het beleid. Anderzijds passen een aantal Kamerleden zich in hun communicatie aan aan het systeem van media, de medialogica, waardoor de scherpte van de strijd om beleid versterkt wordt. Media en politici bekrachtigen dan elkaars verhalen met harde stellingnamen. Het zijn echter niet alle media en niet alle politici die met grote woorden over de problemen in Oosterwei veel ophef maken en

aandacht trekken. Maar het zijn wel de verhalen van deze meer populistische media en politici die de strijd om beleid domineren in de mediocratie van de Goudse casus.

Gemeente Gouda heeft zich enerzijds genoodzaakt gezien een nieuwe aanpak van de problemen te presenteren, aangezien op het falen van huidig beleid werd ingezoomd. De problemen omtrent veiligheid zijn opnieuw op de beleidsagenda gezet. Anderzijds werd het voor de gemeente tegelijkertijd mogelijk door de ontstane beeldvorming een omvangrijkere aanpak van de problemen dan eerder te ontwikkelen. Er was immers meer kans op extra financiële ondersteuning vanuit het Rijk, doordat ook veel Kamerleden zich in het spoeddebat hard maakte voor een aanpak van de problemen.

Hoewel het Goudse beleid op het eerste gezicht misschien de harde aanpak lijkt die een aantal media en politici bepleitten – en deze ook als zodanig door de gemeente wordt gecommuniceerd – blijkt het in de praktijk een mengeling te zijn van repressief, preventief beleid en fysieke wijkontwikkeling.

Waar in de Goudse casus de relatie tussen gebeurtenissen en beleid behoorlijk wordt beïnvloed door de discursieve strijd die in de mediahype plaatsvindt, heeft in Arnhem nauwelijks een discursieve strijd om beleid afgespeeld. In Arnhem hebben media en politici zich weinig in een strijd om betekenis van de incidenten en de wenselijke aanpak gemengd. Er is snel consensus over maatregelen bereikt in overleg met betrokkenen. Voor zover er een discursieve strijd was is die intern uitgevochten en zijn relatief bescheiden maatregelen de uitkomst.

De relatie tussen gebeurtenissen en beleid wordt in een mediahype beïnvloed door de discursieve strijd waarin media een belangrijke rol spelen. Media zetten daarin problemen op de beleidsagenda en oefenen invloed uit door problemen en oplossingen te framen. Daarnaast kan de medialogica eraan bijgedragen dat bepaalde media en politici met scherpe statements de strijd domineren. De strijd om het beleid vindt in een mediahype dus plaats onder leiding van media.

De discursieve strijd in een mediahype kan leiden tot veranderingen in het beleid. Beleidsmakers beslissen uiteraard zelf welke veranderingen dit zijn, waarbij zij rekening zullen (moeten) houden met de ontstane beeldvorming in de mediahype.

Discussie

Hoewel de discursieve strijd in de casussen duidelijk kan maken hoe een mediahype kan leiden tot beleidsveranderingen, zijn er ook andere verklaringen mogelijk voor deze beleidsveranderingen.

Zoals al eerder gesteld, waren er al jaren problemen in Oosterwei met Marokkaanse jeugd. Beleidsmakers en bestuurders waren op lokaal niveau al jaren bezig met de probleemdefiniëring en de zoektocht naar oplossingen. Er kan niet worden betoogd dat er voor de gemeente compleet nieuwe problemen aan de kaak werden gesteld door landelijke media en politici. Wel is besproken dat de directe aanleiding van de busomleiding, de gewelddadige beroving door een man van 30 in een andere wijk, niet vanzelfsprekend verbonden kan worden met de overlast van Marokkaanse jeugd. Dit gebeurt echter wel in het beleidsframe, naar aanleiding van de beeldvorming. Daarnaast is er door de dominante frames ten aanzien van de onveiligheid in Oosterwei opnieuw meer focus in het beleid op dit aspect ontstaan. Tegelijkertijd is er ondanks een veelvoorkomende roep om een harde aanpak door media en politici niet alleen repressief beleid geformuleerd. Het beleid is wel op zodanige wijze gepresenteerd, maar inhoudelijk is het een duidelijke mix van preventie en repressie. De beleidsveranderingen zijn daarmee (deels) te begrijpen vanuit de discursieve strijd om het beleid die door en in de mediahype heeft plaatsgevonden. Wanneer ik deze verklaring als enige juiste verklaring zou zien, ben ik te stringent. Er zijn immers ook andere verklaringen mogelijk voor de beleidsveranderingen.

In het bijzonder wil ik het model van Kingdon aanhalen. Hij beschrijft het agendavormingsproces aan de hand van verschillende stromen of processen. Processen van problemen, oplossingen en oplossingsideeën spelen tegelijkertijd. Op sommige, gunstige, momenten kunnen de oplossingen aan elkaar verbonden worden door 'entrepreneurs' (Kingdon, 1972, in: van de Graaf & Hoppe, 1996). Deze rol kan vervuld worden door bijvoorbeeld ministers, Kamerleden of lobbyisten. Wanneer er problemen zijn die worden erkend door de betrokkenen, er oplossingen zijn die de partijen aanstaan en het politiek klimaat ontvankelijk is door bepaalde gebeurtenissen doet zich de kans voor dat een onderwerp zich stevig in de beleidsagenda nestelt (Idem). Er waren in de Goudse casus al jaren problemen met Marokkaanse jeugd. Ook diende er zich een nieuwe groep jonge kinderen aan die voor meer problemen zorgden. Hier wilde men al nieuw beleid voor maken. Oplossingen waren al in de maak. Bij het Rijk lagen er bijvoorbeeld al beleidsmaatregelen op de plank om bijvoorbeeld Veiligheidshuizen en opvoedondersteuning te initiëren (zie Tweede Kamer, 31268 nr. 13 bijlage 188-18740). Er was echter niet genoeg geld binnen de gemeente om omvangrijke plannen te formuleren. Redenerend vanuit het model van Kingdon zouden de bestuurders van de gemeente Gouda zich hebben opgesteld als entrepreneur. Zij hebben gebeurtenissen in Oosterwei, de problemen in de wijk en de oplossingen aan elkaar verbonden. Het politiek klimaat was door (de

mediahype over) de gebeurtenissen in Oosterwei ontvankelijk voor de beleidsmaatregelen ten aanzien van de problemen. Ook in de Arnhemse casus kan vanuit het model van Kingdon betoogd worden dat de gemeente bijvoorbeeld de maatregel een extra jongerenwerker in te zetten al eerder had gekoppeld aan het probleem. Door de bekogeling van bussen werd het politiek klimaat ontvankelijk voor de beleidsmaatregelen voor de betreffende problemen en is het geld toegewezen aan de wijkmanager.

Media spelen in dit model niet de leidende rol die zij in mijn onderzoek innemen. Zij zijn in het stromenmodel niet degene die de issues op de beleidsagenda zetten. Media-aandacht kan alleen de besluitvormingsprocessen tussen overheidsorganen versnellen (Kingdon, 2003, in: van Gestel, 2006). Bovendien gaat dit model ervan uit dat overheidsorganen dan zelf het issue initiëren door bijvoorbeeld te lekken richting journalisten (Idem). Hier is in de beide casussen geen sprake van.

Een andere verklaring voor de beleidsveranderingen die de rol van media in de beleidsprocessen kleiner maakt is de inmenging van burgers. Kleinnijenhuis (2003) stelt in zijn model van democratie dat politici en media zich laten leiden door burgers. In een ideaaltype van een mediocratie daarentegen beïnvloeden media zowel de politieke agenda als de publieke opinie en zijn de omgekeerde invloedslijnen lang niet zo sterk of zelfs afwezig (Kleinnijenhuis, 2003). Ik heb echter weinig onderzocht waarop media en politici zich beroepen in hun stellingnamen. Wel heb ik laten zien dat de woordvoester van Connexxion met haar verhaal de dominante framing in media en politiek heeft opgestart. Tussentijds heb ik echter niet bekeken op welke manier burgers contact hebben gezocht met media of politici. Daarmee kan ik niet met zekerheid stellen dat een van de twee ideaaltypes van Kleinnijenhuis meer accuraat is in de casussen. Van Gestel (2006) neemt in haar onderzoek naar de wisselwerking tussen lokale media en criminaliteitsbeleid de inbreng van burgers wel systematisch mee. Ze bestudeert twee casussen, namelijk drugsoverlast en de komst van Bulgaren naar Zandstad. Van Gestel (2006: 295) concludeert dat in de eerste casus burgers in alle beleidsfasen het mediaframe domineren, in de tweede casus is de overheid dominant. De journalisten hebben in beide casussen slechts een bescheiden rol. Van Gestel heeft echter wel alleen lokale media bestudeerd. Het zou kunnen dat doordat in een mediahype juist landelijke pers de strijd domineert, media meer invloed op een situatie uitoefenen.

Ik denk dat ik wel bewezen heb dat journalisten een actieve rol innemen in de strijd om beleid door de grote verschillen in framing in de verschillende media te tonen. Het is daarmee duidelijk dat journalisten andere keuzes (kunnen) maken in hun verhaal. Het zou niettemin nuttig zijn vervolgonderzoek te verrichten naar de invloed van burgers op de framing van journalisten, politici en beleidsmakers.

Als laatste wil ik aantekenen dat internet ook een zeer belangrijke bron van informatie zou kunnen zijn. Het internet wordt door burgers, journalisten en politici gebruikt om betekenis te geven aan gebeurtenissen in de samenleving. Ook hier vindt de strijd om beleid plaats. Een onderzoek van de berichtgeving op internet zou een goede aanvulling vormen op dit onderzoek.

Literatuurlijst

van Aelst, P., K. Brants, Ph. van Praag, C. H. de Vreese, M. Nuytemans & A. van Dalen (2008). The fourth estate as superpower? An empirical study on perceptions of media power in Belgium and the Netherlands. *Journalism Studies*, 9, 4, 494-511

Bervoets, E.J.A. (2006). *Tussen respect en doorpakken. Een onderzoek naar de politieke aanpak van Marokkaanse jongeren in Gouda, Utrecht en Amsterdam*. Amersfoort: Elsevier Overheid

Bervoets, E., H. van Ooijen & H. Werdmölder (2009). Cultuur onder vuur Kanttekeningen en opmerkingen bij het proefschrift Kapot moeilijk van Jan Dirk de Jong over delinquent groepsgedrag van Marokkaanse jongens. *Beleid en Maatschappij*, 36, 1, 72-76

Boeije, H.R. (2010). *Analysis in Qualitative Research*. London: Sage

Bolt, G. & K. Dekker (2007). Sociale cohesie in de buurt: verschillen naar etniciteit en sociaal-economische status. In: van Kempen R. & S. Musterd (red.) *De stadsbuurt: ontwikkeling en betekenis*. Assen: Van Gorcum, p. 83-94

Bovens, M.A.P., P. 't Hart & M.J.W. van Twist (2007). *Openbaar bestuur. Beleid, organisatie en politiek*. Alphen aan den Rijn: Kluwer

Brants, K. (2002). Naar een mediocratie? In: van Holsteyn, J. & C. Mudde. *Democratie in verval?* Amsterdam: Boom

van den Brink, G. (red.) (2007). *Prachtwijken!? De mogelijkheden en beperkingen van Nederlandse probleemwijken*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker

van den Brink, G. & B. Mali (2007). Probleemwijken in kaart gebracht. In: van den Brink, G. (red.) *Prachtwijken!? De mogelijkheden en beperkingen van Nederlandse probleemwijken*. Amsterdam: Bert Bakker, p. 41-72

COT (1997). *Crises in het nieuws. Samenspel en tegenspel tussen overheid en media*. Alphen aan den Rijn: Samsom H.D. Tjeenk Willink

Derksen, W. & L. Schaap (2007). *Lokaal bestuur*. 's Gravenhage: Overheidsmanagement

Domke, D., K. McCoy & M. Torres (1999). News Media, Racial Perceptions and Political Cognition. *Communication Research*, 26, 5, 570-607

Edelman, M. (1977). *Political language: words that succeed and policies that fail*. New York: Academic Press.

Elchardus, M. (2002). *De dramademocratie*. Tiel: Lanno

Engbersen, G., E. Snel & A. Weltevrede (2005). *Sociale herovering in Amsterdam en Rotterdam. Een verhaal over twee wijken*. Amsterdam: Amsterdam University Press

Fermin, A. (2009). Burgerschap en multiculturaliteit in het Nederlandse integratiebeleid. *Beleid en Maatschappij*, 36, 1, 13-27

Fischer, F. (2003). *Reframing public policy; discursive politics and deliberative practices*. Oxford: Oxford University Press

Fischer, F. & J. Forester (1993). Editor's Introduction. In: Fischer, F. & J. Forester (red.). *The Argumentative turn in Policy Analysis and Planning*. London: Duke Press Limited

Flap, H. & B. Völker (2005). Gemeenschap, informele controle en collectieve kwaden. In: Völker, B. *Burgers in de buurt. Samenleven in school, wijk en vereniging*. Amsterdam: Amsterdam University Press

van Gemert, F. (2009). Cultuur op den duur. Een repliek op de kanttekeningen. *Beleid en Maatschappij*, 36, 1, 77-78

van Gestel, B. (2006). *Nieuws, beleid en criminaliteit : over de wisselwerking tussen lokale media en criminaliteitsbestrijders*. Amsterdam: Aksant

Gerbner, G. (1969). Toward "Cultural Indicators": The Analysis of Mass Mediated Public Message Systems. *Educational Technology Research and Development*, 17, 2, 137-148

van de Graaf, H. & R. Hoppe (1996). *Beleid en politiek. Een inleiding tot de beleidswetenschap en de beleidskunde*. Bussum: Coutinho

van Gunsteren, H. (2009). Burgerschap in Nederland 1992-2008: voortschrijdend inzicht? *Beleid en Maatschappij*, 36, 1, 41-49

Hajer, M.A. (2006). Doing Discourse Analysis: Coalitions, Practices, Meaning. In: van den Brink, M. & T. Metze (eds.) *Words matter in policy and Planning – Discourse Theory and Method in the Social Sciences*. Netherlands Geographical Studies 344. Utrecht: KNAG / Nethur. p. 65-74

Hajer, M.A. & H. Wagenaar (2003). Introduction. In: Hajer, M.A. & H. Wagenaar (red.) *Deliberative Policy Analysis. Understanding Governance in the Network Society*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 1-32

Hajer, M.A. (1993). Discourse Coalitions and the Institutionalization of Practice: The Case of Acid Rain in Great Britain. In: Fischer, F. & J. Forester (red.). *The Argumentative turn in Policy Analysis and Planning*. London: Duke Press Limited

Hart, P. 't & M. Kleiboer (1995^a). Beeldenstrijd in beleidsvorming: De opmars van discoursanalyse in de beleidswetenschap. *Beleid & Maatschappij*, 6, 314-320

Hart, P. 't & M. Kleiboer (1995^b). Policy controversies in the negotiatory state. *Knowledge and Policy: The International Journal of Knowledge Transfer and Utilization*, 8, 4, 5-25.

't Hart, P., A.C. Wille, R.A. Boin, G.S.A. Dijkstra, F.M van der Meer, W.J. van Noort & M. Zannoni (2002). *Politiek-ambtelijke verhoudingen in beweging*. Amsterdam: Boom

Hendriks, F. & A. Korsten (2001). Media in de politieke democratie. *Bestuurskunde*, 10, 7, 278-291

Hisschemöller, M. & R. Hoppe (1995). Coping with intractable controversies: The case for problem structuring in policy design and analysis. *Knowledge and Policy: The International Journal of Knowledge Transfer and Utilization* 8, 4, 40-60

Hjarvard, S. (2008). The mediatization of Society. A Theory of the Media as Agents of Social and Cultural Change. *Nordicom Review*, 29, 2, 105-134

van Hulst, M. & M. Siesling (2009). Aandacht voor Ondiep. Een frame-analyse van berichten in dagbladen. In: van den Brink (red.) *Rellen in Ondiep. Ontstaan en afhandeling van grootschalige ordeverstoring in een Utrechtse achterstandswijk*. Universiteit van Tilburg/Politieacademie

Kleinhans, R. (2007). 'Net als kwartjes in een spaarvarken': de betekenis van sociaal kapitaal in geherstructureerde buurten. In: van Kempen R. & S. Musterd *De stadsbuurt: ontwikkeling en betekenis*. Assen: Van Gorcum, 95-107

Kleinnijenhuis, J. (2003). Het publiek volgt media die de politiek volgen. In: Raad voor Maatschappelijke ontwikkeling *Medialogica. Over het krachtenveld tussen burgers, media en politiek*. Den Haag: Sdu Uitgevers, 151-212

Kok, J.L. (2002). *De gemeente bestuurlijk verkend*. Utrecht: Lemma

van Leeuwen, A. (2009). *'Nederland in tijden van nationaal-populisme. Een onderzoek naar de invloed van nationaal-populistische partijen op de gevestigde politiek en het probleemwijkenbeleid'*. Masterthesis. Universiteit van Tilburg

Lelieveldt, H & H. van der Kolk (2005). Structureel sociaal kapitaal en het oplossen van buurtproblemen. In: Völker, B. *Burgers in de buurt. Samenleven in school, wijk en vereniging*. Amsterdam: Amsterdam University Press

Lilleker, D.G. (2006). *Key concepts in political communication*. Londen: Sage

Mazzoleni, G. & W. Schulz (1999). "Mediatization of politics": A Challenge for Democracy? *Political Communication*, 16, 247-261

McNair, B. (1995). Chapter 2. Politics, democracy and the media. In: McNair, B. (Ed.), *An introduction to political communication*. London/New York: Routledge, 16-28

Musterd, S. & R. van Kempen (2007). Introductie: ontwikkeling en betekenis van de stadsbuurt. In: van Kempen R. & S. Musterd *De stadsbuurt: ontwikkeling en betekenis*. Assen: Van Gorcum, 9-19

Noordegraaf, M. (2004). *Management in het publieke domein. Issues, instituties en instrumenten*. Bussum: Uitgeverij Couthino

Ouwehand, A. (2007). 'Een omnieuze naam': buurtreparatie en buurtreputatie. In: van Kempen R. & S. Musterd *De stadsbuurt: ontwikkeling en betekenis*. Assen: Van Gorcum, 123-131

Pels, D. (2009). Mediacratie en politiek populisme. *Villamedia* [<http://www.villamedia.nl/opinie/bericht/mediacratie-en-politiek-populisme>], geraadpleegd op 6 november 2009

Permentier, M. (2007). Gevolgen van een negatieve buurtreputatie. In: van Kempen R. & S. Musterd *De stadsbuurt: ontwikkeling en betekenis*. Assen: Van Gorcum, 133-143

Pinkster, F. (2007). Je bent wie je kent? Buurtgebonden sociale contacten, socialisering en sociale mobiliteit in een Haagse achterstandswijk. In: van Kempen R. & S. Musterd *De stadsbuurt: ontwikkeling en betekenis*. Assen: Van Gorcum, 109-120

Poppelaars, C. & P. Scholten (2008). Two worlds apart. The divergence of national and local immigrant integration policies in the Netherlands. *Administration & Society*, 40, 335-357

Raad voor Maatschappelijke ontwikkeling (2003). *Medialogica. Over het krachtenveld tussen burgers, media en politiek*. Den Haag: Sdu Uitgevers

Schillemans, T. (2010). Message control. Defensieve mediatisering van van publieke organisaties in Australië en Nederland. *Bestuurskunde*, 19, 1, 49-59

Schinkel, W. (2008). *Denken in een tijd van sociale hypochondrie. Aanzet tot een theorie voorbij de maatschappij*. Kampen: Klement

Schön, D. & M. Rein (1994). *Frame reflection: Toward the resolution of intractable policy controversies*. New York: Basic Book

Stayner, J. (2007). *Modern Political Communication. Mediated Politics in Uncertain Times*. Cambridge: Polity Press

van der Steen, M., J. van der Spek & M.J.W. van Twist (2010^a). Figureren in de vertelling van de ander: over beeld en bestuur in beeld. *Bestuurskunde*, 19, 1, 2-10

van der Steen, M., J. van der Spek & M.J.W. van Twist (2010^b). *Figureren in het verhaal van de ander. Over gezagsdragers in beeld*. Den Haag: NSOB

Sterk, G. (2000). Inleiding. In: Sterk, G. (red.) *Media en allochtonen. Journalistiek in de multiculturele samenleving*. Den Haag: Sdu Uitgevers

Top, B. (2000) Taboe taboe? Een overzicht van de discussies. In: Sterk, G. (red.) *Media en allochtonen. Journalistiek in de multiculturele samenleving*. Den Haag: Sdu Uitgevers
15-26

Vasterman, P.L.M. (2004). *Mediahype*. Amsterdam: Uitgeverij Aksant

Völker, B. (2005). Sociaal kapitaal, gemeenschap en burgerschap: bij wijze van inleiding. In: Völker, B. *Burgers in de buurt. Samenleven in school, wijk en vereniging*. Amsterdam: Amsterdam University Press

de Vos, A. (2010). *Wapenwedloop tussen bestuur en media*. Binnenlands bestuur. [<http://binnenlandsbestuur.nl/vakgebieden/all/wapenwedloop-tussen-bestuur-en-media.145197.lynkx>], geraadpleegd op 21 februari 2010

WRR (2005). *Vertrouwen in de buurt*. Amsterdam: Amsterdam University Press

WRR (2007). *Identificatie met Nederland*. Amsterdam: Amsterdam University Press

Plaatselijke beleidsstukken

Gemeente Gouda (2009). *Wijkactieplan Gouda Oost. Gezamenlijke sturing op samenhang en resultaat. Analyse, Aanpak, Programma*.

Gemeente Gouda (2008^a). *Gouda gaat nóg harder werken aan veiligheid. Hoe een gezamenlijke extra inspanning van gemeente en Rijk kan zorgen voor een doorbraak in de aanpak van de Goudse Marokkaanse probleemjongeren en hun ouders*

Gemeente Gouda (2008^b). *Veiligheidsmonitor 2008. Een analyse van de delictgegevens en veiligheidsbeleving in Gouda in 2007 en eerder en de stand van zaken bij de uitvoering van het integraal veiligheidsbeleid*.

Gemeente Arnhem (2007^a). *Wijkactieplan Presikhaaf*. Gemeente Arnhem, september 2007

Gemeente Arnhem (2007^b). *Wijkactieplan Malburgen*. Gemeente Arnhem, september 2007

Interne stukken

Logboek Oosterwei. Deel I. (2008). *Hoe het besluit van Connexxion om de bus van lijn 3 niet meer door de wijk Oosterwei te laten rijden leidt tot een reputatieschade van Gouda. Van de afspraken met Connexxion tot aan het spoeddebat in de Tweede Kamer*. Gemeente Gouda

Logboek Oosterwei. Deel IIa. (2008). *Hoe het besluit van Connexxion om de bus van lijn 3 niet meer door de wijk Oosterwei te laten rijden leidt tot een reputatieschade van Gouda. Van het spoeddebat in de Tweede Kamer tot aan het bezoek aan de buschauffeurs*. Gemeente Gouda

Logboek Oosterwei. Deel IIb. (2008). *Hoe het besluit van Connexxion om de bus van lijn 3 niet meer door de wijk Oosterwei te laten rijden leidt tot een reputatieschade van Gouda. Van het spoeddebat in de Tweede Kamer tot aan het bezoek aan de buschauffeurs*. Gemeente Gouda

Logboek Oosterwei. Deel III (2008). *Hoe het besluit van Connexxion om de bus van lijn 3 niet meer door de wijk Oosterwei te laten rijden leidt tot een reputatieschade van Gouda. Van het bezoek aan de buschauffeurs tot en met het supermarkt incident*. Gemeente Gouda

Logboek Oosterwei. Deel IV (2008). *Hoe het besluit van Connexxion om de bus van lijn 3 niet meer door de wijk Oosterwei te laten rijden leidt tot een reputatieschade van Gouda. Van het supermarkt incident tot en met de kamervragen hierover*. Gemeente Gouda

Logboek Oosterwei. Deel V (2008). *Hoe het besluit van Connexxion om de bus van lijn 3 niet meer door de wijk Oosterwei te laten rijden leidt tot een reputatieschade van Gouda. Van de verzending van het Totaalplan tot en met*. Gemeente Gouda

Logboek Oosterwei. Deel VI (2008). *Hoe het besluit van Connexxion om de bus van lijn 3 niet meer door de wijk Oosterwei te laten rijden leidt tot een reputatieschade van Gouda. Van de presentaties over het Totaalplan tot en met het overleg in Den Haag tussen 10 burgemeesters en 4 ministers*. Gemeente Gouda

Logboek Oosterwei. Deel VII (2008). *Hoe het besluit van Connexxion om de bus van lijn 3 niet meer door de wijk Oosterwei te laten rijden leidt tot een reputatieschade van Gouda. Van het dertpijl incident tot en met geld voor de gezindsmanagers.....en wellicht nog meer.* Gemeente Gouda

Kamerstukken

Tweede Kamer (2008). *Bijlage Jaarnota Integratiebeleid 2007–2011. 31 268 Nr. 13 188-18740.* Brief van de ministers voor wonen, wijken en integratie, van justitie, van binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties, en van jeugd en gezin.

Tweede Kamer (2008). *Jaarnota Integratiebeleid 2007–2011. 31 268 Nr. 13* Brief van de ministers voor wonen, wijken en integratie, van justitie, van binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties, en van jeugd en gezin.

Handelingen Tweede Kamer 2006-2007, nr. 48. Regelingen van Werkzaamheden (woensdag 14 maart 2007), 2915-2919

Parlementaire zelfreflectie 2007-2009. 31 845. Nr. 3 Rapport. Vertrouwen en Zelfvertrouwen.

Overige bronnen

Atlas voor gemeenten (2009). *Stadsfoto Arnhem. Afdruk 2009.* Utrecht: Atlas voor gemeenten

CBS (2009). *Demografische kerncijfers per gemeente. 2009.* Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek

Gemeente Arnhem (2009). *Jaarverslag 2008.* Gemeente Arnhem

Gemeente Arnhem, facilitaire dienst (2009). *Feiten en Cijfers 2009/2 Niet-westerse allochtonen in Arnhem.* Gemeente Arnhem: Onderzoek en statistiek

Gemeente Gouda (2010). Burgemeester Wim Cornelis benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

[[http://www.gouda.nl/Bestuur/Nieuws_archief/Homepagenieuws/Nieuwsarchief/Burgemeester Wim Cornelis benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau](http://www.gouda.nl/Bestuur/Nieuws_archief/Homepagenieuws/Nieuwsarchief/Burgemeester_Wim_Cornelis_benoemd_tot_Ridder_in_de_Orde_van_Oranje_Nassau)], geraadpleegd op 20 mei 2010

Gonlag, K. (2007). Over 10 jaar telt Utrecht 350.000 inwoners. Onderzoeksflits van Bestuursinformatie. Bestuurs- en Concerndienst. Gemeente Utrecht

Gouda.nl. Bevolkingscijfers Gouda. [<http://www.gouda.nl/content.jsp?objectid=43831>], geraadpleegd op 6 december 2009

Intentieverklaring Gemeentelijke aanpak Marokkaans-Nederlandse risicjongeren. Ondertekend door betrokken partijen op 5 oktober 2009

Maarten Hajer. Homepage Maarten Hajer. FAQ Methods. [http://www.maartenhajer.nl/index.php?option=com_content&task=view&id=17&Itemid=19#steps], geraadpleegd op 29 november 2009

Website Geitenkamp. Wijkactieplan Geitenkamp 2009-2011, hoofdpunten per thema. <http://www.geitenkampnet.nl/?q=node/1167>, geraadpleegd op 6 juni 2010

Bijlage I

Respondenten

Respondent	Functie	Manier van afnemen	Datum
B. van der Ploeg	Directeur van gemeente Gouda	Face-to-face	29 november 2009
A. Stroink	Adviseur burgemeester op het gebied van openbare orde en veiligheid	Face-to-face	3 februari 2010
A. Verstegen	Woordvoerder burgemeester/ nu afdelingshoofd communicatie	Face-to-face	14 april 2010
W. Cornelis	Burgemeester van Gouda	Face-to-face	15 april 2010
H. Janssen	Loco-burgemeester van gemeente Gouda/ wethouder (o.a. Verkeer en Vervoer)	Face-to-face	(gezamenlijk)
N. Niewold	Beleidsmedewerker, coördinator jeugdveiligheid	Face-to-face	26 april 2010
B. van der Ploeg	Directeur van gemeente Gouda	Schriftelijke vragenlijst	28 april 2010
A. Nijman	Wijkmanager Geitenkamp	Telefonisch	18 mei 2010

Bijlage II

Achtergrondinformatie over de casussen

De nadruk ligt in deze bespreking van de casussen op de demografische kenmerken van de steden, het bestaan van problemen met allochtone jongeren en de veiligheid in het jaar 2008.

Gouda

Gouda had per 1 januari 2008 70.828 inwoners (CBS, 2009:18). De demografie van Gouda heeft opvallende kenmerken wat betreft het Marokkaanse aandeel. Gouda heeft in 2008 een bevolking waarin 9% van Marokkaanse afkomst is, terwijl het landelijke gemiddelde op ongeveer 2% ligt (Gouda.nl, 2009). In absolute getallen is Gouda de vijfde stad in het aantal Marokkaanse inwoners, na Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag (bijlage bij jaarnota integratiebeleid, 2009). In de wijk Oosterwei ligt het percentage Marokkaanse inwoners zelfs op 52% van het totaal (Gemeente Gouda, 2009). Gouda is na Amsterdam de stad in Nederland is waar relatief de meeste Marokkaanse jongens (10-24) wonen (bijlage bij jaarnota integratiebeleid 2007-2011. 31 268 Nr. 13, 2009). Bervoets schrijft in 2006 dat een deel van de Marokkaanse jongeren voor overlast en criminaliteit zorgt.

Al jaren vormt deze overlast van jongeren een belangrijk probleem in Gouda. In een bevolkingsenquête afgenomen in 1999 door Bervoets (2006: 120) wordt overlast door jongeren op de tweede plaats van de buurtproblemen gezet, 17,6% van de respondenten noemt het een probleem. Daarnaast staan groepen jongeren op de eerste plaats als veroorzaker van onveiligheidsgevoelens, dit wordt door 60,6 % van de respondenten die zich wel eens onveilig voelt aangehaald (13,8 % van het totale aantal respondenten) (Bervoets, 2006: 121). In de veiligheidsmonitor van 2008 geeft men aan dat cijfers met betrekking tot overlast, jeugdproblematiek en vernielingen in de laatste jaren zijn afgenomen. Zo daalde het aantal overlastincidenten per 1.000 inwoners van 87 in 2002 naar 69 in 2007, een afname van 20% (gemeente Gouda, 2008^b).

Arnhem

Het aantal inwoners van de gemeente Arnhem is 145.574 op 1 januari 2009 (CBS, 2009:12). De bevolking in Arnhem kan dan als volgt worden ingedeeld: 70,8% is autochtoon, 11,5% is westers-allochtoon en 17,5% is niet-westers allochtoon (Gemeente Arnhem, facilitaire dienst, 2009:1). De laatste 17,5% wordt als volgt ingevuld: 5,5% Turken, 2,1% Marokkanen, 2,1% Surinamers, 1,5% Antillianen en 6.5% overig (Ibidem). De laatste jaren ziet men een sterke toename in het aantal niet-westerse allochtone inwoners. Waar in 1994 11% van de inwoners niet-westers allochtoon was, is dat in 2009 bijna 18%, in die periode is het aantal mensen van Antilliaanse afkomst verdubbeld (Ibidem).

Het aandeel niet-westerse allochtonen is niet evenredig over de stad verspreid terug te vinden. Terwijl in Presikhaaf en Malburgen het percentage rond de 40% ligt, is dit in andere wijken rond de 3% (Gemeente Arnhem, facilitaire dienst, 2009:2). 18% Van het aandeel Turken woont in Presikhaaf-West, terwijl van de totale bevolking in Arnhem een aandeel van 6% in de wijk woonachtig is (Ibidem). Maar liefst 20% van de Marokkanen woont in Malburgen-Oost, tegenover 5% van alle Arnhemmers (Ibidem).

De niet-westerse allochtoon in Arnhem is vergeleken met de autochtoon in Arnhem gemiddeld genomen relatief jong (Gemeente Arnhem, facilitaire dienst, 2009:3). Daarnaast ligt het percentage mannen bij de niet-westerse allochtonen een paar procentpunten hoger dan bij de autochtonen in Arnhem.

In de betreffende wijkactieplannen (Gemeente Arnhem, 2007^a: 15; Gemeente Arnhem, 2007^b: 15, 25) staat te lezen dat de wijken Malburgen en Presikhaaf – waar de incidenten plaatsvonden – last hebben van overlastgevende (hang)jongeren. Ik heb echter geen gegevens waaruit blijkt dat het om niet-westers allochtone jongeren gaat. De overlast van jongeren neemt wel af. Waar in 2004 41 % van de inwoners overlast van jongeren ervaart, ligt in 2008 het percentage op 34% (Atlas voor gemeenten, 2009:19).

Helaas is er voor Arnhem geen vergelijkbare veiligheidsmonitor beschikbaar. Men beschrijft in het jaarverslag dat in 2008 het aantal geweldsdelicten voor het eerst (sinds 2005) is gedaald tot onder de 1.900. In 2008 zijn er 1.896 geweldsdelicten geregistreerd, ten opzichte van 1.999 in 2007 (Gemeente Arnhem, 2008: 21). Ook in het aantal overlastmeldingen is een daling te zien ten opzichte van 2007. In 2007 waren er 4.443 meldingen, in 2008 3.849 (Ibidem).

Bijlage III

Chronologische volgorde van de gebeurtenissen (incl. mediaberichtgeving) in de Goudse casus

wat	wanneer	waar
Overval op de buschauffeur van Connexxion op lijn 3 in de wijk Goverwelle. De buschauffeur doet aangifte bij de politie van de overval.	10 september 2008	wijk Goverwelle
Buschauffeurs melden het management dat de maat vol is en dat zij zich niet veilig meer voelen. Het management van Connexxion besluit dat Lijn 3 om veiligheidsredenen niet meer door Oosterwei zal rijden.	11 september 2008	Connexxion
Connexxion stuurt een mail naar hun contactpersoon bij de gemeente. Zij maken hierin melding van het besluit dat lijn 3 niet langer door Oosterwei rijdt. Er heeft over dit besluit geen overleg plaatsgevonden met ambtenaren of bestuurders van de gemeente Gouda. Er is wel eerder contact gezocht met Janssen, die verwees door naar Cornelis.	11 september 2008	Connexxion
Connexxion hangt zakken over de bushaltes in Oosterwei dat met ingang van zaterdag lijn 3 niet bij haltes in Oosterwei stopt.	12 september 2008	Oosterwei
journalist Telegraaf belt burgemeester over de omleiding van de buslijn	13 september 2008	Telefoon burgemeester
Bus mijdt Goudse wijk; Chauffeurs zijn bedreigingen reljeugd beu	14 september 2008	de Telegraaf
NOS Journaal. Buschauffeurs in Gouda zijn bedreigingen zat.	14 september 2008	NOS Journaal
TV West, RTL Nieuws, Hart van Nederland maken ook opnames in de wijk	14 september 2008	
Connexxion mijdt deel van Goudse wijk	15 september 2008	Trouw
AGRESSIE Busbedrijf Connexxion mijdt na ... geweld wijk in Gouda - 'Vooral ouderen zijn ... de dupe'	15 september 2008	Algemeen Dagblad
Connexxion mijdt Goudse wijk na geweld	15 september 2008	Algemeen Dagblad
Burgemeester bagatelliseert busincidenten; 'Stuur leger naar Gouda'	15 september 2008	de Telegraaf
NOS Journaal. Meer toezich in bussen Gouda	15 september 2008	NOS Journaal
Agressie keihard aanpakken werkt 'voortreffelijk'; Busbedrijf Connexxion mijdt ritten in Goudse wijk als signaal tegen jongeren die chauffeurs terroriseren	15 september 2008	NRC Handelsblad
Buschauffeurs mijden wijk Gouda	15 september 2008	NRC Handelsblad
Persbericht. Samen veiligheid op bus vergroten	15 september 2008	verzonden naar pers
afspraken inzake maatregelen om veiligheid te vergroten met politie, gemeente en Connexxion	15 september 2008	gemeente Gouda
Persconferentie nav busincident Gouda	15 september 2008	verzonden naar pers, locatie persconferentie stadhuis
Busbedrijf mijdt wijk in Gouda na beroving	15 september 2008	Volkskrant
bus mijdt Goudse wijk	15 september 2008	Volkskrant
Bus laat Goudse wijk links liggen	15 september 2008	NRC Next
stuur leger naar Oosterwei	15 september 2008	

Begeleider en camera op bussen Gouda; Geweld	16 september 2008	Trouw
'Die camera's moeten hier snel weer terug'	16 september 2008	AD Groene Hart
'Busproblemen nooit gemeld' - Burgemeester houdt vol dat Gouda veiliger wordt	16 september 2008	AD Groene Hart
OOSTERWEI Bewoners betreuren negatieve aandacht voor de wijk - 'Camera's móeten terug'	16 september 2008	AD Groene Hart
Echte bescherming nodig voor hulpverleners, geen camera's - Controleur op bus biedt wél meer veiligheid	16 september 2008	AD Groene Hart
Gedogen	16 september 2008	Algemeen Dagblad
'Alleen hard optreden tegen geweld heeft effect'	16 september 2008	Algemeen Dagblad
Echte bescherming nodig voor hulpverleners, geen camera's - Controleur op bus biedt wél meer veiligheid	16 september 2008	Algemeen Dagblad
Struisvogel	16 september 2008	de Telegraaf
ROT OP UIT DE OOSTERWEI'; Relmarokkanen bedreigen passanten in Goudse probleemwijk 'Wij voelen ons hier niet meer thuis'	16 september 2008	de Telegraaf
Camera's op buslijn in Gouda	16 september 2008	NRC Handelsblad
Extra chauffeur en camera bus Gouda	16 september 2008	NRC Handelsblad
Kamervragen tav artikel burgemeester bagatelliseert busincidenten	16 september 2008	Tweede Kamer
Bijna helft burgers: kabinet maakt samenleving slechter	16 september 2008	Volkskrant
Camerabeveiliging in Goudse bussen	16 september 2008	NRC Next
Bussen morgen weer door Oosterwei	17 september 2008	AD Groene Hart
Kort nieuws. Bussen rijden weer normaal	17 september 2008	Algemeen Dagblad
Bussen Gouda rijden vandaag weer normaal	17 september 2008	Trouw
Algemene beschouwingen	17 september 2008	Tweede Kamer
'Het gaat juist aantoonbaar beter in Gouda'	17 september 2008	Volkskrant
Bussen rijden weer in Goudse wijk	17 september 2008	Volkskrant
Bussen Gouda rijden vanaf morgen weer	17 september 2008	NRC Next
'Met jongeren om de tafel'	18 september 2008	AD Groene Hart
Cameraploeg mishandeld in Goudse wijk	18 september 2008	Algemeen Dagblad
Oosterwei; klein verslag Wim Boevink	18 september 2008	Trouw
PODIUM. Bus Gouda	18 september 2008	Trouw
Oordeel - Hoog tijd om tot actie over te gaan	19 september 2008	AD Groene Hart
Bus rijdt weer, maar met bewaking	19 september 2008	AD Groene Hart
Met jongeren om de tafel'	19 september 2008	AD Groene Hart
DIT IS GOUDA; Reljeugd is de baas op straat Politie laat met zich sollen in Oosterwei	19 september 2008	de Telegraaf
Een Vandaag	19 september 2008	Eenvandaag
NOS Journaal	19 september 2008	NOS Journaal
Persverklaring. Oosterwei	19 september 2008	verzonden naar pers
Premier 'danst soepel' langs lastige vraagstukken	19 september 2008	Volkskrant
'Wij zijn absoluut de baas op straat'	20 september 2008	AD Groene Hart

OOSTERWEI Stadssocioloog: 'hangjongeren zijn de provo's van nu' - Imagoherstel is een zaak van lange adem	20 september 2008	AD Groene Hart
Veilig rijden door Oosterwei, met camera's - LIA THORBORG	20 september 2008	AD Groene Hart
Wijkrechter geeft direct een oorvrijg	20 september 2008	Algemeen Dagblad
Aso te lijf met buurtrechter - PvdA komt met wetsvoorstel, minister onderzoekt idee	20 september 2008	Algemeen Dagblad
TUIG"VRIJSTAAT VOOR; Nederlanders voelen zich gevangen in door Marokkaanse jeugd geterroriseerde woonwijken Journalisten belaagd en bespuugd in Gouda 'Meer aandacht voor opvoeding'	20 september 2008	de Telegraaf
Pak Marokkaans straattuig aan'; Onbegrip over wegzuiven problemen in Gouda	21 september 2008	de Telegraaf
Opnieuw incident met mes in Gouda	22 september 2008	Trouw
WATUZEGT	23 september 2008	de Telegraaf
DWDD	23 september 2008	DWDD
Staking van Zaanse chauffeurs mislukt	23 september 2008	NRC Next
Positief imago werd met één klap teniet gedaan;Burgemeester van Gouda over hoe zijn stad in een week tijd synoniem werd met Marokkaanse terreur	23 september 2008	NRC Handelsblad
Wat moet hij in een land dat nooit naar hem lacht?; özdemir	23 september 2008	Trouw
podium	23 september 2008	Trouw
Persbericht. Gouda op eigen kracht met aantoonbaar resultaat.	24 september 2008	verzonden naar pers
delegatie PVV en Agnes Kant SP bezoeken de wijk	24 september 2008	Oosterwei
Brief. Aanpak overlast probleemjongeren (met feiten en cijfers)	24 september 2008	aan Tweede Kamer
Romantiek	24 september 2008	de Telegraaf
spoeddebat over de situatie in Oosterwei in Gouda	25 september 2008	Tweede Kamer
Nova Den Haag Vandaag	25 september 2008	Nova. Den Haag vandaag.
Pauw en Witteman	25 september 2008	Pauw en Witteman
Buurtrechters in probleemwijken	25 september 2008	NRC Next
Gesprek met Dick Schoof, directeur-generaal van BZK, samen met Siebe Keulen	26 september 2008	gemeente Gouda
Reljeugd genadeloos straffen - Kabinet: Marokkanen moeten jongeren in het gareel houden	26 september 2008	Algemeen Dagblad
'Niet pamperen, maar aanpakken'	26 september 2008	de Telegraaf
Tweede Kamer in 'overdrive' over Marokkaanse jongeren; Openbare orde Parlementariërs overtroeven elkaar met krachtige taal in debat over problemen in Goudse wijk Oosterwei	26 september 2008	NRC Handelsblad
Kamer weet wel raad met jongeren in probleemwijken	26 september 2008	Trouw
Kabinet en gemeenten zoeken naar maatregelen	26 september 2008	Volkskrant

'In Gouda is de boel weer op scherp gezet'	26 september 2008	Volkskrant
Wijkbaas als wapen tegen buurtterreur	27 september 2008	Algemeen Dagblad
Weer Goudse buschauffeur bedreigd, daders gepakt	27 september 2008	Algemeen Dagblad
nrc.nl/discussie: 'Goudse' problemen	27 september 2008	NRC Handelsblad
Gouda kwam onder het vergrootglas; brief van de hoofdredactie	27 september 2008	Trouw
Oosterwei is hooguit een klein banlieutje	27 september 2008	Volkskrant
Forum	27 september 2008	Volkskrant
Gouda werd uitvergroott;trouw-tv www.trouw.nl/video	29 september 2008	Trouw
Persconferentie over de start van burgernet in Gouda	29 september 2008	verzonden naar pers
burgemeester bezoekt buschauffeurs	30 september 2008	kantine Connexxion
camera's in Oosterwei worden teruggehangen. Brief naar bewoners	30 september 2008	Oosterwei
'Niet eerlijk dat Marokkanen van alles de schuld krijgen'	30 september 2008	AD Groene Hart
alle moties spoeddebat zijn verworpen	30 september 2008	Tweede Kamer
AO. Naar een veiliger samenleving.	1 oktober 2008	Tweede Kamer
'Oosterwei is geen fijne wijk'	2 oktober 2008	Algemeen Dagblad
In de online discussie over de overlast in Gouda en de harde woorden vanuit de Tweede Kamer (zie inzet) werd vooral gedebatteerd over toonzetting en maatregelen. Een greep uit de reacties.	2 oktober 2008	NRC Handelsblad
Persverklaring. Interview korpschef in de Volkskrant.	3 oktober 2008	verzonden naar pers
Gouda wil ouders aso-jeugd in de portemonnee treffen	3 oktober 2008	Algemeen Dagblad
Pauw en Witteman	3 oktober 2008	Pauw en Witteman
Korpschef: Kamer zaait tweedracht	3 oktober 2008	Volkskrant
'Politiek blaft maar vraagt niet naar feiten'	3 oktober 2008	Volkskrant
Maar we zijn niet allemaal rot; Spreek niet de gemeenschap aan maar het individu, betoogt schrijver	3 oktober 2008	NRC Next
Tot nu toe	4 oktober 2008	AD Groene Hart
Schuld van de krant; Korpschef Gouda begrijpt Marokkaanse boosheid wel	4 oktober 2008	de Telegraaf
'Politie bang voor Franse toestanden'	4 oktober 2008	de Telegraaf
Opinie en debat	4 oktober 2008	NRC Handelsblad
Korpschef: Politiek klopt 'Gouda' op	4 oktober 2008	Trouw
Cohen: goed dat korpschef kritiek uit; 'Politie doet veel aan Marokkanenproblematiek, maar dat kwam in Kamerdebat over Gouda niet naar boven'	4 oktober 2008	Volkskrant
podium	6 oktober 2008	Trouw
Persbericht. Goudse burgemeester vraagt Haagse politici om een kalmere toon in het Marokkanendebat	7 oktober 2008	verzonden naar pers

vragenuurtje. Vragen nav interview Stikvoort	7 oktober 2008	Tweede Kamer
'Afspiegeling van Gouda' - Voetbalploeg Gouda 3 (zondag) drinkt in rust 'Marokkaanse thee'	7 oktober 2008	AD Groene Hart
Politie Gouda nu wel op tijd	7 oktober 2008	de Telegraaf
Kritiek op Kamer over toon bij Gouda neemt toe	7 oktober 2008	NRC Handelsblad
Spoeddebat maakt de afstand tussen Kamer en straat alleen maar groter; commentaar	7 oktober 2008	Trouw
'Hirsch Ballin mekkert over toon Gouda-debat'	7 oktober 2008	NRC Next
'Probleemjongeren en hun ouders keihard aanpakken' - CdK Franssen: Tweede Kamer moet Gouda steunen	8 oktober 2008	AD Groene Hart
Harde aanpak van jongeren in drie steden; Voorstel zero tolerance in Gouda	8 oktober 2008	NRC Handelsblad
Jan Franssen bezorgd over beeldvorming Gouda	8 oktober 2008	Trouw
Commissaris der koningin Franssen: Tweede Kamer moet Gouda steunen	9 oktober 2008	AD Groene Hart
Leefbaarheid in tientallen wijken onder de maat	9 oktober 2008	Algemeen Dagblad
nrc.nl/discussie: journalistiek	9 oktober 2008	NRC Handelsblad
Failliet zonder noodfonds	9 oktober 2008	Volkskrant
Dat Marokkaanse jeugd op straat hangt heeft een reden	11 oktober 2008	NRC Handelsblad
De stelling van Laetitia Griffith: Ik heb er geen belang bij problemen op te blazen	11 oktober 2008	NRC Handelsblad
In Oosterwei hangt geen brandlucht	11 oktober 2008	Volkskrant
presentatie plan van aanpak aan fractievoorzitters	13 oktober 2008	gemeente Gouda
Gouda gaat nóg harder werken aan veiligheid	14 oktober 2008	gemeente Gouda
Persbericht. Gouda pakt overlast Oosterwei aan met nieuwe maatregelen	14 oktober 2008	verzonden naar pers
Verplichte hulp bij opvoeden in Gouda	14 oktober 2008	NRC Handelsblad
Zelfbeschikking; column	14 oktober 2008	NRC Next
Gouda wil tien miljoen voor aanpak van probleemjeugd	15 oktober 2008	Algemeen Dagblad
Gouda wil 10 mln. voor aanpak tuig; Wie niet meewerkt wordt uit huis gezet	15 oktober 2008	de Telegraaf
Gouda wil geld staat voor aanpak Oosterwei	15 oktober 2008	Trouw
Gouda kiest voor harde lijn bij bestrijding van overlast	15 oktober 2008	Volkskrant
Verplichte hulp voor probleemgezinnen in Gouda	15 oktober 2008	NRC Next
Bussen Arnhem 3 keer bekogeld	16 oktober 2008	NRC Next
Achter voordeur ingrijpen blijft taboe; Begrip voor harde voornemens van Gouda, maar juridische beperkingen zijn talrijk	16 oktober 2008	NRC Handelsblad
Hysterie; ephimenco	16 oktober 2008	Trouw
Aanval op de bus door de IJssellaan	17 oktober 2008	NRC Handelsblad
Keihard ingrijpen, mag dat?; Goudse aanpak omstreden	17 oktober 2008	NRC Next

REPORTAGE Arnhemse buschauffeur mijdt avondrit - 'Wil je misschien een kogelwerend vest hebben voor sinterklaas?'	17 oktober 2008	Algemeen Dagblad
Jongens vervolgd voor busrel Gouda	21 oktober 2010	NRC Handelsblad
Weer amok in bus; politie pakt acht jongeren op	21 oktober 2008	AD Groene Hart
Kort nieuws. Jongens legen in bus brandblusser	21 oktober 2008	Algemeen Dagblad
Weer incident straatjongeren in Goudse bus	21 oktober 2008	de Telegraaf
Werk, werk, werk, en daarna lekker vroeg naar bed; Laat Marokkaans-Nederlandse jochies fysiek werk doen, want daarna zijn ze te moe om overlast te veroorzaken	21 oktober 2008	NRC Handelsblad
Hé jochie, goed werk afgeleverd vandaag; Marokkaanse probleemjongens moeten aan de slag	21 oktober 2008	NRC Next
Jongens vervolgd voor geweld in bus Gouda	22 oktober 2010	NRC Next
Uitgelicht - Prem in Gouda: 'Wij komen pas na de hype'	22 oktober 2008	Algemeen Dagblad
PREMtime: Gouda na de 'hype'.	22 oktober 2008	NRC Handelsblad
De Goudse wijk in	22 oktober 2008	Volkskrant
Meer sturing Marokkaanse gezinnen	23 oktober 2008	Algemeen Dagblad
Grootste wanhoop over Marokkanen is al voorbij; Probleemjongeren Burgemeesters vinden dat ze te weinig mogelijkheden hebben om in te grijpen bij overlast	23 oktober 2008	NRC Handelsblad
Kattekwaad' aan de Goudse klagmuur; Beeldenstorm Hans Beerekamp	23 oktober 2008	NRC Handelsblad
Extra bevoegdheden voor gemeenten; Marokkaanse probleemgezinnen Omvang groepen neemt af, maar 'de situatie verhardt'	23 oktober 2008	Volkskrant
'Voor burgervader lastig om in te grijpen in gezin'	23 oktober 2008	NRC Next
Jongen verwondt vrouw opzettelijk met dartpijl	24 oktober 2008	Algemeen Dagblad
Politie stuurt mishandelde Goudse weg; Geen tijd na aanval met dartpijl	24 oktober 2008	de Telegraaf
Problemen rond stadsbus Oosterwei lijken opgelost - Vanaf maandag camera's geplaatst in bussen lijn 3	25 oktober 2008	AD Groene Hart
Problemen rond bus in Oosterwei opgelost	25 oktober 2008	AD Groene Hart
'Twee miljoen per gezin, is dat niet wat veel?'	25 oktober 2008	AD Groene Hart
Politie, neem aangifte van mishandeling meteen op - HOOFD REDACTIE - REAGEREN?	25 oktober 2008	Algemeen Dagblad
Na verwonding met dartpijl weer aan de slag	27 oktober 2008	Algemeen Dagblad
Met angst in het lijf brengt Coriena weer folders rond	27 oktober 2008	Algemeen Dagblad
Kamervragen nav artikel dartpijl	27 oktober 2008	Tweede Kamer
INTERVIEW Oud-hoofdcommissaris Eric Nordholt adviseert vervoersbedrijven over Amsterdamse overvalbestrijding - 'Agressie in bus vraagt om gecoördineerde aanpak'	29 oktober 2008	Algemeen Dagblad
Kort nieuws. Vier verdachten dartincident vast	30 oktober 2008	Algemeen Dagblad
Pijltjesgooier gearresteerd	30 oktober 2008	de Telegraaf
Man zet pistool tegen hoofd buschauffeur	1 november 2008	Algemeen Dagblad

Volksuniversiteit vlucht uit Goudse probleemwijk	1 november 2008	de Telegraaf
Brief. Naar een veiliger samenleving.	3 november 2008	Tweede Kamer
Kamervragen	5 november 2008	Tweede Kamer
'Weer rustig in Oosterwei' - Cornelis: Vrijwel geen incidenten meer in wijk	6 november 2008	AD Groene Hart
Connexxion onder vuur chauffeurs; Stakingen dreigen om onveiligheid en houding werkgever	12 november 2008	de Telegraaf
Persbericht. Goudse cijfers over veiligheidsbeleid	13 november 2008	verzonden naar pers
Gouda krijgt geld voor gezinscoaches	18 november 2008	de Telegraaf
Gouda krijgt geld voor gezinscoaches	18 november 2008	Trouw
Geld voor gezinscoaches in Gouda	18 november 2008	Volkskrant
Gouda krijgt geld voor gezinscoaches	18 november 2008	NRC Next
Kamervragen	28 november 2008	Tweede Kamer
'Rou' tast in het duister	29 november 2008	de Telegraaf
wijziging in bevoegdheden burgemeester en officier van justitie, oa bij ernstige overlast	1 december 2008	Tweede Kamer
PERS BELAAGD Journalistenbond: Lang niet alle incidenten worden gemeld - 'De adrenaline schoot door mijn lijf'	3 december 2008	Algemeen Dagblad
Altijd gespitst op het nieuws; profiel Sjuul Paradijs	5 december 2008	Trouw
Brief minister. Naar een veiliger samenleving.	12 december 2008	Tweede Kamer
Griezelige zucht naar nieuwe prikkels	20 december 2008	Algemeen Dagblad
GEWELD OP BUS Chauffeurs en vakbond zijn halfbakken maatregelen beu - Met camera's voorkom je echt geen klappen	24 december 2008	Algemeen Dagblad
Geweld tegen één op negen chauffeurs	27 december 2008	NRC Handelsblad
NOS Journaal	27 december 2008	NOS Journaal
NOS Journaal	7 januari 2009	NOS Journaal
Vorstel: jongere weren uit stadsdeel	7 januari 2009	NRC Handelsblad
Hirsch Ballin werkt aan wijkverbod lastpakken	8 januari 2009	Trouw
brief ministers t.a.v. gelden Gouda	8 januari 2009	Tweede Kamer
'Gouda ging door het slijk, dan wil ik geld zien'	8 januari 2009	Volkskrant
Nieuw wijkverbod moet reljeugd weren	8 januari 2009	Volkskrant
Wijkverbod hangjongere is een prima maatregel - HOOFDREDACTIE	9 januari 2009	Algemeen Dagblad
Explosief importproduct; column Elsbeth Ety	13 januari 2009	NRC Handelsblad
Geen Kop: In 1997 ontstaat de voorloper van het Veilheidshuis, Justitie in de Buurt. In 2002 opent...	24 januari 2009	AD Groene Hart
VEILIGHEIDSHUIS Recidive dankzij instelling met de helft teruggedrongen - Iedere crimineel op de voet gevolgd	27 januari 2009	AD Groene Hart
Brief. Aanpak Marokkaans-Nederlandse probleemjongeren. Jaarnota integratiebeleid. Grenzen stellen en perspectief bieden.	30 januari 2009	Tweede Kamer
Verzoek in het kader van veiligheid in het openbaar vervoer	2 februari 2009	Tweede Kamer

Busbedrijf onderschat het geweld'; Chauffeurs mishandeld Schoppen, slaan en plunderen	2 februari 2009	de Telegraaf
Forum	3 februari 2009	Volkskrant
Een detail: The Joker had er dus niets mee te maken; Op momenten van crisis, zoals het Belgische crèchedrama, weet de journalistiek de waarheid niet van verzinsel te scheiden	3 februari 2009	NRC Next
Agressie tegen hulpverleners en buschauffeurs krijgt topprioriteit - Groot alarm bij geweld in de bus	3 februari 2009	Algemeen Dagblad
Politie rijdt mee op stadsbus	4 februari 2009	AD Groene Hart
Agent rijdt mee in én achter de bus	5 februari 2009	AD Groene Hart
Agent rijdt mee in én achter de bus	7 februari 2009	AD Groene Hart
Agressie tegen hulpverleners en buschauffeurs krijgt topprioriteit - Groot alarm bij geweld in de bus	3 februari 2009	Algemeen Dagblad
Buschauffeurs zijn geweld beu	12 maart 2009	de Telegraaf
Stenen gooien, dreigen, jennen; Mee met de bus in Noord-Brabant	21 maart 2009	NRC Handelsblad
Jeugd houdt zich koest in de Goudse stadsbussen	1 april 2009	AD Groene Hart
Behandeling Aanpak Marokkaans-Nederlandse probleem jongeren:Grenzen stellen en Perspectief bieden. Algemeen Overleg d.d. 15 april 2009	14 april 2009	Tweede Kamer
Wijkprogramma Gouda Oost	24 april 2009	gemeente Gouda
Jongens opgepakt na aanranding	28 april 2009	NRC Handelsblad
Marokkaanse aanrandertjes niet vervolgd	29 april 2009	de Telegraaf
Kamervragen	4 mei 2009	Tweede Kamer
Jongeren in Oosterwei bekogelen agenten	14 mei 2009	Algemeen Dagblad
Politie bekogelen? Ach... baldadigheid'; Korps Gouda windt zich niet meer op	14 mei 2009	de Telegraaf
Baldadig	15 mei 2009	Algemeen Dagblad
TERREUR Winkelontzeggingen in de maak na nieuwe reeks gewelddadigheden - Gouda heeft buik vol van lastposten	15 mei 2009	Algemeen Dagblad
Weer geweld tegen politie - Jongeren Gouda vernielen ruit van surveillancewagen	15 mei 2009	Algemeen Dagblad
Stadssocioloog: Groep ziet politie alleen nog maar als tegenstander - 'Marokkaanse jongeren in Gouda los van realiteit'	16 mei 2009	Algemeen Dagblad
Zes relschoppers Gouda opgepakt; Stenengooiers opgespoord via camerabeelden Marokkaanse gemeenschap houdt zich stil	16 mei 2009	de Telegraaf
Kamervragen	18 mei 2009	Tweede Kamer
Goudse beleidsmakers zwijgen over agressie; Geen reactie van meeste politieke partijen Korpschef op werkbezoek in buitenland	19 mei 2009	de Telegraaf
Realiteit. Lezersbrief	19 mei 2009	Algemeen Dagblad
Marokkanen te soft aangepakt'; Raadslid Gouda: Agenten lijken bang Rellen dreigen een keer uit de hand te lopen	20 mei 2009	de Telegraaf
Smartengeld cameraploeg	28 mei 2009	Algemeen

		Dagblad
Politie Gouda: kinderen onder 12 jaar ook voor rechter brengen	17 juni 2009	Volkskrant
Kind van 12 kun je straffen of opvoeden; Probleemjeugd Kritiek op idee politiechef Gouda om ook kinderen van jonger dan 12 te vervolgen	18 juni 2009	NRC Handelsblad
Of je straft ze, of je voedt ze op; Gouda heeft veel last van jonge criminelen. Sommigen zijn 12-minners	19 juni 2009	NRC Next
In Venlo flyeren, met witte pruik op';Kandidaat-voorzitter Jonge Socialisten: stop met dat geanalyseer, ga in debat met PVV-stemmer	20 juni 2009	Volkskrant
Een rotjoch bestrijd je met een netwerk; Integratie	27 juni 2009	NRC Handelsblad
Buschauffeur mishandeld - Politie: Chauffeur deelde zelf eerste klap uit	29 juni 2009	AD Groene Hart
Opnieuw agressie in Gouda tegen buschauffeur	29 juni 2009	Algemeen Dagblad
Voetganger mishandelt buschauffeur Gouda	29 juni 2009	Trouw
'Anti-agressie cursus is niet voldoende'	30 juni 2009	AD Groene Hart
'Anti-agressie cursus is niet voldoende'	1 juli 2009	AD Groene Hart
Brief van de dag - Minimaal een corrigerende draai om de oren	4 juli 2009	AD Groene Hart
Spugen; overpeinzingen 1506	4 juli 2009	NRC Handelsblad
Enorme piek in toestroom importbruiden	10 juli 2009	de Telegraaf
'Mo' van Gouda	1 augustus 2009	Algemeen Dagblad
Lome alledaagsheid in een prachtwijk; bladen	6 augustus 2009	Trouw
Tussen haat en ambitie; Foute zonen en machteloze vaders De veelvormige Marokkaanse werkelijkheid in Nederland	7 augustus 2009	NRC Handelsblad
leefbaarheid door de tijden heen	1 oktober 2009	
Buschauffeur gewond bij vechtpartij in Oosterwei	29 juni 2010	AD Groene Hart

Bijlage IV

Volledige analyse van de tendentie in mediaberichtgeving over de Goudse casus

A 'Tendentie' (Gerbner, 1969) in kranten

Algemeen Dagblad

De problemen in de Oosterwei worden als ernstig geschetst. Er wordt enigszins aandacht besteed aan een mogelijk onjuiste beeldvorming over Oosterwei. Er wordt gepleit voor een harde aanpak.

Probleemschets

De incidenten in bussen in Gouda worden als ernstig weergegeven. *“Doodsbedreigingen, in het gezicht gespuugd worden, met eieren besmeurde bussen en jongeren die de weg blokkeren. (...) Met een gewapende overval op een buschauffeur uit Capelle aan den IJssel is voor Connexxion de grens overschreden”*¹³⁵. Verder spreekt men van een *‘rel in Gouda’*¹³⁶ en *“Marokkaanse reljongeren die een hele buurt terroriseren”*¹³⁷.

Nadat er in de wijk Oosterwei een cameraploeg is mishandeld, keert de rust terug in de wijk, zo melden autoriteiten. Zo bevestigt ook Honings: *“Een no-go area? Daar lijkt het in de verste verte niet op. De sfeer is eerder loom dan grimmig”*¹³⁸.

De wijk zelf wordt eenmaal als probleemwijk aangeduid en eenmaal in verband gebracht met andere probleemwijken.

Journalisten van het AD gebruiken veel bewoordingen met een negatieve tendentie ten aanzien van de jeugd die voor problemen zorgt in Oosterwei. Voorbeelden zijn: *‘lastposten’*, *‘onruststokers’*, *‘tuig’*, *‘Marokkaanse probleemjongeren’*, *‘aso-jeugd’*, *‘reljeugd en ‘Neder-Marokkaanse crimineeltjes’*. Veelal wordt in de berichtgeving de Marokkaanse afkomst van de jongeren benoemd.

Beeldvorming

Een mogelijk onjuiste beeldvorming komt slechts in 2 van de 44 berichten aan bod. Eenmaal bespreekt men de media-aandacht voor Oosterwei, een moskeebestuurder, burgemeester Cornelis en buurtbewoners aanhalend. Media zouden de wijk niet op een juiste manier hebben beschreven. *“De media brengen maar een deel van de werkelijkheid.’ Dat blijkt ook uit gesprekken met bewoners. Autochtoon en allochtoon zijn verbaasd over alle aandacht”*¹³⁹. De rol van media in de uitvergroting van de problemen in Gouda door middel van een mediahype wordt in een ander

¹³⁵ Pel, Algemeen Dagblad, 15 september 2008

¹³⁶ Van Soest & de Vreede, Algemeen Dagblad, 20 september 2008

¹³⁷ Algemeen Dagblad, 27 september 2008

¹³⁸ Honings, Algemeen Dagblad, 20 september 2008

¹³⁹ Van Soest & de Vreede, Algemeen Dagblad, 20 september 2008

krantenbericht besproken. De hoofdredacteur concludeert daarbij “*Bij de Goudse wijk Oosterwei wisten we de journalistieke balans goed te vinden*”¹⁴⁰.

De rol van Kamerleden in de beeldvorming wordt in het Algemeen Dagblad niet besproken.

Aanpak

In veel artikelen wordt gepleit voor een harde aanpak van de problemen. Zo kopt men op 16 september: “*Alleen hard optreden tegen geweld heeft effect*”. Er is daarnaast slechts 1 artikel waarin ervoor wordt gepleit dat er niet alléén repressieve maatregelen worden toegepast. Dit artikel valt in het niet bij de veelheid artikelen waarin men betoogt dat er een harde aanpak moet zijn.

Een van de eerste maatregelen die Connexxion en gemeente nemen tegen de onveiligheid in de bussen is cameratoezicht. In verschillende artikelen in het AD wordt negatief gesproken over de effectiviteit van deze maatregel. Er worden onderzoekers geïnterviewd die ingaan op het beperkte effect dat cameratoezicht volgens hen zou hebben.

De aanpak van de gemeente wordt gepresenteerd als een harde, dwingende aanpak. Er wordt niet in andere artikelen op gereflecteerd.

De Telegraaf

Het waardeoordeel dat wordt uitgesproken in en door de Telegraaf is op verschillende vlakken zeer negatief. Zo is de Goudse wijk Oosterwei een wijk vol met problemen. De veiligheid van buurtbewoners en die van buschauffeurs is in het geding. De problemen worden geweten aan de Marokkaanse jeugd die voor veel overlast zorgt. Het plaatselijke bestuur en de plaatselijke politie zijn de problemen niet machtig. Ook het kabinet heeft geen grip op de problemen.

Probleemschets

De veiligheid van het personeel van het openbaar vervoer is in de wijk in gevaar. Meermalen wordt aangegeven dat buschauffeurs zijn bespuugd, bedreigd en beroofd. De woordvoester van Connexxion wordt geciteerd wanneer zij vertelt dat chauffeurs “*doodsangsten uitstaan*” en dat de beroofde buschauffeur aangedaan en ziek thuis zit met steekwonden¹⁴¹. De problemen spelen zich echter niet alleen af in de bussen.

De wijk zelf wordt wel 21 keer, in verschillende artikelen, aangeduid als ‘*probleemwijk*’, een duidelijk negatieve benaming die de focus legt op de problemen in de wijk. Bovendien lijkt de aanduiding te impliceren dat de Oosterwei een van de aandachtswijken is binnen het programma van VROM, dit is echter niet het geval. Ook noemt men de wijk een ‘*relwijk*’ en een ‘*vrijstaat voor tuig*’. De buurt zou worden ‘*geterroriseerd*’. Buurtbewoners hebben veel last van

¹⁴⁰ Kortekaas, Algemeen Dagblad, 20 december 2008

¹⁴¹ De Telegraaf, 14 september 2008

de jongeren: *“Bezoekers van het wijkcentrum vertellen dat ze worden nageroepen, bedreigd, bespuugd en bestolen”*¹⁴². De overlast zou zelfs zo hevig zijn dat het leger nodig is om het te bestrijden, zo staat in de berichten van 15 september en 26 september.

Buurtbewoners voelen zich zeer onveilig in de buurt en durven niet hun verhaal te doen onder hun volledige naam, zo blijkt uit het volgende fragment: *“Het is allemaal zo vreselijk krom”, zegt Willem, nadat we hem eerst hebben moeten beloven niet zijn achternaam te zullen vermelden. “Want dan komen ze me vanavond lynchen...”*¹⁴³.

Men wijt de problemen in de wijk aan de Marokkaanse jeugd. Dit blijkt ook uit de woordkeus in verschillende berichten: *‘Relmarokkanen’*¹⁴⁴, *‘de Marokkaanse ellende’*¹⁴⁵, *‘Marokkaans straattuig’*¹⁴⁶, en *‘een groep reljongeren van Marokkaanse komaf’*¹⁴⁷. Marokkanen worden over een kam geschoren en in een negatief daglicht gesteld.

Beeldvorming

In de Telegraaf stelt men zich fel op tegen actoren die het hebben over onjuiste beeldvorming over de wijk. Wanneer de burgemeester en de korpschef op deze berichten reageren, worden zij in het ongelijk gesteld en als incapabel neergezet.

De grootste kritiek op de burgemeester is dat hij de enorme problematiek ontkent en daarom wordt hij weggezet als *“struisvogel”*¹⁴⁸. Buurtbewoners en lezers van de Telegraaf worden aangehaald om de ernst van de problemen te onderstrepen die de burgemeester zou bagatelliseren. *“Heeft deze ‘zeer adequate’ burgemeester ook nog gesproken met de bewoners van Oosterwei die deze ellende spuug- en spuugzat zijn? Vermoedelijk niet, want dat zijn pas echt lastige gesprekken,”*¹⁴⁹ zo schrijft een lezer, ironisch genoeg uit Groningen.

Anderen worden door de journalisten aangehaald om dit te staven. ‘Deskundigen’ bijvoorbeeld: *‘De slappe houding van de politie tegenover Marokkaans straattuig en het ontkennen van de problematiek komt voort uit schaamte voor het ontbreken van eigen gezag en angst voor escalatie en ‘Franse toestanden’. Dat zeggen een psycholoog, een strafadvocaat en oud-politieman in een reactie op de uitspraken van korpschef Jan Stikvoort van de regiopolitie Hollands-Midden’*¹⁵⁰. En buurtbewoners, *“Maar inwoners uit Gouda reageerden gisteren anders in een uitzending van BNR Radio. Op de vraag ‘Is het imago van Gouda naar de knoppen?’ antwoordde de ene na de andere inwoner het niet met de politiechef eens te zijn. Zij zeiden dat hij de problemen eens goed moet*

¹⁴² Telegraaf, 16 september 2008

¹⁴³ De Telegraaf, 20 september 2008

¹⁴⁴ De Telegraaf, 16 september

¹⁴⁵ De Telegraaf, 19 september 2008

¹⁴⁶ o.a. Sanders, De Telegraaf, 21 september 2008

¹⁴⁷ van der Zijden, De Telegraaf, 21 oktober 2008

¹⁴⁸ De Telegraaf, 16 september 2008

¹⁴⁹ De Telegraaf, 23 september 2008

¹⁵⁰ Sanders, De Telegraaf, 4 oktober 2008

*aanpakken.*¹⁵¹ Daarmee afsluitend wordt het voorafgaande interview met de korpschef over het volgens hem verkeerde beeld dat over Gouda is ontstaan teniet gedaan.

Aanpak

Om de overlast te bestrijden is een harde aanpak vereist, zo blijkt uit vele berichten. De berichten in de Telegraaf wijzen in dit verband op het onvermogen van de burgemeester, de politie, het kabinet in dit verband.

De politie zou ‘slap optreden’ en ‘de ellende goedpraten’, zo staat 16 september te lezen. *“Marokkaanse relschoppers en hangjongeren kunnen hun terreur in Gouda straffeloos uitoefenen. De politie legt de oproerkraaiers in probleemwijk Oosterwei geen strobreed in de weg (...)”*¹⁵² zo schrijft Sanders. Dit artikel draagt de kop: *‘Reljeugd is de baas op straat. Politie laat met zich sollen in Oosterwei’*. Het onvermogen van de politie blijft een thema in de berichtgeving van de Telegraaf. Zo komt 7 oktober een artikel op de voorpagina dat de politie in Gouda wel op tijd is bij een klein incident. Wanneer een vrouw een dartpijl naar zich toe gegooid krijgt door een jongetje, wordt 24 oktober op de voorpagina geschreven dat zij niet meteen aangifte kon doen. Opnieuw is in mei het functioneren van de Goudse politie voorpaginanieuws wanneer er stenen naar de politie worden gegooid door jongeren en zij niet hard genoeg optreedt. De krant kopt: *“Politie bekogelen? Ach... baldadigheid’. Korps Gouda windt zich niet meer op”*¹⁵³.

De Telegraaf schetst de verhouding tussen burger en autoriteit als een burger die slachtoffer is van het onvermogen van de autoriteit. Daarbij moeten niet alleen de plaatselijke autoriteiten het ontgelden. Ook het kabinet ziet de problemen niet genoeg onder ogen. Zo blijkt bijvoorbeeld ook uit dit fragment: *“Met name oudere Nederlanders - zij die na de Tweede Wereldoorlog voor een welvarende economie zorgden - vrezen de gemillimeterde allochtoon. Het liefst zouden ze emigreren. Want vluchten in eigen land, zo ervaren ze, kan allang niet meer. Zo erg is het geworden in Nederland, anno 2008. Terwijl het kabinet deze week de rechtse oppositie in de Tweede Kamer weer eens meende te moeten pareren door te stellen dat je geen complete bevolkingsgroepen in een hoek mag zetten en criminaliseren, tuurt Willem, 67 jaar en gepensioneerd magazijnbediende, vanuit zijn galerijflatje aan de Eendrachtsweg in Gouda heel voorzichtig naar buiten”*¹⁵⁴. De gewone burger kan beter overwegen PVV te stemmen, die komt tenminste voor hem op. Dat is dan ook wat Willem gaat doen. De Telegraaf laat in verschillende berichten deze politieke voorkeur doorschemeren.

¹⁵¹ Springelkamp, De Telegraaf, 4 oktober 2008

¹⁵² Sanders, De Telegraaf, 19 september 2008

¹⁵³ van der Zijden, De Telegraaf, 14 mei 2009

¹⁵⁴ De Telegraaf, 20 september 2008

Wanneer de gemeente haar plannen bekend maakt, worden die neergezet als een harde aanpak van de problematiek in Oosterwei. Zo kopt de Telegraaf: *“Gouda wil 10 mln. voor aanpak tuig; Wie niet meewerkt wordt uit huis gezet”*¹⁵⁵. De aanpak wordt niet in andere artikelen beschouwd.

De Volkskrant

Uit de artikelen van de Volkskrant kan worden opgemaakt dat deze journalisten de problemen in de Oosterwei als minder ernstig zien dan de Telegraaf. Bovendien oordelen zij over media zoals de Telegraaf, en over de politiek dat zij de problemen hebben uitvergroot.

Probleemschets

De ernst van de situatie in Gouda wordt in de Volkskrant bijna onmiddellijk ingeperkt. Een dag na de publicatie over de omleiding wordt er een interview met PvdA-raadslid Mohandis geplaatst. Hij nuanceert de problemen in de wijk: *“Nu is een incident uit de hand gelopen, terwijl politie en gemeente de zaken steeds beter onder controle lijken te hebben. ‘Dat is ook aantoonbaar zo. De criminaliteit daalt, het gevoel van veiligheid stijgt.’”*¹⁵⁶.

De problemen in de wijk zijn voor de Volkskrant in de meeste artikelen geen aanleiding te spreken van een probleemwijk. De Goudse wijk Oosterwei wordt eenmaal als probleemwijk aangeduid en eenmaal direct in verband gebracht met andere probleemwijken. In een bericht van 27 september worden de problemen in Oosterwei gerelativeerd: *“Maar als Oosterwei zo'n onleefbare wijk in de Franse traditie is, dan is het toch niet meer dan een banlieutje. Want niet alleen in omvang, ook in ernst zijn de problemen tamelijk relatief. (...) wat heeft het leger te zoeken in een buurtje van niets?”*¹⁵⁷.

Ten aanzien van de daders ligt er wel een nadruk op de Marokkaanse achtergrond, maar is niet een duidelijk waardeoordeel in de aanduidingen verscholen. Men heeft het over *‘jongeren met een Marokkaanse achtergrond’*¹⁵⁸ of *‘Marokkaanse jongeren die overlast veroorzaken’*¹⁵⁹. Ook wordt de omvang preciezer aangeduid: *‘een kleine harde kern van ongeveer twintig jongeren’*¹⁶⁰ en *‘resterende groep van vijftien diehards’*¹⁶¹. Daarmee wordt duidelijk gemaakt dat het niet alle Marokkaanse jongeren in de wijk betreft.

Beeldvorming

Met name de landelijke politiek en de media worden verantwoordelijk gehouden voor de onjuiste beeldvorming, zo is op te maken uit vele publicaties van de Volkskrant. Over het

¹⁵⁵ De Telegraaf, 15 oktober 2008

¹⁵⁶ Jungmann, de Volkskrant, 16 september 2008

¹⁵⁷ Jungmann, de Volkskrant, 27 september 2008

¹⁵⁸ Jungmann, de Volkskrant, 16 september 2008

¹⁵⁹ de Volkskrant, 15 oktober 2008

¹⁶⁰ Schenk, de Volkskrant, 3 oktober 2008

¹⁶¹ de Volkskrant, 15 oktober 2008

Kamerdebat ten aanzien van de Oosterwei wordt nadrukkelijk negatief geschreven. De problemen werden door de politici te groot gemaakt. Burgemeester Cornelis en korpschef Stikvoort worden verschillende keren geïnterviewd waarbij ze dat verhaal te bevestigen. De burgemeester wordt geciteerd terwijl hij zich verdedigt tegen het ontstane beeld *“De burgemeester heeft er een vermoeiende week op zitten, tijdens welke de media en de politiek (‘en dan bedoel ik niet alleen Wilders’) zich aan stemmingmakerij hebben schuldig gemaakt. Hij windt zich hevig op over het gecreëerde beeld van een lokale overheid die de overlast bagatelliseert.”*¹⁶². De beweringen van de korpschef – *“De bewoners herkennen zich niet in het beeld dat de politici en de media schetsen. De mensen zijn niet angstig en voelen zich niet bedreigd.”*¹⁶³– worden in de Volkskrant door een lezersbrief van een Gouwenaar ondersteund. *“Zoals Stikvoort schetst, wijken Gouda en Oosterwei nauwelijks af van wat je elders in het land tegenkomt: natuurlijk hebben we wel eens met problemen te maken, maar over het algemeen is het rustig en veilig. Wat ons betreft verdient de heer Stikvoort een dikke zoen van alle Gouwenaars. Bij dezen”*¹⁶⁴. Daarnaast staat wel een brief van een lezer die kritiek heeft op Stikvoort, omdat hij de bedreiging slechts als een klein incident duidt.

De opstelling van de Kamerleden wordt ook bekritiseerd in het forum in de Volkskrant: *“Feiten speelden tijdens het spoeddebat echter een ondergeschikte rol en de andere partijen leken er vooral op uit te demonstreren dat zij niet de watjes zijn waar Wilders hen voor houdt.”*¹⁶⁵

Aanpak

Kamerleden hebben ten onrechte beweerd dat het bestuur in Gouda de problemen blijft ontkennen: *“het idee dat Gouda ze nog steeds ontkent, zoals donderdagavond werd vertolkt in de Tweede Kamer, snijdt geen hout. In Oosterwei is een paar jaar geleden de Marokkaanse probleemjeugd in ruim honderd individuen ontleed. Intensieve aanpak en begeleiding heeft dat aantal teruggebracht tot een kleine vijftien,”*¹⁶⁶ zo schrijft Jungmann.

Ten aanzien van de nieuwe beleidsplannen, beschrijft men een harde aanpak. De Volkskrant kopt: *“Gouda kiest voor harde lijn bij bestrijding van overlast”*¹⁶⁷.

NRC Handelsblad

Deze krant schetst de problemen als ernstig. Wel hebben media een rol gespeeld in de uitvergroting van het probleem. De rol van politici hierin wordt bediscussieerd, maar er blijkt

¹⁶² de Volkskrant, 26 september 2008

¹⁶³ Schenk, de Volkskrant, 3 oktober 2008

¹⁶⁴ de Volkskrant, 11 oktober 2008

¹⁶⁵ de Volkskrant, 27 september 2008

¹⁶⁶ Jungmann, de Volkskrant, 27 september 2008

¹⁶⁷ Wanders, de Volkskrant, 15 oktober 2008

geen duidelijk oordeel uit de stukken. Wat de Goudse politiek initieert om de problemen aan te pakken wordt bekritiseerd in verschillende artikelen.

Probleemschets

Het probleem in Gouda wordt als ernstig geclassificeerd. Dit blijkt ook uit de titel van de publicatie van 15 september: *“Busbedrijf Connexion mijdt ritten in Goudse wijk als signaal tegen jongeren die chauffeurs terroriseren”*. Op de voorpagina van 15 september wordt gesteld dat de chauffeurs de bedreigingen van jongeren zat zijn. Wanneer journalisten in de wijk worden lastiggevallen, wordt dit als volgt verwoord: *“Drie journalisten werden vorige week bespuugd, betast en bedreigd”*¹⁶⁸.

Het NRC Handelsblad noemt de Oosterwei in 2 artikelen een probleemwijk. Verder worden er geen negatieve benamingen voor de wijk gebruikt.

De journalisten zelf benadrukken de Marokkaanse achtergrond van de overlastgevende jeugd. De aanduidingen die zij hanteren bevatten geen impliciet waarde-oordeel.

Beeldvorming

De rol van de pers is ook in het NRC Handelsblad meermalen bekritiseerd. Zo verschijnt er bijvoorbeeld een interview met de burgemeester waar wordt ingegaan op het negatieve imago dat is ontstaan. Daarnaast wordt er op de site van het NRC een discussie gestart over de juistheid van de berichtgeving ten aanzien van de Oosterwei, naar aanleiding van commentaar van hoogleraar Beunders hierop. Ook worden buurtbewoners aangehaald die aangeven dat het ontstane beeld te negatief is: *“Toch vindt de man dat de problemen opgeblazen en overtrokken werden. Dat hoor je ook van andere mensen die al lang in Oosterwei wonen, als je hun vraagt terug te blikken op hoe hun buurt in het nieuws kwam”*¹⁶⁹.

Naar aanleiding van de uitlatingen van korpschef Stikvoort, een brief van burgemeester Cornelis naar de Tweede Kamer en woorden van Hirsch Ballin verschijnen er reacties van de betreffende fracties. *“De VVD vindt dat de minister de mensen in Gouda met zijn woorden in de steek laat. In plaats van te spreken over de toonhoogte van het debat, kan hij beter haast maken met het invoeren van beloofde maatregelen, zoals een snellere rechtspraak, zegt een VVD-woordvoerder: ‘Laat hem zorgen dat de straat weer van de staat wordt.’ Ook de PVV maakt zich boos. Kamerlid Hero Brinkman: ‘Als de minister gaat mekkeren over de toon, is opnieuw duidelijk dat hij de ernst van de problemen niet inziet.’”*¹⁷⁰. In het NRC Handelsblad van 11 oktober wordt daarnaast een interview met Griffith (VVD) gepubliceerd waarin door de journalist kritische vragen naar aanleiding van haar optreden tijdens het betreffende Kamerdebat worden gesteld. Voorbeelden van die vragen zijn: *“‘Het land staat in brand’, zei u eind vorige maand in een spoeddebat over*

¹⁶⁸ van der Bol, NRC Handelsblad, 23 september 2008

¹⁶⁹ van der Bol, NRC Handelsblad, 11 oktober 2008

¹⁷⁰ NRC Handelsblad, 7 oktober 2008

Marokkaanse probleemjongeren. Staat u nog steeds achter die woorden?, “Bij Pauw & Witteman had u het over “rellen” in Gouda. Maar er is nooit sprake geweest van rellen in Gouda, zoals ook de korpschef zei. Hoe kunt u dat dan zeggen?” en “En u? Probeert u het probleem niet uit te vergroten?”¹⁷¹. Toch lijkt de journalist van het NRC Handelsblad niet over te gaan tot een veroordeling van het optreden van het Kamerlid. De journalist betitelt het stuk “*De stelling van Laetitia Griffith: Ik heb er geen belang bij problemen op te blazen*”. In de inleiding op het stuk wordt aangegeven dat de toon van het Kamerdebat onderwerp is geworden van debat en wordt Griffith geciteerd wanneer zij zegt de emotie over te brengen van de mensen die zich bedreigd voelen. NRC Handelsblad laat hiermee het waardeoordeel ten aanzien van het optreden van de politici wat in het midden liggen.

Aanpak

De beleidsmatig reactie op de gebeurtenissen vanuit de gemeente Gouda wordt negatief beoordeeld in de krant, zo blijkt uit onder andere de volgende fragmenten. Alleen een repressieve aanpak zou niet effectief zijn, er zijn andere perspectieven waar men naar zou moeten kijken, aldus journalisten Grol en Veenendaal in het NRC Handelsblad van 21 oktober 2008: “*Het is echter de vraag of een repressieve aanpak soelaas biedt. Het zou verstandiger zijn om te investeren in succesvolle particuliere projecten die de afgelopen jaren zijn opgezet door Goudse ondernemers.*” Het initiatief van de verplichte inmenging van gezinsmanagers in Marokkaanse gezinnen met probleemjongeren wordt in een latere publicatie gehekelde: “*(...) het criminaliseren van een etnische groep moet ophouden. Het met de vinger nawijzen van de ouders wegens kortsluiting tussen opvoeding en maatschappelijke realiteit, is slechts een vorm van verdere vernedering*”¹⁷².

NRC Next

NRC Next publiceerde slechts 13 artikelen ten aanzien van de Oosterwei, aanzienlijk minder dan de andere kranten. Men ziet de problemen als minder ernstig dan de Telegraaf. De aanpak van de gemeente wordt in verschillende artikelen bekritiseerd. Men besteedt verder enige aandacht aan de rol van de politiek en de media in het uitvergrooten van het probleem.

Probleemschets

De problemen worden niet breed uitgemeten, maar staan in kleine berichtjes en niet op de voorpagina. Later wordt wel meer ruimte ingenomen door betogen ten aanzien van de rol van de media en politici in de beeldvorming. Het incident wordt als volgt beschreven: “*een groep*

¹⁷¹ Vriesema, NRC Handelsblad, 11 oktober 2008

¹⁷² Beerekamp, NRC Handelsblad, 23 oktober

jongens van Marokkaans-Nederlandse afkomst bespuugt, bedreigt en berooft buschauffers, aldus Connexion. Eén chauffeur wordt met een mes in zijn keel gestoken."¹⁷³.

De Goudse wijk wordt in geen enkel artikel aangeduid met het stigma 'probleemwijk', maar wel eenmaal gekoppeld met andere probleemwijken¹⁷⁴.

Ook in NRC.Next wordt er nadruk gelegd op de Marokkaanse afkomst, maar worden er geen negatieve benamingen voor de overlastgevende jeugd gebruikt.

Beeldvorming

De toon van het Tweede Kamer debat over de problemen in de Oosterwei staat ter discussie, maar ook NRC Next geeft hier net als NRC Handelsblad geen duidelijk waardeoordeel aan. De titel van een bericht hierover is: *'Hirsch Ballin mekkert over toon Gouda-debat'*¹⁷⁵ waarmee de schrijver doelt op de reacties van de PVV en de VVD op het oordeel van Hirsch Ballin. Tegelijkertijd sluit het artikel af met een citaat van Hirsch Ballin: " *'Het is verbijsterend', zei Hirsch Ballin, 'om te zien hoe de nieuwe politieke bewegingen in het parlement, ongehinderd door enige vorm van argumenteren, voortdurend verklaren dat Nederland ten onder gaat; en hoe zij deswege allerhande moties van wantrouwen indienen.'*"¹⁷⁶

Daarnaast is opnieuw de rol van media omstreden, omdat er sprake van verkeerde berichtgeving bij incidenten zou zijn. Naegels schrijft in een opiniestuk over onjuiste mediaberichten ten aanzien van de crèchemoorden in België: " *Vorig jaar kwamen ook in Nederland de media onder vuur te liggen vanwege hun gebrekkige verslaggeving bij incidenten. (...) Volgens burgemeester Wim Cornelis van Gouda schetsten de media een onterecht beeld van Oosterwei als oorlogsgebied, waar de gemeente de problemen negeerde en de politie toekeek. 'Vrijstaat voor tuig' noemde De Telegraaf de wijk. Mediaprofessor en oud-journalist Henri Beunders schreef op de opiniepagina van nrc.next dat journalisten te weinig eigen onderzoek doen naar incidenten.*"¹⁷⁷ In eerdere artikelen in NRC Next ten aanzien van Gouda wordt hier niettemin weinig aandacht aan besteed. Er is slechts één citaat te vinden, van de burgemeester Cornelis, dat ingaat op de rol van de media in de zaak van de Oosterwei.

Aanpak

Net als in het NRC Handelsblad is er een negatieve beschouwing van de aanpak vanuit de gemeente Gouda. Het zijn niet de ouders die moeten worden aangesproken op het gedrag van de kinderen, zo betoogt Benzakour op 3 oktober 2008. " *De vaders (ooit brave, hardwerkende fabrieksarbeiders) aansprakelijk stellen voor de ontsporing van hun zonen op straffe van onder*

¹⁷³ NRC.Next, 17 oktober 2008

¹⁷⁴ NRC.Next, 25 september 2008

¹⁷⁵ NRC.Next, 7 oktober 2008

¹⁷⁶ Ibidem

¹⁷⁷ Neagels, NRC.Next, 3 februari 2009

meer kinderbijslagkorting is een zot en corrupt voorstel dat politiek goed scoort maar met het probleem niks van doen heeft."¹⁷⁸ Bovendien zijn de regelingen die de gemeente Gouda wil invoeren omstreden. Er moet überhaupt niet alleen repressief beleid gevoerd worden zo staat in respectievelijk artikelen van 17 en van 21 oktober 2008 geschreven. Deze komen grotendeels overeen met artikelen in NRC Handelsblad (van 16 oktober 2008 en 21 oktober 2008). Er worden andere initiatieven als leerwerktrajecten voor de jongeren of dagbehandeling van hen besproken. De kritiek op een repressieve aanpak zwelt opnieuw aan wanneer de Goudse politiechef Pattijn vervolging van kinderen jonger dan 12 jaar voorstelt, in een artikel van 19 juni 2009.

Trouw

De problemen in de Oosterwei worden genuanceerd besproken en niet als heel ernstig beschreven. Er gaat veel meer aandacht uit naar het niet goed functioneren van pers en politici omtrent de situatie in Gouda. Met name aan de rol van media in de uitvergroting van het probleem wordt door Trouw veel aandacht besteed. Maar ook de aanpak van Cornelis blijft niet vrij van kritiek van de krant.

Probleemschets

Er wordt heel gematigd over de problemen in de Oosterwei bericht. Het begint met een kort berichtje over de omleiding, dat op pagina 4 van de krant verschijnt. Bovendien beschrijft men in het daaropvolgende artikel heel precies de aanleiding van het incident, terwijl deze in andere kranten vaak onjuist wordt vermeld. *"Hoewel de beroving buiten Oosterwei plaatsvond en volgens de gemeente door een man van zeker 25 jaar werd gepleegd, was dit incident voor Connexxion de druppel die de emmer deed overlopen. Het schelden en spugen ondergingen chauffeurs tot op zekere hoogte gelaten, maar met de beroving van een collega was 'de maat vol'."*¹⁷⁹ zo bericht men op 16 september. Twee dagen later staat er een klein verslag van een bezoek aan de Oosterwei van Wim Boevink, waarin hij rustige taferelen schetst in de wijk. De problemen worden door Trouw dus niet zo ernstig benaderd als de Telegraaf. De Oosterwei wordt één keer als probleemwijk geclassificeerd, naar aanleiding van het Kamerdebat¹⁸⁰.

In eerste instantie geven de journalisten aan dat chauffeurs overlast hadden van 'jongeren' of 'hangjongeren'. Later wordt echter wel benadrukt dat het gaat om jongeren van Marokkaanse komaf. Er worden echter geen termen voor hen gebruikt die een (negatief) waardeoordeel impliceren.

¹⁷⁸ Benzakour, NRC.Next, 3 oktober 2008

¹⁷⁹ Trouw, 16 september 2008

¹⁸⁰ Trouw, 26 september 2008

Beeldvorming

*“Het buurtje in Gouda-Oost was landelijk in het nieuws gekomen omdat de bus er niet meer doorheen wilde rijden, na de zoveelste bedreiging van een buschauffeur. Wat de nieuwswaarde enorm deed stijgen was het gegeven dat Oosterwei een overwegend Marokkaans buurtje is,”*¹⁸¹ zo betoogt men. Opnieuw is de rol van de media dus onderwerp van kritiek. Özdemir neemt een vergelijkbaar standpunt in en verwijst daarbij spottend naar de Telegraaf: *“Was het een groep onhandelbare autochtone jongeren geweest, dan had er geen haan naar gekraaid. En zouden de rioolratten van de krant van Slapend Nederland niet naar de Kaasstad zijn afgereisd om het vuurtje verder op te stoken.”*¹⁸² Er worden lezersbrieven geplaatst die deze stellingnamen ondersteunen. Daarin wordt de misplaatste aandacht en manier van aanpak van media besproken. *“Na Slotervaart in Amsterdam hebben de Nederlandse media een nieuw oorlogsgebied ontdekt: de Goudse wijk Oosterwei. (...) Natuurlijk een ernstige zaak, die flink aangepakt moet worden, maar schijnbaar aanleiding voor perslieden om massaal de wijk te bestormen op zoek naar 'sfeerbeelden' en het immer informatieve 'straatinterview'. Dat houdt in dat er beelden vanuit verdekt opgestelde busjes worden gemaakt van Marokkaanse jongeren op straat, terwijl de voice over praat over probleemjeugd, geweld, spugen, straatterreur, enzovoort”*¹⁸³.

Trouw steekt zelfs de hand in eigen boezem. In een brief van de hoofdredacteur die ook in een filmpje op internet te zien is geeft hij aan dat de berichtgeving van Trouw ten aanzien van de problemen met allochtone jongeren in Gouda niet evenwichtig is geweest in vergelijking tot andere gelijktijdige gebeurtenissen met autochtone jongeren in Capelle aan de IJssel (zie Schoonen, 27 september, 2008). Trouw heeft ten opzichte van andere kranten veel aandacht voor de rol van media in de beeldvorming van de problemen in Gouda. Daarbij krijgt het functioneren van de media een duidelijk negatieve beoordeling van de krant.

Ook de landelijke politici uit de Tweede Kamer staan in Trouw onder vuur. *“Het is al jaren een patroon: zeg 'Marokkaanse jongeren' en heel Nederland schiet in een kramp -politiek en media voorop. In hun jacht op meer zetels voeren rechtse partijen een schaamteloze hetze tegen de Marokkaanse gemeenschap. Het gemak waarmee alle Marokkanen over een kam worden geschoren is stuitend”*¹⁸⁴. Er is wel een lezersbrief geplaatst die een ander perspectief vertegenwoordigt: *“Dat Wilders zo tekeer gaat komt niet uit de lucht vallen. Het is al jaren bekend in welke steden de Marokkaanse en Antilliaanse jongeren wonen die de boel zo verzieken. Als het parlement en de regering Wilders de wind uit de zeilen willen nemen zullen ze de problemen echt moeten aanpakken.”*¹⁸⁵

¹⁸¹ Boevink, Trouw, 18 september 2008

¹⁸² Özdemir, Trouw, 23 september 2008

¹⁸³ Trouw, 23 september 2008

¹⁸⁴ Özdemir, Trouw, 23 september 2008

¹⁸⁵ Trouw, 23 september 2008

Ook in Trouw wordt de kritiek van Stikvoort en Cornelis op de ontstane onjuiste beeldvorming besproken. Zij worden daarin gesteund door Commissaris der Koningin Franssen en minister Hirsch Ballin. Ephimenco neemt het in een stuk in de verdieping op voor de twee: *“Hysterie is een spectaculaire psychische aandoening die wordt gekenmerkt door verlies van zelfbeheersing en angstaanvallen. Onlangs werd bijna de voltallige Tweede Kamer door deze enge ziekte bevangen. Het was tijdens het debat over de veiligheidssituatie in Gouda. Kamerleden kregen een rood hoofd, probeerden elkaar te overschreeuwen bij de interruptiemicrofoon en krikten hun toon op tot een ongekende hoogte. Het is aan de burgemeester van Gouda en zijn korpschef te danken dat het ziektebeeld vrij snel kon worden vastgesteld en bestreden”*¹⁸⁶.

Aanpak

In ditzelfde artikel wordt ook ingegaan op de plannen van Cornelis, die volgens Ephimenco niet stroken met de eerdere verhalen van de korpschef en de burgemeester. Deze constatering wordt niet door veel andere kranten gemaakt. *“De repressie kent zijn weerga niet: opsluiting, hele gezinnen uit de stad verjagen of in containers stoppen, stopzetting van kinderbijslag, huursubsidie of uitkeringen, 'gezinsmanagers' en extra agenten om raddraaiers hinderlijk op de huid te zitten. Het lijkt wel Uruzgan in het Goudse Oosterwei. (...) (Wel opmerkelijk dat voor die vreselijk 'spuitende, snuivende en zuipende' blanke boertjes geen rooie eurocent wordt vrijgemaakt.)”*¹⁸⁷ De harde aanpak wordt bovenal nogal cynisch benaderd.

AD Groene Hart

In deze krant worden de problemen in Oosterwei gematigd besproken. Eigenlijk wordt de negatieve politieke en media-aandacht als een groter probleem geschetst, gezien de enorme lokale schade die daarmee gemoeid is. Er wordt ook een aantal keer gesproken over de onvolledige en onjuiste berichtgeving die in en door deze berichten in het AD Groene Hart wordt aangevuld. Ten aanzien van de aanpak van de gemeente velt men geen duidelijk waardeoordeel. Interessant is een aantal berichten over het uitblijven van incidenten, waarin zelfs wordt gesteld dat de problemen in Oosterwei zijn opgelost.

Probleemschets

Het incident wordt onmiddellijk genuanceerd gebracht, waarbij burgemeester en bewoners worden aangehaald die zich niet herkennen in het beeld geschapen in en door verschillende media. De aanleiding van de commotie wordt over het algemeen anders dan in de andere kranten beschreven. Waar in de meeste landelijke kranten vaak de overlast van Marokkaanse jongeren wordt aangehaald als oorzaak van de omleiding van de buslijn en de mediaberichten

¹⁸⁶ Ephimenco, Trouw, 16 oktober 2008

¹⁸⁷ Ibidem

over de Oosterwei¹⁸⁸, wordt er in het AD Groene Hart vermeld dat de beroving zelf plaatsvond in een andere wijk en dat men nog geen verdachte heeft. Dit wordt ondersteund door bijvoorbeeld het citeren van de burgemeester op dit punt: *“Eenheid in de gebeurtenissen die dit alles noodzakelijk maken, is moeilijk aan te brengen. Naar wat Cornelis nu weet, gaat het bij vervelend gedrag in en rond de bus om kinderen tussen de 9 en de 14 jaar, terwijl de overvaller rond de 30 was.”*¹⁸⁹. Ook buurtbewoners geven een dergelijk beeld van de situatie, zoals in een bericht van 30 september 2008: *“Het meest vervelend vinden ze het nog dat de actie van Connexxion om de bus tijdelijk niet meer door Oosterwei te laten rijden, het directe gevolg was van een beroving elders. ‘Het had niets met Oosterwei te maken, maar onze wijk kreeg wel de schuld. Connexxion heeft heel veel mensen pijn gedaan,’ aldus Yamila. En Selma: ‘Ze weten niet eens of de dader van die beroving een Marokkaan is’”*¹⁹⁰.

In het AD Groene Hart wordt de Oosterwei tweemaal een probleemwijk genoemd¹⁹¹ en wordt in een artikel de koppeling met andere probleemwijken gemaakt¹⁹². Ook wordt de wijk in twee artikelen als achterstandswijk aangeduid¹⁹³ (een term die ook eenmaal door de Telegraaf voor de Oosterwei wordt gehanteerd).

De overlastgevende jeugd wordt in het AD Groene Hart aangeduid met bijvoorbeeld ‘aantal rotjochies’, ‘kinderen tussen de 9 en de 14 jaar’ of ‘groepje jongens’. Deze termen lijken de groep overlastgevende jongeren vooral klein te houden in omvang van de groep, maar ook in leeftijd van de jeugd.

Opvallend is dat verschillende berichten gaan over het uitblijven van incidenten. De problemen in de Oosterwei zouden verdwenen zijn zo kopt men 25 oktober, 6 november en 1 april. *“Er is nog nauwelijks sprake van incidenten, zeker niet in de orde van grootte waarmee de stad in september landelijk nieuws werd”*¹⁹⁴.

Helaas vindt er een aantal maanden later een vechtpartij plaats tussen een chauffeur en een voetganger. Hoewel de chauffeur in de berichtgeving niet onschuldig lijkt – *“Gelet op de verklaringen die zijn afgelegd, sluit de politie niet uit dat de Gouwenaar aangifte doet tegen de chauffeur, omdat die als eerste zou hebben geslagen”*¹⁹⁵ – neemt FNV Bondgenoten het de volgende dag voor de onder enorme druk staande chauffeur(s) op. Een lezer vindt de suggestieve foto en het bericht over de vechtpartij echter een verkeerde gang van zaken

¹⁸⁸ Trouw uitgezonderd. Ook NRC Handelsblad schrijft in een bericht dat de beroving in Goverwelle en niet in Oosterwei plaatsvond.

¹⁸⁹ Maas & Witte, AD Groene Hart, 16 september 2008

¹⁹⁰ Moerland & Witte, AD Groene Hart, 30 september 2008

¹⁹¹ AD Groene Hart, 25 oktober 2008

¹⁹² AD Groene Hart, 20 september 2008

¹⁹³ AD Groene Hart, 16 september 2008

¹⁹⁴ Witte, AD Groene Hart, 5 februari 2009; 7 februari 2009

¹⁹⁵ Witte, AD Groene Hart, 29 juni 2009

voorspiegelen. De buschauffeur wordt daarmee onterecht als held afgeschilderd. De brief wordt 4 juli 'Brief van de dag'.

Beeldvorming

Ook in het AD Groene hart is er veel aandacht voor de aandacht van de media en de politiek. De verhalen richten zich vooral op de schade die deze aanricht in de wijk Oosterwei. Dit beeld wordt door buurtbewoners, de burgemeester, raadsleden, de Commissaris der Koningin Franssen en een stadssocioloog bevestigd. De burgemeester stelt: *"Dit is een enorme stap terug voor de wijk"*¹⁹⁶. Witte schrijft op 20 september: *"Connexion laat de bom barsten in Gouda en de wijk Oosterwei zit in de put. Het gaat heel lang duren voor de negatieve klank bij het noemen van de wijknaam verdwenen is. Zie de Bijlmermeer waar het al jaren goed gaat, maar waarbij velen ook nog steeds negatieve associaties hebben. De waarschuwing is afkomstig van dr. Leon Deben, stadssocioloog en tot eind vorig jaar verbonden aan de Universiteit van Amsterdam."*

Daarnaast wordt ingegaan op de onvolledigheid van de berichtgeving. Er wordt aangegeven dat verschillende verhalen van buurtbewoners niet zijn gepubliceerd, waardoor er een zeer eenzijdig beeld is ontstaan waar men zich niet in herkent. Raadslid Klijmij-van der Laan wordt geciteerd wanneer hij zijn verbazing over het ontstane beeld uitspreekt *"Ik woonde tot voor kort aan de Verzetslaan. Dat is het zwaartepunt van de wijk, maar ik denk dat weinig wijkbewoners zich herkennen in de negatieve aandacht die er nu ineens voor wijk is. Ik zou bijna het woord 'belachelijk' gebruiken, als het incident met de buschauffeur niet zo ernstig was. En dan ook nog Geert Wilders die zegt dat het leger de wijk in gestuurd moet worden. Die kerel is gewoon gek"*¹⁹⁷. Ook wordt beschreven dat buschauffeurs zelf hadden verzocht de camera's weg te halen enige tijd voor de ophef. In een fel opiniestuk stelt Thorborg aan de kaak dat dit feit niet in mediaberichten is terug te vinden. *"En niemand die meteen vertelde dat buslijn 3 de afgelopen jaren met camera's had gereden en dat de chauffeurs zes maanden geleden hadden gezegd dat ze wel weg konden: er gebeurde nooit wat in Oosterwei! Neen, de landelijke pers zat er al bovenop, Geert en Rita maakten goede sier met de onveilige wijk en de chauffeurs van Connexion waren inmiddels de zoveelste slachtoffers van hulpverlenersterreur."*¹⁹⁸

Aanpak

Over de aanpak van de gemeente zijn wisselende geluiden te horen. Zo worden in een artikel van 25 oktober verschillende meningen geplaatst. Brinkman van de PVV betoogt dat het om een softe aanpak gaat, een jongerenwerker beargumenteert dat je ook moet investeren in jongeren

¹⁹⁶ Witte & Maas, AD Groene Hart, 16 september 2008

¹⁹⁷ Witte & Maas, AD Groene Hart, 16 september 2008

¹⁹⁸ Thorborg, AD Groene Hart, 20 september 2008

en een pedagoog stelt dat verplichte opvoedondersteuning niet haalbaar is. De gemeenteraad stemt wel in met het plan van aanpak, zo staat 6 november in het AD Groene Hart.

B 'Tendentie' (Gerbner, 1969) in televisie-uitzendingen

NOS Acht Uur Journaal

Probleemschets

De probleemschets van het incident in de bus is gedetailleerd, zo wordt verteld dat het incident zelf zich niet de wijk Oosterwei – de voice-over zei Overwei – afspeelde en dat de dader waarschijnlijk niet jonger is dan 25. *“Afgelopen woensdag stapte in deze straat, buiten de wijk Overwei een man in die een eind verderop een buschauffeur een mes op de keel zette en hem van zijn geld beroofde. De dader is nog voortvluchtig. Onduidelijk is of hij wel uit de wijk Overwei kwam en of het wel om een hangjongere gaat. Volgens getuigen zou die tussen de 25 en 30 jaar zijn”*¹⁹⁹.

De wijk wordt neergezet als een wijk met problemen, waar echter wel aan wordt gewerkt door betrokkenen. De wijk wordt in geen enkele uitzending een probleemwijk genoemd. Men noemt het een *‘wijkontwikkelingswijk’*²⁰⁰, een wijk met problemen, een wijk waarop een leefbaarheidsprogramma is gezet en een *‘wijk die niet anders is dan andere achterstandswijken’*²⁰¹.

Wanneer men het heeft over de jeugd in de wijk, legt men de nadruk op de afkomst door het te hebben over Marokkaanse jongeren. Er worden echter geen negatieve benamingen gehanteerd.

Beeldvorming

Dat Kamerleden en media een rol zouden hebben gespeeld in onjuiste beeldvorming komt naar voren in interviews met de burgemeester van Gouda. *“Burgemeester Cornelis vindt dat de buurt Oosterwei verkeerd is afgeschilderd door de media en in de landelijke politiek”*, zo meldt men in het NOS journaal van 19 september 2008. Daarbij wordt een aantal keer ingezoomd op pagina's of koppen van de Telegraaf, waardoor de beeldvorming vooral aan deze krant lijkt te worden geweten.

Aanpak

Over de aanpak van de gemeente wordt zowel positief als negatief gesproken in de uitzendingen. Op 15 september beweert een autochtone buurtbewoner dat de gemeente de schuld is van alles. Op 19 september vertelt een Marokkaanse man dat de ouders kinderen van het politiebureau moeten ophalen en dat daardoor de overlast minder was geworden. Het standpunt van deze man wordt niettemin aan het einde van de uitzending onderuit gehaald, doordat de verslaggever meldt dat deze man door de gemeente naar voren zou zijn geschoven. *“Toch is moeilijk te bepalen wat al deze woorden waard zijn, want het is vrijwel onmogelijk willekeurig met buurtbewoners te spreken. Autochtone mensen willen niet omdat ze bang zijn, zo zeggen ze. En de Marokkaanse*

¹⁹⁹ NOS Journaal, 14 september 2008

²⁰⁰ Ibidem

²⁰¹ NOS Journaal, 27 december 2008

mensen vrezen dat ze opnieuw, onnodig, negatief worden afgeschilderd. (...) De wat oudere man was naar voren geschoven door de gemeente. Wat er werkelijk speelt, blijft onduidelijk,”²⁰² zo concludeert men.

Het plan van de gemeente om de overlast aan te pakken wordt in het NOS acht uur journaal niet besproken.

EenVandaag²⁰³

Probleemschets

Een journaliste en cameraman van EenVandaag werden tijdens de lunch bedreigd door Marokkaanse jongeren. Deze gebeurtenissen worden beschreven met woorden als terroriseren. Zo stelt de verslaggeefster de vraag *“Hoe kan het dat een groep jongens op die manier in staat is om een wijk te terroriseren eigenlijk?”* aan de burgemeester. Ze vertelt dat de ze bedreigd, geïntimideerd en bespuugd werd.

Oosterwei wordt in de reportage een *‘achterstandswijk’* en een *‘wijkontwikkelingswijk’* genoemd. Het item wordt in EenVandaag geïntroduceerd met een verwijzing naar de kop van De Telegraaf over *‘reljeugd’*. Verderop krijgen de jongeren in Oosterwei die voor overlast zorgen benamingen als *‘schreeuwende hangjongeren’*, *‘een paar jonge criminelen’* en *‘een groep jongens’*. In de uitzending ligt veel nadruk op de Marokkaanse afkomst van veel bewoners in de wijk en de overlastgevende jongeren.

Beeldvorming

In deze uitzending komt vooral de aanwezigheid van vele journalisten in de wijk naar voren. Dit heeft geleid tot frustratie van buurtbewoners, zo stelt de burgemeester. Des te meer doordat zij hun verhalen niet terughoren in media. De berichtgeving heeft impact op de buurtbewoners, zo vertelt hij. *“Veel oudere Marokkanen spreken mij aan en die zeggen: Die beelden gaan de hele wereld over, via Aljazeera komt dat in Marokko en familieleden van ons zeggen: Wat wonen jullie in een afschuwelijk criminele wijk. En de mensen willen dat niet.”*

Aanpak

Een buurtbewoner vraagt om een harde aanpak. Een andere buurtbewoner heeft het over de ontwikkeling van de wijk. Burgemeester Cornelis wil de overlastgevende jongeren hard aanpakken. Hij geeft aan dat de jongeren die de journaliste en cameraman hebben bedreigd zijn gearresteerd en dat ouders en jongeren door hem zijn toegesproken.

²⁰² NOS Journaal, 19 september 2008

²⁰³ Helaas was een van de twee uitzendingen niet beschikbaar. Alle fragmenten zijn dus uit de uitzending van 19 september afkomstig.

De Wereld Draait door²⁰⁴

Probleemschets

Om de ernst van de problemen in Oosterwei te duiden wordt de politieke en journalistieke aandacht voor de zaak in de introductie benadrukt. *“De PVV heeft vandaag een spoeddebat aangevraagd over de onrust in de Goudse probleemwijk Oosterwei. Onrusten die zelfs de zender Aljazeera hebben bereikt en die Wilders deden vragen om de inzet van het leger om het straattuig keihard aan te pakken zoals hij zei”*.

Het centrale probleem ligt bij kinderen van 8 tot 14 jaar en hun ouders vertelt de burgemeester. De Marokkaanse afkomst komt een aantal keer aan bod.

De wijk wordt eenmaal een probleemwijk genoemd (in de introductie die hierboven staat). De burgemeester komt met cijfers over een toegenomen veiligheidsgevoel in de wijk. Matthijs van Nieuwkerk reageert daarop *“dat kan ik me na afgelopen week nauwelijks voorstellen moet ik eerlijk zeggen, maar laten we hopen dat het weer bergop gaat”*.

Beeldvorming

In deze uitzending staat de beeldvorming centraal. Met name de verhalen die in media zijn verschenen worden door de burgemeester als onjuist beschouwd. *“Echter als je op maandag met elkaar besluit hoe je het gaat aanpakken en dan op donderdag rijdt die bus weer, dan is het heel raar dat je ineens vrijdag met een verhaal komt van het is oorlog in Gouda”*. Maar ook de reacties van Kamerleden zijn volgens hem ‘praatjes’.

Aanpak

De presentator probeert meermalen te vissen naar fouten die zijn gemaakt door de burgemeester. *“Heeft u zelf ergens een steekje laten vallen? Niet goed opgelet, had de openbare orde iets strakker gehandhaafd moeten worden? Of zegt u: mij treft geen enkele blaam?”*. Maar de burgemeester schudt zijn hoofd en noemt geen specifieke fouten. Hij gaat in op bepaalde middelen die hij nog nodig heeft van het Rijk, hij denkt aan middelen om de wijk te verbeteren, bijvoorbeeld voor een wijkcentrum. Daarnaast wil hij maatregelen nemen tegen ouders die hun kinderen ‘echt niet opvoeden’.

Pauw en Witteman

Probleemschets

²⁰⁴ Er is slechts een van de uitzendingen van DWDD die een item over Oosterwei heeft, dit is op 23 september 2008. Alle fragmenten komen dus uit deze uitzending.

De problemen in Gouda worden in zeer negatieve termen besproken. Er wordt door Pauw en Witteman meermaals gesproken over *'straatterror door Marokkaanse jongeren'* en *'rellen in Gouda'*. De korpschef die in de uitzending van 3 oktober te gast was wordt als volgt geïntroduceerd: *"Hij is verbijsterd over de Haagse politici die de rellen in Gouda zo hebben opgeklopt. En hij is korpschef en hoofdcommissaris Jan Stikvoort"*²⁰⁵. Daarnaast is Griffith (VVD) aanwezig in de uitzending, ook zij spreekt over *'rellen'*. In de conversatie bestrijdt Stikvoort echter het bestaan van rellen in Gouda: *"u heeft het over rellen, er zijn geen rellen geweest in Gouda, echt niet. Ik bedoel ik weet niet waar u die wetenschap vandaan haalt"*²⁰⁶.

Ten aanzien van de overlastgevende jongeren wordt de nadruk gelegd op hun Marokkaanse afkomst. Sommige van de gebruikte aanduidingen hebben een negatieve lading, zoals in een adem *'Marokkaanse straatjongeren, criminele straatjongeren'*²⁰⁷ en *'relschoppers'*²⁰⁸.

De wijk zelf wordt geschetst als een wijk met problemen, maar er worden geen negatieve benamingen gebruikt, zoals probleemwijk.

Beeldvorming

Na het Kamerdebat vindt Kamp (VVD), die het debat aan tafel bij Pauw en Witteman analyseert, dat de PVV de problemen heeft uitvergroot met hun *'oplossing'* het leger in te zetten in Oosterwei. Kamp verklaart de PVV voor gek.

De rol van de Tweede Kamerleden in de negatieve beeldvorming rondom Oosterwei in Gouda is het centrale onderwerp aan tafel op 3 oktober. Stikvoort had zich gestoord aan de uitlatingen van Kamerleden, zo stond te lezen in een interview met hem in de Volkskrant. Door Stikvoort aan tafel te zetten met Griffith, een ervaren debater, werd zijn standpunt in de uitzending afgezwakt. Hij begon zijn betoog als volgt: *"Dat op basis van dit incident, dit vreselijk incident, het kon gebeuren dat in twee weken tijd een incident in Gouda is geworden tot het oorlogsgebied Gouda en ik wist niet dat ik korpschef was waar ook een oorlogsgebied in zat, met front en zo, dat Nederland in brand zou staan, om uiteindelijk te resulteren in een debat over minderheden, over autochtonen, autochtonen. Daar heb ik mij aan gestoord"*²⁰⁹. Hij werd echter door Griffith constant verweten de problemen te ontkennen.

Aanpak

De aanpak van de problemen in Oosterwei door politie en burgemeester wordt in de uitzending afgevalen.

²⁰⁵ Pauw en Witteman, 3 oktober 2008

²⁰⁶ Ibidem

²⁰⁷ Pauw en Witteman, 25 september 2008

²⁰⁸ Pauw en Witteman, 3 oktober 2008

²⁰⁹ Ibidem

In de uitzending wordt het beleid van Gouda bekritiseerd door Kamp (VVD). Wanneer Witteman aangeeft dat burgemeester van Gouda het heeft over het opblazen van het probleem, bijvoorbeeld door Telegraaf, reageert Kamp als volgt: *“Nou, hoe kan die man dat nou zeggen hè. Dat is ook een beetje probleem natuurlijk dat die burgemeester van Gouda dat zegt. Als je de stukken leest van Gouda, het burgerjaarverslag of de beleidsmonitoren of wat dan ook, daar wordt het woord Marokkanen niet één keer in genoemd. Dat is natuurlijk helemaal bezijden de realiteit, als je ziet wat daar allemaal in Gouda gebeurt.”*²¹⁰.

Het onvermogen van de korpschef wordt eigenlijk al vlak na zijn introductie aangegeven door de volgende vragen te stellen:

Pauw: “Is diegene eigenlijk al gearresteerd die de buschauffeur bedreigd heeft?”

Stikvoort: “Nee, die is nog niet gearresteerd.”

Witteman: “Wel getraceerd?”

Stikvoort: Wij denken hem getraceerd te hebben.

Pauw: “Zo” (gelach klinkt)

(...)

*Pauw: “Dus u zegt, we denken – even voor het begrip – we denken hem getraceerd te hebben, getraceerd is een ander woord voor we weten waar ie zit eigenlijk hè, waarom arresteert u hem dan niet?”*²¹¹

Er wordt door de Kamerleden van VVD gepleit voor een harde aanpak van de problemen.

Nova Den Haag Vandaag²¹²

Probleemschets

De Kamerleden die in beeld worden gebracht, hebben het over grote problemen. Zo heeft Brinkman (PVV) het over *‘epidemie van Marokkaans geweld’*. Griffith (VVD) zegt tegen minister Ter Horst: *“Terwijl het land in brand staat, faciliteert u alleen maar.”* Verslaggever Mingelen spreekt in wat gematigder termen over *‘problemen met jongeren in wijken’* en over *‘jongeren die extreme overlast veroorzaken’*.

In de fragmenten van het Kamerdebat die worden getoond, is het met name de PVV die in negatieve bewoordingen spreekt over de overlastgevende jongeren en de Marokkaanse afkomst benadrukt.

Beeldvorming

De toon van het Kamerdebat is een belangrijk onderwerp in de uitzending. Ferry Mingelen introduceert de beelden van het Kamerdebat – waar de meest felle reacties worden uitgezonden

²¹⁰ Pauw en Witteman, 25 september 2008

²¹¹ Pauw en Witteman, 3 oktober 2008

²¹² Alle fragmenten zijn afkomstig van de uitzending van Nova Den Haag Vandaag op 25 september 2008

- met het volgende. Tegenover het bescheiden optreden van een PvdA-Kamerlid zet hij de andere fracties af. *“De andere fracties die overigens soms wel op buitengewoon hoge toon maatregelen eisten van het kabinet om de problemen met die jongeren, met name dan in die wijken als Gouda op te lossen”*. Ook Kamervoorzitter Verbeet wordt getoond terwijl zij zegt: *“Mag de toon een beetje rustiger? Ik houd dit de hele avond gew... nou ja dat is mijn probleem, maar mag het een beetje rustiger”*. Niemand wil voor elkaar onder doen, zo meldt de voice-over.

Aanpak

Aan de aanpak van gemeente Gouda of de Goudse politie wordt in de uitzending van Nova Den Haag Vandaag nauwelijks aandacht besteed.

Bijlage V

Chronologische volgorde van de gebeurtenissen (incl. mediaberichtgeving) in de Arnhemse casus

wat	wanneer	waar
Persbericht. Bussen Connexxion rijden vanaf vanavond weer over IJssellaan in Arnhem	16 oktober 2008	verzonden aan pers
Extra bustoezicht na kapotte ruiten	16 oktober 2008	NRC Handelsblad
Arnhem leidt bussen om na incidenten	16 oktober 2008	Volkscrant
Connexxion leidt bussen in Arnhem om na incidenten	16 oktober 2008	Trouw
Bussen Arnhem 3 keer bekogeld	16 oktober 2008	NRC Next
Arnhem past busroutes aan na ingooien van ruiten	16 oktober 2008	Gelders dagblad
FNV is bezorgd over veiligheid chauffeurs	16 oktober 2008	de Gelderlander
Bussen in wijk Arnhem belaagd	16 oktober 2008	de Gelderlander
Aanvulling persbericht stadsbussen connexxion	16 oktober 2008	verzonden aan pers
Busbedrijf mijdt opnieuw een wijk na incidenten	16 oktober 2008	Algemeen Dagblad
Aanval op de bus door de IJssellaan	17 oktober 2008	NRC Handelsblad
Extra toezicht op buslijnen Arnhem	17 oktober 2008	de Telegraaf
Arnhemse bussen rijden weer, met extra toezicht	17 oktober 2008	Volkscrant
Bus 5 en 43 rijden weer	17 oktober 2008	Volkscrant
Arnhemse bussen rijden weer, met extra toezicht	17 oktober 2008	Trouw
Extra toezicht Arnhemse bussen	17 oktober 2008	Gelders dagblad
Politie en Connexxion bewaken busroute IJssellaan in Arnhem	17 oktober 2008	de Gelderlander
REPORTAGE Arnhemse buschauffeur mijdt avondrit - 'Wil je misschien een kogelwerend vest hebben voor sinterklaas?'	17 oktober 2008	Algemeen Dagblad
Extra toezicht op Arnhemse probleembus	17 oktober 2008	Algemeen Dagblad
COMMENTAAR Belagers van bus	18 oktober 2008	de Gelderlander
Korte berichten - Belagers van bussen in Presikhaaf spoorloos	21 oktober 2008	de Gelderlander
Aanval op bustuig; Ov-bedrijven eisen dubbele straffen Lijst van 180 jeugdbendes	28 oktober 2008	de Telegraaf
Harde aanpak busterreur	29 oktober 2008	Gelders dagblad
'Aanpak buscriminelen'	29 oktober 2008	de Gelderlander
INTERVIEW Oud-hoofdcommissaris Eric Nordholt adviseert vervoersbedrijven over Amsterdamse overvalbestrijding - 'Agressie in bus vraagt om gecoördineerde aanpak'	29 oktober 2008	Algemeen Dagblad
Weer Arnhemse bus bekogeld bij Presikhaaf	31 oktober 2008	de Gelderlander
Politie blijft alert bij bussen Presikhaaf	1 november 2008	de Gelderlander
Man zet pistool tegen hoofd buschauffeur	1 november 2008	Algemeen Dagblad
Arnhemse bussen Connexxion weer doelwit van vandalen	4 november 2008	de Gelderlander
Chauffeurs Connexxion: maat is vol	5 november 2008	de Gelderlander
Chauffeurs bus beter beschermd	6 november 2008	de Gelderlander
Protest Arnhemse buschauffeurs	8 november 2008	NRC Handelsblad
Twee inwoners Arnhem vast na bekogelen van bussen	8 november 2008	de Gelderlander
Connexxion onder vuur chauffeurs; Stakingen dreigen om onveiligheid en houding werkgever	12 november 2008	de Telegraaf
Topman Kortenhorst weg bij Connexxion	13 november 2008	de Gelderlander
Buschauffeurs Arnhem stoppen met controleren; Protest tegen 'intimidatiecultuur' Connexxion	18 november 2008	de Telegraaf
Actie buschauffeurs Connexxion in Arnhem	18 november 2008	de Gelderlander
Bus gratis bij boze chauffeurs	18 november 2008	de Gelderlander
'Rechtbank kijkt naar nadeel voor reizigers, dat is er nu niet'	19 november 2008	de Gelderlander
Connexxion gaat niets doen tegen busacties	19 november 2008	de Gelderlander

Acties chauffeurs Connexxion na overleg opgeschort	20 november 2008	Volkskrant
Gratis busritten van de baan	20 november 2008	de Gelderlander
Napolitaanse toestanden	22 november 2008	de Gelderlander
Niemand gewond bij bekogelen van bus	29 november 2008	de Gelderlander
GEWELD OP BUS Chauffeurs en vakbond zijn halfbakken maatregelen beu - Met camera's voorkom je echt geen klappen	24 december 2008	Algemeen Dagblad
Geweld op de bus neemt snel toe	24 december 2008	Algemeen Dagblad
Tien procent buspersoneel krijgt klappen	27 december 2008	de Gelderlander
door Harry van der Ploeg - Minister Van der Laan omzeilt de valkuil van de Klarendalse moskee	23 januari 2009	de Gelderlander
Manager Connexxion vertrekt uit Arnhem	28 januari 2009	de Gelderlander
Busbedrijf onderschat het geweld'; Chauffeurs mishandeld Schoppen, slaan en plunderen	2 februari 2009	de Telegraaf
Agressie tegen hulpverleners en buschauffeurs krijgt topprioriteit - Groot alarm bij geweld in de bus	3 februari 2009	Algemeen Dagblad
Buschauffeurs zijn geweld beu	12 maart 2009	de Telegraaf
Stenen gooien, dreigen, jennen; Mee met de bus in Noord-Brabant	21 maart 2009	NRC Handelsblad
Geweld openbaar vervoer stijgt in provincie	21 maart 2009	NRC Handelsblad
Niemand greep in bij mishandeling	29 maart 2009	de Telegraaf
Mishandeld koppel in bus werkt bij politie	2 april 2009	de Telegraaf
Buschauffeur aangevallen	25 mei 2009	de Telegraaf
Geweld in bus neemt toe	4 september 2009	de Gelderlander

Bijlage VI

Volledige analyse van de tendentie in de mediaberichtgeving over de Arnhemse casus

Algemeen Dagblad

In de krant wordt ingezoomd op het gevoel van onveiligheid. Om de incidenten aan te duiden worden bewoordingen gebruikt, die zeer negatieve associaties oproepen. Daarnaast wordt de wijk Presikhaaf in een negatief daglicht gezet. Over de daders wordt met weinig tendentieuze termen gesproken.

Probleemschets

De bekogelingen van de bus worden aangeduid als *'een serie aanslagen'*. De buschauffeurs voelen zich daardoor zeer onveilig, zo meldt de krant. *"Buschauffeurs voelden zich zo onveilig dat Connexxion gisteravond besloot 's avonds geen bussen meer door de wijk te laten rijden"*²¹³. Om dit verhaal te ondersteunen wordt een buschauffeur geïnterviewd die uit angst geen avonddiensten rijdt. Het artikel kopt met een 'grapje' dat zijn zoon maakte *"Arnhemse buschauffeur mijdt avondrit - 'Wil je misschien een kogelwerend vest hebben voor sinterklaas?'"*²¹⁴.

De bus van Connexxion mijdt opnieuw een probleemwijk, zo meldt men²¹⁵. De incidenten hebben plaatsgehad in Presikhaaf. Er wordt ook een schets van de wijk gegeven, getiteld *"Presikhaaf holt achteruit"*²¹⁶. De wijk wordt negatief gepresenteerd. Een buurtbewoner spreekt over een groep hangjongeren die voor veel overlast zorgt. Barth van Eethen, loco-burgemeester, vertelt dat het niet om een structureel probleem gaat. Het is het werk van een of twee daders. Maar het is niet voor niets een Vogelaarwijk, zo geeft hij aan.

Over de daders wordt weinig negatief gesproken. Men weet niet wie de daders zijn, alhoewel er in een artikel wordt gesproken over agressie door jongeren. Eenmaal spreekt men in het Algemeen Dagblad van *'vandalen'*. Er wordt niet over afkomst gesproken.

Over de onvrede naar het vestigingsmanagement in Arnhem toe die bijna leidde tot acties wordt in het Algemeen Dagblad niet gesproken. De probleemschets die uit op het Algemeen Dagblad op te maken is, bevat alleen feiten over de ontstane onveiligheid.

Maatregelen

De maatregelen die door de betrokken partijen zijn genomen worden in artikelen vlak na de omleiding weergegeven. Er wordt wisselend gesproken over de maatregelen. Enerzijds geeft een woordvoerder van Connexxion aan dat de maatregelen succesvol zijn geweest. *"De genomen*

¹¹⁷ Algemeen Dagblad, 17 oktober 2008

²¹⁴ Dekker, Algemeen Dagblad, 17 oktober 2008

²¹⁵ Algemeen Dagblad, 16 oktober 2008

²¹⁶ Dekker, Algemeen dagblad, 17 oktober 2008

maatregelen, zoals extra toezicht, verbeterde registratie en nauwe samenwerking met politie en gemeente hebben effect gehad"²¹⁷. Anderzijds stelt een chauffeur dat de maatregelen niet genoeg effect hebben. *"Alle maatregelen zijn halfbakken, het mag vooral niets kosten. Uiteindelijk komen we niet verder dan het ophangen van wat camera's. Misschien dat je er later de dader mee aanhoudt, het voorkomt niet dat je in elkaar geslagen wordt"*²¹⁸.

Daarnaast vraagt men in een meer algemeen artikel over de aanpak van vervoersbedrijven landelijk om een harde(re) aanpak. De maatregelen die nu genomen worden hebben te weinig effect.

De Telegraaf

Het gevoel van onveiligheid dat is ontstaan na de incidenten wordt door De Telegraaf uitgelicht. De wijk wordt niet aangeduid als probleemgebied. In artikelen met betrekking tot de voorgenomen actie van de buschauffeurs worden de problemen met het management echter als ernstiger geschetst dan de incidenten. Over de maatregelen vertelt men zonder duidelijke tendentie.

Probleemschets

De krant bericht op 17 oktober over de omleiding van de buslijn in Arnhem. Om de ernst van de daaraan voorafgaande incidenten te onderstrepen, citeert de journaliste een Arnhemse buschauffeur. *"Wonder boven wonder sneuvelden alleen de ramen van de bussen en raakte er niemand gewond. De Arnhemse chauffeurs laten weten ontzettend geschrokken te zijn van de gewelddadigheden. (...) De bestuurders zeggen vaker mee te maken dat er dingen naar de bus worden gegooid, zoals eieren, yoghurt, vuurwerk en stenen op de bus zelf. Maar stenen door de ruit of beschoten worden is wel heel heftig, zo vinden ze"*²¹⁹.

De incidenten vinden plaats in de wijk Presikhaaf, een van de wijken die behoort tot de wijkenaanpak van VROM. De wijk wordt echter niet aangeduid als probleemwijk of iets dergelijks, maar als *"de Arnhemse wijk Presikhaaf"*²²⁰.

Over de daders van de incidenten wordt weinig gesproken. Eenmaal wordt geschreven dat men geen idee heeft wie er achter de vernielingen zit²²¹. Bij de ruzie, besproken op 20 maart, heeft men het over *'twee skinheads'*. De aanval op de buschauffeur wordt gepleegd door *'twee agressieve weggebruikers'*. Bewoordingen ten aanzien van de daders zijn dus ofwel afwezig, ofwel enigszins gematigd.

²¹⁷ Algemeen Dagblad, 24 december 2008

²¹⁸ Ibidem

²¹⁹ Jongbloed, De Telegraaf, 17 oktober

²²⁰ Ibidem

²²¹ Ibidem

Wanneer men 18 november schrijft dat buschauffeurs gaan actie voeren, kopt De Telegraaf: *“Buschauffeurs Arnhem stoppen met controleren. Protest tegen 'intimidatiecultuur' Connexxion”*. Pas nadat besproken is dat het managementteam in Arnhem schuldig is aan pesterijen en bangmakerij wordt ingegaan op de incidenten die zich de afgelopen tijd hebben voorgedaan. Ook daarbij wordt trouwens op de onkunde van het management ingezoomd. *“ ‘De maat is echt vol’, vertelt collega FNV-vakbondsbestuurder Lutz Kai Kressin. ‘In oktober hebben zich op de bussen in Arnhem maar liefst 65 incidenten voorgedaan.’ Zo werden er stenen door ruiten gegooid, buschauffeurs belaagd, bedreigd en bespuugd. ‘Er rijden in Arnhem 250 bussen rond en er zijn slechts vijf extra beveiligingsmensen ingezet.’ Desondanks rijden de buschauffeurs tot op heden gewoon door. “Ze zijn bang voor het management. Bij een ziekmelding wordt er al snel met ontslag gedreigd”, zegt Kressin.”*²²² De door de incidenten onveilige situatie waarin de buschauffeurs werken wordt daarmee minder ernstig geschetst als het falen van het management van Connexxion.

Maatregelen

De maatregelen die worden genomen na het overleg tussen buschauffeurs, Connexxion, gemeente, politie en FNV Bondgenoten worden weergegeven. Er is geen duidelijke tendentie ten aanzien van de aanpak.

Er is wel een meer algemeen artikel dat ingaat op de landelijke aanpak van vervoersbedrijven ten aanzien van de onveiligheid. Hier wordt negatief gesproken over de maatregelen die tot dan toe zijn genomen.

De Volkskrant

De aanleiding van de omleiding is materiële schade en de ontstane onveilige situatie. De locatie van de incidenten wordt niet als probleemgebied gezien. Voor de daders worden geen negatieve aanduidingen gebruikt. De aanleiding van de voorgenomen actie in november is in de eerste plaats het onvermogen van het management. Het waardeoordeel van de Volkskrant is met name aan het adres van het management negatief. De incidenten in het openbaar vervoer worden daarentegen gematigd besproken.

Probleemschets

De aanleiding van de omleiding van buslijnen wordt als volgt besproken door de Volkskrant. Drie maal zijn door bekogeling en beschietingen zijruiten gesneuveld in Presikhaaf, eenmaal is een bus vernield in Arnhem-Zuid. Niemand raakte gewond. Connexxion leidt de bussen om om

²²² Van der Gaag, De Telegraaf, 18 november 2008

de veiligheid van passagiers te beschermen. De beschrijving van de incidenten toont dat er alleen sprake is van materiële schade, maar dat dit anders had kunnen zijn.

De politie classificeert de IJssellaan niet als probleemgebied, zo staat te lezen in de Volkskrant²²³. Bovendien worden de incidenten direct losgekoppeld van de wijk Presikhaaf. *“Omdat in het overleg duidelijk naar voren is gekomen dat de incidenten niet specifiek zijn toe te wijzen aan de wijk Presikhaaf, is besloten een maandelijks overleg te houden waar alle vormen van sociale veiligheid binnen het OV in en rond Arnhem wordt besproken”*²²⁴.

Over de daders wordt twee keer en als volgt gesproken. *“Er is geen zicht op daders. De politie denkt aan baldadige jeugd omdat dat voor de hand ligt, maar kan nog niets hard maken”*²²⁵ en *“Twee jongens van 14 en 15 jaar zijn aangehouden voor het losmaken van trolleylijnen en twee mannen van 19 en 20 jaar voor het bekogelen met stenen”*²²⁶. Hierbij worden geen negatieve bewoordingen gebruikt. Het is duidelijk dat het gaat om jongeren, maar over afkomst wordt niet gesproken.

De aanleiding van de door de buschauffeurs voorgenomen actie wordt als volgt verwoord: *“Buschauffeurs zouden aanvankelijk passagiers donderdag en vrijdag gratis vervoeren uit protest tegen het huidige vestigingsmanagement en de wijze waarop er is gereageerd op de signalen van onveiligheid”*²²⁷. Ook hier lijkt het management een groter probleem en de eerste reden voor de buschauffeurs om tot actie over te gaan dan de onveiligheid op zich. De ernst van de 65 incidenten waarover ook in de Telegraaf werd gesproken, worden hier wat gerelativeerd: *“Meegeteld werden meningsverschillen met klanten, bekogelen met eieren, het losmaken van trolleystangen, het gooien van stenen, en het ingooien van ruiten”*²²⁸.

Maatregelen

De maatregelen die worden genomen na het overleg tussen buschauffeurs, Connexxion, gemeente, politie en FNV Bondgenoten worden weergegeven. Er is geen duidelijke tendentie ten aanzien van de aanpak.

NRC Handelsblad

Deze krant geeft de incidenten weer als ernstig, ze zorgen voor een onveilige situatie in Arnhem. De wijk wordt eenmaal aangeduid als probleemwijk, maar elders wordt deze aanduiding niet meer gebruikt. Op de daders wordt in één artikel ingezoomd, maar daarbij worden geen

²²³ Sligter, de Volkskrant, 17 oktober 2008

²²⁴ Ibidem

²²⁵ Ibidem

²²⁶ Sligter, de Volkskrant, 20 november 2008

²²⁷ Ibidem

²²⁸ Ibidem

negatieve aanduidingen gebruikt. Er is een korte werkonderbreking geweest van de chauffeurs vanwege de onveiligheid, welke de ernst van de problemen onderstreept.

Probleemschets

Het bericht van 16 oktober ten aanzien van de omleiding van de buslijnen 5 en 43 gaat alleen in op de geleden materiële schade. Een dag later zoomt men in op de onveilige situatie voor de buschauffeurs. *“Juist dat maakt de kwestie voor buschauffeurs nog een stuk enger. De IJssellaan wordt omringd door flatgebouwen en bomen. In het donker kunnen vandalen projectielen op de bussen afvuren en snel in het niets verdwijnen”*²²⁹.

De wijk Presikhaaf wordt door NRC Handelsblad eenmaal²³⁰ beschreven als een van de probleemwijken van toenmalig minister Vogelaar en op die manier aangeduid als een probleemgebied.

De daders worden in een bericht geclassificeerd als ‘vandalen’²³¹ en van hen ontbreekt nog ieder spoor. Ook wordt er beweerd dat deze dader niet schrikt van zijn acties, maar ervan geniet. Uiteindelijk zou de arrestatie van de dader(s) dan ook de oplossing zijn van het probleem, aldus een politiewoordvoerder. FNV Bondgenoten vindt echter dat er een meer structurele oplossing dient te komen, aangezien de dader na een tijd weer opnieuw zou kunnen beginnen.

7 November hebben buschauffeurs het werk voor korte tijd neergelegd, zo bericht de krant een dag later. De aanleiding was het toenemende geweld en de bezuinigingen. *“In Arnhem waren chauffeurs en hun bussen in oktober naar eigen zeggen tientallen malen doelwit van verbaal en fysiek geweld. Dieptepunt waren vernielingen van bussen in de Arnhemse wijk Presikhaaf”*²³².

Maatregelen

De FNV wordt in een van de berichten aangehaald wanneer de bestuurder zich sceptisch opstelt tegenover de maatregelen. De maatregelen zouden alleen op de korte termijn effectief zijn, zo betoogt hij. *“Volgens de FNV-bestuurder laten de vandalen het wel uit hun hoofd om de bussen aan te vallen met zo'n grote politiemacht op de IJssellaan. 'Maar wat als het een tijdje rustig is geweest en Connexxion en de politie de extra beveiliging stoppen? Dan kan zo'n idioot weer opnieuw beginnen”*²³³. Het artikel eindigt echter met een uitspraak vanuit Connexxion dat de maatregelen structureel van kracht zullen zijn.

NRC.Next

²²⁹ Zurhake, NRC Handelsblad, 17 oktober 2008

²³⁰ Ibidem

²³¹ Ibidem

²³² NRC Handelsblad, 8 november 2009

²³³ Zurhake, NRC Handelsblad, 17 oktober 2008

Deze krant besteedt slechts één bericht, van vier regels, aan de incidenten aan Arnhem. Daarin wordt niet alleen over de materiële schade verslag gedaan, maar ook “*zouden buschauffeurs zich niet meer veilig voelen*”²³⁴. NRC Next acht de situatie dus niet zo van belang voor haar lezers, maar geeft wel aan dat de incidenten zich niet beperken tot materiële schade.

De locatie wordt wederom niet aangeduid als een probleemgebied.

Ook in dit bericht staat te lezen dat van de ‘*daders*’ ieder spoor ontbreekt. Opnieuw geen negatieve woorden.

NRC.Next geeft geen richtbaarheid aan de maatregelen die worden genomen na de omleiding.

Trouw

Er stonden slechts twee kleine berichtjes in de krant. Uit dat gegeven kan al worden opgemaakt dat de krant de problemen niet als heel ernstig ziet. Dat blijkt ook uit de weinig negatieve beschrijvingen.

Probleemschets

Incidenten hebben geleid tot materiële schade, maar niet tot gewonden, zo staat te lezen in de twee berichten. De locatie wordt niet toegelicht als zijnde een probleemlocatie.

In beide berichten staat te lezen dat van de ‘*daders*’ elk spoor ontbreekt. Ook geen tendentieuze woorden voor hen in Trouw dus.

Maatregelen

De maatregelen die worden genomen na het overleg met betrokkenen worden zonder duidelijk waardeoordeel weergegeven.

De Gelderlander

De incidenten die aan de omleiding van de buslijn zijn voorafgegaan worden als ernstig geschetst. Omdat er later meer incidenten worden beschreven, gaat er een negatief oordeel over de veiligheid in de bussen van uit. De locaties worden, met een uitzondering, niet als probleemwijk aangeduid. Er wordt redelijk gematigd over de *daders* gesproken. De aanleiding van de acties van de buschauffeurs is volgens de berichtgeving in de Gelderlander in eerste plaats de onvrede over het vestigingsmanagement en in tweede plaats de onveiligheid in de bus.

Wanneer we kijken naar de aanleiding van de omleiding van de bus worden de incidenten als ernstig door de krant neergezet. De regionale krant publiceert niet alleen over de materiële schade, maar ook over de onveiligheid in de bus die de incidenten met zich meebrengt: “*FNV*

²³⁴ NRC Next, 16 oktober 2008

Bondgenoten maakt zich ernstig zorgen over de veiligheid van buschauffeurs in Arnhem. (...) Chauffeurs rijden sinds de laatste incidenten op de lijnen 5 en 43 met een 'zeer groot gevoel van onbehagen'. Ook is er zorg over de veiligheid van passagiers, aldus FNV Bondgenoten."²³⁵ Dat men de incidenten als ernstig ziet blijkt ook uit dat men spreekt van een 'reeks van gewelddadigheden'²³⁶ en 'na drie dagen van aanvallen'²³⁷. Later wordt er in verschillende artikelen ingegaan op het voorvallen van nieuwe incidenten met betrekking tot de bussen in Arnhem. Zo wordt de bus nog een aantal keer bekogeld en wordt de bovenleiding van een trolleybus gehaald, zodat deze niet meer verder kan rijden. De Gelderlander geeft met deze berichten aan dat er een onveilige situatie is in de bussen in Arnhem.

De locaties worden niet aangeduid als probleemgebieden, waarbij een bericht een uitzondering vormt. In een opiniestuk staat wel beschreven dat het gemeentelijk beleid in de Vogelaarwijken nog niet zijn doelstellingen bereikt. *"De kwestie bevestigt wat er al een tijdje in ieder actieplan voor de Arnhemse Vogelaarwijken staat. 'Er is te weinig toezicht op straat.' Er staat ook iets anders: de gemeente wil een einde maken aan vernielingen en overlast door directe 'bemoezorg achter de voordeur' bij probleemgezinnen. Wie niet horen wil, kan rekenen op 'gedwongen verhuizing'. De stenenregen op de IJssellaan heeft deze week weer eens duidelijk gemaakt dat papier geduldig is. Flinke taal uitslaan is makkelijk. De praktijk is weerbarstiger.*"²³⁸

De daders worden viermaal aangeduid als 'vandalen', driemaal met 'belagers' en tweemaal als 'criminelen' tegenover vijf keer dat er over 'jongeren' wordt gesproken. Men heeft eerst geen spoor van de daders. Ook bij latere bekogeling van bussen, in berichten van 31 oktober en op 4 november worden de daders niet gevonden. Zondag 2 november wordt op een andere plaats de trolleybovenleidingen van de bus gehaald. Hiervoor worden *'twee jongens van 12 en 14 jaar in de kraag gegrepen'*²³⁹. Zij hebben echter niets met eerdere vernielingen te maken, zo staat te lezen. 8 November staat te lezen dat er na nieuwe incidenten twee daders zijn opgepakt: *"Nadat gisteravond in Arnhem minstens twee bussen met stenen zijn bekogeld heeft de politie op basis van signaleringen twee Arnhemmers van 19 en 20 jaar aangehouden"*²⁴⁰ Er zijn twee zaken die opvallen. Ten eerste worden bij het oppakken van de daders niet met tendentieuze woorden gesproken over hen. Ten tweede wordt bij deze daders geen afkomst vermeld. In een artikel van 23 januari 2009 wordt op de mogelijk Marokkaanse afkomst van de daders ingegaan: *"De agenten bekenden dat ze bijna platgewalst zijn door journalisten met de vraag of ook*

²³⁵ de Gelderlander, 16 oktober 2008

²³⁶ van Zetten & van der Heiden, de Gelderlander, 16 oktober 2008

²³⁷ de Gelderlander, 17 oktober 2008

²³⁸ de Gelderlander, 18 oktober 2008

²³⁹ de Gelderlander, 4 november 2008

²⁴⁰ de Gelderlander, 8 november 2008

Marokkaanse jongeren de stenen gooiden. Nee dus. Maar het beantwoorden van de vragen kostte hun veel tijd.”²⁴¹

De directe aanleiding van de later aangekondigde actie van de chauffeurs is de ontevredenheid ten aanzien van het management. Daarnaast klagen chauffeurs over de onveiligheid. Zo staat in de Gelderlander van 18 november: *“De buschauffeurs van Connexxion in Arnhem voeren donderdag en vrijdag actie om het management tot aftreden te dwingen.(...) De chauffeurs zijn ontevreden over de driehoofdige leiding en over de veiligheid op de bus.”* Dat men de veiligheid als aanleiding erbij betreft wordt bekritiseerd middels een citaat van iemand van Connexxion: *“Het verbaast Connexxion dat de vakbond de veiligheid in de discussie betrekken. ‘Plots worden er zaken bijgehaald: 65 incidenten in Arnhem in een maand. Er is beloofd incidenten nauwkeurig te registreren. Die cijfers worden nu tegen het management gebruikt. Bij die incidenten zit iedere scheldpartij tegen de chauffeur die klaagt over voeten op de bank. Veiligheid wordt er bijgesleept omdat het scoort bij het publiek”²⁴².*

In januari treedt een van de managers af. Er wordt dan het volgende geschreven, terugkijkend op de eerdere gebeurtenissen *“Er was al langer onvrede bij de buschauffeurs over het functioneren van de driekoppige leiding van Connexxion in Arnhem en de onveiligheid in de bussen. De chauffeurs eisten dat zij opstapten. Connexxion ging daar niet op in. Het bekogelen met stenen van de bussen half oktober 2008 in de wijk Presikhaaf was voor de chauffeurs in november reden opnieuw te eisen dat het management zou opstappen.”²⁴³* De aanleiding van de actie van de chauffeurs ligt dus in eerste plaats bij het, volgens de chauffeurs, slechte functioneren van het management en in tweede plaats bij de onveiligheid in het openbaar vervoer.

Maatregelen

De maatregelen die de betrokkenen hebben genomen na de incidenten worden in de krant overgenomen. Er wordt verder niet gereflecteerd op de aanpak in Arnhem. In één artikel is er wel kritiek in algemene zin op maatregelen die busbedrijven hebben genomen om de veiligheid te vergroten.

Gelders Dagblad

Naar aanleiding van de bekogeling van de bussen gaat men ook in op de ontstane onveilige situatie. Ten aanzien van de daders worden geen grote woorden gebruikt. Er wordt geen bericht gewijd aan de voorgenomen actie van de buschauffeurs.

²⁴¹ Van der Ploeg, de Gelderlander, 23 januari 2009

²⁴² de Gelderlander, 19 november 2008

²⁴³ de Gelderlander, 28 januari 2009

Probleemschets

Bij de beschrijving van de incidenten wordt niet alleen aan de materiële schade gedacht, maar ook aan de gewonden die hadden kunnen vallen. Er wordt gesproken over de onveilige situatie: *“Bij de voorvallen raakten geen mensen gewond, hoewel er ook reizigers in de bus zaten. Hun veiligheid en die van de chauffeurs was in het geding, vindt Connexxion. De chauffeurs voelen zich niet veilig”*²⁴⁴.

Over de daders wordt vermeld dat van hen elk spoor ontbreekt. Er wordt geen suggestief woordgebruik gehanteerd.

Over de dreigende actie van de buschauffeurs wordt niet geschreven in het dagblad.

Maatregelen

De genomen maatregelen na het overleg worden in het Gelders Dagblad niet kritisch beschouwd. In een van de artikelen wordt wel in het algemeen negatief gesproken over de effectiviteit van maatregelen die vervoersbedrijven nemen bij onveiligheid.

²⁴⁴ Gelders Dagblad, 16 oktober 2008